

NOVA ET VETERA

SV. 27. V PROSINCI 1917

Z vitraje kaple Panny Marie v kathedrále mansské,
XIII. stol.

F R E D E R I K W. F A B E R

P Ů L N O Č N Í J E S K Y N Ě

(z »B e t h l é e m a«)

Dětství jest doba ustavičného učení. Dítě se naučí právě tak dobře, když si hraje, jako když jest ve škole. V učebních hodinách sotva naučí se více než ve svých pochvilích. Pozoruje, nevědouc, že pozoruje, a napodobuje, nepřipouštějíc si, že není původním. Jest nejpodivnější směsicí neklidu a trpnosti, stále se pohybující, leč stále též zamyšleně sedící. Málo lidí v pozdějším životě sotva zpolovice jest tak rozjímavých, jak byli uprostřed měnlivých a rozmarných činností dětství.

Jest mnoho sklizní v životě, ale jest jen jedna doba setby; všecka úroda jest zaseta najednou ve zdánlivém zmatku, leč vyroste ve spořádaném postupu, který svědčí o zákoně, na nějž neměly okolnosti vlivu. Pozdější život jest divadlem, na kterém dětství předvádí výjev za výjevem ze svých dramat, podobných tak mnoha dramatům, jejichž lehkost nebo smutek, krása nebo hrubost vypravují povídky, jež znovu poznáváme, o rodišti a jeho okolí, o prvních hodinách ve škole s jejich smutkem a jasnem, o dojmu otcovy mysli, o projevu matčiny hbité lásky, o vážných vztazích milovaného bratra nebo o nesmazatelných vzpomínkách dojemné přejnosti zbožňované sestry. Ale když život postupuje, nade všechny věci jest vliv otcův, jenž víc a více se projevuje. Hlas nabývá tónu jeho hlasu, chůze téže zvláštnosti. Mnoho nepatrných způsobů bezděčně samo se rozvíjí, které nikdy nebyly upozorovány v minulých letech a sotva mohou teď býti úmyslným napodobením toho, který jest již v hrobě čtvrt století. Starý rodinný život jest obnoven, a ti, kteří vzpomínají starých časů, pohlíží s úsměvy a slzami, bolestní a radostní zároveň, poněvadž vyvolali mrtvé a vložili nový život a barvu do vzpomínek, které mizely v šedém čase. A nyní všeho toho může se použití v náboženství. Čím jest dětství k pozdějšímu životu, pokud se to vztahuje na tento svět, tím jest tento život k životu příštím. Stále se učíme a učíme se více, než se domníváme. Kdybychom vážně se snažili

sloužit Bohu, pozorovali bychom Ho, aniž bychom Naň myslili. Naše podobnost k Němu by rostla jako rodinná podobnost v dítěti spícím nebo bdícím, a sotva pozorujeme její postup.

Jenom v přestávkách jsme si jí vědomi. Naše povaha stala se tajemně a bez bolesti nadpřirozenou dokonce i ve chvílích, kdy trapná úsilí umrtvování mohou býti poměrně odložena. Způsoby Boží staly se našimi, ačkoli nyní jest ještě vše pod povrchem; a velmi často vnější zdání jsou dokonce opačná. Někdy postupující duchovním životem, jsme překvapeni, shledáme-li, oč hlouběji nebeské principy zapadly v nás, než jsme se domnívali, a skoro pudově stavíme se na stranu Boží, hledíme na věci jako Bůh a dokonce napodobujeme vzdáleným způsobem to, co můžeme uctivě nazvati Jeho stylem činnosti. Dlouhá denní intimnost s naším Nebeským Otcem začíná na nás působiti. Zvyky dětinné úcty jsou skoro bezpodmínečně zvyky synovského následování. Neobyčejné výhody následují již hned na této straně hrobu, ale zajisté mnohem neobyčejnější plody budou na druhé straně. Stupeň naší podobnosti s Bohem v nebi jest snad závislý více, než se domníváme, na tajemném vývoji oné podobnosti zde. Tak jako nejlepší sklizně dětství jsou ty, které přicházejí nejpozději v životě, tak asinaše následování Boha nezabezpečí nám jenom blaha pozdějšího, ale snadno založí i povahu naší blaženosti a navždy určí ji nemálo svým vlivem.

Ať tomu jakkoliv, už pozorování Boha jest ne-smírně důležité k našemu posvěcení. Viděti Ho při práci byť i bez snahy následovati Ho, jest o sobě posvěcujícím postupem, a takový postup nikdy nezůstane sám v sobě, nýbrž dříve či později vyjde ve skutečné následování. Principy božské krásy rostou v nás a utváří nás s klidnou prudkostí, právě tak jako výtečné modely tvoří umělce; čas a láska stále pracují o společném díle hlouběji v nás, než my sami můžeme viděti. Rozjímání Boha odívá nás novou povahou. Spodobňujeme se s Ním, vidouce Ho i za polosvitu tohoto ledového světa. Odvrátíme-li se od jeho pohledu na chvíli, ejhle! všecky věci jsou bez krásy, poněvadž není v nich Boha. Pozorovali jsme Ho již, když vynesl své úradky z jejich věčných skryší svého Ducha a vznešeně je přivedl k uskutečnění; nyní vizme, jak otevře dveře svého vlastního úkrytu a viditelně zaujme své království. To bude jedinou myšlenkou této kapitoly, v níž budeme uvažovati, jakým způsobem Bůh projadřuje sám sebe, jsa tak dlouho neviditelným nebo spíšejsa neviditelným od počátku, neviditelným až dosud. Synovský tvor sotva bude pozorovati, jak si jeho Nebeský Otec počíná v důležitých okolnostech a v posvátné chvíli, aby se tím sám nestal nebeským.

Bylo mnoho podivuhodných výjevu na zemi. Lidské žaly a radosti přinesly mnoho dojemných výjevů, jako zároveň lidské ctnosti a neřesti vedly k mnoha neště-

stím velmi napínavého dramatického zájmu. Vpravdě, stále křižující se osudy lidské denně působí tragedie ve skutečném životě, které jako příliš věrný západ slunce malířův, zdály by se v představě neskutečnými a přepiatými. Na zemi jest příliš mnoho tajemství, ve kterých byl člověk poměrně trpným, a Bůh působil sám, doby, kdy Tvůrce sám se těšil, aby naplnil všecko divadlo svým vlastním stvořením, též i doby, jako za svěžích večerů Eden nebo u dveří Abrahamova stanu, kdy sestupoval s neuvěřitelnou blahosklonností mezi své tvory. Ale země zřídka byla svědkyní takového výjevu jako: Maria, Josef a Věčné Slovo při sklonu noci v ulicích betlémských.

Studený brzký zimní večer se blížil. Maria a Josef marně se snažili dostat i noclehu. Svatý Josef byl takový světec, jakého svět nikdy do té neviděl. Maria byla nade všechny svaté, první z hierarchie tvorů, královna nebe, jejíž moc byla nejdokonaleji podobna Všemohoucnosti, a která byla od věčnosti předurčena býti Matkou Boží. V jejím lůně byl vtělený Bůh sám, Věčné Slovo, Tvůrce a Vládce všeho v Betlémě, Soudce v téže chvíli všech duší, které právě opouštěly zemi. Ale nebylo místa pro ně. Vesnice byla zaujata jinými věcmi, důležitějšími podle úvahy světa. Císařští úředníci při sčítání lidu byli tam vznešenými lidmi. Bohatí návštěvníci přirozeně požadovali nejlepšího, čeho hospody mohly poskytnouti. Většina soukromých domů hostila příbuzné

z kraje. Každý měl plné ruce práce. Nebylo místa pro neznámou skupinu z Nazareta, tesaře z Galilee, mladistvou Matku, skryté Slovo.

Ostatně nenaléhali o ně s dosti lichotivou dotěrností. Zřídka kdy bývá skromnost přesvědčivou. Pokorné chování není výmluvným většině lidí. Neburáci-li Bůh ve svém vlastním světě, jest nepovšimnut. Činí-li hluk, jest považován za nevčasného a utiskujícího. Hle, do Betléma přišel pravý César, král všech římských césarů a není proň místa, ni poznání. Jest to Jeho vlastní chybou, řekne svět. Přichází nedůstojným způsobem. Nepřináší nižádných hodnověrných důkazů svých práv. Začíná svým nepravým postavením, neboť přichází, aby byl zařazen jako poddaný, místo aby žádal pocty jako panovník. To jest Jeho způsob a očekává, že mu porozumíme a že víme, kde Ho máme navštívit a kdy očekávat. Dokonce i stín Kalvarie byl v šeru, které houstlo oné noci kol Betléma. Právě tak jako v Jerusalemě nikdo by Ho byl nevzal ve Svatém Týdnu, ani Mu nedal potravy, takže každé noci uchýloval se do Bethanie, podobně nikdo nechce Ho přijmouti v Betlémě, ani mu dáti přístřeší, pod kterým by se mohl naroditi.

Není, komu by svět bez obtíže aspoň neudělil dvojího pohostinství: naroditi se a umřít, přijíti na svět a odejít s něho. Leč jak se zachoval k svému Tvůrci v obou těchto vztazích. Aby se narodil, byl zahrán mezi

zvířata a soumary. Ona vesnička nejnepatrnější z kmenů pravila pravdivě, že nemá místa pro Nesmírného a Nepochopitelného. Vskutku Betlém nemohl pojmouti té, která pojala v sebe Tvůrce světa. Dokonce i v jeho nepohostinství byla neuvědomělá pravda. Měl se naroditi za ohradami Betléma jako zemřel za hradbami Jerusalema. Takto opravdu nemá rodného města. Nevinná hovádka ochotně Ho uvítala a stará jeskyně v zemi ohněm nebo vodou utvořená poskytla mu střechy poněkud méně studené než hvězdnaté nebe zimní noci. Právě tolik bylo na lidech, aby se mohl naroditi a dostati viditelné místo na zemi. Taktéž nebylo mu dovoleno, aby zemřel přirozenou smrtí. Jeho život byl mu násilně vytržen jako cosi protivného a potupného nebo spíše nečestného a hanebného. Byl rychle pochován, aby Jeho Tělo nemohlo zemi překážeti, poskvřniti svitu slunce nebo uraziti veselého města při národní slavnosti. A po všechem čas byl Bohem! Jsou to staré myšlenky, ale jsou stále novými. Prohlubují se, když zůstáváme v nich. Noříme se v ně hlouběji, stárnouce. Vždy když na ně myslíme, tak nás překvapují, jako bychom nyní myslili o nich poprvé. Slova nejsou k nim spravedlivá. Slzy svatých více znamenají než slova, ale nemohou vyjádřiti ohromujícího tajemství nepohostinného Betléma, který nechce dáti svému Bohu místa, aby se narodil vnitř ohrad.

Běda! Duch Betléma není než duchem světa, který

zapomněl Boha. Jak často též byl naším duchem? Jak často jsme vystrčili ze svých dveří pro hrubou nevědomost nebeská požehnání! Tím že špatně hospodaříme se všemi svými bolestmi, nepoznávající jejich nebeského charakteru, kdyby i zářil dle jejich vlastního zvláštního způsobu na jejich čelech.

Bůh přichází k nám často v životě, ale neznáme Jeho plné tváře. Nepoznáváme Ho, až když se obrátil a odešel po našem odmítnutí. Jak to, že s teorií skoro vždy správnou naše činnost bývá tak často nesprávnou? Ne tak z nedostatku odvahy nečiníme, o čem víme, že jest naší povinností, ačkoli se povaha tomu vzpírá, jako spíše z nedostatku duševního rozeznávání. Nenavykáme dostatečně nebo schválně svého myšlení nadpřirozeným principům. Jest mnohem snadnějším počítati s číslicemi světa, mnohem pohodlnějším měřiti dle měr světa. Jest protivno stále hleděti na věci s rozdílného hlediska, než jakým hledí jiní kolem nás; a má-li toto úsilí trvati po celý život, stává se napínáním všech sil na skřípec, což nemůže dlouho trvati, i přestává to býti skřípcem, když se staneme zúplna nadpřirozenými. Tím život křesťana, který neučinil dokonalého obratu ve světském životě člověka není naprosto křesťanským životem, nýbrž pouze nepohodlnou neskutečností, která vnikla do naší cesty v tomto životě, nenapomáhajíc nám k příštímu životu. Odtud nepoznáváme Boha, když ho vidíme. Odtud tak často seshledáváme na nepravé straně, nevědouce, jak jsme se tam

dostali. Odtud naše instinkty tak zřídka pochopí, co potom cítí; naše proroctví tak často jsou nepravá, naše záměry tak stále míjí se svých cílů. Bůh nás vždy překvapí, když naprosto neočekáváme býti překvapeni. Betlém v nejmenším nemíní, co právě učinil. Nikdo nemá v úmyslu polovičního zla, které učiní. Odtud jest veliký díl Božího soucitu, že hledí více na to, co míníme, než co činíme. Leč jest to smutná ztráta pro nás býti tak slepými. Není-liž po všem tom opravdovou bídou života, souborem všech bíd, že potkáváme Boha denně a nepoznáváme Ho, když Ho vidíme?

Nic nemůže zneklidniti vnitřního pokoje těch, kteří jsou v Bohu. Sesmutněl-li Josef sladkým smutkem, když byl odmítnut dům od domu, poněvadž myslel na Marii a Dítě, nepochybně se usmíval se svatou pokojností, když pohlédl jí v tvář. Nenarozené Děťátko těšilo se touto předzvěstí svých příštích pokoření. Každý nepříjemný hlas, který mluvil, bouchnutí každých dveří zavíraných před nimi, byl hudbou Jeho sluchu. Toho přišel hledati. To, skoro více než panenská čistota Mariina lůna, přitáhlo Ho dolů s nebe. Touhou po poníženích shledal, že lůno Otcovo postrádalo čehosi, oč úpěnlivě prosil.

Bezpochyby Maria a Josef, kteří ho již tak dobře znali a byli povědomí Jeho nepozemských způsobův, sdíleli jaksi v tomto Jeho radost. Bylo jasno, že nemělo býti pro ně domova. Věděli, jak omluviti každé odmítnutí. Ve své nezištnosti skoro se styděli žádati o po-

hostinství, které jim výtečná obezřelost blíženské lásky ukazovala jako nevčasné v přeplněném městě. Bylo jim bolestno působiti jiným zármutek jich odmítnutím. Žádali pouze, poněvadž bylo jejich povinností žádati, ale nežádali nikde dvakrát. Východní pohostinství jest tak obecně jako luční květiny; ale nyní dosti jsme viděli ze světa, abychom věděli, že i nejobyčejnější služby jsou více, než Bůh si žádá, a že co jest pro druhé obyčejným, jest vzácným pro Něho. Opustili proto město v dobrotě, trpělivosti a lásce, zůstavivše za sebou požehnání právě tak zdarma dané jako bez příčiny. Není vzácným u Boha, že zůstává požehnání, i když bývá odmrštěn; neboť Jeho hněv jest tak něžný, že hřích musí zajíti v skutku daleko, aby Jeho neopětovaná láska pocítila odporu. Leč Jeho požehnání jsou podivná a někdy mají vzezření trestu, jak možná myslily betlémské ženy, stavše se matkami mučenníkův a byvše zušlechtěny krví svých dětí. Soumrak houstl. Maria a Josef sestoupili s hory. Našli jeskyni, stáj v jeskyni, jakousi sluj s přístavkem před ní, tak obecným v těchto krajích, poskytujícím místa a zároveň osvěžení. Arab nejraději staví v průčelí jeskyně, poněvadž polovina jeho obydlí jest takto již pro něho zbudována. Jeskyně zdá se přitahovati Marii a Josefa jako kouzlo. Duše jsou podivně přitahovány k nejpodivnější věci a místům, když jsou jednou ve víru božského povolání. Nad nimi jsou světla, písně a hudba přeplněného města, které obrátilo

v slavnost občanskou povinnost, jež přivedla do něho takové nezvyklé množství. Pod onou veselou ulicí chudý pár z Nazareta hledal útočiště s volem a oslem ve stáji.

Co se asi stane? Třeba to rozličně vyliciti podle hledisk, se kterých o tom uvažujeme. Andělé by řekli, že jisté věčné Boží úradky jsou krátce před svým dovršením, velmi božského a nejkrásnějšího rázu, a že neviditelný Král má brzy se objeviti a viditelně zaujmouti království neobmezenější než vesmír s takovou okázalostí, která by velmi dojala vznešené a Bohu podobné anděly. Vrchnostenský úředník by řekl, že v době sčítání lidu bylo připočteno k obyvatelstvu chudé dítě jedněch manželů bez přístřeší, příšlých z Nazareta; poznamenav možná, že manželé byli z dobré rodiny, ale upadlí v chudobu. To by byl způsob, jakým svět by zaznamenal příchod svého Tvůrce. Svět jest důsledný, ale není účelivý. Zkušenost ho ničemu nenaučila. Ještě dnes zaznamenal by Ho tímže způsobem.

Jdeme dále po úbočích, pozorujme tmící se noc a myslíme o veliké zemi, která se rozprostírá v blízkosti i dálce od této nové a neznámé svatyně, kterou Bůh co nejdříve posvětitakovým zaručeným posvěcením. Většina země jest zaměstnána římskými věcmi. Poslové pobíhají sem a tam po hlavních silnicích císařství. Zájmy rozsáhlých kolonií zaměstnávají a zaujímají mnoho státníkův a vladařův. Řím sám jest středem duševní i praktické činnosti, kterou znáti až v nejzazších konči-

nách císařství. Na některých myslích, zvláště oněch filosofičtější povahy, těžce ležel vzrůst mravní zkázy a jiné vážné sociální otázky. Byli také horliví právníci ve svých přelíčeních. Nesmírná vojska, která byla sama republikami, náhle se šikovala, aby byla rozmarnými pány světa.

Ale nikde v širokém světě římské politiky nejeví se stopy po jeskyni betlémské. Ani prorocký stín není vržen viditelně na scénu. Všecky věci mají vzezření ustálenosti. Systém, jakkoli rozsáhlý, pracuje jako dobře zřízený stroj. Nikdo ničeho netuší. Světu nebylo by snazším méně se obrátiti k Bohu, než to učinil tehdy. Nikdo nečekal na božské zakročení, leda tu a tam několik pravdu blábolících věštíren vyrušilo úzký kruh, jehož pověra byla ve světě pohanském nejvíce podobna náboženství. V paláci císařů kdo myslil na onoho Césara ještě nezrozeného v jeskyni? Jak často se zdá, že Bůh dává národům uspávací právek, když chce je navštívit, a takovéto jednání nezdá se býti tak soudem proti nim jako žárlivou touhou zabezpečiti svoji vlastní skrytost.

Řecký svět též leží v římském světě. Jest to svět rozumu, myšlenky; rokování, úctyhodné malichernůstky pro podmaněného, útočiště těch, jejichž národní neodvislost minula. Mnoho mozků tam sprádá systémy. Mnozí nacházejí život plný a uspokojitelný v zájmu o neplodný eklekticismus. Svět jest zalidněn nesčetnými myšlenkami, a přec jak málo jest jich pro Boha! Všude

jest stín znetvořené pravdy, všude vznešené známky toho, co rozum může dokonati, spojené se smutnými stopami toho, co se mu vykonati nezdařilo. Ale nejsilnější systémy budou rozdrobeny v tisíc kusů příští Moudrostí, která jest skryta v jeskyni. Její filosofie bude protichůdna jejich filosofii. Křesťanské dítě moderního Betléma zná ve svém katechismu více, než mohl kdy Platon věstiti, spolu s praktickou moudrostí, které by stoikové mohli záviděti a podivovati se. Filosofický svět potřeboval Děťátka betlémského. Ale nebyl si vědom své potřeby, netuše ani Jeho příchodu, a ačkoli hledal pravdy po staletí, nepoznal by Pravdy, když by přišla, a nepohlédl by jí v tvář. Vítr vzdychá na bezlistých pláních na březích Illysa: ale kdo si tam pomyslí, že, když přijde půlnoc, Neznámý Bůh neuspokojených škol athénských, bude Nemluvnětem na zemi?

Kolkolem jest bližší a užší svět židovského nepokoje. Podmaněný národ poskytuje nepříjemnou podívanou. Ale nikdy není tato tak srdcervoucí, jako když se národ vrhne v malomocnou a neúčinnou vzpouru, nepozdvihnuv se k hrdinství křížové výpravy za svobodu. Tak tomu bylo se židovským světem oné noci. Sčítání lidu by nepochybně uvolnilo mnoho bezcenného žvanění o Machabejských mezi těmi, kteří se netěšili příjmům římského úřadu. Byla zde nevděčná poslušnost k cizinci a palčivé zášti starých vzpomínek. Byly pletichy domácích stran a nepatrnost stinné národnosti, již byla bezpráví draho-

cennější než-li mužná trpělivost, která čeká na pravou hodinu, aby udeřila pro svobodu. Jako všichni národové v nepohodlí, čekali Židé svého osvoboditele a snili co chvíle, že ho našli. Ale jejich poznávání zmizelo. Sama duchovní vznešenost jejich starých prorocství je oslepila. Pohlíželi spíše všemi směry než k jeskyni betlémské, a když Messiáš přišel, byl spíše jejich pohoršením nežli jejich nadějí; a zatím co prolévali svoji vlastní krev pro uchvatitele, prolili krev svého vlastního Krále ve zklamání a hnusu. Stkvělý válečný průvod, který měl dobýti a spasiti svět, vyjde z jeskyně betlémské, až uplyne čtyřicet dní, ale pokleslý lid nemá zraku, aby poznal božský lesk onoho nového způsobu válčení, jehož vítězství jsou v hloubkách jeho pokoření. Nový Machabejský nepodobá se tomu, o němž vyprávěly jejich národní tradice.

Nebo vizme jiný výjev. Národové země neobyčejně se změnili od oné doby. Ale pohlédnětež na onu neměnitelnou říši, na onu vkusně vytvořenou a přec nerostoucí vzdělanost Číny, říše, která jako žertem sama se nazvala nebeskou, poněvadž její genius jest tak nejvyšší a výlučně hmotný. Pohlédte na ony div nepřetékající řeky, které jsou utvořeny, aby zavlažovaly myriady zahrad a rozprostřely ustavičnou zeleň po pláních jakoby vyčalounovaných ozdobnými vzory nejbedlivější civilisace. Pohlédte na ony půvabné vrchy zryté ve svahy a terasy, kde každého koutečku země bylo šetřeno, každý

pramének vody podivně schráněn. Vizte, jak tato říše oplývá lidskými životy, že sotva jest místo pro jiný život než život lidský, a jak velitelsky a přec jak směšně tradice, zákon a obyčej rozdělily, zřídily a zdokonalily tento lidský život. Táž spousta hustě shromážděných těl žene naše mysli bolestně k myšlence o právě tak nespočetných duších, hustě seskupených duších, jež jsou jedinečné oku Božímu, duše hynoucí z nedostatku Přesvaté Krve.

Čína zplodila v naší malé víře a lásce více trpkých myšlenek o Bohu než všichni ostatní národové země. Udivení uvažujeme o onom nesmírném davu lidských životů, kde věk za věkem následoval, a kde Bůh jest ještě tak neznám. Jak málo cítila Čína potřebu Vykupitele v oné prosincové noci, jak málo ji cítí nyní. Snad není ani koutu na zemi, který by se méně změnil, než tato obrovská říše, kypící a prudce se dmoucí neuvěřitelnými massami obyvatelstva. Jak tomu bylo tehdy, tak jest tomu nyní, moudrá a přec tak nevědomá, podivínská a přec tak praktická, vzdělaná a přec tak hrubá, slibná a přec tak beznadějná, tak pokročilá a přec tak podivně zpozdilá, tak neupadající a přec v tak neodvratném úpadku. Krev tam tekla pro Krista, leč jest to jen krev mučeníků, která nebyla dosud viditelně semenem budoucí Církve. Kdybychom někde na zemi mohli viděti nezměněně, co jsme mohli viděti onoho prvního Štědrého večera, jest to zajisté v této podivné,

svůdné a zároveň trapné a naděje klamající zemi. Když hvězdy lhostejně zářily oné zimní noci na spěchající proudy divokých řek nebo na stojaté kaluže rýžovišť, byla tehdy srdce tamnějších obyvatelů nevědomá, skoro tak nevědomá jako nyní. Jsou to hlavně nevědomá nemluvnata* čínská, jež jsou sladkou kořistí Děťátka betlémského, obmyslem milosti, která zdá se jako by se snížila, aby se přizpůsobila povaze země, které by ráda žehnala.

Byl též svět kočujících nebo usedlých barbarů. Divoké kolébky moderní vzdělanosti naplňovaly se již četně u moře Azovského nebo na druhé straně Dunaje nebo uprostřed smrkových lesů Sarmatie. Byli národové stále válčící, národové upadlí skoro na úroveň nižších zvířat, národové se sty náboženstev, všemi stejně krutými, krvavými, hroznými, ponižujícími. Naši vlastní předkové s těly zbarvenými tisíce barvami, byli oné noci ve svých hliněných chýších uprostřed zvadlých kapradin a měsícem ozářených bodlavých palem svých rodných hájemství. Téže noci dvacátého čtvrtého prosince mexičtí kmenové blízko golfu kalifornského putovali kol lesů a písčitých pobřeží, oděni kožemi zvířat s pery velikých ptáků, a napodobující jejich hlasy, oslavovali takto předvečer veliké slavnosti narození slunce, již slavili dvacátého pátého; aby za prvních jeho paprsků odhodili svou divokou maškarádu a žeh-

* Vztahuje se na dílo Svatého Děťství pro křtění čínských dítek.

nali bohu slunci, který je vyvýšil nad zvířata v poli a ptáky v povětří a učinil je lidmi. Když první pláč Děťátka Ježíše zazněl jeskyní, smutné šplouchání dalekých východních vod smísilo se s napodobeným vytím zvířat při oné podivné svérázné pohanské slavnosti. Bylo potřebí Děťátka betlémského těmto množstvím drahých tvorů Božích bez pastýře, kteří se pokoušeli přijíti k Němu těmito temnými divokými způsoby. Ale neslyšeli na nebesích andělské hudby, která jednoho dne měla je zjemniti v jejich divokosti, aby sklonili hlavy v dětinné úctě při jméně Ježíš, aby chvěly se jejich silné postavy při něžném dotyku křestní vody.

Ať pohlédneme kamkoli : k Římu, Řecku, Judsku, k Číně nebo k barbarům, obraz jest týž. Všude jest děsná lhostejnost ku věcem Božím, všude neuvědomělost Jeho sousedství, netušenost, že Jeho zázračným zasáhnutím svět brzy okřeje. Každou hodinu oné noci přetížili lidé svým vlastním strašlivým břemenem zlobného hříchu. Tak jako písek skelný nebo kapky přesýpacích hodin propadávají, naplnili národové země bezděčně předvídanou míru nepravosti, kterou jediná ctnost Mariina Neposkvrněného Srdce náhle přefala tím, že zasloužila, aby hodina Vtělení přišla. Možná že nemnozí skrytí, které Simeon a Anna představují, pocífovali ve svých modlitbách líbezná nezvyklá zmatky, ony božské zmatky, které tak podivně se prohlubují v mír. Služebníci Boží takto často vědí, když Bůh se blíží, a od které

světové strany přijde. Krom toho modlitby svatých jsou nejbližším přiblížením se k odhalení tajemných úkonů Božích. Bůh je nadchne, aby se modlili o příchod těch věcí, které On sám co nejdříve odhalí. Možná, že všichni lidé ve vážné modlitbě jsou více nadchnuti, než se domnívají. Kdybychom mohli kdy viděti srdce svatých, přiblížili bychom se nejvíce k patření na Neviditelného Boha vně blaženého Vidění. Takto asi oné noci zrcadlily se obrazy tajemství betlémských v několika duších, které neznaly významu nebeské krásy, která se jich dotkla a posílila jejich vnitřní život. Zatímrození a smrt dále postupovaly jako jindy, a odcházející duše byly souzeny jak obyčejně nezrozeným Dítětem. Ale jest ještě jeden rys výjevu, jehož není dovoleno opomenouti. Toť klidný chod živlů a jejich nepřerušená totožnost. Podobá se to Bohu, že tomu tak bylo. Noční vítr povstal mezi nízkými vrchy jako vždy. Hvězda za hvězdou vyskočila na svém místě, nejjasnější nejprve, když tma noci vzrůstala. Šeré rysy krajiny měly tutéž výraznost jako obyčejně v nejasnosti klidné noci. Byl to pohled nehybnosti, neodvislosti, nedostatku sympathie ve tváři přírody, která nebyla v souzvuku s očekáváním tvora nebo blízkého přiblížení se Tvůrce.

Krajina zdála se nedojatou. Zdálo by se, jako by příroda stála stranou, dala průchod Bohu, ale bez známky poslušnosti, jako by neměla činiti s tím, co se dělo, jako by byla světem sama sebou a nezajímala se o světy

ducha a vůle. Nezakusiliž jsme toho sami v životě? Když nám umřel přítel v noci, snad jsme si otevřeli okenní křídlo a vyhlédli ven do tmy. Naše srdce byla plna. Zdálo se, jako by všecka srdce byla v našem jediném srdci. Sníme skoro, že v oné chvíli zmocňujeme se ve svém prostém já a ve svém novém žalu všech zájmů země. Pohlížíme na zemi, jako by ticho chtělo odpovědět na to, co cítíme. Ale měsíc jest posměvačně jasný; noční vítr hudebně stená a ptáci se houpají na hřadě. Kdo by jich neznal takto za svitu měsíce?

Všecko jest jako obyčejně. Rysy přírody jsou bez výrazu. Prostě není soucítění s našimi bolestmi, bázněmi, nadějemi nebo žaly. Pohlížíme na přírodu, ale její čistá tvář bez odpovědi šťastně, ač ne bez jakési neočekávané drsnosti, odhodí nás k Bohu. Na Kalvarii bylo zemětřesení, ale v zimní noci betlémské všecko jest stále bezstarostno, jednotvárně a tvrdo. Země se ukazuje tak trapně neživou, ačkoli jest plna výrazu. Není to vzezření smrti, neboť ta bývá plna němých odhalení. Toť krásná tvář bez oživující mysli. Není to ani neživá krása tesaného mramoru, ale jakási netečná krása, zatěžující srdce toho, kdo na ni hledí. Pro mne jest tiché vycházení hvězd nad Betlémem v oné noci čímsi nejvyšším velkolepým.

Ale odvráťme se od krásných hmotných krajin země a od jejího neutěšeného duchovního vzezření k pohledům na zaměstnání nebe v oné noci. Ve chvíli Vtělení

zdaž neviděli andělé ve vidění cosi, co se skoropodobalo změně? Viděli svaté Člověčenství ležící v lůně Nejsvětější Trojice? Nuže, bylo v noci dvacátého čtvrtého prosince nějaké viditelné pohnutí v Bohu? Byl nějaký šelest na širokém oceánu jeho úctyhodného ticha? Spočinul stín Děfátka na Jeho moři tichého ohně? Jak hluboko bylo jim nořiti se v Boha, aby poznali, že Vtělení nikterak nebylo změnou, ale že jako všecka věčná díla Boží vyplynulo přirozeně, by se tak řeklo, z Jeho dokonalosti, a bylo vpravdě původním, příkladným, vzorným dílem všech vnějších děl Božích! Jakou vznešenou krásou odívá věda, která doprovází takové vidění, ty, kteří se jím těší! Celá věčnost jest Bohu jedinou přítomnou chvílí.

Ale dle našeho způsobu myšlení, kdyby Bůh mohl míti vzpomínky, jak by uvažoval tehdy o bývalém tichu před stvořením a o stvoření viditelného tvora od věčnosti předurčeného, které se událo této noci! Kdyby měl vznešený Bůh nepřetržité myšlenky, jistě úctyhodně podivnými byly by v půlnoční hodině myšlenky božské mysli! Takové asi bylo vidění, které andělé, prvorození v čase, viděli v oné noci. Ukázalo se jim jako krásný průvod, průvod božských úradků, které se zdály vystupovati posloupně na svých výších a zářiti jako vyšlá slunce na andělské duchy. Tyto úradky jsou předmětem tolika lidských vědeckých sporů, ale zdají se býti vhodnějšími zbožnosti, jejímž líbezným plamenům posky-

tuji bohatě potravu. Vědecká hádka jen znesvěcuje jejich tichou vznešenost. Jak asi se chvěli ve vznešeném klanění a extatické rozkoši duchové nebeských vojsk, když pozorovali tyto věčné, obezřelé, obrovské a úctyhodné úradky, zatím co ony v nejvyšší libezných podobách, jako by měly vzezření dětí, vycházely úradek za úradkem z propastí Božích a vzdalovaly se zářice k svému vítěznému dokonání! Každé slunce, jak vycházelo nad nehmotnými vrcholky hor, které andělé viděli v oceánu božského jsoucna, vlilo svoji zlatou zář do jejich nesmírných duchů a naplnilo je chvějícími se proudy radosti. Každé slunce vrhalo nad ně svůj velikolepý svit jako nový svět světla; každé další se zdálo krásnějším než předešlé a vskutku se zdálo, že vyčerpalo vše, co bylo krásného v Bohu, až se shledalo předstihnuto v lesku jiným, ještě neuvěřitelnější velikoleposti, které vycházelo libezně a bez hluku z plnosti Boží, jako vychází slunce bez řeči z oceánu. Po nestvořeném vycházení Ducha Svatého, vycházení božských úradků, jež představuje stvoření a jeho následky, jest stkvělou nádherností, která působí věčnou slavnost mezi blaženými duchy andělů a lidí. V noci dvacátého čtvrtého prosince přešla před uchváceným pohledem andělských hierarchií jeho nejoslnivější nálada.

Ve veškerém shromáždění, ve všech kůrech nejvyššího nebe oné noci, nebylo vyjma stín Děfátka ni postavy nebo podoby člověka ni tvaru lidské duše. Tisíce

vykoupených světců čekalo jinde, jen aby byli vysvobozeni, až by Děfáko umřelo a opět z mrtvých vstalo, aby hned vstoupili na nebesa, když Ono první všech vítězně tam vstoupí. Zajisté můžeme říci se vší úctou, byl-li Bůh oné noci méně Bohem, že jeho Prozřetelnost nemohla se tehdy zabývati nesčetnými podrobnostmi svého rozsáhlého stvoření. Jeho vlastní přispění ku všem činům vnitřním i vnějším, rozumným i nerozumným, konaným v širém světě, bylo by nejstejným a nepravidelným. Příroda by upadla do rukou svých slepých zákonů jako dítě opuštěné svojí matkou; zmatek a zkáza by následovaly. Stejnoměnost moci Boží a její přítomnosti jest hluboce úctyhodná, a když ji vidíme jednati s týmže rozpětím, klidem nadobro nepřerušitelným, i ve chvíli takových vznešených tajemství jako tajemství Nazareta a Betléma, dostihneme slabé myšlenky o vznešenosti Boží, poněvadž, jakkoli jest nevhodno toto přirovnání, tajemství tak neobyčejného zázraku nezdá se Mu větším, než nám obyčejné činy, které konáme každé chvíle a o nichž sotva víme.

Tak jako když čteme, nevíme, že čtouce vyslovujeme, rovněž tak s jednoho hlediska stvoření, Vtělení a milost zdají se vyplývati z Boha, aniž by se pohnul, zatím co s jiné strany vidíme Boha skláněti se nad tajemstvím jako umělce nejvýš pozorného, nebo nad jednotlivou duší s veškerou úzkostlivou péčí a láskou matky nebo chůvy. Nebylo divokého Brita v lesích

kentských, ani galského druida na noční hlídce na předhořích k moři obrácených, kterého by Bůh oné noci ustavičně nebyl ochraňoval, aniž se zdála jeho pozornost rušena jinými věcmi. Na tisíce vesnic v údolích a na horách dopadal právě tak jako na Betlém klidný svit měsíce, kterým tichá Prozřetelnost byla právě tak tiše zaměstnána. Ve všech místech a každé chvíle Otec nebeský dohlíží na odpočinek, potravu a zdraví nesčetných množství bytostí, které ožívují lesy a ovzduší. Učinil opatření, aby uchoval zvířecí život mezi plujícími ledy polárních moří. Změřil postup a zvážil pád nesmírných ledovců, které se odpoutaly s vrcholů nejvyšších hor. Vesly své činné lásky řídil proudy lávy jižních sopek. Pečlivě se zabýval každým němým koralovým hmyzem, který stavěl základy nových světů nebo korunoval koralovou čelenkou jicny propadlého světa v širém dalekém moři. Přispíval svojí všudypřítomností celému světu fantastických snů, které se vznášely na křídlech noci nad nesčetnými spáči, vzdělanci i divochy. Leč tak velikolepé bylo tajemství betlémské, že kdyby Bůh byl býval méně Bohem, dal by se svěsti a zaraziti jeho uchvacující krásou a Jeho ochota byla by uchválena a pohlčena vším, co poskytovalo látky k Jeho oslavě.

Sestupme nyní pod zemi a vízme, jak tato noc uplynula ve světě duchů, který vyplňuje naši oběžnici, jak jsme viděli v světě, který zalidňuje její povrch a v světě,

který obklopuje její atmosféru. Pohlédneme-li do předpekli otců, zajisté též tam uvidíme padati stříbrné obláčky světla. Jako jsou stupně spánku a spánek jednoho jest sladší než spánek druhého, tak nepochybně byly stupně odpočinutí v lůně Abrahamově. V jejich očekávání jistě bylo více potěšení, v jejich souladu s vůlí Boží více líbeznosti, v jejich tiché trpělivé lásce více radosti. Jejich život byl jako život svatých, v extasi, a tak čekali. Jejich víra stala se dosažením, ačkoli ještě nedosáhli, neboť obrátila se v radost, ačkoli ještě nedospěla k patření. V tomto království tichých zátiší nepochybně byl tlukot srdce, ale toliko jedno jediné srdce bylo v lůně Abrahamově. Byly chvíle, kdy jejich očekávání se chvělo a toto chvění bylo vzrůstem jejich radosti. Byli tam Adam a Eva, Abel a Noe, též Abraham, Izák, Jakob, Josef i Daniel, Mojžíš, Aron, Josue, Samuel a Kristu podobný David, dobří králové, vznešení proroci, udatní Machabejští, Job, množství pohanů posvěcených a kajícníci, kteří se hleděli zachrániti a našli lepší život pokáním, i když byli ještě v lůně Božího soudu. Možná, že oné noci navštívili je andělé, aby jim přinesli radostné zprávy o Betlémě, vesnici oblíbeného Benjamína, který nad tím pocítil v oné chvíli zvláštní radost.

Též tam bylo bezbolestné předpekli dětí, duší, které neprošly zkouškou a nikdy také se neposkvřily osobním hříchem, kterých však ni žádná svátost nepřivedla v

nadpřirozené spojení s Bohem. Možná že v jejich temnotách za této noci bylo nové světlo, cosi, co se více podobalo třpytu v perlové měkkosti jejich ustavičného soumraku. V jejich nesrozumitelné blaženosti bylo asi chvění a ve skrovném štěstí jejich ještě nerozvitých životův nejživější pohyb.

Proč poklesly tak náhle plameny očištcové a proč se zdály ztráceti hořkost? Též v tomto království jest ona noc nocí obecné úlevy, možná i hojného osvobození. Duše pohlížejí na se plny údivu. Osvobození jiných jest i dokonce radostí těch, kteří zůstávají; neboť ačkoli očištec jest bydlíštěm dokonalé lásky, přece jest v nejvyšším utrpení. Ale nyní Přesvatá Krev co nevidět se objeví na zemi, kde bude moci býti prolita, a v osmi dnech bude opravdu prolita. Tato Krev jest chladící rosou očištců. Koná tam službu, kterou pouze ona může vykonati. Po devět měsíců proud božských potěch řinul se z nezrozeného ještě Děfátka a působil zázraky mezi těmito svatými dušemi. Dech těchto radostí přešel přes toto ohnivé moře jako osvěžující vzduch, přinášející balsám a ochlazení jeho vězňům a zajatcům. Ale dnes tyto potěchy najdou širší východ a potekou širším kanálem, vylévajíce svou nekonečnou vznešenost na všecko tvorstvo; očištec jest pln osvobozujících andělů, kteří očekávají půlnoční hodiny.

V tomto podzemním království duševního utrpení a očišťujícího ohně svatý Michael projeví svou radostnou

oddanost k betlémskému Děfátku. Okráli Šalomouně! Jsi šťasten, že jsi zde? Pravý Šalomoun, moudré Kníže míru přišlo; přinese ti odpočinutí, tobě, který jsi byl vyvoleným předobrazem Jeho moudrosti a Jeho pokoje? Tato noc jest v očištění naprosto opačnou nocí, kdy byli zabiti prvorozenci v Egyptě na zemi; jest to noc, již by se mělo vpravdě „velmi vzpomínati před Pánem“, ale vzpomínati pro ono veliké odpuštění, kterému se toliko vyrovnalo a jež i předstihlo jiné odpuštění o třicet tří léta později, když Duše Děfátka opustila své Tělo na Kalvarii.

Dokonce i v pekle můžeme věriti, že bylo jakési pohnutí. Veškeré duchové tvorstvo Boží, dokonce i to, které zapadá v temnotě do nevyprostitelných, věčných bažin, pocítilo takového tajemství jako pozemské Narození Vtěleného Slova. Tajemství pekla jest v úzkém vztahu s tajemstvím betlémským. Toto, vypravuje historie, vysvětluje význam a ospravedlňuje nesnadnosti onoho. Nepochybně byla tam tehdy zvýšená tíseň, bezjmenný strach mezi pyšnými a poděšenými duchy, zatvrzelými a schvácenými hrůzou, plnými výčitek, leč nekajícími se, dychtícími po Bohu jako lakomec dychtí po zlatě, a přec odvracejícími se od Něho s nelibostí plnou hrůzy, pouze se Mu klanějícími zločinnou poctou svých kleteb. Toť svět zničených vznešeností, království zmařených duchů a životů určených k mukám, toť nesmírný zmatek, který jen trestající spravedlnost

Vševidoucího a Nejsvětějšího jediná může rozmotati nebo pochopiti a který přec tato spravedlnost podivuhodně roztrídila, pojmenovala a sčítla. Když odbíjela půlnoc na zemi a byla opakována hlídači v ulicích, zajiště vyšla z betlémské jeskyně náhle hrůza rychlejší než blesk do hlubin pekla, aby omráčila vzpurná vojska, je zahnala, aby zalezla. Tato hrůza možná zvýšila nenávist démonů proti lidským duším, jež se nyní pro ně staly dráždicími mezníky toho, o čem marně rádi by mysleli jako o božské nespravedlnosti. Veliké spiknutí pekla, jehož zloba má v sobě až cosi velikolepého, cosi, co snad může okouzlit děsem vinníka, jest nyní zmařeno, zmařeno klidnou, vznešenou mocí Vtělení, jest odhaleno, překaženo a vydáno v posměch němým pohledem oka Děfátka v hluboké půlnoci v Betlémě. Přišel Ten, kterého Matka nyní jmenuje oním líbezným a přece tak mocným jménem, při němž řinčely všechny okovy a závory pekla, když Gabriel je vyslovoval po prvé.

Ale vraťme se k jeskyni. Když jsou posvátnými očím celých pokolení místa, že jsou rodišti velikých lidí nebo na nichž vykonali nesmrtelná díla svého genia, co řekneme o místu, kde se narodilo Vtělené Slovo? Zajisté že bude poutním místem až do konce časů. Kdo nemůže na ně osobně, má alespoň putovati v duchu. Není to jen zbožná zvědavost, kterou takto uspokojíme; nezapálíme toliko čerstvého oleje pro oheň meditace, ale dle našeho navyklého způsobu o uvažování věcí, dovíme se

mnoho o Bohu, o Jeho povaze a Jeho cestách tímto hloubáním o jeskyni betlémské.

Když do ní vstoupíme a pozorně uvažujeme o jejím zařízení, zdá se nám, že předkládá nám veškeré tajemství Vtělení. Osvětluje nám celičké oblasti mysli Boží a odhaluje nám je se smíšeným předvedením symbolův a skutečností. Neboť co nám odhaluje červená lucerna, větrem se klátící, v rukou svatého Josefa? Střed jeskyně ještě jest skryt našim pohledům. Kolem Slova Tělem učiněného, kolem ještě nezrozeného Děťátka všechny ostatní věci jsou seskupeny. Jest středem všech světů a jest z větší části neviditelný. Jen Jeho tvorové tvoří kol Něho zástěnu jako v této chvíli Jeho Matka. Leč občas odhaluje se sám, jak učiní o půlnoci, aby zůstal tentokráte neznámě viditelným po třicet tři léta. Ale i když jest skryt, stále jest půvabem, jednotou, životem, významem, zdarem a vznešeným odpočinkem všech světů, jichž jest středem.

Kolem Něho jest krása a síla stvořené svatosti, jako klášter Jeho svatyně, chránící Jeho nevýslovné čistoty od doteku a sousedství obyčejných tvorů. Uprostřed jeskyně Maria se modlí. Na první pohled nebylo ničeho velitelského nebo přesvědčivého v její duševní kráse. Mnoho žen v Betlémě vidělo ji, jak odcházela z jejich dveří onoho odpoledne a ničeho na ní nepozorovaly, co by vzbudilo jejich podiv nebo dokonce zájem. Možná že poznaly z nějaké zvláštnosti jejího oděvu nebo dle Jo-

sefova přízvuku, že byla z Nazareta, Snad si pomyslily, že jest mladá pro tak letitého chotě, a snad na ni pohleděly chvíli s pomíjející laskavostí, kterou přirozeně vzbudila zřejmost jejího těhotenství. Ale to bylo vše. Ani potuchy neměly o její nevýslovné hodnosti. Nepozorovaly svitu skoro ustavičné extase, který zářil v jejím oku. Ani nevycházela z ní vůně, která by je obklopovala nebeským ovzduším. V těchto ženách nebylo ničeho, nač by mohly působiti půvaby její vznešené svatosti.

Tak jest tomu vždy s věcmi Božími. Neprojevují hlasitě svých práv. Jejich výmluvnost jest v jejich tichosti. Jejich krása jest v jich tajemné skromnosti. Nezáří před očima, aby si tak vynutily přesvědčení. Dotýkají se srdce, obměkčují je, rozšiřují, přeměňují a když je učinily jistou měrou podobným sobě, vstoupí do něho a zaujmou je. Vyžadují hloubání, toť jejich charakteristika. Svatost je věda, jejímiž pravidly, světly jejích objevů a jemností jejích úkonů toto hloubání zajisté má býti doprovázeno. Čím blíže jest věc Bohu, tím oslnivějším jest světlo, které ji obklopuje a proto tím trpělivěji a bedlivěji má býti studována. Dle toho též není ničeho, co vyžaduje tolik studia jako svaté Člověčenství Ježíšovo a po něm vyvolená Matka Jeho Člověčenství. V pravdě velmi blízko Ježíše a Marie jest tichá vznešenost a nezčeřené hloubky svatosti Josefovy.

Hle, toť zaujímá střed jeskyně. Svatost nestvo-

řená a svatost stvořená v jedné osobě a dvou přirozenostech, Vtělené Slovo, Děfátko — Tvůrce jest zde, ale dosud neviditelný, — toť předmět našeho obdivu, lásky, vděčnosti, naší nejabsolutnější úcty. Má kol sebe svou krásou a světlem skoro oslněné dva světy stvořené svatosti, oba nesmírné, zářící, nemající podobných. V jednom tomto světě pobýval devět měsíců a z jeho látek ráčil přijmouti látky svého vlastního utvořeného Těla a Krve. Druhý svět umístil blízko sebe, leč sotva vně Vtělení, jež se právě událo, jako přední hlídku, aby Ho chránila, jako osobní stráž, aby sloužil Jemu a Jeho Matce, jako stín, pod jehož ochranou a úkrytem mohlo se díti tajemství způsobem nejvhodnějším božským dokonalostí, jako stín Věčného Otce, který ho následoval s výšin nebes. Tyto tři světy tvoří jeden systém, který nazýváme hierarchií Vtělení v užším slova smyslu, ačkoli s dokonalou přesností; arcif apoštolové, svatý Jan Křtitel, evangelisté a jiní též přistupují ještě v systém. Bohoslovci byli dosti odvážní a nazvali tyto tři světy svatosti pozemskou Trojicí, a obyčej světců a zbožných spisovatelů posvětil tento jazyk plný uctivé smělosti. Takto jest jeskyně betlémská vznešeným obrazem trojnásobného Majestátu nebe. Stíny božské jsou zde nejhlubší a nejjasněji určené. Zde všechny podobnosti mezi Tvůrcem a tvorem jsou staženy dohromady a soustředěny. Jeskyně betlémská jest takto posvátným srdcem stvoření. Tvůrce do ní sestoupil ve

stvořené přirozeností. Ukazuje nám jakési pozemské zkrásněné vidění, ve kterém jednota, rozlišnosti, vztahy a vycházení Nejvyššího jsou podivuhodně zobrazeny a naplňují duši divákovu úchvatem, bázní a láskou. Čím jsou tajemství hudby a básnictví, čím jsou divy hvězd-
ných nebes, čím rušná věda zašlých stvoření, vykopaných z tajemných slují mlčelivých skal, čím jest napínavé hledání prchavé, stále se měnící látky, která ustupuje uprostřed nekonečných, neočekávaných změn do pevnosti svých posledních živlů, za kterými prorocký genius užaslého chemika tušil jiné pozdější obraty a vzdálenější a vzdálenější ústupy, ke kterým nyní nemůže blíže proniknouti; čím jest radostný údiv horlivého fyziologa, když s tichou trpělivostí s drobnohledem v ruce sleduje životní princip uprostřed labyrintu jeho buněk, — čím jsou všechny tyto duševní radosti, přirovnáme-li je k radosti oné matky vědy, v nebi zrozené theologie, která takto nás vede do středu svatyně tvorstva, ukazuje nám a osvětluje pozemskou Trojici v jeskyni betlémské.

Kolem tohoto středu, jaké bylo význačné zařízení v jeskyni? Kdo smí pochybovati, že tam bylo vše nejvhodnějším, všebožské, nejvyš v souladu s neporovnatelným tajemstvím. Leč vše jest tak nepodobno tomu, co bychom si jen mohli pomysleti ! Pět hmotných předmětů stálo kolem a nad jejich výčnělky jako by bylo lze rozeznati vzdušnou postavu, která pohlížela, duchovou bytost, která pomáhala, jejímiž symboly a představiteli bylo

jaksi oněch pět věcí. Na prvním místě byla zvířata, vůl a osel. Zajisté jest cosi nevýslovně dojemného v této přítomnosti nepatrných hovádek při narození Vtěleného Tvůrce. Ve Vtělení zlíbilo se Bohu ustoupiti do nejzazších hloubek své božské blahosklonnosti. Vzal na sebe hmotnou, ačkoli rozumnou přirozenost; dle našeho pochopení, nebývalo by vhodno, aby vzal na se přirozenost neobdařenou rozumem. Přes to není nepamětliv nepatrných tvorův. Jejich pudy jsou jaksi s Ním ve spojení, často zřejmě i přímějšího charakteru než sám rozum, i přibližují se tomu, co obyčejně bylo by nazváno nadpřirozeným.

Časem jest cosi uchvacujícího ve zdánlivé blízkosti zvířecího království k Bohu. Krom toho všechna nižší zvířata se svými rodinami, postavami, barvami, křiky, způsoby a zvláštnostmi zobrazují myšlenky v Božské mysli a jsou částečnými odhaleními Boží krásy jako listí stromů, lesk kovů, hra světla ve mracích, rozmanité vůně lesů a polí i rozmanité zvuky vod. Jest vlastní Božskému umění, můžeme-li užiti tohoto výrazu, že nižší tvorové byli postaveni v obraz časného zrození jejich Tvůrce. Zatím co ovce odpočívaly venku na stráních hvězdami ozářených, vůl a osel stáli na stráži u Jeho jeslí, plni trpělivého významu a mlčelivého výrazu. Stáda dobytka shromážděná za hradbami Ninive byla Bohu jedním důvodem, aby ušetřil kajícího města. Divoká zvířata na poušti byla Jeho soudruhy po dobu Jeho

tajemného postu, a poněvadž všechna zvířata jsou symboly čehosi krásného a moudrého v Bohu, proto často ráčil je vzíti ve svém zjeveném slově jako symboly, čímž lidem vyjadřoval skryté pravdy. Zvířata nebyla bez významu ve výjevu Narození. Připomínají nám, že Děťátko betlémské jest Tvůrce. Jejich přítomnost jest Jeho jinou blahosklonností. Není toliko odmítnut lidmi, nýbrž, aby se tak řeklo, nadužívá pohostinství zvířat. Sdílí se s nimi o domov, a ona jsou velmi spokojena. Vítají Ho se skromnou pokorou a činí to málo, co mohou, aby zmírnila svým teplým dechem tuhost zimní noci. Neukazují-li svého přijetí, alespoň neodpírají Mu místa, kterého žádá na své vlastní zemi. Dopřávají Mu místa a v tom bylo více úcty a klanění, než jakého by Mu byl Betlém poskytl.

Takové věci považujeme za pokoření pro Našeho Pána, a správně. Každá okolnost, každá maličkost, každá zdánlivá událost při Vtělení jest plna pokoření. Pokoření jsou nezbytna v každém tajemství. Dokonce i pochvala lidí jest hlubokým pokořením Nejvyššímu v Jeho vtělené způsobě; když uvažujeme, kdo jsou ti, kteří vyslovují o jeho činech příznivý úsudek a s jakou myslí jej vyjadřují, jako by měli právo souditi a schvalovati, a též kdo jest Ten, koho velebili. Všelická chvála Boha, není-li zároveň též klaněním se, jest pro Něho pokořující. Takto při Jeho Vtělení bylo vše ponižujícím. Božství Našeho Pána, aby se tak řeklo, vrhá mocné světlo na všechny Jeho lidské činy a utrpení a ukazuje nám všechny

v jejich skutečném charakteru jako neproniknutelnou propast blahosklonnosti; nezáleží na tom, jsou-li to tajemství slávy či utrpení. Dokonce jsou i některá hlediska, se kterých tajemství na hoře Tábor a tajemství Vzkříšení se zdají pravdivěji a méně nutně pokořeními než-li tajemství Betléma nebo Kalvarie.

Přes to po dlouhém rozjímání, spojeném s obvyklou vzpomínkou na božství Našeho Pána, často se stává, že ztrácíme s dohledu tento charakter pokoření. Poněvadž božská přirozenost nemůže trpěti, zdá se nám, že Jeho úctyhodná necitlivost přechází jistým způsobem na lidskou přirozenost, která jest s ní spojena. Božství Našeho Pána, zdá se vše zamezovati, aby to nebylo pokořením. Povznáší potupy v tajemství plná úcty. Odívá hanbu krásou, která září tak jasně, že skoro skrývá nám hrůzu urážky. Jeho ponížení stává se božským povznesením, povznesením, kterého nemůže dosáhnouti nikdo, toliko Bůh. Jeho potupy jsou korunovány slávou a jsou šlechtickými tituly. Pozdvihuje, čeho se dotýká, k své vlastní výši; nesestupuje k nízkosti, kde jest. Jsou lidé, kteří pláč nad Umučením Našeho Pána, leč jest se jim nutiti, aby věřili Jeho pokořením: tak silně a jasně tkví v jejich myslích myšlenka Jeho božství. Ostatně jsou to právě oni lidé, kteří uctívají, poněvadž tak výlučně jsou ovládáni myšlenkou Jeho Božství, s nejněžnější pozorností, nejpodivnějšími a pamětlivými podrobnostmi tajemství Jeho Člověčenství.

Společnost Našeho Pána s nižšími zvířaty jest zářivým ponížením, jež jest úctyhodným tajemstvím. Ale On nebyl pouze jejich soudruhem. Byl položen do jejich jeslí, jako by byl jejich potravou, potravou zvířat, aby se takto vpravdě stal potravou hříšníkův. Tyto jesle byly druhou z hmotných věcí, které byly kolem Něho. Ale byly-li hlubokým pokořením, byly též sladkým proroctvím. Předpovídaly divy Jeho oltáře. Byly předobrazem nejdůvěrnějšího a nejúžasnějšího spojení s lidmi. Byly symbolem neuvěřitelné hojnosti a obecnosti Jeho milosti. Byly prorockým stínem Jeho svatostánku uprostřed lidí od Nanebevstoupení až do Posledního soudu. Podobaly se onomu lůžku nebo kolébce, které vidáme někdy v nalezincích, kolébce, kam jest položeno opuštěné dítě, aniž by kdo byl svědkem zápasu zoufalství a lásky v srdci matky, která je zůstavila. Ježíš jest jaksi uložen v jeslích jako nalezené dítě bez otce a celičkový svět se svou zlobou jest jeho útlukem. Holá sláma jest vycpávkou Jeho kolébky; zbytky po vymlácení na východě nijak se nepodobají pečlivě srovnané slámě v našem kraji. Lidé zacházeli s Ním jako s červem a ne jako s člověkem v mukách jeho Utrpení. On sám v prvním svém dětství ustlal si lůžko, jako by byl soumarem, zvířetem ochočeným a zdomácnělým pro potřebu lidí. Nejvšednější věci stvoření jsou pro Tvůrce dosti dobrými. Ba projevuje pro ně zálibu. Býti jako pleva lidstva, — toť údělem Boha. Není to pouze proto, že Mu jejdává-

me. On si jej zvolil : a Jeho volba nás učí podivným věcem a odívá svým zvláštním charakterem křesťanskou svatost. Takové jest zařízení paláce, kde Král králů pobýval v první chvíli svého života. Světlo Josefovy svítilny červenavě a nedokonale prokmitá tu a tam temnotou, i vidíme němé tváře zvířat s cituplnou měkkostí v pohledech, hrubé jesle, opotřebované až do hladka, zčernalé a lesknoucí se, slámu tu a tam roztroušenou a sešlapanou pod nohama zvířat, učiněnou tak asi méně ostrou a tvrdou za podestlávku pro Novorozeňátko. K těmto zvláštnostem připojujeme též i tmu, kterou Josefova lucerna tak nejasně osvětluje. Temnota pozemské noci jest vyvolený čas nestvořené nádhery nebe. Jest záclonou Jeho skrytosti, závojem Jeho svatostánku, svatostánku Jeho svatyně. Přišel nejprve do Nazareta uprostřed noci. Uprostřed noci přichází právě do Betléma. Uprostřed noci též přijde, správně-li pronikáme Jeho slova, aby soudil svět. Není v Něm temnoty, i nepotřebuje světla ku práci, neboť stvořil slunce z ničeho a oděl je bílým pláštěm oslňujícího světla. Přišel do tmy. Bylo to Jeho pravým posláním. Přišel, když tmy byly nejtemnější, jako teď tak často přichází Jeho milost. Dokonalá hloubka naší temnoty jest jakousi mocí pro nesmírnost Jeho soucitu. Tato temnota jest čtvrtým hmotným zjevem, který obklopuje svatou Rodinu.

Posléze poznamenáváme jako poslední známku jeskyně, tuhou zimu, která tam panuje. Dokonce i živlové

působí utrpení svému Tvůrci, jakmile se narodil ve své stvořené podobě. Vzduch, který dýchá, aby žil, jest právě tak nehostinným k Němu jako obyvatelé betlémští. Zimní noc skoro zledoví Přesvatou Krev v Jeho žilách. Ale čím jiným jest celý svět než polárním mořem, pustinou krutých ledovců, které paprsky arktického slunce sotva ozařují svými neúrodnými odrazy; neklidným ledovcem zvolna se valícím na svých nesmírných základech, jehož postup jest o něco lepší než smutné duševní zpusťování. Nejsvětější Srdce Děťátka betlémského přišlo, aby bylo nesmírným ohniskem ztuhlému světu. Osvobodí zemi z pout dlouhých mrazů, uvolní její lůno a pokryje je plody a květy. Právě tak jako přišel k tomu, co bylo temné, tak přišel k tomu, co bylo studené, a proto zima a tma byly první, jež Ho uvítaly.

Zvířata, jesle, sláma, tma a zima! Takové byly přípravy, které Bůh učinil sám pro sebe. Od úsvitu stvoření všechny nespočetné kroky, učiněné ve světě duševním a hmotném, byly přípravou na Ježíše. Všechny kroky směřovaly ku Vtělení, jež bylo zároveň jejich vzorem i příčinou. Zatím co jimi stvoření postupovalo vpřed, právě tak vedly je též zpět k jeho vlasti, blíže původní jeho myšlence, v Duchu Božím. Stvoření andělů bylo krokem k Ježíši. Další doby, ve kterých se vyvíjela naše oběžnice, aby se stala bydlíštěm člověka, další útvary rostlinné i živočišné, které Bůh stvořil zvolným postupem, charakteristickým všem Jeho dílům, byly

kroky k Ježíši. Patriarchové a proroci, historie vyvoleného národa, která byla proroctvím budoucnosti jako zároveň volným dramatem přítomnosti, skutečné a dobrovolné allegorie životů svérázných světců, vznik a úpadek každé řecké neb východní filosofické soustavy, štěstí a osudy říši, které po sobě následovaly na jevišti světové historie, to vše byly kroky k Ježíši, bližší nebo vzdálenější přípravy ku Vtělení. Když Anně se narodilo Děťátko Maria, sotva svět věděl, jak Bůh zrychlil svůj krok. Maria a Josef byli blízkými přípravami pro Nazaret a pro půlnoční tajemství nevýslovného Vtělení. Všechny tyto kroky, když o nich uvažujeme, vypravují nám více o Bohu, než jsme věděli před tím. Vědomost o Bohu v nás roste dle jejich rozjímání. Ale milost neposkvrněného Početí jako by nám otevřela nebe. Zdálo se, že v příští chvíli lidé uviděli Boha, a bylo tomu tak, dle toho, jak Bůh počítá chvíle. Nyní přicházíme k dalším přípravám Betléma, k zvířatům, jeslím, tmě a zimě.

Ale tyto věci jsou duchovními obrazy právě tak jako hmotnými skutečnostmi. Hmota často zastřela anděla svým obalem. V betlémské jeskyni bylo pět vznešených duchovních osobností, které jsou velmi vhodně ukázány těmito pěti hmotnými předměty. Byla to chudoba, opuštěnost, odmítnutí, ustranění a umrtvení. Těchto pět vznešených osobností vyšlo s Děťátkem Ježíšem z jeskyně a šlo s Ním do hrobu. Jsou to přísné ctnosti s tvářemi smutnými, s drsným hlasem, a jejich

společnost není vítanou přirozenému člověku. Ale oku milostí očištěnému jsou uchvacující krásou, jejich vznešenost jest plna přitažnosti a jejich kouzla se podobají kouzlům pozemské lásky, rozplameňují srdce a velmi často vedou život románem svatosti. Společnost zvířat a místo, které Mu jaksí propůjčila, aby se mohl naroditi, naznačovaly Jeho nejvyšší chudobu. Jesle byly obrazem Jeho opuštěnosti; a může-li býti obrazu dokonalejšího? Odpadková sláma, na které ležel a kterou snad Josef sebral zpod noh dobytka, dobře vyjadřuje ono zamítnutí, které lidé Mu učinili a činí Jeho Církvi po celá pokolení až do konce.

Z angličtiny přeložila A. T. A.

N A H R O M N I C E

Vidím v dálce — ó radujte se! — plouti loď
pod hvězdou jitřní, jejíž jas věští dobrou no-
vinu: Loď jest zásobena tím chlebem, jenž
přináší život věčný. Odrazila od břehův ne-
bes a přiváží Syna Božího s tělem i krví.

Ejhle, již čtyřitisíce let trpíme hladem; všem bylo nám ztroskotati v pekle a zemřítí smrtí věčnou: kdyby byla nepřišla tato Panna čistá, neposkvrněná při zrození, nás spasit všechny malé i velké. Proto zanotujte libý chvalozpěv.

O slavná Panno — Matko, Tys nade vše vyvýšená, Ty, jejíž prs občerstvoval a kojil Stvořitele, našeho bratra v tomto pozemském údolí: sama jsi ho radostně nesla ve svém náručí, bys ho ukázala všem ve chrámě, kdež jsi obětovala jako chudí lidé holoubátka jménem bohatého Syna Božího.

Vše, oč naše první matka Eva nás obrala, že sluchu přiklonila hadovi, Maria nám vrací v této ratolesti v pravdě božské. Abychom my, hříšníci, mohli vstoupiti do jasných síní nebes, byla jsi učiněna, vyvolena a otevřena, okno nebeské.

Tys vzácným vstupem do dvora největšího Krále, jsi branou, jíž slyšíme a jíž vidíme nebeské obřady. A proto radujte se, zástupcové vykoupení, a plesejte s veselím, poněvadž můžete přistati k břehům nebes, milostí této čisté Panny.

V l á m s k á p í s e ň
z 16. století

HYMNA

SVATÉMU MIKULÁŠI

ZE

SLOVANSKÉ LITURGIE

Přebýval jsi v Myře, vydechuje vůni vzácnou, sám nabalsamován duchovním balsámem, ó blažený svatý Mikuláši! Veliký hierarcho Kristův, vůněmi vaneš do tváře těch, kteří s vírou a nadějí uctívají tvou skvělou památku, osvobozuješ jich ode všech nedostatků a trampot svými prosbami u Pána.

Vpravdě se jmenuješ: *Vítězství lidu*, blažený svatý Mikuláši, svrchovaný kněže Kristův; neboť vzýván na všech místech, varuješ těch, kdož láskou doprošují se tvé ochrany; zjevuje se v noci i ve dne těm, kteří tě vzývají s věrou, osvobozuješ jich od nouze a pokušení.

2 *H y m n a s v a t ě m u M i k u l á š i*

Zjevil jsi se císaři Konstantinovi a Ablaviovi a vzbudil jsi v nich strašnou hrůzu, bys jich pohnul k milostivosti, slovy těmito: Nevinní, které držíte v okovech, nezasluhují nespravedlivé muky, a pohrdneš-li mými slovy, ó kníže, zažaluju tě u Pána.

Jsi, ó slavný, velikým a vroucím obhájcem těch, kdož jsou v nebezpečí; ó Mikuláši, vznešený hlasateli Krista! Soucitný ochránče, mocný přimluvčí těch, kteří jsou daleko, jako těch, kteří jsou vedle; právě proto, shromáždění pospolu, voláme k tobě: Pros Pána, by nás osvobodil ode všech béd.

Pojďte, nábožní milovníci této slavnosti, opěvejme spolu melodickými chvalami tuto čest Velekněží, slávu svatých Otců, tryskající pramen zázraků, velkého obhájce věřících. Řekněme mu: Raduj se, ó věrný strážce! o ctný Veleknězi! nezvratný sloupe Myrský! raduj se, hvězdo zářná, která svítíš svými zázraky až do končin světa; raduj se, božská útěcho těch, kteří jsou v soužení, vroucí ochránče těch, kteří trpí nespravedlnost; a v tuto hodinu, ó blažený Mikuláši! neustávej prositi Krista Boha za ty, kteří s vírou a láskou uctívají stále tvou radostnou a vítěznou památku.

Tvoje neohrožené oko umělo se upřít na vznešené výšiny Gnóse, vyvážil jsi hlubokou propast moudrosti; ty, který jsi obohatil svět svými nau-

kami, ó svatý Otče! pros za nás Krista, ó veliký Veleknězi Mikuláši!

Kristus tě představil tvému stádu jako pravidlo víry a obraz mírnosti, ó veliký hierarcho Mikuláši! neboť šíříš v Myře drahocennou vůni, všecek tam záříš slávou svých skutků, ó ochránče vdov a sirotků! pros bez přestání Pána, by spasil naše duše!

Raduj se, ó přesvatá duše! přečistý příbytku Trojice, sloupe Církve, podpora věrných, posilo těch, kdož jsou unaveni, zářící hvězdo, jež skvělostí svých příjemných modliteb zapuzuješ ze všech míst temnoty pokušení; svatý Velekněže Mikuláši, tichý přístave, kde nalézá útulek každý, kdo v zuřivosti bouře volá o tvou pomoc, pros Krista, by ráčil uděliti našim duším velikého svého milosrdenství.

Raduj se, ó plný božské horlivosti! který strašnou výstrahou a zvukem svého hlasu ve snu osvobodil jsi ty, jež meč měl zahubiti. Hojná studnice, rozšiřuješ v Myře bohatství svých vůní, vléváš v duše tichou rosu, vyklízíš neřád zlých vášní, vytínáš mečem koukol bludu; chop se věječky své horlivosti a vypálej malicherné nauky Ariovy, pros Krista, by udělil našim duším velikého milosrdenství.

Ó Mikuláši, obdařený duchem Božím, uchová-

4 *Hymna svatému Mikuláši*

váš ve svém srdci knihu tisíce ctností, v níž jest psáno nesmrtelné a nepohnutelné slovo Krista Boha, a hlas tvých úst sladší než plástek medu.

Opěvujme teď v písni nové velikého hierarchu, pastýře a doktora lidu Myrského, by byl osvícen jeho mocnou modlitbou; neboť ujevil se plný svaté čistoty, ducha bez úhony; přinášející Kristu oběť neposkvrněnou, oběť příjemnou Bohu milosrdenství, jako svrchovaný velekněz, čistý tělesně i duší; a proto zůstává pravým ochráncem Církve, jejím obhájcem a velikým zasvěcencem v Boží milosrdenství.

Přiblížil jsi mysticky své rty k číši moudrosti, ó Mikuláši, svatý Otče! pil jsi u zřidel nesmrtelnosti, sladčích medu; právě proto voláš k národům: Požehnaný Bůh našich otců!

Převznešený králi všech králů, ty, jehož moc jest nekonečna, k prosbám našeho svatého pastýře, pokoj dej, ó Slovo, zapřísaháme tě, všem křesťanům; dej proti barbarům našemu zbožnému císaři sílu a vítězství, bychom všichni a vždycky opěvali tvou moc a vyvýšenost od věků do věků.

Ať trouba hlaholí, zpívejme s jásáním, slavme velikou slavnost, třesme se plesáním v této výroční slavnosti našeho Otce; ať králové a knížata přijdou a připojí se k našemu zpívání, ať oslavují s

námi toho, který výstrahu dává králům ve snu hrozném, by osvobodili tři nevinně odsouzených na smrt. Oslavujme společně svého pastýře, horlivého nápodobitele Pastýře Dobrého; oslavujme ho, neboť jest naším lékařem v nemocech, v nebezpečích naším osvoboditelem, v našich hříších útočištěm, v chudobě pokladem, v našich bédách utěшитelem, společníkem na cestách, kormidelníkem na moři; rceme k jeho slávě: Ó veliký svatý Mikuláši! osvobod' nás z nynější bídy a zachraň svého stáda svými prosbami.

Přel. Josef Florian

O SVATÉM MIKULÁŠI PRÓSA

z rukopisu svatohavelského

Věčná čest a chvála tobě, svrchovaný Otče,
jenž o svoje stádce tak laskavě a dobrotivě pečuješ,
že stáji svou takovým svěruješ pastýřům, kteří
celý ovčinec zásluhami svými ohradí.

A mezi nejpřednějšími z nich stkví se Mikuláš
biskup slavný,
kteréhož od samé kolébky jsi sobě zasvětil.

On hříchu zlatem zabránil, dívky od zhanobení
vykoupiv.

8 *O s v a t ě m M i k u l á š i p r ó s a*

Biskupem stav se tvým orakulem, jako hvězda světu zazářil.

Hynoucím na záchranu se zjevuje, vlnobití krotí, od smrti jinochy vyprošťuje.

Obezřelý zmaňuje mámení, ďáblovu kouzelnictví; zapuzuje hlad rozmnoženou s nebe pšenici.

Olej, z jeho hrobky jenž se line, uzdravuje neduživé.

Na jeho nyní svatou přímluvu, Ježíši, nás vyhoj hříchem nemocné.

Přeložil Antonín Ludvík Stríž

—

Ž I V O T

SVATÉHO OTCE NAŠEHO ABERCIA,

biskupa hierapolského,

napsaný od

Šimona Metafrasta,

jak jest ve svazcích Aloisových.

Když Markus Antonius a Lucius Verus ujali se v říši římské vlády, rozšířil se po veškeré zemi, poddané Římanům, dekret, poroučející, aby obětovány byly oběti suché i mokré bohům, kteří jsou ustanoveni. Pročež, když tento dekret tehdy byl poslán Publiovi, správci Malé Frygie, bylo možno viděti všecky, kteří byli pod panstvím římským, ani slaví svátky a oběti a pilně se zřizují dle rozkazu Římanův; též senát hierapolský a lid nadobro se účastnili oné veřejné oběti. Avšak Abercius, o němž jest tento děj, kterému bylo svěřeno biskupství hierapolské, když viděl občany po bílu nepřátelské ony svátky na záhubu jejich duší slaviti a pravým Bohem opovrhovati, ale hluchým modlám se klaněti; jak klamný prelud (abych mluvil s božským Habakukem) a mrákota bludu na mnohé padá, maje věc za důležitou a za úplnou převrácenost, též jako by v duchu byl raněn pro bratry se slzami Boha v soukromí prosil, řka: »Bože věkův a Hospodine milosrdenství, jenž toto všecko jsi

stvořil a zachováváš; jenž jsi chtěl, aby Jednorozený tvůj Syn pro nás člověkem se stal, i nyní shlédni na svět, který jsi stvořil; a neodvracuj se od této své obce, v níž jsi mne učinil pastýřem svých ovcí a jejíž biskupství mně nehodnému jsi svěřil, když tak oddala se rukama udělaným ohavám; ale vysvobod' je z mraku bludu, který je obkličuje tmou, a připoj je ku svému světlu.«

Za to když velikou část dne byl prosil a usnul, vidí mládence ušlechtilého a sličného, jak mu dává do ruky hůl a praví: »Ve jménu mém nyní, Abercie, choď a touto holí potři původce bludu.« Probudiv se tedy ze sna a pochopiv správně, že Pán se mu byl zjevil, ihned vstává a nabývá odvahy a uchopiv převeliké dřevo, odešel soptě rozhorlením a hněvem do chrámu Apollinova, kdež bylo přinášeno mnoho obětí suchých i mokrých. Bylo pak okolo hodiny deváté noční. A tak důvěruje v božské zjevení, nejprve rukama tluče na vrata chrámová a když byl zrozbíjel zámky a závory a vrata se otevřela, vběhl doprostřed chrámu a modlu Apollinovu, kteráž tam stála, rozrazil a roztříštil. Po té chodě od modly k modle též jiné bohy rozbil podobně. A bohové se nebránili, a co hlucho jest a prázdno, tak ohluchlo a oněmělo nadobro, jen hmotou přemocně hlaholic, že blázni jsou lidé, kteříž je ctí a bohy jmenují: a co nyní trpí, že věru spravedlivě trpí a velmi chvalně.

I vidouce ctitelé bohův a sluhové chrámoví, jak s velikou odvahností se to událo, všeci ztrnuli a nadobro

nevěděli, co sobě počítí. On však obrátiv se k nim ve spravedlivém hněvu spravedlivě pohleděl a řekl: »Klidte se, do senátu, a všemu lidu ohlaste, že vaši bohové, zpití včerejším kvasem a hodováním, vespolek se potloukli a tak se pováleli na zem. A vy, máte-li jaký rozum, rozbité tyto modly vházejte do peci a do ohně. Neboť tak bohové vaši vám možná, jářku, prospějí vápnem, kterého z nich třeba nadělati.« Což když byl Abercius udělal a pověděl, navrátil se domů jako přestatečný muž, zničiv své nepřátele, kteří byli opravdu původci zkázy mnoha duší. A navrátil se učil množství, které se k němu hrnulo, aby pravého následovalo náboženství a dbalo života zdržlivého. Obětníci pak a strážcové chrámoví ještě v noci jdou do senátu a Abercia udávají; i vypravují všechno, co by se bylo stalo. A tak hned, jak se rozednívalo, po všech se roznesla pověst, že veliký Abercius u veliký upadl blud a pozdvihl se proti bohům, a že za trest za to má dáti zadostučinění nejen bohům a císařům, ale i lidu a veškeré obci. Spěšně tedy všickni ve chrámě se shromáždivše, rokovali vespolek a radili se o něm. A kdo byli první z občanů a nad jiné mnoho vynikali, radili poslati obecní sluhy a přivésti Abercia, aby se zodpovídal, jakým právem se toho opovážil a koho má na pomoc. »Nepodobáš se pravdě, říkali, že by ten, jenž takových věcí se odvažuje, neměl nějakých pomocníkův. Zchytáme tedy i ty, spoutáme je a pošleme spolu s Aberciem ku správci, aby zaslouženými py-

kali tresty za urážku, učiněnou samým bohům a císařům.«

I zdálo se to těm, kteří vynikali bystrostí nad ostatní, jakž jsme pravili, vhodným, a řekli: »Ano, uděláme to tak.« Ale lid, když spatřil ruce a nohy a tváře bohův poházeny po zemi, velice se rozjitřil: hlupci, řekne někdo, pro hlupce, i chopili se polen a kamení (takový bývá vůbec dav k hněvu podrážděný a tak útočivá bez rozmyslu) a křičeli druh na druh: »Pojďmež, pojďmež, hodme mu oheň na dům a co nejdříve jej zapalme, aby nejen on, ale i kdokoliv s ním bydlí a s ním smýšlí, bídne zhynul.« Senát však strachuje se, aby při vypalování domu Aberciova nebyly postiženy neštěstím spolu i domy sousedův a mnohých, nic nezavinivších, a Publius jich potom netrestal, že se přidali k davu, mírnil rozlícené a snažil se bouřící jejich mysli ukrotiti. Zatím však po drahné době, když o tom uslyšeli někteří z těch, jež zbožnosti se byli již naučili, s kvapem velikým přicházejí do obydlí Aberciova a nalezše ho, an častuje ty, kteří byli u něho, s klidnou a veselou tváří učením zbožnosti, jako by se nadobro nic zvláštního nebylo událo, vypravují mu o chystaných nástrahách a prosí, aby ustoupil maličko zpupnému řádění lidu a ihned odešel z obce, aby nebyli oloupeni o dvě důležitých věci, o otce totiž a bratry, to jest o něho, svatého Abercia, jehož jim za otce dal Duch Svatý, a o ty bratry, které přivede, zůstane-li na živu, k zbožnosti.

On však řekl: »Kde kdo by o nás soudil, bratří, že utíkáme podstoupení muk pro Krista, kdybychom se utrpení pro něho tak mrzce vyhnuli, zvláště když on poručil svatým apoštolům, aby svobodně kázali pohanům slovo zbožnosti a nebáli se ničeho zlého a byli ochotni trpěti pro jméno jeho v čase, co jim hrozí trýzněmi a mukami. Neboť jak pro něho zlé trpěti příjemno jest, tak pro něho umříti jesti nad jakýkoliv život opravdu příjemnějším. Přes to však dlužno poslechnouti téhle vůle vaší a utíkati těch, kteří na nás útočí. Neboť to také zřejmě poručí zákon Kristův, totiž utíkati těch, kteří nás pronásledují.« Což pověděv spolu s nimi vyšel a středem obce bral se na forum, kdež usedl na místě, nazývaném u nich Fragellium, a učil ty, kteří tam byli, oslavě pravdy a dařil je Božím poznáním, pokud oni hodni ho býti mohli; též pravil, že dlužno, aby ten, kdo byl božským křtem posvěcen a za hodna již uznán křesťanem i býti i se zváti, nynějšími příjemnostmi pohrdal, ježto jsou krátké a pomíjející, ale aby usiloval jen o život věčný. Neboť ten toliko opravdu jest životem, ježž Bůh připravil těm, kteří ho milují. Zatím však, co o tom hovořil, zvěděl to dav, jenž se na něho hnál — že nedosti měl na tom, aby doma mluvil o své víře, ale že též veřejně káže a svobodně hlásá své náboženství — i zachvácení byvše zběsilostí ukrutnější a planoucí divějším duchem, nedali se už zdržeti a nechtěli ustoupiti pánům obce, ale za vřavy a křiku útočili na něho chtě-

jíce jej i ty, kteříž s ním byli takřka zuby roztrhati.

Když pak už k němu pronikli a hned by byli na něho ruce vztáhli, aj tři mládenci, jež zlí duchové dávno před tím byli posedli, náhle strhavše si šaty, z lidu vybíhají, hryzajíce se do rukou a zkrucujíce je, oči obracejíce v sloup, slintajíce zmatený jakýsi a cizí hlas vyražejí. Ti přiběhše k Aberciovi divoce křičeli: »Zaklínáme tě pravým a jediným Bohem, kterého ty kážeš, nemuč nás před časem«. To zarazilo onen nerozvážný útok davu a ztišilo muka mládencův: anebo spíše, ať pravdivěji mluvíme, potlačilo to šílenost obojí, běsnění mládencův, působené demony, a běsnění davu, vzbouřené nevzdělanou a hrubou přirozeností proti světcům. Stáli tedy všeci upřeně naň hledíce, když převelikou jeho mírností a pokojným chováním byl zkrocen jejich útok, a čekali, jak se to skončí. Svatý pak Abercius nic nemeškaje jal se modliti řka: »Otče svatého Syna svého Ježíše, jenž, i když tisíckrát jsme zhřešili, sám pořádáš to, co náleží ku spáse, prosím tě a zapřísahám, zbav mládence dorážení démonův, ať i oni příště chodí následující tvé vůle a zázrakem, který se na nich stane, ať způsobí, by mnoho jiných k tobě se přidalo a všickni poznali, že ty jediný jsi Bůh a není jiného kromě tebe«. Za to když Boha byl poprosil a pohleděl na mládence, klepl je holí, kterou měl v rukou, po hlavách řka: »Ve jménu mého Krista, vyjdětež z těchto mládencův duchové zlí, nic jim neublížíce«. I bylo je viděti, jak

vyrazivše mocný skřek, nadobro zmizeli. A mládenci po rozplašení mrákoty, kteráž je tehda pro démony obkličovala, maličko se rozhlédše a jako by sobě oddechnuvše, svaté jeho nohy líbají a bez hlesu dlouho je drží, takže všeci měli za to, že jsou nebožtíci. On však ujav je za pravice, pozdvihuje jich na mysli zdravých. A oni nalezše sobě šaty, oblékli si je, i bylo je viděti potom oblečeny a zdravé mysli, a od Abercia ani se nehnuli.

Vida pak to zástup, všecek jakoby jednou myslí a jedněmi ústy velikým hlasem volal: »Ty sám jsi pravý Bůh, jenž svým jsi Aberciem hlásán«. Toho svědectvím jest náhlý obrat v množství, jež tak bylo jato zázrakem, že nebylo nikoho, aby ho nebyl uznal, nýbrž všickni kvapili k Božímu křtu, ze strojených Aberciovi úkladův tohoto zatím převzácného¹ došedše, totiž své spásy. Avšak tvrdili, že něco je převelice znepokojuje: strachují se, aby pro velikou hanbu, kterouž množství jich duše své zohavilo, nezůstali tak Bohu nadobro nemilými. Přistoupivše tedy řekli: »Pouč nás, muži Boží, shlédne-li na nás Bůh shovívavě; nebo nám odplatí zlým za hříchy, kterých jsme napáchali v nevědomosti, jež si i ošklivíme, jichž želíme, jichž se strachujeme a lekáme«. A on přistoupiv blíže, hlasem jakým mohl nejsilnějším a nejjasnějším dí: »Mužové, kteříž jste nyní uvěřili, nezůstaneteli ve starých svých skutcích a v otcovských tradicích, ale vzdáte-li se všeliké neřesti, jářku nenávisti, nečistoty a jiného, co jste dříve páchali, když jste

byli v nevědomosti, bude vám milostiv ten, v něhož jste nyní prostně uvěřili; jenž volaje také ty, kteříž úpí pod břemeny hříchů, dí: Pojdtež ke mně všickni, kteří pracujete a obtíženi jste; a já vás občerstvím. Máme bez počtu příkladův jeho dobroty. Pročež vy, kteříž v něho věříte, všickni mu své duše zasvěťte a naděje vás nezkłame«. — »Ale utržili jsme si, pravili, těžké rány, byliť jsme dříve nadobro oddáni oplzlým rozkošem těla a zvláště jsme sloužili choutkám tělesným, též máme ještě návyk, který nás tyransky souží«. I odvece on: »Uchylte se co nejdříve k lékaři a k postu, pracím, prosbám, slzám, vyznávání hříchův a právě těch myšlení, jež vás souží a pudí konati zlo: což také Bůh před dávnou dobou skrze svatého Oseáše vytýkal Židům, že toho neučinili, řka: Proč jste zamlčeli bezbožnost, a její ovoce jste klidili? Tyto přeužitečné léky sami sobě uložte a nezůstane vám po ranách ani památka«.

Když k nim byl tak svatý Abercius promluvil, devátá hodina denní se skončuje a též jemu ukládá konec řeči; tím tedy hovor dokonal, neboť obyčejné modlitby ho táhly k jinému hovoru s tím, po němž toužil. Povstal tedy a vloživ posvátné ruce na ty, kteří se zle měli, i bolesti jejich uhasil i dokonalé zdraví jim vrátil. Potom když byl všem prosil dobra, a je požehnal, ano i políbením v Pánu je podělil a jako nějakou pečeť jim byl vtiskl, aby toho, co bylo pověděno, řádně ostríhali, šel s bratřími domů; množství pak ho následovalo a prosilo, aby

je pokřtil. I schvaluje on sice, jakž se slušelo, ochotu a horlivost jejich duší, sám jest také k tomu duchem hbitější než oni, ale že nebyla doba vhodnou, odkládá křest na zítřek. A tak mnozí z nich pro velikou touhu po křtu neodvážili se ani domů vrátiti a spali tam u domku. O půlnoci pak Abercius rozzářiv se milostí, když se byl Bohu pomodlil, z domu vychází a spatřiv zástup, který ho obklopoval a naň čekal, pozdvihuje oči k nebesům řka: »Děkuji tobě, Pane Bože, že jsi se smiloval nade mnou, pastýřem rozumných ovec svých a způsobil jsi, že vlk, kterýž po nás pásl, marně byl tlamu otvíral: též za to, že jsi tuto část stáda, od pravdy odtrženou, nazpět povolal a již je přijetím za syny daříš skrze křest«. To promluviv k Bohu všehomíra, káže množství, aby šlo za ním do chrámu. A hned, jak tam přišli, po obyčejných modlitbách křtem posvěcuje mužů v počtu pěti set. I hrnuli se od té doby mnozí k němu nejen z Veliké Frygie a ze všech sousedních krajův, ale též ti kteří bydleli v Asii a kteří žili v provinciích Lydské a Karské. Neboť po všech obcích o něm šla řeč, jež nebyla licha a prázdná a nedala se snadno udusiti, ale měla velikou sílu z pravdy. Hrnuli se tedy k němu jedni, aby se poučili o tom, co bylo spasitelné, jiní, aby byli osvobozeni od toho, co je trýznilo: ti totiž, které soužil neduh nebo i jiné nějaké skličovalo zlo. Bylť velmi úslužný k učení slovu pravdy a velmi ochoten důvěrně spřáteliti s Kristem ty, kteříž přicházeli.

Po nemnoha dnech pojav kněží a jáhny a ostatní mimo to bratrstvo, vyšel; a usednuv na místě, na němž sedával, jako by z nějakého pramene přelahodného z úst vylévá přelahodné toky učení. Zatím pak přišla, dovezena byvši, vznešená žena nevidomá, jménem Frygella, matka Euxeniana Popliona. A ten Poplion měl u císaře i po všech obcích první místo. Když tedy přivedena byla, jak jsme pravili, jeho matka a uslyšela, že veliký Abercius tam už sedí a učí, s velikou dychtivostí k němu přiběhla a objímajíc mu nohy, úsilně ho prosila a pravila: »Smiluj se nade mnou, jenž z lidí největší úcty zasluhuješ a jedinému pravému Bohu milý jsi, smilujž se nade mnou, pokornou prosebnicí: vrať mi zase zrak, veliké dílo Boží; dejž, ať uvidím zase milé slunko; a nepohrdej mnou, tak bídne stíženou, ulev mi v neštěstí, učiň to pro převelikou skvělost mou. Můj syn jest Poplion, jenž mnoho může u císaře i v městě; a já ho nevidím. Mám bohatství nesmírné a rozličné, služebnictva, peněz, statkův; a jest mi při něm hůře než nuzákům. Neboť ti mohou se potěšiti pohledem na to maličko, jež mají, a mohou, co mají, jak chtějí spravovati; a já ani toho nevidím, čeho prý jsem paní. I kéž jest mi to všecko vzato a jen zrak mám. Pročež prosím tvou dobrotivou duši velice, jářku, prosím a pokorně žádám ubožáčka, otevř mi oči a svou důvěrou, kterou máš v pravého Boha vpusť v ně sílu, ať vidí«.

A on řekl: »Také já, ženo, jsem hříšník a velikého

mi potřebí jest milosrdenství a všecek závisím na Boží dobrotivosti. Ale věříš-li i ty v Boha, v něhož já důvěřuji, může též tobě zcela jako tomu, jenž slep byl od narození, zrak uděliti«. I dí ona: »Věřím v pravého Pána Krista: ty tedy dotkniž se mých věřících očí a uštědři jim milého a žádoucího světla«. Což nemluvila jen holými slovy, ale dotvrzovala i chováním a proudy slz. Slitoval se tedy světec a vzhlednuv k nebesům, jenž nebes opravdu byl hoden, dí: »Přiď, pravé světlo, Ježíši Kriste, a otevři její oči«. Po té obrátiv se dotekl se jí očí a řekl: Opravdu-li Frygella uvěřila v Krista, nabudiž ihned zraku«. Když tedy tak byl pověděl, i slepota byla vyléčena, i ukázalo se, že pravá byla její víra v Krista. Neboť prohlédnutí očí tělesných naznačovalo, že osvíceny jsou oči duše. Potom ukázala se též vděčna za dar, neboť řekla: »Pane, děkuji tobě, že jsi mi dvojnásob světla dopřál. Vždyť tím, co viděti očima těla, mnohem více jsi mi otevřel oči srdce. Pročež sluší se, abych i já řekla, co tvůj David: Osvobodil jsi oči mé od slz a nohy mé od pádu. Jsemť opravdu osvobozena od protivenství a kročeje duše nejsou menší kročejův těla«. Po té jata úsilnou láskou ke Kristu všecka se vrhla na zachování jeho přikázání a patříc na světce pravila: »Aj, otče, před těmito mnoha svědky poroučím ti polovici svého zboží, abys je rozdal potřebným«. Pročež množství, jež stálo dokola, podivujíc se tomuto novému zázraku, taktéž zvolalo: »Veliký jsi, Bože kře-

sfanský, neboť též ti, kteří tvé jméno vzývají, velikých opravdu požívají milostí«. A svatý Abercius tehdy řekl: »Aj ženo, poznala jsi, jak dobrotivě a štědře Pán můj odměňuje ty, kteří v něho doufají. Jdi tedy v pokoji, vzchop se na mysli a jemu, jak sluší, díky vzdávej«. Což když byl pověděl, Frygella sice na chvíli odstoupila, ale znova se vrátila a nepřestávala mu vzdávati hlubokou úctu. Abercius pak dal se znovu, jakž měl v obyčeji, do vyučování.

A když zázrak, který se udál na Frygelle, pronikl do mnoha končin země, přicházejí k němu tři babičky, které taktéž byly osleply, řkouce: »My také věříme v Ježíše, kterého ty kážeš. Zjev se tedy i na nás jeho dobrotivost; též nám, muži podivuhodný, ukaž světlo jako Frygelle«. I vece on: »Jest-li pravá vaše víra v Boha pravého, jak říkáte, spatříte ho očima srdce, které vidí chápáním«. To řekl a pozdvihnuv oči děl: »Pane Ježíši Kriste, prosím tebe, nechť vidí i tyto světlo tvého poznání: a osvobozeny jsouce od mrákoty, která je obkličuje, nechť spatří, Pane, paprsky tvé pravdy«. Tak se modlil; a aj, místo, na němž stáli, ozářilo veliké světlo shůry, a všichni popadali na zemi omráčení podívanou, která mimo nadání se naskytla. A nebylo to světlo, jaké bývá od slunce a z blesku, ale zcela nové a úžasné a neobyčejné. Ženy tedy stály nepohnuty a ostatní padli na zemi: a ono světlo, jež se ukázalo, opřevši se jim silně do očí, způsobilo, že ihned prohlédly a spatřily

toto libé a lidem milé světlo sluneční. On pak uviděv je s očima tak zdravýma tázal se: »Co se vám ukázalo a co jste spatřily, když jste se poprvé podívaly?« I praví jedna: »Viděla jsem stařečka, jehož krásy a živosti vypověděti nemožno«. Druhá pak: »Já jsem spatřila mládence«. A třetí dí: »Pachole se dotklo mých očí«. Což uslyšev Abercius a vzdav díky Bohu za věci podivuhodné, přestal učit.

Pojavpak z těch, kteříž tam byli, své důvěrné přátele, vrátil se domů a když byl odzpíval chvalozpěvy hodinky deváté, pojedl maličko chleba. Tolik věnoval, jako mimochodem, tělu také na konci dne. Což když byl učinil, bývalo vídati mnohé z okolních krajův, kterak se k němu hrnuli a bývali křtěni ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého. Zatím pak Euxenianus dověděv se, co se bylo událo s matkou, i jak dovedena byvši přistoupila k světcí, i jak nevidoma zraku nabyla, na všecko se ji vyptav, přišel k němu a řekl: »Kdybych věděl, otče, že rád vidíš peníze, neudělil bych ti částky nepatrné ze svých statkův za to, že jsi mé matce získal dobrodiní tak veliké. Ale že mezi jiným, čeho tobě udělil Bůh, též nad peníze tě povznesl, čím se odvěčíme tobě, jakž záhodno, za tento dar? Čím jiným, než tímto milým díkem? Což dopověděv objal světcí nohy. Světec pak vzav ho za pravici řekl: »Věz rozmilý, já žádné jiné tvoji věci nepotřebuji, jen abys se stal, když jsi tak rozumný, z nevěřícího věřícím, změnil bohaprázdné ná-

boženství a došel poznání pravdy. Přejí si, abys byl věřícím spíše chud, než nevěřícím slavný a bohat«.

Tehdáž odpověděl Euxenianus: »Přeješ-li si tedy, posvátná hlavo, zkoumejme to. Slýchával jsem často, sedávaje s matkou, že se dověděla od tebe, jak Bůh hned sice jest milostiv a dobrotiv, ale hned strašliv a spravedliv: a jedny, jakž velice dobré jest, dobrým odměňuje, jiné, jakž spravedlivo, kárá a tresce. Když tedy z lásky pochází dobrodiní a odměna, trest pak a pomsta z nenávisti, kterakž jest možno, aby týž byl dobrý i spravedlivými tresty bil?« — »Poněvadž, vece veliký Abercius, každému odplácí podle zásluh: těm zajisté, kdož dobře činí, jsa přirozeností dobrý, dobrodiním odplacuje; ty však, kteříž páchají zlo, tresce, neboť vše spravedlivě koná a nic neunikne jeho poznání z toho, co děláme anebo nač jen myslíme. Jestli on předůkladný zpytatel toho, co jest v hloubi myšlení, zpytuje srdce a pronikaje ledví až do rozdělení duše i ducha, kloubův také i čisův a soudce myšlení a úmyslův srdce«. I dí Euxenianus: »Toto ovšem správně jest rozřešeno. Ale pouč mne také o tomto. Když Boha těší dobré, proč ne učinil od počátku člověka takovým, aby dobré mohl činiti, zlého však naprosto činiti nemohl? Tak bychom bývali činili, co jest mu milo a trestu na nás nebylo potřeba«. On však vece: »I to jest od něho, jenž velice se o nás stará a jenž vůbec chce jen našemu dobrému. Neboť kdybychom nemohli činiti zlého, ani konáním do-

brého nic bychom nezískávali. Nezasluhovali bychom proto chvály ani obliby. Neboť tehdy, co bychom udělali, neudělali bychom ze svobodné vůle, ale z přirozeného řádu věci. Nezasluhuješ chvály, kdo nemoha páchat zlého, nepáchá ho, ale ten, kdo moha páchat, zdržuje se z touhy po dobrém. A když obojí jest v naší moci, abychom buď dobří byli nebo zlí, chceme-li, proč ničíš možnost získati si dobré jméno a odvrhuješ základ ke korunám?« Načež Euxenianus: »Nyní jsem dostatečně přesvědčen, dí, že člověk jest práv a má svobodnou vůli a dobrovolně padá do hříchu«. Ale když o těchto věcech spolu rozmlouvali, nastala zase hodina devátá a otázky ukončila. Neboť svatý Abercius hned povstává, pozdravuje kolemstojících a požehnáv jim, posílá je domů s Euxenianem.

Potom po nemnoha dnech obcházel s bratřími osady vůkol a nejprve ty, jež byly v sousedství. Bylť se již dověděl, že mnozí rozličnými tam nemocemi stůní. I odešel a zuzdavoval je modlitbami a vzkládáním rukou; uviděv pak, že kraj nemá koupele (vhodné zajisté úlevy pro nemocné) přišel na jedno místo zvané Pole, u něhož teče řeka, a pokleknuv před Bohem, padl na zem. A aj, zaburácí za jasného nebe hrom a země vydává prameny teplých vod; a ve všem byl chválen Bůh, jenž spravedlivé tak vyslýchá. Když pak blažený onen jazyk byl kázal těm, kteří tam byli, kopati cisterny, aby se teplé vody do nich stekly a byly osvěžením chorým tě-

lům, vrací se domů. Zatím pak zlostný démon, otec pokušení a šalby, v podobě ženy přichází ku světci, chtěje od něho dojíti požehnání. On pak upřeně naň pohlédnuv a dobře věda, že uvnitř ukryt jest vlk, i když si byl oblékl kůži ovčí, ihned se odvrací a uhodí se o kámen do pravé nohy. Chytá se tudíž z bolesti rukou za kotník: neboť si byl do něj narazil. Zlostník pak zase v sebe sám se proměniv s libostí velikou a divoce se chechtal a hned ve své obyčejné zpupnosti praví: »Nedomnívej se, že jsem z oněch nízkých zloduchů, které umíš často zaháněti i jen slovem: ale jsem sám centurio, jehož jsi nyní zkusil a vidíš, jak trapné sklíčily tě bolesti, jenž jsi mnohé vysvobodil od těžkostí.« Tak proklatec si za chválu počítá, trápí-li, nikdy však že prospívá. Toto tedy řekl podivuhodnému Aberciovi a vrhl se na kteréhosi mládence z kolemstojících, jehož těžce dosápal a bídne jím mrštil doprostřed všech.

Ale veliký Abercius byl ihned milosrdenstvím hnut nad mládencem a pomodliv se Bohu, zbavuje ho zlého a kletého onoho démona nadobro vypuzuje; i ukazuje skutkem, kdo jest učeník dobrého a dobře činiti se naučil, a kdo jest bídník od počátku a učitel ubližování jiným. Avšak on na tom nepřestal a nebylo mu dosti, že jednou byl překonán: ale znovu vypovídá válku tomu, jemuž v první srážce odolati nemohl. Neboť, když byl proti vůli ustoupil, pustiv mládence, drsným a nestoudným hlasem dí: »Brzy ti nastrojím, Abercie, že

ač nerad uvidíš město Řím«. Což pak zanedlouho po té se stalo, jakž dále ukážeme. A svatý Abercius navrátil se domů, po celých sedm dní trval na postech a nočních bděních spolu s bratřími prose, aby ďábel neměl na něho takové moci, by chodil kam ho povede. Sedmé pak noci ukázav se mu ve snách Pán řekl: »Do Říma půjdeš, Abercie, z mé Prozřetelnosti, aby ti, kdo v něm jsou, poznali mé jméno. Buď tedy dobré mysli, neboť má milost bude s tebou«. Tehdy světec procitnuv ze sna praví: »Buď vůle tvá, Kriste«, a oznámil zjevení Boží bratřím. I bylo jemu tak předpověděno, že půjde do města Říma.

Tedy zlostník démon, jenž byl nedlouho před tím hrozil, že tam půjde, nic nemeškaje, přichází do Říma a vchází v dceru císaře Antonina, už na vdávání, šestnáctiletou, jež byla zasnoubena Luciu Verovi; zvala pak se Lucilla a vynikala nad ostatní své vrstevnice krásou a ztepilostí. A hned v ní bouří vztekem, aby se trhala a sebou bila a zuby ruce si hryzla a do masa se kousala. Matka pak Faustina (takť se jmenovala císařová) spolu s Antoninem soužili se v duchu a nadobro nevěděli, co sobě počítí, i byli zcela zmateni a považovali to za veliké neštěstí. A to jim nejvíc zvyšovalo hoře duševní, že dívka byla zasnoubena Luciovi. Poslalť ho Antoninus už na Východ, aby válčil s králem Bulgesův. A umluvili se mezi sebou, že ustanoveného dne Lucius přijde z Východu a Antoninus z Říma do Efesu: a v tamějším chrámě Dianině Antoninus před bohyní

dívku vydá a Lucius si ji vezme. Když tedy Lucius podle úmluvy spěšně plavil se do Efesu, Antoninus nevěda, co by si počal, ana dcera jeho byla ďáblem posedlá, otálí a vymlouvá se, píše Luciovi, že Germáni přeplavivše se přes Rýn pustoší města Římanův i vesnice, a že proto nemohl nyní s dcerou přijíti do Efesu, jakž bylo u-mluveno, ale až narok. On pak, když uprostřed plavby byl mu odevzdán list od císaře, velikým byl bolem zachvácen a přetěžce to nesa, navrací se do Antiochie. A císař Antoninus dílem ovšem sám od sebe velmi o dceru jsa starostliv, dílem od manželky jsa vybízen, dělal vše a ničeho nezanedbal, co by prospělo.

Přivedl tedy římských a italských kněží, a z Etrurie povolav žertvopravce, skrze ně zapřisahal démona a kde co vymýšlel na vyléčení zla. Avšak ukazovalo se to býti marno a zlého ducha to na dívku jen divočilo. Mimo to on i takový hlas skrze dívku vyřázel, že nepřijde-li Abercius, biskup hierapolských, kteří jsou v Malé Frygii, že ze stánku toho nevyjde. Když tedy toto po mnoho dní vykřikoval, uvažoval u sebe Antoninus a přemýšlel, co by to bylo, až posléze zavolav Korneliana, velitele tělesné stráže, tázal se ho, zda jest v Malé Frygii město jménem Hierapolis. A ten praví: „Nu ovšem, pane: a jest z něho Euxenianus, jemuž jsi často psával o veřejné správě.“ Což uslyšev Antoninus zaradoval se, jako by s něho byla starost spadla, že totiž Euxenianus, jenž tam bydlel, pěkně mu to vyřídí. A poručiv Valeriovi a

Basianovi, magistriánům, aby byli brzy pohotově, toto tak píše: »Antoninus císař augustus Euxenianu Popli-onovi pozdravení. Seznal jsem opravdu obratnost tvého důvtipu a zvláště z toho, co jsi na rozkaz naší moci nedávno učinil pro Smyrnu, uleviv Smyrnenským v neštěstí, které je postihlo zemětřesením: i potěšil jsem se, jakž slušelo a chválil jsem tvou příčinnivost ve správě. Dověděl jsem se o všem zevrubně, právě tak jako bych tam býval byl. Neboť jednak zpráva, kterou ty jsi mi poslal, jednak Cécilius, náš prokurátor, všecko mi jasně pověděli. Nyní pak bylo moci naší oznámeno, že Abercius nějaký, biskup hierapolský, u tebe bydlí, muž tak svatý ve křesťanském náboženství, že posedlým od ďáblův pomáhá a jiné nemoci velice snadno léčí, jehož my nezbytně potřebujeme, poslali jsme Valeriana a Basiana, magistriany božských našich služeb, aby ho s veškerou poctou a uctivostí k nám přivedli. Poroučíme tedy tvé důstojnosti, přemluviž ho, aby k nám přišel, jak možno nejčerstvěji a věz, že nemalé za to u nás dojdeš cti. Buď zdráv.«

Dav toto psaní magistriánům, propustil je z Říma řka: »Prevelice se mi zavděčíte, přivedete-li mi Abercia, jak nejrychleji budete moci.« Oni pak vzavše list, pospíchali a přičiňovali se, seč byli. I dorazili do Brundisia a vstoupivše na připravenou loď za příznivého větru přeplavili se po Moři Jonském a přistali u Peloponnésu. Odtamtud pak na hbitých koních rychle přijíždějí do Byzancia. Potom téhož dne přepluvše do Nikomedie zase

po státní cestě přijíždějí do Synnady, metropole fryžské: a když se jim dostalo vůdcův na cestu od tamního správce jménem Spinthery, jakž měl poručeno od Korneliana, okolo hodiny deváté přijíždějí do obce hierapolské. Když tedy vjeli do obce, potkávají se s Aberciem, řekněme v nejvhodnější chvíli. Vracívalť se v hodinu devátou domů z učení, aby se modlil Bohu modlitby. A tak oni potkavše se s ním, ptali se, kde jest Euxenianus, a kam by měli jíti, aby se s ním setkali. Když pak on se tázal, čeho si přejí a proč přicházejí, Valerius domrzen jeho otázkou a že hned neodpověděl, na co byl tázán, drzosti se opovažuje asi na popud zlostníka: i vztahuje ruku proti Světcí, chtěje ho šlehnouti bičem. Ale ruka, která ho shůry chránila, nelenila: i dostalo se drzé pravici trestu a byla nehybna, jako by spoutána nějakými pouty. Též na druhého padá strach pro nové toto divadlo; i seskakují oba s koní, vrhají se Světcí k nohám a pokorně ho prosí, aby ruka, která uvadla a byla jako mrtva, vzkvetla znovu a ožila a mrtva tak neostala.

On pak i tu v obvyklém svém milosrdenství dotekl se ztrestané ruky a hned ji uzdravil. Po té znova se doptával, proč potřebují s ním se sejíti, a dovědév se, že mu nesou císařský list, vede je cestou a přivádí co nejdříve v obydlí Euxenianovo. Ten pak vzav list, když přečetl, co v něm bylo, hned dává psaní Světcí a prosí, aby nic nemeškal, ale po vůli císaře co nejdříve se vydal na cestu. Také Světec, když je byl přečetl, pravil:

»Půjdu a ochotně a hbitě cestu vykonám. Dějeť se to z vůle Boží, jakž také mně již Pán můj oznámil.« A magistriani, velice skvěle uvedeni byvše k Euxenianovi a od něho uctivě pohostinu přijati, pobyli u něho dva dni a vypověděvše mu celou cestu i plavbu, třetího dne odešli s listem od něho: podivuhodný Abercius jim přislíbil, že za čtyřicet dní se s nimi sejde v tak řečeném Přístavě u Říma a tak spolu s nimi vejde do Říma. Oni pak, že nemohli nevěřiti, (soudiliť správně z toho, co zakusili a viděli, že není možno, aby muž, jenž takových a tak vzácných věcí za hodna byl uznán, svědomí a jazyk neměl v pořádku) vsedli znova na státní koně a navrátili se.

Svatý pak Abercius nalil vína a octa a oleje do jednoho a téhož pytle a přibral k tomu několik málo chlebův, promluvil potom s bratřími, co bylo vhodno, a když oni jeho odchodu žalostně plakali, velice krásně je potěšiv, vsedl do státního vozu a vyjel z obce. Když pak byl ujel kousek cesty, vidí, jak nějaký vinař kope a pilně obdělává révu (jmenoval se Trofimion). I zavolal naň jménem a řekl: »Hej, pojed' se mnou do Říma.« Uposlechl on a nechav motyky a kratce a sebrav šaty, které si byl pro lopotnou práci položil na zem, šel za Světcem. A už ujížděli spolu... Když tedy celou cestu snadno urazili, přijíždějí do Atalie, obce pamfylské. Tam vsedli na loď, která se plavila do Říma a přistali u místa určeného, právě když se skončily umluvené dni.

Magistriani pak přistali po třech dnech také; opozdili se v plavbě mnoho pro nepohodu. I vinili se proto z obmeškání svého velice; ba umiňovali si také, nezastanou-li Světce, jakž bylo umluveno, že se i krutě zavraždí. Neboť se strachovali, dostaví-li se k císaři s prázdnýma, jak se říká, rukama, aby jich neusmrtil. Takto u sebe v duchu uvažovali a když již byli z lodi vystoupili a hledali po hospodách a po břehu chodili, nacházejí Světce. On pak podav jim ruky a pozdraviv je, přátelsky na ně pohleděl a vlídně jim připamatoval úmluvu, již si byli učinili. A oni že s radostí mimo očekávání ho spatřili, hned se mu ukláněli, objímali ho a všelijak jinak dávali na jevo svou radost. Po té vzavše ho s sebou vcházejí do Říma a vedou ho k veliteli tělesné stráže ku Kornelianovi. Ten pak, an císař Antoninus podnikl výpravu proti barbarům, kteří přešli Rýn a pustošili římské pozemky, vede ho k Augustě Faustině. Ona spatřivši ho tak důstojným a úctyhodným a jak svrchovanou rozvážnost na něm viděti a pokoj, všecka se ostýchá i pozdravuje ho uctivě a praví: »Jest patrné, že jsi služebníkem Boha dobrého a jenž vše může, jednak z toho, co mnozí jiní dříve, jednak co magistriáni nyní vypravovali, (neboť Faustina již i od nich byla o něm zvěděla). Prosím tedy, abys nic nelenil, ale dobrodiní prokázal císařům a poníženou naši dcerušku zachoval a uzdravil. Neboť tak hodnosti veliké a dary, tobě od nás udělené, budou tvou odměnou.«

To pravila u velikém vzrušení. Sklánělať ji přirozená tíseň a působila, že žádala toho o pomoc, jehož (abych s božským Davidem řekl) v nenávisti měli bez příčiny a nestrpěli se mu klaněti jako pravému Bohu. On pak vece: »Vítána jest nám sice vůle tvá, ale z toho, co u vás máte, nic nás netěší, neboť jsme lichou tuto vidinu již dříve byli vyplili; a ostatně ani za plat nedáváme milostí, jež Bůh nám dal, majíce poručeno, abychom darmo vzaté též darmo dávali. Ale kde jest, praví, dcera?« A Faustina, jak mohla nejrychleji, běží do ložnice a chopivši se dcery, táhne ji k Světcí, s největší horlivostí a úsilím, jaké vysloviti možno. V dívce pak pobývající bezbožník bezbožný démon poznav, že jest odváděn k tomu, od něhož, jak věděl, dříve byl překonán, rval dívku a tloukl jí a zuřil, že se bála, děsila se, třásla se a že se jí tmělo. Potom i hlas z ní vyrážel řkoucí: »Aj Abercie, přivedl jsem tě do Říma, jakž jsem slíbil.« On však vece: »Ovšem, ale proto nikterak radovati se nebudeš.« Tak pravil a káže dívku voditi pod širým nebem. Vedli ji tedy koňským závodistěm, když byla dříve císařská stráž a hlídači místo to obsadili. Při tom pak onen nestoudník a bohaprázdný démon rval dívku a tloukl jí a nic jiného nekřičel, než že na jevo dával, kterak se chlubí a honosí tím, jak on provedl Světce tak širou zemí a mořem: Abercius pozdvihnul oči k nebesům, pomodlil se Bohu a pohleděv ostře na dívku řekl: »Vyjdi z ní, zlostný démone, a nic jí neuškod'. Poroučí

ti to Kristus můj.« A démon, lví odvahu hned změniv v liščí bojácnost, praví: »Zapřisahám tě i já samým Kristem, abys mne neposílal na poušť, aniž na jaké jiné místo, leč na to, na němž jsem bydlil.« Světec pak vece: »Na poušť nepůjdeš, ale do svého místa rodného. Za to však, že jsi mne dostal do Říma, též já ti poručím ve jménu Ježíše, abys tento oltář vzal (ukazuje mu rukou na kamenný oltář) a zanesl jej až do mé Hierapole a postavil jej u jižní brány.« Démon poslechl a hned jako otrok, který se naučil strašnému pánu ve všem se podrobovati, vyšel z dívky, nadobro nic jí zlého neučiniv. Po té, čemuž se dívalo očí bez počtu, (ó kdož se nepodivívšemu tvému, Kriste králi) podchycuje oltář a zdvihá jej těžce stenaje a jde středem hippodromu (to věru Římané viděli nové divadlo) a skládá jej v Hierapoli na místě prve určeném.

Divka pak osvobozená od démona, který ji soužil, něma po dlouhou dobu držela nohy Světcovy, což matku a ty, kteříž tam byli, převelice lekalo, neboť se báli, že démon vzal dívce život. I nemohla toho Faustina snést mlčky, ale majíc srdce plné zármutku a úzkosti ducha řekla Světcí: »Jistě s démonem i život jsi dceři vzal.« On pak vida ji v takovém pohnutí a maje s ní slitování, podává dívce ruky a jako by byla přemožena tvrdým spánkem, pozdvihuje ji, na mysli zdravu. A obrátiv se k Faustíně praví: »Aj, tu máš dívku, života neoloupenu a prostu dorážení démonova.« Když tedy matka tak

dceru uzřela, objala ji a radostí prolévajíc slzy, líc na líc položila a ústa na ústa a ruce semkla s rukama a jako by toužila uchopiti ji uvnitř a jen se samou duší se spokojiti, nevěděla co činí. Ana pak dívka už řádně si vedla, prosila císařová svatého Abercia velmi úsilně, by neodmítal přijmouti od ní odměny, když k vůli němu se jí dostalo veliké a nezbytné milosti. On však nestrpěl ani zmínky o penězích řka: »K čemu potřebí peněz tomu, jemuž chléb a voda jest skvostným a nádherným snídáním?« Ale prosí, aby u Hierapole byly vystavěny lázně na poli, které jest při řece, kde se též na kolenou modlil a země vydala prameny teplých vod; a aby žebrákům v té obci dáno bylo tři tisíce měric obilí.

Jakž to císařová uslyšela, s radostí dopřává toho, zač bylo žádáno: i povolává co nejdříve Korneliana, velitele tělesné stráže, a poroučí, aby o vykonání toho, čeho bylo žádáno, ze všech sil se přičinil, by vděčných slibův neseslabila a nezatlačila loudavost služby. Taková jest přirozenost lidí a tak bývají mdlí. Raději obětujeme dary těm, kteří se je rozpakují přijmouti, než těm, kteří je berou ochotně: neboť těchto si nevážívame, ježto se zdá, jako by je dary přemohly: u oněch však milujeme velikost ducha. Velitel pak tělesné stráže nic nemeškaje, posílá stavitele k tehdejšímu správci Frygie, aby od něho vzal, kolik peněz bylo potřebí na vystavění lázní a tři tisíce měric rozdělil chudým, kteří byli v Hierapoli. A když byly dostavěny lázně, které budovali, neříkalo se

už od té doby tomu místu, jež jest blízko řeky, Pole, ale Pole teplic. Podělování pak obilím trvalo až do Juliana bezbožníka. Neboť ten, jako jiného dobra, tak i tohoto záviděl křesťanům a zásobování hned zastavil.

Tož svatý Abercius, abychom se k němu vrátili, když dlouho pobyl s Římany a zdravou znalost víry podal církvím křesťanským, vidí kdysi u sebe ve snách Pána, jenž praví: »Dlužno ti, Abercie, postarati se také o kraje, jež jsou v Syrii.« Probudiv se tedy ze sna, žádá od císařovny, aby ho propustila. Zdržovalať ho s velikým úsilím, bojíc se, když by odešel, aby démon, jemuž se dostalo svobody, dcery znova neposedl. On však vzhledem k tomu jí poručil, aby byla dobré mysli a znova prosil, ať mu uchystají loď, na níž by se přeplavil do končin syrských. Posléze pohnula jí jeho vytrvalost, i káže Kornelianovi, aby mu připravil loď a čeho bylo potřebí co nejdříve na ni naložil. Když mu tedy loď přivezena byla do Přístavu, vstoupil na ni a sedmého dne plavby doplul do Syrie. A nejprve pobývá v Antiochii; po té ho přijímá Apamea; a odtamtud přechází do ostatních obcí a smiřuje církve, mezi sebou se svářící. Neboť tehdy se v nich silně plemenilo zlo bludu Marcionova. Přpraviv pak se přes Eufrat, přichází do církví, jež byly v Nisibi a po vší Mesopotamii a stejně tak jim činí. Proto mu všickni nosí peníze, nepatrnou odměnu za veliké bědy, vytrpěné pro církve. Nevěděli však, že činí právě tak, jako by někomu z těch, kteří umějí velmi hbitě běhati,

dali pouta na nohy v jakousi odměnu za hbitost anebo, chceš-li raději, nejinak nežli ti, kteří se snaží toho, jenž umí pěkně zápasiti nah, poučovati, by ho protivník měl zač popadnouti.

Když tedy on se zpěchoval to přijmouti, pravě, že císařovna mu dávala více a že ze spravedlivější příčiny to bylo možno přijmouti, a oni úsilím ho nemohli přemluvit: stoje uprostřed nich muž nějaký, jmenem Barchasanes, z přeslavného rodu, oplývající nesmírným bohatstvím, praví: »Abychom mu násilím vnucovali peníze, bratři, ani jeho není důstojno, aniž nám vůbec jest prospěšno. Ježto však, co dáno bylo, není dovoleno odkládati a ježto jemu více podávají jeho skutky, to jemu dejme. Ustanovme si nazývati ho *rovna apoštolům*. Neznámeť nikoho jiného, aby tolik země a moře byl obešel a o bratry péči měl, leda svrchované učeníky Kristovy, jichž zajisté i on následoval.« Toto dí ten, a všem se vidělo, že třeba tak učiniti. A tak od té doby dostalo se mu toho názvu, který už před jejich rozhodnutím skutky měl. Tedy když odtamtud odešel a byl v obojí Kilikii a obešel Lykanonii a Pisidii, přišel do Synady, metropole fryžské. A byv pohostinu přijat od některých tamních křesťanův, když se byl maličko zotavil, spěchal do obce své.

A bylo v létě, když přišed na místo, jemuž se říká Aulon, usedl na blízkou skálu. I vál vítr proti němu, a sedláci věli na mlatě obilí, a vánek zdvihaje lehké plevy

vrhal je Světci ve tvář; prosí tudíž rolníkův, by v práci maličko ustali. Ti ho však neposlechli. Načež Světec pouhou modlitbou vání utiňuje, a jim zaměstnání, ač proti vůli, přefato. Nevědouce tudíž, co si počítí, jdou obědovat. A on (trpěje žízní) žádal od nich vody. Ale rolníci, že byli velmi nepohostinní a nadobro suroví, prosbou pohrdli a vysmívali se tomu; říkajíce totiž: »Pro jakého si děda jísti nebudem!« Těžce nesl tuto nelidskost muž předobrotivý Abercius i proklnul je, aby nikdy syti nebyli. Což jim také až doposavad ostalo: jistě lidský trest za nelidskost. Potom se skály odešel a přišel do obce své. Když tedy lidé zpozorovali, že přišel, se všech stran se sbíhali, žádajíce si viděti sladkou tvář a slyšeti vytoužený hlas. On pak ochotně jim požehnav a pozdraviv je, znova chodil po obci, svobodně uče slovu pravdy a ty, kteří přicházeli, božským křtem posvěcoval a ďábly posedlým skýtal osvobození od zlého: uzdravuje nemoci a ukazuje sílu ducha, jež v něm byla, nad jakékoliv působení mocnější. Sepsav pak také knihu, velice potřebnou k učení, dává ji těm, kteříž s ním byli, kněžím spolu a jáhnům, aby k nim i po smrti mluvil a jaksi nikdy jim prospívat nepřestával.

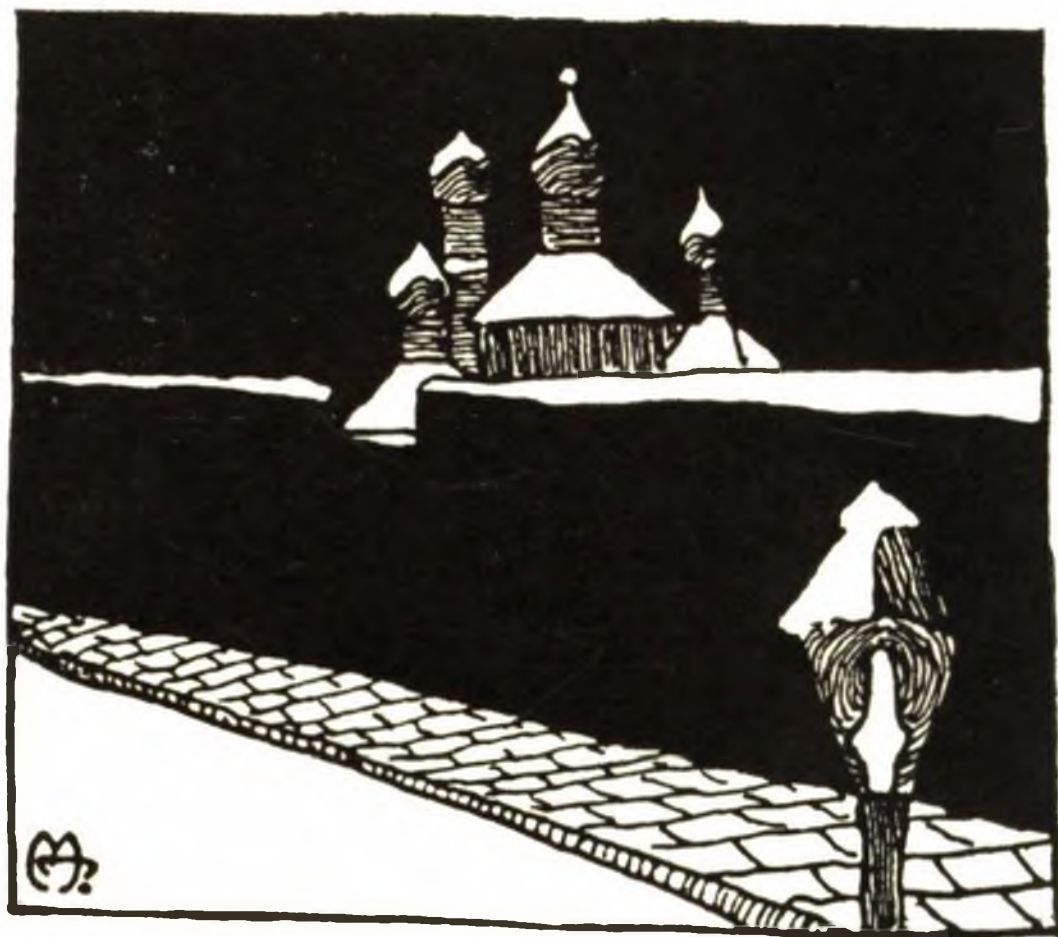
Jednou vystupoval, ana potřeba toho žádala, na vysokou horu: a sám i ti, kteří s ním byli, trpěli žízní. I utíká se k tomu, jenž může všecko. Uchýliv se tedy k modlitbě, kleká na zem. A země vydala ihned pitnou vodu. I bylo od té doby to místo potom zváno *Mistem*

pokleknuti. Tož tehdy navrátil se do domu svého: a zanedlouho po té vidí znovu Pána, jenž se mu zjevil ve snách a řekl mu: »Abercie, již blízka jest chvíle, bys ustal od dlouhých prací svých.« Když pak se ze sna probudil a poznal, že jest mu věštěn odchod, vypravuje bratřím, co se mu zjevilo: a jakýsi čtverhranný kámen, stejný na délku i na šířku, si upravuje v hrob: a oltář, který na jeho rozkaz z Říma tam byl přenesen, klade na kámen, vrýváje v něj takový nápis: »Vyvoleného města občan toto za živa jsem udělal, abych tu v čas uložení těla měl, jménem Abercius. Kterýž jsem učeníkem Pastýře čistého, pasoucího stáda ovec na horách a na polích, též veliké majícího oči, vše pozorující. Onť mne naučil věrným písmům, jenž do Říma mne poslal, abych spatřil císařství a císařovnu oblečenou ve zlaté šatstvo a střevíce. A tam jsem viděl lid přeslavný, skvostné prsteny na rukou nosící. Též kraje syrského pláň jsem viděl a všecka města Nisibis a Mesopotamie, přepluv Eufkrat. A měl jsem, že všichni mi chodili do téhož shromáždění, a Pavla uvnitř. Víra pak vůbec vydala a předložila pokrm, rybu z pramene ohromnou, kterou bez úhony chytila Panna čistá; a tu trvale k jídlu odevzdal(a) přátelům, víno majíc dobré, jež dává připraveno s chlebem. Toto, jsa při tom, poručil Abercius napsati právě v sedmdesátém druhém roce. Což rozvažuje, pomodlí se za Abercia, kdokoliv s námi cítí. Ale jiného náhrobku nikdo mi nestavěj, aniž tento stavěj na místo vyšší. U-

činí-li to, zaplatí do římské pokladny dva tisíce zlaťákův a dobré domovině Hierapolské zlaťákův tisíc.« Nápis sice do slova byl tak, ale čas z něho něco setřel a způsobil, že něčeho později pohřešováno.

Sám na konec povolav kněží spolu a jáhnův a některých z lidu řekl: »Synáčkové, mně už nadešel konec života, i odcházím, stádcé mé milené; odcházím v život takový, po jakém jsem již od časného mládí toužil: a v ten, po němž jediné mne touha jímá a po němž božskou láskou mocně planu; odcházím, abych jej spatřil. Vám pak jest uvažovati, koho sobě vyvolíte za biskupa, jenž jednak vás po mne pásti bude, jednak jeho hlas pěkně slyšeti budou mé ovce, kteréž jak Bohu libo on popase.« Což když jim Světec dopověděl, a oni maličko mezi sebou vespolek promluvili, vyvolili společně arcikněze církve, jemuž bylo také Abercius. Ba, on ho sám svým výrokem potvrdil za biskupa a klade naň ruce; a když mu byl požehnal, řekl: »Nyní tys, Abercie, ustanovován biskupem, jakž dal Bůh a též já, kolik jest v mé moci.« Po té když byl spolu s očima rukou k nebesům pozdvihl a Bohu se pomodlil, duchem odtud odchází a přechází ke Kristu, byv přenesen v kůry andělské, jenž opravdu živ byl jako anděl. A lid, jenž bydlil v obci, shromáždív se u svatého těla muže toho, odzpíval mu posvátné zpěvy a vzav ho jako společný nějaký poklad, uložil do kamene dvacátého druhého října. Po té když byli uvedli toho, jenž od něho biskupství přijal, na jeho trůn, spo-

lečně velebili Boha, který jest na trůně slávy království:
jemu přísluší všechna čest, sláva a klanění nyní i vždy-
cky i na věky věkův. Amen.

D. MITROCHIN *kreslil* (1904)

HETTA MAYR
ŽIVOT BISKUPA ANTONIA
POVÍDKA

PŘELOŽIL BOHUSLAV REYNEK

Byly slavné svátky velikonoční, jež svolaly všechny věřící do hlavního města. Davy se tísnily v lodích dómu, obkličovaly oltáře, šeptaly své zpovědi, pohýbaly rtoma k růženci a zdvihali oči i srdcí po vysokém chóru, jenž byl naplněn bezskvrnnými rouchy kněžstva, které jako mlha kadidlová se vlnilo kolem zlatého velikého oltáře. Pod baldachýnem na vyvýšeném prestolu seděl biskup Antonius, a jak čas od času ulicí kněžských slavnostních rouch krácel některý z nich prose požehnání, čas od času se zdvihaly biskupovy úzké ruce a chladny se skládaly na některé téměř. A ustavičně za tiché hudby hymnův z svíce nosícího a bíle se vlnícího kněžstva znovu a znovu se odděloval bratr, v modlitbách se přiblížil biskupovi a na hlavu přijal požehnání.

V tom seblížil biskupu Antoniovi jeho kněz nejmladší. Zpěv v kostele se zarazil, šepot věřících utajil dech...

Biskup Antonius v své mladosti nespěl za věcmi jež zmáhají ducha, jež vnukají tužbu po mešním rouše již v srdci chlapcově. Bral se po skrytějších stopách, neboť jeho srdce bylo jako komora, v níž není útulno a jisto; co se v ní dělo, měli druzí za rejdy duchů, pro něho však byla komora plna dobrodružného nářadí, na něž se upíal jeho důvtip, aby vyzpytoval jich užívání. Nemohlo pro něho, co zde bylo vytvořeno, vytvořeno býti beze smyslu.

Tento Antonius zklamal v dospělejším věku všechny ty, kteří zvláštní vlohy mají za znamení prudce překvapujícího vývoje; neboť setrval v normálních kolejích a odešel posléze i na universitu, zachovávaje zděděné formy, absolvoval ji a zůstal v městě jako lékař.

Ale potom se duchové zutrhali; a choří roztrousili o něm divné pověsti, které sám utvrzoval nesmyslnými řečmi, z nichž jednou bylo prohlášení, že choroby lidí jsou jich zdravím podle ideje, totiž tak, že každý neduh v těle zrází a odhaluje, na kterém místě člověk v ráji jest štípen a předurčen, aby vyšel z veselého zdraví svého rodu, a vznesl se v dokonalé kochání Boží.

Za takových nesmyslných řečí měl způsoby uzdravování, jichž účinky se šířily od úst k ústům, a lid se za ním hrnul a obléhal jeho dveře. Předstihovali se v povídkách, jež se hodily k jeho řečem; žádný nechtěl zůstatí pozadu v velebení zažitých divův, a zprávy vždy

fanatičtěji přeskakovaly obecné spojující články, stěsňovaly zvláštnosti a odtrhovaly je od skutečných podkladův. I vyprávěno tak o mladém lékaři Antoniovi jako o člověku, jemuž netřeba se dotýkati chorých, poněvadž vidí v zrcadle reflexy jich očí a pohyby dýchání jich úst, jako na obraze, z jehož odchylek od předmětu dává se poznati chybějící dokonalost. Potom prý teprve lékař se přibližuje k onemocnělému a kreslí opravné linie do vzduchu, až člověk jest zcela takový jako obraz v zrcadle, a uzdraven od něho odchází.

Lékaři v městě šuškali o nekalostech a šalbě.

Ale podivnější ještě byly zprávy, když lékař Antonius, zachmuřen jako v resignaci se stavěl před obraz v zrcadle, by ho liniemi jen jako ohraničil. Oči všech viděly, že takto vyhojení svoji chorobu opět s sebou odnášeli, bez potíží do kmetského věku.

Učení lékaři, jimž chybělo neduživých, kterýmžto více záleželo na vlastním životě než na vědě, nemohli nikterak na lékaře Antonia, neb si byl oblékl na svoje jistoty jich vědění, jako myšlenka vážena se běře pod výrokem a podmětem.

Tedy zkusili mu činem naliknouti past.

V městě páchala vykřičená osoba své nepravosti, tak, že nevábila než váhavé jinochy v svá chapadla, by v okamžení, kdy se tito zoufalí a ztraceni do nich vrhali chapadla vysměvačně uvolnila a oběti vydala nenávi-

děné teď a provinilé svobodě. Tato Magdalena se vyslovila, že jest nakažena špatnou nemocí, a poněvadž učení ranhojiči přece tolik rozuměli lékaři Antoniovi, by přišli na myšlenku, že taková pekelná nemoc nemůže přec míti rajské linie, ukázali Magdaleně jako náhodou na ulici tichého jinocha Antonia. A ihned byla v jeho šlépějích, ne jak činívala, hrava před ním, ale za ním spějíc, jako kdyby za prolaškovanou minutou čekala věčná mdloba. Ještě nesňal Antonius klobouku a pláště, i vešla dechu popadajíc k němu a pravila plna zloby: „Špatná nemoc se mne chytla, viz to, lékaři!“ a spěšně shodila plachetku s svých ramen, sňala pouta s oslňujících jablek prsů, a právě když plátno sklouzalo po třpytných bedrách, v nichž jako v pohyblivých veřejích tančili všickni její údové, právě když plátno sklouzalo po těchto hebkých bedrách, zachytla je v padání a ustrnula, neboť její pohled udiven utkvěl na lékaři, jenž od ní odvrácen četl úhrn jejího počínání v daleko visícím zrcadle. Když teď údiv ženin mu vyšel vstříc ze zrcadla, ponořil své oči v její. Ty se temnotně zažehovaly jiskérkami, v očekávání jako oči šelmy přichystané na skok, která číhá na první bázlivé zachvění omámené oběti, ale horečné toto čekání rychle přešlo v cosi jako děs, neboť zrak lékařův chladně se procházel hloubkami zraku jejího a vyměřoval je. A když nižádný už zbytek před ním neostával, vypadla jí z ruky na zem sklouza-

jící roucha; ruce vzpiaty, prchajíc odvrátila od něho tvář, tělo otočila za ní, svíjela se, kroutila, hlasitě křičela i klesla.

„Jsi uzdravena, Marie“, řekl lékař Antonius a odvrátil se od zrcadla k ní.

I vyšla od něho jako nová žena, očistila roucha i tělo, jež nosila, pokojna se rozhlížela v svojí duši jasné jako sníh, i sklonila svou mysl pod vznešený řád, byla cudna, střízliva a světice v svém srdci.

Když se toto stalo, ucouvly Antonia vyrčené hranice jeho léčící moci v rozsáhlejší kruh, i hbitě do něho vešel přijal na hlavu kněžské posvěcení.

Ale tajemná síla dále se brala po jeho cestách, to do svědčovali všickni, kdo v zdivočelé mysli přiklekali k jeho zpovědnici a s uchváceným srdcem ji opouštěli. Také nesrovnalé řeči mladého kněze Antonia byly na to, by jej učinili pověstným, neboť prohlašoval, že zbožné dítky Boží neodpočívají v Božím synovství, ale toliko ve vlastním svém rozmyslu. A takoví odcházeli od jeho zpovědnice bez plnosti; neboť prázdné měchuřiny na plování, říkal, jsou vaši hříchové, lodičky, po nichž veslujete povrchem života. Mně nepřikázal Duch, abych přirezával užitečné, i nemáte u mne čeho hledati, tak říkal, a posílal je od sebe.

Kněží po městě šuškali o nekalostech a šalbě.

Ale co bylo dítkem ďáblovým, nad tím měl neome-

zenou moc, neboť — tak říkal Antonius — jako země o svůj střed se otáčejíc nutně zvrací východ v západ a půlnoc v zenit světla, tak on rozpečetuje dílo pekelné značkami nebeskými, a opět shání věčnému Duchu jeho do noci se rozběhnuvší stádo.

Z toho z všeho povstala veliká nevole v kněžstvu, i přemítali, kterak z jejich společenství vyvržen by mohl býti úd Antonius. Taková důvěra byla v jeho bezelstnou jasnost, že se ho sami zeptali, kterak jeho převaha dala by se učiniti neškodnou rovnováze údův ostatních.

„Povyšte mne na hlavu“ s úsměvem dal naučení mladý kněz Antonius.

Za odpověď připravovali s ním soud, neboť všecko zlo, jež, jako všude, tak i v městě kněze Antonia tropilo své rejdy, skládáno na jeho zodpovědnost, jako kdyby nosil v sobě jiskru, o niž nebezpečný oheň se zažehá. Ale že drobní hašteřivci a hříšníci z příležitosti a ziskuchtivci byli neznámi knězi Antoniovi, divocí duchové negace však vztyčili své úklady kol světce, jimiž uvažující rozumový pohled pozemských soudů nedovedl proniknouti, především také že činnost knězova vždy jen objímala celek, nikdy však pouhý souhrn dílů, nebyla nižádná žaloba s to, by dala určitou podobu všeobecnému přesvědčení a usvědčila kněze Antonia.

I stalo se, že v městě spáchán vražedný čin, jehož raffinované vykonání ukazovalo na jiné podivné špat-

nosti, takže dlouhou řadou jich šlépějí nutně neprošel než jediný člověk. Střední stav lotrovský od teďka měl časy, neboť za pátrání po onom zloduchu, jenž novými a novými činy do dálky sunul pěšinu, po níž stopuje se vlekl všecek soudní voj, v netrpělivosti pomíjeny drobné události, zatím se sběhnuvší; také stanovena nová míra zlu, v níž zlo normální se scvrklo na nic.

S dosud se udávším nesrovnatelná prohnanost těchto zločinů tkvěla v jakési prostotě, jež ony děsné příležitosti jako by jen mimochodem brala s sebou. Nikde se nejevila námaha ukrýti stopu, a tak ani stopa sama se nezrázela. Takto čin největší zděšení vzbudivší spáchán za bílého dne prostřed louky na ženě natažené v porodních bolestech, již dítě ochotně vykrojeno z života. Když našli rozpáranou mrtvolu, leželo vedle ní v hnízdě snešených kvítek, broukajíc a libujíc si na slunci, živé dítě.

Že pak ničí důvtip nenalézal ohniska neustále se dějících zel, uloženo knězi Antoniovi, by se posléze prokázal v umění, jímž se honosí, a do devíti dnův aby vynesl na světlo svého zločinného učenníka; nebude-li s to tak učiniti, po vyrčené lhůtě má býti vyvržen ze stavu kněžského jako bludař.

Kněz Antonius nyní se nemodlil Bohu o přispění; i kdyby byl býval zvyklý modlitbě, nebyla by tato jednotlivá věc měla naň tolik síly, aby vyšel z poznávání vlastním srdcem; také nic nepřipravoval, aniž zbystřoval

své pronikavosti v pátrání; pokojně se díval udavším se skutkům do duše, pokojně i lidem, již ho potkávali; ale se společným hned tak se nestřetl.

Devátého dne shromáždilo se kněžstvo v dómu a celebrowalo s velikým přepychem na úmysl svého bratra Antonia, sloužilo Mši svatou a odříkalo prosebné modlitby, i přiložena Bohu kleče bambitka na hrud', ať nábožného svého služebníka Antonia prokáže přede všemi téhož ještě dne služebníkem nábožným, neboť odepřeli mu svědectví Božího, nutno aby bez milosti byl vydán soudu kněží. Po uplynutí tohoto devátého dne kněz Antonius ještě neměl nalezena zločince.

I zmocnil se údiv bez příkladu pobouřeného kněžstva, an kněz Antonius klidně mu vyšel vstříc a důvody vložil, že vymezení lhůty v této věci přičilo by se rozumu, který jest dílcem Božím, a že nutno míti strpení, až nějaká příhoda mu pomůže na žádoucí stopu. A to že již dlouho trvati nemůže.

Nanejvýše dychtívi, kam ještě povede kacírství knězovo, a v naději, že nadobro jej lapí, povolili vinníku vykonávání svatého úřadu až do odvolání.

O kterém si zasvěceném svátku seděl Antonius ve zpovědnici, před níž dav se v řadě rozestavil, takto vyčkávající, až posléze na ně dojde. Loď dómu byla naražena nábožnými; kadidlo, hymny a modlitby kněží, kteří byli zaměstnáni u všech oltářů, cinkot mešních

zvonků, šepot věřících poletovaly vzduchem. I přiblížil se Antoniovi dětinský stařík, jemuž mdlost se zachvívala v údech, a jenž ustavičně si olizoval kraje rtův, očima hledě s podivnou dobrodušností.

Rychlým pohledem pojal toto všecko kněz Antonius a ukryl svůj pevný úsměv. „Aj“, pravil mu, „čeho člověk jako ty chce u mně?“

„Jsem tak zvyklý a nemohu toho zanechat“, starý muž na to knězi, „v neděli jest mi býti hostem u sladkého Srdce Ježíšova, jinak netěšil by mne týden, otče.“ A olízl se, jako cítě rozkoš sladkého Srdce Ježíšova.

„Ale kterak se chceš zpovídati, jenž si přece nevinen jako děcko v plenách?“ tázal se Antonius.

„Jen tak všeobecně, otče, všeobecně. Popleskej mi duši dlaní, jestiř na to zvyklá, pořád jest jí do úsměvu, otče, pořád do úsměvu, jest jako nevěsta, a potřebuje toho.“

„Aj, ale“, vece kněz Antonius, „kdo nemá hříchu, také nemá odpuštění, a tak nenáležíš do mé zpovědnice. Leda by tvé slastiplné duši bylo příjemno a milo, bych se na ni zpovědní brankou díval, kterak si v ráji počíná; dlíti však v ráji zavřeném, lépe by ještě bylo.“

„Nelze ti se podívati brankou, tatíčku, nelze ti se podívati“, přežvykuje říkal stařec a slízl přetékaající sliny zpět v ústa, „sladké Srdce Ježíšovo má zvláštní milosti, zcela skryté milosti pro toho i onoho, hi hi!“ i pokývl a zahoupal hlavou.

„Místo dobrého přebývání!“ zvolal kněz Antonius. „Nižádný mstící anděl s ohnivým mečem vlastní zodpovědnosti nevyhání vašich dětských duší; kde nijaká vina nemá porozumění, panuje nevinnost bez mezí. Ale odejdi mi odtud, z průjezdu do ráje! vždyť ležíš na prostředku a kolébáš se.“

„Možno-li ti viděti, tatíčku?“ zeptal se stařík u vytržení, „možno-li ti zvenčí uviděti lupeny, pod něž si zalézám ukrýt se kochaje?“

Kněz mocně sebou pohnul a obrátil se k zpovědnici. „Všecičko to vidím, starče“, pravil a zpronikal ho pohledem, „proto svěřiž duchovní svou rozkoš svaté ochraně zpovědního tajemství.“

Ale mužik byl tak hluboko zaklet v uchvácení sebou samým, že přísná výstraha se od něho odrazila, i odpověděl utěšeně: „Nedíváš se brankou, tatíčku, nedíváš se.“

A zmlklo pojednou jednotvárné modlení u všech oltářů, hymny a cinkot mešních zvonkův, a šepotání věřících ustrnulo ve vzduchu, nebo kněz Antonius vešel doprostřed nich, ukázal na stařeckou hlavu jako mléko bílou, a zvučně zavolal: „Chcete-li uchopiti, co ještě se nedostalo k vině, uchopte toho nevinného starce, jehož duše klopýtá a hýří v nízkém ráji dětském.“

Pln údivu zajat neduživý mužik a soudy v okamžení usvědčen, a zároveň vzaly za své ony dobrodružné ukrutnosti v okolí.

Ale mladistvý kněz Antonius povolán po bok biskupův.

Když byl duchovním radou, nastal s počátku odliv dosavadnímu jeho působení, i byla úhořící léta, neboť osobní jeho těsný styk s lidem byl přerušen. Měl v rukou část církevní správy; obsazuje místa, cestuje diecézemi, zkoumaje a krotě sváry spíše dělal řemeslo než úřadoval. Neboť duchovenstvo jeho štábu nebylo hmotou, do níž by hloubil živoucí svá díla. Jejich stavovská slavnostnost byla tolik odlišna od věřící účasti lidu, jako sarkofágy v museu se liší od rakve, již plnou bázně a naděje spouštějí v zemi.

An však biskupský rada předobře věděl, že těhotnému duchu nemůže nepřijíti hodina slehnutí, setrval v tichém očekávání.

Po letech posléze se jalo cosi připravovati, co čekalo jeho ducha jako zkypřená prst.

Do mladého kaplanstva vjel zapomenutými zadními dvířky kvintlík průvanu, a cosi jako osvícenství a reformační chutě pozdvihlo svého opovážlivého čela. Starší varovali; ale tím se teprv uzřev hodným pozornosti, povstal zlý duch a nabyl sebevědomí. Hrozby narazily na cosi, čeho tito mladí lidé dosud nikdy neokusili, a což, jako objevení neprozkoumané země, v nitru je blažilo: na sílu; a pastýřští listové biskupovi prstem ukazovali na jejich rostoucí vážnost, tak že zasklívána biskupská psaní do zlatých rámcův a stavěna veřejně na odiv.

Když tímto netušeným vývojem záležitost biskupská důstojnost se dostala na mrtvý bod své moci, rozpomenula se činův svého rady Antonia, i uloženo mu prozkoumání církevního rozkolu, jež umlčeti nebylo již možno.

Buřičské mládeži kněžské dána vědomost o výsledku, který má vykonati duchovní rádce Antonius, i pojalo ji nadšené rozechvění.

Rada byl znám jako nebezpečný inkvisitor; i nezamýšleli obžalovaní potýkati se jednotlivými důvody s ním, jehož duch měl převahu nad nimi, ale chtěli spolu státi jako jediný tep srdce a vrhnouti se na něho vřeli a jedno tělo. Zatím co ještě disputovali a horlivě se radili o způsobu svého jednání, všel k nim mimo se bera ministrant a poprosil jednoho z nich, aby druhým řekl, že duchovní rada Antonius všecky je prosí, by se k němu některou chvíli dostavili na několik slov.

Rozhostilo se trapné ticho, jež toliko tu a tam porušeno pokašláváním jednotlivých, až bez úmluvy a bez dorozumění všickni povstali a odspěchali do zadního paláce biskupského rady, by si tam vyprosili milostivého slyšení.

Antonius je přijal.

„Nestůjte tak hluboko uklonění před mojí důstojností“, pravil a opřel se o lenoch křesla, „budeme vyjednávatí jako sobě rovní. Tedy mi řekněte, přátelé, —

ale posadte se a neukládejte si omezování — mladí přátelé, čím Církev vám ubližuje?" Izapřel do úzké ruky svou tvář, jež se dívala vzhůru na uctivě skloněnou mládež.

Jediný z nich stál stranou s očima číhajícíma, a naklonění jeho zad pocházelo z pokřivenosti údův. Ale na jednotlivého nikdo nedbal.

„Ctihodný otče“, začal po přestávce nejsmělejší z nich, „cítíme, že pontifikální Mše svatá jest z církevních komedií největší.“

„Mluvíš jako divák“, odpověděl Antonius. „Majetník se ztravuje v výhni, ale nezúčastněného oheň nepálí.“

„Odpuštění, předůstojný pane, rozumíte nám nesprávně. Nemluvíme o těch v lidu, již odtrhují svou víru kryjící se církevními zvyklostmi a rozštěpují slovo a pravdu tak, že z dokonalé koule nezbývá než její dutost. Méně ještě míníme ony hořící duše, které ve vlastním ohni rozpalují železo nejstudenější. Předůstojný, mluvíme o věci, jaká jest. Kněží nosí symboly nábožnosti na prázdných srdcích.“

„Byl jsi na škole.“

„Předůstojný —?“

„Tam chlapci se učí, symbol že není než vyslovení žádosti.“

„Prohráš naši při“, reptali nepokojně v chóru.

Ale smeknuv se po příliš daleko přeskočeném místě,

mluvčí teď se vsunul teprv celým tělem do pravé polohy. „Ovšem znak není zodpověden za zneužití, jest mi útočiti na užívání samo. Slyšte mne, otče: Naše modlení jest škeble bez perly. Moře jí s hukotem protéká. Ale ona bez smyslu je propouští, a duta zvučí.“

„Proč jsi zpronevěřil perlu, synu?“ otázal se Antonius.

„Já jsem, jenž ji chová v uzavřené škebli, my všickni zde ji chováme. Zabraňujeme zmítání dmoucího se přílivu.“

„Vyslov jasněji.“

„V druhé církvi —“ vzkřikl chraptivě mladý kaplan a přikročil blíže k Antoniovi —

„Ano, v druhé církvi“ — přidal se chór a tísnil se kolem něho.

„V druhé církvi pomalu říkají srozumitelná slova; mysl může sledovati modlitbu; v čiré vodě jista odpovídá jejich perla, v otevřené škebli; rozmlouvají s Bohem a vědí, co mluví.“

„Předůstojný otče“, nepokojně přidali se teď ostatní, „dívají se do očí svému Bohu.“

„Hlasitě s ním rozmlouvají, tváří v tvář.“

„Dávají smysl každému ze svých slov, nazývají svou vroucnost jménem a ozařují každý kout své pobožnosti.“

„Máte pravdu“, vece duchovní rada Antonius.

„Mocného bojovníka poslal nám Bůh“, volali jinoši a klesali si do náručí, a líbali se navzájem.

„Máte pravdu“, opět Antonius, a posadil se zpříma na stolci, „v druhé církvi jednají si se svým Bohem jako s sobě rovným.“

Jinoši váhavě se vyprosťovali z bratrských svých objetí, a čekali, co dále řekne Antonius.

„Máte pravdu“ opakoval duchovní rada Antonius, „ohmatati lze jich slova a jejich myšlenky, obchod jest jejich pobožnost.“

„Kterak rozumíme svému otci?“ ulekáni tázali se kněží mezi sebou.

Antonius nachýlil se k ptáku, jenž visel poblíže v zlaté kleci: „Přeskakuje s bidélka na bidélko, vidíte přec? Teď mu otevru —“ vypustil krotké ptáče, i třepotalo se komnatou — „létá s předmětu na předmět a odpočívá tu zde, tu onde. Poskakuje, ale nevznáší se.“

Antonius opět se opřel o lenoch.

Jinochové nepokojně se ptali jeden druhého, můželiž porozuměti důstojnému otci?

„Neboť vězte“, pravil Antonius, „jest v zavřeném prostoru. V jizbě plné míst odpočinku. Plné háků na předměty. Plné předmětů s jmény. Dospívá jednoho po druhém. Mění bidélko za bidélko. Čítá skoky. A jejich úhrn, toť jeho míra“

„Rozumíte mu poněkud?“ tázali se kaplanové.

„Nebo vězte: jest zajaté zvíře. V bezejménno nevytryskne“, děl Antonius. Po druhé pomlčcezkrotnuv nej-

odvážnější z nich ohnul koleno, chopil se lemu roucha Antoniova a úpěnlivě prosil:

„Otče, mluv nám jinými slovy, abychom ti, otče, zřetelněji rozuměli!“

„Hřmí-li škeblí přival, strhává perlu s sebou ve svůj vlastní klín — nuže, volte si!“

I políbili jinochové zemi před vznešeným knězem, odspěchali do dómu a chopili se hořících svéc oltářních, podrželi svých levic nepohnutých do očištného plamene, a takto se ubírali kolem oltáře, velebíce Boha a pějíce velikými hlasy.

Jenom jeden z nich nedržel ruky v žehavém plameni, než na oko.

Ten pak potají všel k Antoniovi a pravil: „Jako mne žár nespálil, tak mne nežíře tvůj duch. Ne potravý podáváš žiznícímu, vínem jsi opil nezkušené.“

„Kořalkou tebe opiji, zdržíš-li jazyk za zuby“ řekl Antonius a nasypal mu přehršlí tučnými příjmy daleko v nezdravém kraji.

Po těchto událostech ustanoven duchovní rada Antonius kmetem biskupem za nástupce.

A když nadešla jeho doba, myslil biskup Antonius ve svém srdci:

„Moje moc se vznesla za letem mého ducha: jsem nejvyšším mezi dušemi, jichž srdce mnou jsou proniknuta — kde nyní jest moc, jež by zpronikala mne?“ A

věda, že těhotnému osudu nemůže nenadjíti hodina slehnutí, kojil se pod biskupskou vznešeností tichým očekáváním, že Bůh sám se ještě setká s jeho chladným srdcem.

Léta nastala, kdy pranic jeho životem nepohnulo. Nižádné již zkoušky se neodvažovaly na onu zajištěnou převahu, již vládl, jako veliká kurtizána vládne svým zaměstnáním, kteráž si sama vybírá ty, na něž obrátiti námahu chvilkového dobytí nezdá se jí bez půvabu. Ale nepozbyly jeho oči jakési bystrosti vyhledávání. Tu a tam zableskly do zástupu mladých kněží, jenž pak bledna se ukláněl.

Nejmladší kněz nosil daleko od biskupa odvrácenu svoji ohnivou tvář. Antonius nikdy jí neuzřel. Ale od chvíle, kdy tento nedávno vysvěcený vešel do chóru kaplanů, pojal Antoniův pohled divoké jeho pohyby, a ani vlásku z nich nepozbyl.

Kterési půlnoci vkročil biskup do stmělého dómu, neboť ustavičné noční úpění neušlo jeho sluchu a devět dní již mu byl naslouchal v sousedící komnatě.

Ale nyní vešel k šerému oltáři a zkoumaje shýbl se nad tmavým tělem, jež vedle krvavých důtek upadlo na tvář a leželo na stupních. Načež se odebral z dómu.

Tak učinil Antonius po třikráte v půlnocích.

Třetí noci se Antonius nevzdálil, ale usadil se v chóru po boku ležícího a vyčkal až se rozbřesklo.

Jakmile se prodral prvý strašidelný přísvit růžicí nad oltářem, povstal jinoch, mlče přikročil k svému biskupu, uklonil se a odešel.

Tehdá spatřil Antonius tvář kněze Františka.

Den na to žádal biskup zpráv o poměrech a úřadování nejmladšího svého kaplana.

Antonius spokojen si přikývl, když zkoumání zjevila osud chudý událostmi; za souhlasu rodičů jinoch z dobré vůle si vyvolil stav duchovní a chování jeho bylo bezúhonné. Z přečinu nebo dokonce zločinu nikdo nemohl jej obžalovati.

I uložil Antonius představeným kaplanovým, by ho ve dne v noci přibírali k svatým pracem, by ho zasypávali namáháním a protivenstvími, a právě to budiž pro něho dobré, čehož ostatní uchovávání.

Ale vysvědčení o mladistvém knězi znělo jako prve: „Skorem by se zdálo“ — tak pravili důstojní otcové — „jako kdyby v poměru k břemeni spící síla, probouzejíc se v nositeli, protahovala si údy.“

Načež Antonius přikázal, by práce kaplanovy byly omezeny na míru nejmenší, by s ním bylo jednáno se ctí, ano s uctivostí, jeho přáním aby se hovělo aneb nemá-li jich, by v něm byla probouzena.

Od té chvíle uzavřel se kněz do své celly, a nikdo se nedověděl, co se u něho dalo. Vyšel-li by sloužil Mši, ne-

podíval se na pravo ni na levo, a jeho tváře zdály se vpadlejší nežli den před tím.

Když biskup toho se doslechl, vzal z vlastního stolu vína i chleba, uložil do zlaté misky, kázal donésti jinochu a vyříditi tato slova:

„Františku, posilni se na své dílo.“

Krmi na rukou vešli dva vysocí kněží k kaplanovi a řekli:

„Vezmi a jez; vzkazuje ti Antonius, bys byl silen.“

A kněz František v hněvu vyrazil misku přinášečům z rukou.

Ihned byl jat a v poutech odveden před stolec biskupův.

Biskup se nepohnul pod vysokým baldachýnem; paže měl položeny na opěradlech prestolu, a bílé ruce byly tolik pokojny, jako jeho tvář. Dlouho se díval na kněze, načež pokynul průvodčím, by odešli z komnaty.

„Co jsi učinil?“ otázal se biskup Antonius.

„Neučinil jsem nic, nebo tak činím ještě“, odpověděl potichu kněz František.

„A což jest, co činíš?“

„Hřích.“

I zdvihl se biskup, postavil se za spoutaného a sňal mu okovy. Načež opět se usadil pod baldachýnem a děl: „Nyní jsi svoboden, tak vol.“

„Volím hřích,“ řekl chmurně kněz František.

„Rozuměj mi, jinochu“, pravil biskup. „Ne, co zveš

hříchem, mi zjev, ale čím tvé srdce jest ponoukáno, to mi sděliž.“

Po těchto dobrotivých slovech rozhlaholilo se srdce knězovo, nalezloť posléze, koho ihned bylo nuceno zarmoutiti. Klekl na kolena a volal:

„Otče, sejmi se mne roucho bez poskvrny, neboť s oltáře sestoupil Bůh do mého srdce a bouří tam. Nižádné kadidlo tak daleko se neprostírá, žádný nebeský oděv toho nepřikryje, taková jest jeho dokonalost, že objímá i peklo.“

Biskup setrval nehnut, toliko chladné jeho ruce pozvolna se rozpalovaly.

„Takhle to v tobě m y s l í?“

„Takto jest mi činiti“, koktal jinoch, a tak vysoko se vzpial, že oči Antoniovy dívaly se mu do tváře, bledé jako smrt.

Antonius tehdy daleko se vychýlil a upřeně do ní pátřil.

A František sebou nepohnul za tohoto pohledu, dokavád jiní nepřišli a nevyvedli ho.

Od této hodiny se mluvilo mezi lidmi, že biskupu Antoniovi koruna se skotálela s hlavy a zůstala u nohou Františkových. Jinak nebylo lze vyložiti tajemné nemoci, která jej hlodala jako červ.

Ale biskup nepropustil nejmladšího kněze. Bez povinnosti a bez milosti bloudil tento od oltáře k oltáři, v noci jako zmatený, zburcovaný duch, takže Antonius večer dával zamykati chrám. A s nikdy nezakoušeným chladem napial uzdu své moci v vůdčí ruce.

V tom nadešly slavné svátky, jež svolaly všechny věřící do hlavního města. Davy se tísnily v lodích dómu, obkličovaly oltáře, šeptaly své zpovědi, pohýbaly rtoma k růženci a zdvihali oči i srdcí po vysokém chóru, jenž byl naplněn bezskvrnnými rouchy kněžstva, které jako mlha kadidlová se vlnilo kolem zlatého velikého oltáře. Pod baldachýnem na vyvýšeném prestolu seděl biskup Antonius, a kterak čas od času ulicí kněžských slavnostních rouch krácel některý z nich prose požehnání, čas od času se zdvihaly biskupovy úzké ruce a chladny se skládaly na některé téměř. A ustavičně za tiché hudby hymnův z svíce nosícího a bíle se vlnícího kněžstva znovu a znovu se odděloval bratr, v modlitbách se přiblížil biskupovi a na hlavu přijal požehnání.

V tom se blížil biskupu Antoniovi jeho kněz nejmladší.

Zpěv v kostele se zarazil, šepot věřících utajil dech, neboť biskup vysoko vzpial paže a nikdo nepoznával, bylo-li k ráně nebo k požehnání.

I sklonil se hluboko mladý kněz František, vedral se hlouběji k němu než kterýkoliv před ním, čelo jeho uho-dilo v biskupův klín, a jako z vlastní hloubi klína vy-

dral se zdrcený vzlykot. A biskupovy obě ruce těžky dopadly na mladistvou hlavu.

Načež pružně a lehounce se zdvihl mladý kněz František a postavil se po bok oltáře, neboť začínalo Proměňování. Opírán s obou stran vyšel pak biskup po stupních k Nejsvětějšímu, zhluboka vzdychl a pojal plný kalich Krve Boží a zdvihl jej nad veškeren lid oběma rukama. Ale v tom se kdosi jiný vznesl za posvátné hranice a bez hlesu v zsinalém očekávání se zarazily tepny všech: mladý kněz František se vmísil do Pozdvihování, vzal biskupu ze vzpíatých rukou plničký kalich Krve Boží, vypil až do dna, sesmykl s sebe duchovní roucha, i prošel strnuvšími kněžími a vytratil se.

Ale Duch opustil zdrcené tělo biskupa Antonia a zabil ho před oltářem.

J I Ř Í M U N K

O B Ě Ť

P o v í d k a.

Asi v polovici třicátých let minulého věku, v širém okruhu kol Ravenny, na pobřežích, po stepi až k pahorkům, znamenitý zloděj udržoval Romagnoly v napjatém rozchvění a bázni svých činův. Říkali mu všeobecně „Passatore“, neboť, jakkoliv okřídlena kolovala domnění, nebylo vlastní jeho jméno dlouho nikomu povědomo, a právě tak málo znali místo jeho přebývání. Ale více než pro jednu okolnost bylo jisto, že za dne žije neprohlédnut mezi nimi měšťanským neb selským životem, zatím co v nocech jako vlkodlak bez pomocníkův a přechovavačů se vydával na slavné své loupežné výpravy. Dnes ještě se potulují po živých rtech zkazky o jeho čarodějné téměř moci v odmykání zámků, překonávání zdiv, v pobývání zároveň tu i tam, v obelstívání nejbdělejších. Nikdy ho nelákala snadná kořist, málo kdy se zakrvácel a jen tehdy, byla-li ohrožena jeho svoboda nebo tajemství jeho osobnosti. Teprve za dlouho, a proto asi, že se cítil příliš jistým,

padl za oběť neomalenému úkladu. Sedláci a sbirrové uhádli z jeho zohavené mrtvé tváře dlouho hledané jméno. „Passatore“ byl mladý, plavý pastvec ovcí s orlím nosem, Pietro Andriassi z blízkého okolí města.

Od půlnoci až do úsvitu smýkali mstitelé mrtvolu nekonečným piniovým lesem, příkopy a trnitým houštím růží. Vytí moře z dálky se s nimi spojovalo, časní lovci lišek zanechávali stíhání a na koních se dali s nimi, o hladu těkající psi ňafali kolem průvodu. V zoře dorazili v stínu basiliky classejské k ovčáckému domku, jenž léta přechovával pastevence i jeho rodinu, a o jehož chudobnou mírumilovnost nezavadilo nikdy nijaké podezření. Vymáčkli okno a vhodili mrtvého do domku, pohříženého v spánek. Potom kolem dokola založili oheň. Ječivé křiky ženské a dětské vyšlehly zároveň s plameny, jež pohltily mrtvolu Passatarovu s vším, což bylo jeho.

Příliš pozdě rozpomenuli se mstitelé na velikou zlatou kořist, která teď beztvárně rozpuštěna jistě odpočívala v popelu, ale nadarmo se spalovaly chtivé ruce o horké kameny a uhelnatící trámy. Dlouho ještě bylo viděti po nocech těkavé postavy, kterak s motykou a rýčem plaše obcházejí požářiště.

Zatím i jiné domnění selhalo. Ne všecka čeládka Passatorova jej doprovodila v jeho ohnivý hrob. Ukázalo se, že Mea Andriassiova, osmileté dítě, náhodou nocovala v příbytku kteréśi příbuzné matčiny, a takto že zůstal rod velikého zloděje světu uchován.

Vážená paní z města, v jejímž domě žena Passatorova, než se vdala, několik let sloužila jako pokojná a poddajná děvečka, útrpně se ujala dítěte a skryla je ne- uhašené ještě pomstychtivosti kraje v kterém si žen- ském klášteře.

Tak vospívá Mea Andriassiova mezi jeptiškami, ob- raz Passatorův tváří i postavou, s chladně ohnivou jeho pohyblivostí, jako ocel ostra a jasna. Vychování sester obrací statečné srdce k Bohu, jemuž se dospí- vající vzdává s tak přísnou rozhodností, že umírněné klášterní paní znenáhla, byť i schvalovaly její směr, přec jen se lekaly přemíry tohoto hnutí.

Osmnáctiletá si žádá závoje. Usmířiti takto Boha otcově duši, toto jeví se jí jádrem a metou jejího bytí. Ale klášter jí odpírá pro její původ přijetí mezi sestry. Posléze jí dopřávají — na domluvu zpovědníkovu, který jediný úplně zná uspořádání jejího srdce, — v fattorii konventu úřadu hospodyně, který spravuje s napiatou poctivostí a s tuhou pílí půl druhé desíti- letí. Tou dobou umírá duchovní matka kláštera. Na její místo přichází rozmazlená modenská šlechtična, již se původ hospodyně jeví tak hanebným a nepří- slušným, že ji prostě vyvrhuje z místa.

Mea se dává za děvečku na selském statku, a co ne- vidět jest jim vzácná pro svoji vážnou zdatnost. Pa- mátko otcova už jí neposkvrňuje. Čtvrt stoletím vyrostl v hrdinu. Pastevci a rybáři jej opěvají v strohých bal- ladách.

Za nějakou chvíli nabízí se jí ženich, Vincenzo della Palma, ubohý, nezrostlý sedlák, jenž věkem o tucet roků je za ní. Láká ho pracovitost Meina, tím více, kdyžtě sám jest velmi oddán pohodlí. V ní není hlasu, jenž by pro něho mluvil, také nelze jí očekávat, že by zvýšila své vnější štěstí jeho společenstvím. Ale přece se stává jeho ženou. Zdáť se jí mateřství novou možností, které již se nenadála, přece jen dáti Bohu oběť, kterou v podobě vlastního jejího života byl zhrdl.

Rok co rok rodí chabé, uvadlé děti, jež záhy po narození hasnou jako nedolévaná světla. Ale ona sama přibývajícimi lety ničeho nepozbývá na své síle. Kostnata a statna proměňuje mezi rozením a pochováváním svýma ocelovýma dřivýma rukama spustlý dvorec v jakés ~~dobré~~ dobré bydlo. Když jest jí už přes padesát let a již nějakou dobu žije bez dětí a neplodna, ještě jednou počíná, a selské ženy se jí ptají s udiveným posměchem, chce-li dáti život Antikristu, o němž se praví, že jej porodí stará bába. Ale v tváři, již slunce stepi a mořští větrové zbarvili v černou hněď pod bílým předivem vlasů, planou modré její pohledy jako světla pochodní.

V den, než se natáhne by porodila, zabíjí blesk Vincenza z Palmy na stepi uprostřed jeho ovčího stáda. A když sousedky se vracejí od hrobu k vdově, leží žalostně zpodobený a nepěkně zbarvený hošík jí po boku, v poslední chvíli se vydrav na světlo. Jeví se tak zajištěn hrobníku jako jeho sourozenci, ale přece vyspívá

za Meiny mnohonásobné pečlivosti. Děti ze sousedství se vyhýbají zakrsalému chlapci nebo jej mučí svým posměchem.

Když jest čas, uvádí Mea svého syna Maura, jenž jest pořád ještě podivné, skoro zvířecí sice ošklivosti, ale ku podivu probuzeného rozumu, do Ravenny do kněžského semináře.

Za nedlouho přicházejí na řadu krádeže, jichž původcem se prozrazuje bez všech pochybností Mein syn. Jsou to často bezcenné, směšně nepotřebné věci, jež rozpalují jeho obraznost do takové žádosti a jež uzme s údivnou sice obratností a za okolností sice nejobtížnějších, ale tak neobratně schovává, že jeho neřest pokračuje ihned se prozrazuje.

Představení jsou nakloněni, dívají se na jeho pochybení jako na chorobnou mladickou poruchu, a mírně trestající tím více doufají v polepšení, ani se na malém, ošklivém kleriku jeví neobyčejní darové omilostněného ducha, kterých Církev v obtížné této době mnoha svých zkoušek nesmí se zříkati.

Horoucí hymny, jež zbásnil ke chvále Panny, jsou na všech rtech. Ale konce nemá smích, s nímž po městě si vypravují, kterak vnuk Passatorův uloupil čepičku mrtvému biskupovi, když s druhy žalmuje obcházel máry.

Když Meu poprvé volají, by jí pověděli o vášni jejího syna, něma sklopí hlavu a mlčíc odchází. Od té se začíná křiviti její vysoké, kostnaté tělo, že znenáhla se

jeví jako veliký, tuhý, napiatý luk. Nikdy o svém synu nemluví. A když skoupa na slovo jde po své práci nebo sedí před stavením a přede vlnu, a hluboko do sebe zabrána upouští ruku a tak daleko se dívá, že ni žádný pohled jejího nedohoní, nikdo též nemá odvahy by s ní pohovořil o tom, o čem hovořiti jí se nechce.

S váháním udělil biskup vnuku Passatorovu poslední svěcení, a don Mauro della Palma se stěhuje jako kněz do odlehlé dědiny v kopcích romagnejských. V brzku mění ji za vzdálenou, prachudou ves rybářskou, a tak za desetiletí proputovává biskupství po nejvzdálenějších a nejbědnějších jeho osadách.

Jest kunou, která v noci sedlákům dává a krade kurata, bere ženám rybářů záplatované kytle, jež prostírají po křoviskách, aby uschly, a vlastní jeho služka se zapřísáhá, že jí uzmul měděné náušnice.

Ale mládež zaznamenává klikatou cestu jeho nucených putování, nosíc duchovní jeho oslavné písně na světských rtech, a mnohou písni don Maurovou, — v níž toliko věčné jméno zaměněno pozemským — rybáři a pastevcové zaklínají mladice, by jim zotvíraly závory dveří a oken.

Občas vstupuje na práh Mein, mezi stanicemi svých pochybení a svých trudů. Trpasličí svou postavu v roztrěpené sutaně a s tváří chorého dítěte skrčen ukládá pak, jsa si vědom svojí viny a bloudsky se pousmívaje, na stoličku v koutě kuchyně. Mea jediným pohledem objímá jeho bídu, pak se obrací k ohništi a vybírá

plamenům zvyklýma rukama popel z uhlíků. — —

Kteréhosi dne uzdá se donu Maurovi potřebí odjetí do Boloně v záležitosti zapadlé farnosti, jíž té chvíle jest správcem. Zde ukradne v krámě drobného zlatníka, jemuž dává si schovati bezcenný kalich, několik předmětů, tak vzácných, jaké právě na skrovném tom místě jsou.

Ihned věci pohřešují, a poněvadž toho dne byl prvním a jediným návštěvníkem, dávají ho zatknouti, sotva že odputoval za několik uličních rohů. Loupež ledabyly ukryl v kapsách své sufany. Okradený zlatník jakož i úřad, jemuž ho předvedli, se domnívají, že světský šibal vlezl do duchovních rouch, používaje jich jako maskary na odvážnou svoji výpravu za štěstím, a donu Maurovi dává mnoho namáhání, by jim vštípil víru v svoji důstojnost.

Ale ta ho nechrání trestu za poklesek. V přelíčení vyslychání za svědky jeho pěstouni a spolubratři. Groteskním způsobem, jímž vypravují o jeho kouscích, hledí pokud možno zdůrazniti chorobnou jich příčinu, by mu takto posledním dobrodiním projevíli přikázaného ducha vzájemnosti, ačkoliv za krátko již nebude se směti nazývati jedním z nich. Zatím přemáhá některé důstojné pány vrozená jich rodu záliba vtipu a veřejného vystavení, tak, že vykládajíce své vzpomínky, předstihují se v nevázané veselosti a výtrefnosti, k čemuž obžalovaný v svojí bědně bezmocné ošklivosti jest bláznivým

pozadím, takže vážné místo zní smíchem jako hlediště nějaké frašky.

Soudcové a porotci, příjemně naladěni vesele ztráveným jitem, ukládají mu nejmenší míru trestu, kterou ve vazbě skoro již si odpykal, že již za málo dní se ocitá na svobodě.

Před vězením potkává se s čekající Meou, jež ho zprvu nechce znáti, poněvadž na povel představených bylo mu svléci se s církevních rouch, jakož i veřejně pohaněnému vykonávati úřad od nynějška zakázáno.

Když posléze jest jí pochopiti, proč že toto převlečení, děje se v její tváři jakási proměna, která synu vráží zpět v hrdlo slova, jimiž chystá se ji uchlácholiti.

Něma vyjíždí po jeho boku z města. Drkot dráhy pohazuje její nepoddajnou starčí postavou po tvrdé lavici, jako kdyby byla z dřeva.

Večer opřena o krb, — a zatím měsíc, veliký a ohnivě žlutý se dívá z modra do otevřených dveří a cikády řezavě cvrčí v jilmech —, s očima kamsi ztracenýma poslouchá Maura, bývalého kněze.

Ten snáší dvojí propuštěnou netrápě se, mluví o svém záměru, že se vydá za moře, i popíjí vína, do něhož kradí byla nasypala uspávajících semen kteréśi byliny. Občas nakříví ústa hořkostí chuti, aniž valně jí dbal.

V noci zotevívá Mea Andriassiova tvrdě usnuvšímu ostrými, jistými řezy nožem tepny za oběma kotníky, až crčí dvě červených pramenů. Drsná pokryvka z ovčí vlny zdráhá se je vpíti, i proudí po hrbolaté cihlové

podlaze a stékají do kouta. Tam visí černohnědá Maria vymalovaná na stříbrné půdě, a jež místo Syna děťátka chová na klíně ukřižovaného, na břevně rozpřaženého Boha.

Přeložil Bohuslav Reynek

Vasilij MILIOTI kreslil (1906)

L u d w i g M e i d n e r

STROMŮM ZE SRDCE MÁ POLÍBENÍ

Velikonoční den roztáčí své jako blesk čisté, modré nebe.

Oh, tance dvojpláštníků! Vrkot a hvízdot ve všech mých kapsách. Smích kinéd podél všech zdí. A vy stromy, stromy, vy sladké stromy...

Pomysli si tento den nezkrášlen jeho stromy; pomysli si, že by nebylo toho zeleného větrného vání po řekách; nebylo bouřného větroví kol tvé doutnající hlavy — ó, byl bys zrazen cyklonům oblohy a věčně bez odvahy a bez věrného doprovodu.

Ty šašku a zevlouně, vedle těchto vysokých, mlčících druhů, rozlámej své nos ohrnující šklebení a popatř!

Vy bezstarostně nádherní. Vy tiše živoucí, vy zběsilí a váhaví. Vy kymácející se, trhající sebou, horeční. Vy střechy z listů, pod nimiž se koupou děťátka. Vy hlasolící, krvácející pně. Vy o pomoc křičící, ohnivými azyky vyšlehující haluze. Vy lesy — stromy, jež jako husté zástupy věřících lidí stojí pohromadě, ruce roz-

pínající k obloze a hřmíce halleluja, halleluja. Vy plesající v pozdním odpoledni, ana žitná pole hněda vlami bíjí o vaše boky. A vašeho těžkého dýchání v nocích bez měsíce, kdy lišky spí a malíř nahoře v své dílně tak hluboce vysnívá magická vaše žhnutí.

Vy stromy, kterak jste byly mému životu libými pochodněmi, rok co rok.

Jako chlapec jsem se namáhal nakreslití strom Ahasverův, bezlistý a klikatý, šikmo zející v žíle skály a chápající se poutníka, jenž zkřiven vyl v listě. Tiše a pokojně jsem robil svoje neobratné, trpké dílo a s údivem patřil jak vyrůstají moje smuteční rokyty.

A potom vzpomínám ranných let, kdy pod horkým nebem na písčitých pahorcích jsem vanul jako větrník. Tloukl jsem do pláten jako bednář; vlastní pětiprstou rukou jsem hnětl šedě žluté těsto plání, zařata v mé levici trčela paleta. Ale stromů jsem nedostal. Ty ustavičně zůstávaly pastosními schematy obyčejných obrazů. Nikoli svéprávné bytosti klokotající varem, jež by klečely u nohou Božích. Nýbrž obměny zeleni stálé a pařížské modři. Stromy ještě byly neobjeveny. Malíři nové doby neměli srdcí pro ně.

Kde naleznu malíře stromů, těchto strmých, živoucích zvířat slunce? Ba, staří byli velicí i v tomto, a ještě pozdní, jako Jakob van Ruisdael a Hobbema, malovali stromy nadšenými pěstmi a srdcem neohroženým.

Ó moje stromy! olše, jasany, topoly, duby, buky, smrky, borovice, jedle! jste ještě více než peň, listí, ra-

tolesti. Máte zvláštní, bezhlasou moc v svém pnutí k výším a pokyvování. Jste více než mystické ornamenty. Voláte ustavičně a úpěnlivě vzhůru k nebi, a vy mne ochraňujete, protože jsem poničen a skeptický! Bych přece mohl, když moje srdce jest plno na roztrhnutí, váš stromový život vnést v svou kresbu. Ale jsem vámi očarován. Cítím také vaši všecku tvrdost a posvátnou nepřístupnost, a bude-li mi nebe milostivo, budu moci namalovati vašeho ducha.

Není-liž vroucím potěšením, čmáratí nervosní větvení stromů v pozdním podzimu! A jakou teprv rozkoší, pomísenou s mukou, podarují mne prastaré rozdrané zříceniny stromů, bouffonerie a oškleby hlavatých vrb, hrbolatá, rohatá těla dubisk. Staré stromy jsou tak vábny, jako tvář starcova. Vzbouzejí v nás poslední věci: proč, věčné proč. Činí nás tichými k modlitbám a pokornými. A zároveň jsou bizarní a směšny, a v jich obrysech jsou uzavřeny chiméry. Lípy a duby v zimě jsou gothické dómy přírody. Jich architektura je bezuzdnější, více znepokojující a nevysvětlitelnější než staveb umělých. A moje horoucnost pod jejich přístřeším jest zcela tělesného způsobu. Oddával bych se bezhlavě bláznivým líbáním a snoubením.

Ach, kéž bych opět byl malířem vysoko v podkroví. Množství pláten bych pomlátil stromy, pařezy, vyvrácenými pni a za nimi pořád skály, oblaka a srpky měsíce. Má tvůrčí chtivost již najde ono pravé, a moje barvy stromů budou zvůčny a drsný jako příroda.

4 S t r o m ů m z e s r d c e m á p o l í b e n í

Ale jest ti jíti pochodem, chlape, ulicemi. Vítr věje do mraků tvého čela a vy prcháte vanouce, vy nejvěrnější moji kamarádi! Stromy, vy sladké stromy!

Přeložil Bohuslav Reynek

LUDWIG MEIDNER

O K R E S B Ě

Chceš-li kresliti, dlužno bys v sobě cítil velikou plnost ducha, veselosti, okřídlenosti a lásky k životu.

Neboj se prázdné bělosti papíru. Buď zmužilý! Tam jest divoký svět, strašlivá nejistota, — a zde jest tvůj duch a tvá horká vůle vytvořiti nový svět, čistší, zkrocenější, Bohu bližší svět než ten chaotický, změtený zde vůkol.

Nás kreslíře této doby, těchto plameny prskajících záhadných dnů, nebičuje k dílu nějaká formalistická tendence, předem pojaté, lenivé nazírání — ale život vůkol mohutně nás vztyčuje. Plujeme magickým veletočem, a vřelými prsty a přemocně napjatým mozkiem vrtáme, škrabeme, ryjeme do kamene, kovu, dřeva a kartonů vnitřní svá vidění. Naše kypění objímá divy nízkého života právě tak, jako křehounké obrazy nitrné, jež Bůh nám vdechuje do duše — prvky soudobé a divoké, i pomatené a nové, právě tak jako skály, oblaka a srpky měsíce.

Neboj se lidské tváře, jež jest odleskem slávy nebeské, ale ještě častěji zabíjačkou s krvavými cáry. Pevně sepní zvráštělé čelo, kořen nosu a oči. Zavřte se jako

hrabavé zvíře do nevysvětlitelného dna zornic a do bělma svého protějšku, a nedej odpočinouti péru, dokud duši svého protějšku nezasnoubíš se svojí v pathetický svazek. Ponoř se do vroucnosti, vlhké a strašlivé, do vlnící se vroucnosti dvojice rtů. Pomni ostrosti nebo rozjizvené měkkosti brady. Ornament ucha povždy tě uchvacuj, a ohňovitě šlehající vlasy, přeje vlasů, popel vlasů kol vyschlých tváří, bodavé štětky, chmýří kolem úst buďte libou chutí tvému jako šíp hbitému péru.

Chceš-li kresliti krajinu, měj v sobě mnoho z ducha oblaků, stromův a stříbrně do dálky se chvějících silnic. Pouhá určitost a intimita na mnoho zde nejsou. Budiž pln zpěvu — a všecko půjde samo. Nač pak chceš věděti po jednotlivu, kterak se kreslí bříza, smrk, keř, jak se vyjadřují pérem pěny říční?

Pomyslím-li na mohutné kreslíře minulých věků! Tyto náramně bijící, ze široka rozkročené hromy bez strachu a bázně a neurasthenie! Vjede-li mi do palice Bosch van Leken, Breughel, Callot nebo ta potvora Hogarth! (A mluv tlučeně a pln úcty, myslíš-li na vlastní své krajany, Schongauera, Dürera, Altdorfa i Ursa Grafa).

Co jen tito prazatracenci všecko nedokázali! Zbudovali svět plný kuriósních, záhadných, neuvěřitelných, potrhлých, satanských a svatých událostí a scén. A jak ne dvojsmyslně, jak jistě. A jak v to věřili! K tomu světlo a stíny, prostor a psychologie oblakův a nebe-

ských výšin! Jaké ochraptělé triumfální křiky jsou to, ony allegorie „Trpělivosti“ a „Rozkoše“ od Pietra Breughela! A jaké ironie lebky rozpolťující, a jaká pessimistická vyznání víry, listy „Smrt“ a „Kořaleční ulice“ od Hogartha! Zvučí-li věkové, opět vchází odvaha do mé zmačkané domobranecké hrudi — moje drobné ruce zuří tempem oněch prastarých, prapůvodních rytin a dřevorytův. Jsem docela v svém živlu a pozdravuji titany v jich hrobech plných nepokoje a býlím zarostlých.

Pravý kreslíř miluje lidskou postavu. Má horoucí touhu, postaviti budovu těla. Cítí nahotu naveskrz, nejraději by tam vpravil i hnáty a kosti, zakreslil i hnilobu.

Kterak tragické jsou tváře spících. Neboť ejhle, jsou vytrženi do nadzemského světa, velicí a podivně nataženi. Tisknou si paže okolo prsou, zapínají je do hrotu kol hlavy. Jsou skáceni jako staré, smutné stromy. A mnozí si přidržují podušku na ústech s děsivou vroucností.

Kreslíři, dívej se na spící. Odpočívají obtíženi vinou před Boží přísnou tváří.

Třeba se dáti do díla s hrotitým nástrojem, zakulaceným plnicím pérem, ostrou jehlou nebo tvrdou křídou. Jako grafik ne „malebně“ patlati a balamutiti. Tvoje linie se provalí z niterného života. Dlužno bys měl pekelný víchř v nervech. Ó šílenče-náměsíčníku, tvá krev má býti vroucím mořem.

Poesie hluboko v nitru, a břitká, expansivní, žhoucí

čára. Čára, která jest jasnovidně pevná v kresbě, která všecko vyjadřuje, již nelze udělati než jednou. Kresba: toť něco nesmírně pathetického. Klepej sebou jako polou utonulý, třes se mystickou úzkostí. Hudba tvé širě dýchající hrudi a ohněm okřídlená ruka, již ti vede anděl: to rozhoduje, to je důležitější než ostatní všecko, to rodí veliké dílo.

Ah, chvějící se zeměkoule jest pokryta nesčíslnými, nádhernými kresbami. Z šerých dob veletok vyvrhuje miliony nádherných kreseb na pevnou zemi, a hledte, van už je přivívá, kreslíře budoucího věku, s škubajícími se prsty a dychtícím mozkiem. Vztyčili praporem novou odvahu, a bezpečnost náměsíčných.

Odjakživa jsme milovali kresbu: od uchvacujícího žvatlání dětinných národův až do Kokoschky a Herrmanna Hubera. Od Rafaelova přísného stylu až do pornografických škrabanic pissoirů.

Kresba uděluje zdraví, veselost a víru v Boha. Ustavičně žiji sám pro sebe. Žádná dívka nemá mne ráda. Žádná žena nechce u mne spáti. Žádný přítel zůstatí u mne. Nemám domu, nemám domova, jsem chud, dán ve psí a mnoho nenáviděn — ale smím kresliti. Svobodně se rozmachovati; v lásce Boží se probíhati po teplé plochy krví bijícím povrchu, i plesám hrotem péra, zpívám, modlím se a chvály vzdávám veliké Všedobrotě.

Přeložil Bohuslav Reynek

P A U L W E S T H E I M

OSM HLAV

(Die Kreise Ludwiga Meidnera.)

Přeložil Bohuslav Reynek

Meidner kreslí hlavy. Cítíte je, toto svědění v prstech, dostane-li se na někoho, jenž nenosí po ulicích hlavy ovčí. Toť rozkoš, přijde-li jednou někdo, jenž nad krčnými obratly nezůstal tak hladký, jako pastorova dcera od nich dolů. Taková zždímaná, zahloubaná, do své zarytosti zaskřípnutná bytost, taková lidská krajina s granátovými děrami a drátěnými zásekami, s roklinatou houštinou, na niž se vrhá jako hladem zuřící vlk. Jediné chňapnutí a má celého chlapa. Rozumí se, trikem, nějakým umným tahem, příliš se zde nepořídí. Osmkráté týž úskok, tak hloupé jest jen oslovství výborně vydressovaného portrétisty z povolání. Však ovšem jest třeba léhati na číhané, a ovšem krví se potiti, a ovšem si plíce vyhekatí z hrdla, bychom dostali člověka pevně do zubů, že se již nezachrání. Meidnerovo kreslení podobizen jest takovým jektáním zubů, takovou bestiální radostí z zahryznutí, z uchvácení. V tom,

jak obchází oběť, v zatnutí tlapy, která jest plna drápů,
jest rozkoš dravé šelmy, lačnící po kořisti. Posléze má
chlapisko se vším všudy, s duchovostí i s tělesností, se
zadumanou duší básníkovou i s bradavicí na nose. Není
to ze srdce milá procedura, toto kreslení, není věc příjemná,
býti tak rozškubán, až zbývá kostra bytostného.
Ale jest lidožroutské potěšení dívati se, s jakou vrozenou
bestiálností tenhle Meidner to umí.

Ludvik Meidner: Podobizna (Lithografie).

Z. HIPPIUS

IVAN IVANOVICH A ČERT

DIALOG

Z ruštiny přeložil P. Josef Vašica

„... kalich v ruce Hospodinově
nalit plný čistého vína. Avšak
kvasnice jeho nejsou vyprázdněny:
přítel je budou všickni hříšníci
země.“ Žalm 74. 9.

— Ach to jste zase vy. Vy jste to, — pravil Ivan Ivanovič, pojednou uloviv v rysech neznámého člověka, jenž k němu přišel „za záležitostí“ od dětství známý stín tváře. Ba právě stín, a ne tvář; neboť i když to byla tvář, tož hlavní, význačnou její vlastností, po níž Ivan Ivanovič ji poznával, — byla divná beztvárnost této tváře. Bezobraznost, u nikoho sic se nevyskytující.

— Tož vy jste to, — dotazoval se Ivan Ivanovič.

Návštěvník se přihrbil, usmál, že ano, a kývl hlavou.

— Nu, ovšem, já. A což, vy se hněváte?

— I ne, proč by. . . Ale víte, teď právě. . . Jsem znaven, uondán, hlava mi jde kolem. . .

— Nebojte se. Já vám neukonám. Pochopuji. A o všelijakých běžných záležitostech a novotách nehodlám s vámi hovořiti. Hle, jaká halda novin vám tu leží, dosti toho pro vás. Filosofovati rovněž nebudeme — což nechápu, že to není vhod? Vy tady jste rozrušen realnostmi historie, a já k vám polezu s abstrakcemi! Nikoliv, já jen tak. . . Líto mi vás zabylo, a nebyl jsem tu dávno. . . Zajdu, jářku, k němu na besedu, nějakou historku mu vyložím, poklábosíme si. . .

Ivan Ivanovič pohledl naň zlostně.

— Co ke všem všudy se na mne věsíte?

— Vida, jak máte nervy rozladěny, — pravil návštěvník měkce. Rozčilujete se. Dva roky jsem u vás nebyl, a pravíte — věším se. Nepamatujete už našeho posledního rozhovoru? Já vám tehdy všecinko upřímně vysvětlil, tuším, že jsme pochopili druh druhá.

Ivan Ivanovič se zakabonil.

— Inu pochopil. . . Vás někdo pochopí. Později myslíš si, že to vše — hloupost jakási, mátoha; počátek šílenství. . . Je to vše protivno.

Návštěvník ztěžka povzdechl.

— Má veliká vina, že jsem u vás nebyl tak dlouho. Je to drobet nudno, že opět třeba vše spočátku načímati. Jaké pak šílenství, kdyžtě — přece jsem to již byl dotvrzoval — ne k vám jedinému, ale ke všem zdravě myslícím lidem všech stavů docházím zrovna tak jako k vám, oblékaje na sebe pro pohodlný pří-

stup vhodný oděv. I přísežných zástupců, právních, jako jste vy, mám mnoho, i lidí v moci postavených, kromě toho dva národní učitele, spisovatele, profesory, doktory, studentův kupu. . . Lidí přec, jak známo, jest mnohem více než nás. Tu nezbývá, než aby každý z nás bral po několika. Unaví to, ale práce těší, je-li výběr po chuti. Já vezdy, se samého začátku naší společné působnosti, jsem se přidržel jmenovitě lidí jen zdravě myslících, mírných, střízlivých, — co vy je nazýváte normálními. Z čiré náklonnosti jsem se těch přidržel. S takým člověkem milo porozprávěti. Mimo to právě oni, po mém hlubokém přesvědčení, jsou solí země. Jakmile se narodí takový člověk, ihned si jej do svých kádrů zaznamenávám. A hned od dětství si s ním dělám známost. Pamatujete, jak jsem k vám přicházel už od třetí třídy gymnasijní hned tím, hned oním druhem? Postupem začal jste mne i poznávati. Mnozí se bouří, tak jako vy. Jste, vytýkají mi, proti zdravému rozumu. Ale potom přestanou. Jejich zdravý rozum sám jim napovídá, že já nejsem proti němu, ale pro něj.

— Přece však, — v zamyšlení pravil Ivan Ivanovič, — přisvědčíte, že mne to mnohdy musí znepokojovali. Vždyť fakt vašich docházek k jiným — není ověřen. Slýchám o něm jen a jen od vás.

-- Není to obvyklo, není to naprosto obvyklo u lidí — aby mluvili o nás mezi sebou. A i děti, i ty rázem vycítí, že toho nelze. Každý o tom ví, ale zkuste, pro-

mluvte s ním! Přetvoří se tak krásně, že sám budete na vahách. Ostatně nepromluvíte o tom nikdy. Ujišťuji vás, není to obvyklo. Do dna duše lidé mohou býti otevřeni jediné k nám, a ne k sobě. My jsme k nim otevřeni, nu, a oni to cítí, a proto mohou. V tom naše vzácnost.

Ivan Ivanovič posupně zmlkl. Návštěvník hovořil dál s veselostí:

— Věru, považte, nemáte přece nijakých důvodů nevěřiti mně. Pro vaše uspokojení bych si velmi přál, aby ten fakt, že nechodím k vám jedinému, nýbrž i k mnohým lidem vašeho povolání (ke všem docházíme, ne-li já, tož jiný) — aby ten fakt mohl býti dokázán. Ale není to obvyklo! Nemožno! Nepopřete, že nelze člověku odkrýti svou duši jinému do nejposlednějších záhybkův? Bys i chtěl — není možno! Nu, a my — právě vždy v tom posledním záhybečku se choulíme.

— A s každým vy tedy jen tak — ve čtyři oči, — otázel se Ivan Ivanovič.

— Zajisté. Totiž, jde-li rozhovor ze srdce, bez nahůzek. Ostatně společnosti se já nikterak nevyhýbám. Ale to už je jiná věc. Do rodin chodívám s tváří někoho známého. Jdeme-li čaj pít, žena se tomu nediví. Pán ví, že já jsem já, a koho se to netýká — ten neví. Hlavně — co by nebylo nijakých nadpřirozeností. To se zásadně přičí naší povaze. My jsme za prostotu a jasnost.

— Ale může se naskytnouti *qui pro quo* . . . Pojednou

ten známý, s jehož tváří vy přicházíte, sám též tam zavítá?

— Jsem tomu rád, že jste se rozveselil — vece návštěvník, skromně se pousmáv. — Nikoliv, nezavítá. My, víte . . . už to tak zařídíme. Obyčej, návyk — a či málo ještě prostředkův? A zvyk všeliký — jak pak by ho nebylo? Prakse ohromná. Vždyť my, dovolte, jsme věční, a vy — časni. Vždyť třebaš jen od počátku mé působnosti — kolik to věků prošlo! Kolik já sám jsem měl lidí a kolik mých skonalo! Nebýt zápisu ani bych jich nepamatoval. A v zápise mám i mnoho historických imen. Na příklad z dob francouzské revoluce . . . Však já vám to nějak ukážu, sám uvidíte, v jaké jste společnosti. Jsou to venkonce sami vzácní, normální, sami zdravě myslící lidé. Co dělat! Náklonnost srdce. Nehoním se za všetečkami. Pozlátkový blyskot mne nesvodí. Jen více takových, jako jste vy — a dílo naše v hrsti.

Ivanu Ivanoviči se zazdalo cos urážlivého v posledních slovech rozjařilého návštěvníka. Ivan Ivanovič sám, v hloubi duše, byl s sebou spíše spokojen, když na sebe pohlížel se strany. Leccos se mu přímo i líbilo. Přicházelo se, i ta myšlenka ho napadala, že býti více takových, jak on — o mnoho bylo by na světě lépe. A přece jej cos bodlo v tóně společníkově, zachtělo se mu s ním přiti, hádati se — ne-li v tom — tož v onom postihnouti si na něm. Slovem, Ivan Ivanovič se urazil a popudil.

Ale dříve ještě, než otevřel ústa, návštěvník už jiným, skromně seriósním tónem, spěšně dodal:

— Obcování s lidmi vám podobnými — je mně prostě nezbytností. A jsem opravdu, věřte, opravdu šťasten, mohu-li takého člověka podpírat, pomáhat mu...

— Ale dovolte! — vzplanul pojednou Ivan Ivanovič, a dokonce s místa vyskočil. V rozčilení rozchodil se po své skromňoučké komnatě. Komnata byla skromňoučká, ježto Ivan Ivanovič nikdy neměl velké prakse, a ani se za ní nehonil. Byl mužem hluboce počestných zásad, takových počestných, že je mnozí přímo nazývali výstředními. V společenském životě bral dělnou účast, znali jej a vážili si ho pro nezištnost, smělost, ba i jakousi vášnivost. Vůbec bylo mínění, že naň „lze spolehnouti“. Ivanu Ivanoviči šlo na dvacátý devátý rok, zevnějšek jeho byl příjemný, zdál se mladistvým a stále ještě jako student. Tato poslední okolnost se jemu na sobě též líbila. I nevěstu měl — kursistku. Měl ji už dávno, ale oba, jsouce zabráni svým účastenstvím na dílech sociálních, nespíáchali se svatbou.

Návštěvám beztvářného hosta Ivan Ivanovič jaksi neprozřetelně přivykl. Totiž málo o nich myslil, zapomínal jich dočista, zejména když podivný přítel dlouho se neukazoval. Ale pokaždé při setkané se přeli, a ne — ne, přece se vidí Ivanu Ivanoviči, že tu cos divého, nekalého, nepochopitelného, a tudíž i protivného.

Tentokrát rozhovor bral na se zvláště prudký ráz:

Ivan Ivanovič byl již podrážděn, rozjitřen nejpalčivějšími událostmi časovými a na hosta příliš důkladně zapomenul. Nic mu jaksi nebylo do něho. Nic do těch vytáček.

— Ne, dovolte! — rozčiloval se Ivan Ivanovič.

— Co nenapleskáte! Vždyť žvaníte kolosálnou zmatinu, od začátku do konce. Co, že já jsem se vám oddal? Odpor na odpor hromadíte. A abyste věděl — zrovna ničeho nechápu! Jaké to „vaše dílo“ -- v hrsti? Za jakou záležitostí se ke mně táháte? Především toto. Chvástáte se otevřeností a jasností — objasněte to, jednou pro vždy. Dáie: sotva jste vyřkl, že se vyhýbáte „nadmířenému“ a stojíte za zdravý rozum — ihned jste připletl, že jste — jakýs nesmrtelník a že jste se potuloval již za dnů francouzské revoluce. Jest v tom byť krapet zdravého rozumu? A posléze — netřeba se nám oštídati! — Vždyť vy zjevně k tomu nutkáte, tak se stavíte, že bych vás mohl nazvati... inu prostě jazyk před tou hloupostí dřevění — čertem? Tomu vy chcete? Ještě se tomu šklíbí! Čertem?!

Ivan Ivanovič zuřivě dorážel na hosta, který zůstával nepatrňoučký a pokojný tiše na svém křesle. Jen se usmál. A tak krotce a něžně, že Ivan Ivanovič se poněkud zastyděl.

— Odpusťte, jsem-li nevlídný, — pravil, přitlumiv hlas. Teď všickni jsou podrážděni. Ale ovšem v jádru své oposice zřící se nemohou... A tuze bych vás prosil...

Návštěvník chopil ho s přítulnou něžností za rukáv.

— To vy mně odpusťte. . . To já jsem vinen. A seč síly mé jsou, hned vám všechno vysvětlím. Začneme s konce. Vás pobouřilo slovo? Slovo „čert“? Či ne?

— Nu ano. . . Uznáte sám. . .

— Ale vždyť všechna vaše slova nejsou než smluvné oznaky pro zobrazení pojmův, — toť vše. Vyskytuje-li se u vás slovo — svědčí o tom, že pojem jistotně jest, že existuje, jako nesporný fakt. K vymezení faktu užívá se slova, které je nejpríhodnější a nejprostší. Jmenuje se jím fakt. Může-li váš pojem o mně býti vymezen slovem — „čert“, — dobrá, nazývejte mne čertem. Přesněji: jestliže pojem, který se u vás tají pod slovem „čert“, jest mně přiměřen, tož není pochyby, jsem — čert. Ba, co více: já sám, ve mnohých bodech, sdílím se i o vaše hledisko i o vaše vymezení i o vhodnost daného slova. Ale ovšem velmi se rozcházíme v detailech.

— Dle všeho, -- prohodil Ivan Ivanovič, potutelně se usmívaje, — na mně chcete, abych přiznal, že čert existuje?

— Jako fakt, drahoušku, jako fakt. Z oblasti faktův nevychodíme. Pojem — fakt, slovo — druhý; já sám, s vámi hovořící — třetí. Není tomu tak? A ostatně — vezměme nejzazší předpoklad, jehož malá pravděpodobnost i vámi již byla přiznána — nejsem-li já sám nic jiného než produkt vaší chorobné obrazivosti — ani to nepopírá faktů mé reálné existence někde, byt

to bylo v téže chorobné obrazivosti, která dozajista v takovém případě nezvratně je fakt, reálnost. Tedy i zde — existují v reálnosti.

— Fuj, jaká sofistická scholastika! Opravdu čertovská! — pravil Ivan Ivanovič a rozesmál se.

Čert se taktéž zasmál.

— A přece jsem vám to podal prostě, bez mudrování. Když čert, tož čert, je to pohodlné a jasné. O detailech lze promluvit. Ale věru, raději jindy. Přišel jsem jen, abych vás pobavil, povídku nevinnou vám vyložil...

— Děkuji vám. Přece však právě nyní chtěl bych odpovédět i na druhé své otázky. Dejme tomu, že jste — čert. Ale co po mně chcete? Připustím-li, že jste čert, nezbyvá než připustiti, že chodíte k lidem nějak jich „svádět“, co?

— Oh, oh, jak primitivní, jak nepropracovaná jest vaše představa o čertu. Vyslovil bych se silněji — ale přívětivost je přední naše vlastnost. Svádět! Snad docela nevzpomenete hříchův! To už jest, odpusťte, klerikalism. Nikoliv, pryč s přežilými pojmy. Budu přímým a otevřeným. A co nejstručnějším. Vidíte: můj ustavičný, abych tak řekl odvěký spor s...

Ivan Ivanovič ho přerušil:

— Hned pravíte „my“, hned „já“. Jste v množném čísle či v jednotném?

— To přece nemá podstatného významu. Jak chcete. Jak vám to pohodlnější. Píší se císařské manifesty:

„My, ten a ten. . .“ Zřejmý odpor! Nebudeme se nad tím pozastavovati. A tak: věčný náš spor s Bohem.

Ivan Ivanovič se nezdržel a opět přerušil:

— Ne, dovolte. Tu chvíli jste mě káral z klerikalismu, a teď sám klidně pravíte: Bůh. . . Z jakých důvodů jste přesvědčen, že já věřím v Boha? Zde, v nejlepším jest otázka: Bůh, existuje on ještě?

Čert povzdechl.

— Vidíte, pro pohodlí rozprávky to nutno taktéž přimouti, a nemudrovati o tom. Sic zase bude nám jíti zpět. Zase — existují-li já? Existuje-li pojem? A tak dále. Co vám z toho? Přijměte Boha, jako slovo, jako mne. Vždyť vše je poměrné.

— Nu dobrá, budiž, pokračujte. Nebudu již přerušovati.

— Spor náš s Bohem, — pokračoval čert, sedaje si pohodlněji, — jest jediný, Bůh od věků do věků stále týž tvrdí, že člověk je stvořen k Jeho obrazu a podobnosti, a já — že k mému. I staráme se oba, bychom každý své tvrzení dokázali. Pročež já se starám o to, abych postavil člověka v podmínky, nejpríhodnější k projevování jeho bytosti, která jest, po mém zdání, totožná s mou, — stvořím podle svých sil atmosféru pro člověka v tom smyslu nejblahodárnější. Bůh zase prohlédá k tomu, aby uváděl lidi v stavy, jež pomáhají projevovati bytost božskou (je-li prvotní bytost v člověku taková). A bych řekl pravdu — to já se pru s Bo-

hem, On se nepře; On jest jaksi příliš ujištěn v tom, co tvrdí; i myslí si (zcela logicky), že skutečná bytost, jsouc jednou skutečna, nutně se projeví stejně ve všech okolnostech, atmosférách a postaveních. Z toho vysvítá, s Jeho hlediska, že překážím ne Jemu, nýbrž jen lidem, kteří mnohdy byvše obluzeni mými nástrahami nedovedou projevití vlastní přirozenosti, ale projevují přirozenost jakoby cizí, zevně navinulou, mou. Uzamkneme-li se v kruh tohoto výpočtu, možno nám ovšem ostávatí nezranitelnými vůči jakýmkoli faktickým důkazům; avšak u mne logika a spravedlnost — jsou vším; ony zvítězí, o tom není pochyby; a fakticky, reálnosti snáším na hromádku, trpělivě, svědomitě jak kuřátko po zrníčku. Každý faktiček — toť kamínek mého budoucího paláce. Překážím lidem! Půjde o to, s jakého hlediska. S mého — pomáhám jim všemi silami, nešetře sebe. Lidem — i vítězství pravdy. Naskytnou se faktičky, nestarejte se. Ony, faktičky, již pravdu vystavějí. Proti faktům konec konců nic se nespraví. Považte jen; jednomu se nepovedlo projevití svůj obraz Boží a podobu, druhému se nepovedlo, tisícům se nepovedlo, miliardám se nepovedlo, a všichni projevili mou podobu; všem jsem tedy já překážel! Inu, víte, má skromnost tomu brání, abych si neosměloval připisovati takové moci. Budiž si to zásluhou lidí samých, že s mou pomocí dle pravdy žili a sobě, své pravé přirozenosti, ostali věrni. Buď si tomu raději tak. Já jsem nezišten

mně potřebí toliko pravdy a aby lidé žili dle pravdy, Kromě toho, žijíce takto, bývají nejvýše šťastni. Usiluju totiž, mezi jiným o to, abych učinil lidi šťastny.

— Hm... zabručel v dumách Ivan Ivanovič. — Pravdy, pravdy... Hrůza, co jste toho napovídal. Ale předně není mi doposud známo, co je podle vás pravda, a za druhé — mně, nevím čím, se zdá — takový pocit zvláštní! že celý čas lžete. Od prvního slovíčka do posledního — pořád jen lhaní.

Čert se poťouchle usmál.

— A nepůsobí u vás nějaká statá asociace? Čert — proto lež. S čertem — snadná věc: ber vše naopak — a bude to pravda. Neřekl jsem vám, že potýkáje se za konečné vítězství pravdy, jsem povinen: nikdy, ni jedinkrát nepověděti nepravdy, zejména je-li v zájmech téže pravdy, abych selhal, nadsadil, — nepřipustiti nepřesnosti; vždyť všechna slova jsou jen více méně přesna. Ale představa o čertu, jako o neměnné, vezdy a všude, lži — je především nesmyslna. Co se věru o-
stouzeti s čertem? Řekl to — tedy není tomu tak. Pro-
bůh, i hledíš-li na čerta po starém, jakožto na „svůdce“, i tehdy je to nesmysl: svádění je v tom, že čert i lže — i pravdu mluví. Tvá věc jest usuzovati, pohýbatí moz-
kem. Nikdo nepokládal žádného čerta za arcihlupáka. Nikoliv, ujišťuji vás, my jsme rozumní — a vy jste ro-
zumní. To je rovněž jedna z hlubokých podobností.

— Ano... uklouzlo mimovolně polichocenému I-

vanu Ivanoviči. Nezapíráte však, že leckdy lžete?

Čert pokrčil rameny.

— Jako vy... Vše je poměrné... Myslícímu člověku není nesnadno rozeznati pravdu od lži.

Ostatně, nechme těchto úvah. Skepticism ubíjí a jest bez jakéhokoliv užitku. Víím, máte ještě mnoho otázek, chtělo by se vám vyslíditi, co mne asi k vám poutá, jaký vliv na váš život měla známost se mnou, — vám se zdá, že nijaký, není-liž pravda? Ale já jsem unaven, vy jste unaven... Přišel jsem — opakuji — tentokrát k vám za jedinkým cílem — abych vás pobavil daremnou povídkou, abych osvěžil vaše síly.

— Nu, víte, ono jest otázka, má-li pořádný člověk právo baviti se daremnými povídačkami v takovou dobu. Není do povídaček... Život kypí, žene se vpřed. Dlužno pracovati a ne se baviti.

— Proč jste tedy nepracoval, ale seděl doma v komnatě, když jsem přišel?

— Byl... jsem unaven, — odpověděl nevrle Ivan Ivanovič. Právě jsem se vrátil ze spolku, hulákalo se — hulákalo... A navečer je schůze strany. Strana, abych se přiznal, zabíhá příliš do krajností... Dokonce jsem se rozpakoval, mám-li tam dnes jíti, zvláště v tak podrážděném stavu... Ale co vám o tom vykládám? Jest to velmi nutno!

— Velmi, velmi nutno, — vážně doložil čert. Už jsem cítil, že jste se zamátl, proto jsem přišel. Ocítl jste se

v jakémsi smyslu a převratu života. Vše se teď převrací, pádí se závratnou rychlostí. A vpřed, o tom není pochyby. Historie jest něco, co se neopakuje, dovoluji si vás ujistiti. Zvyk ovšem napomáhá, ale třeba nám chápavosti a přizpůsobování. Hle, před chvílí jsem se vám zmínil o francouzské revoluci. Byla to táž doba, ale dnes už dlužno zosnovati naprosto nové metody. Co tu dnes všelikých stráněček . . . jen se poohlédnouti sem i tam! Úplně jiný ráz. A ovšem cítíš, že to není bez tvé kapky medu . . . v těch změnách přešťastných. Člověk, víte, — dobrá, nepopírám. Nu, jeden, dva, tři . . . přece však jednotlivci. Ale vezměte lidstvo! Jak to hned jinak zní! Lidstvo jde! Všichni se všemi! To už je jiná řeč! Než dovolte, rozpomněl se náhle čert, -- ne na to, na něco docela jiného jsem se vás chtěl otá- zati. Hle, jste znaven, pochybujete, nervy vaše jsou napiaty. . . Nechce se vám jíti, kam jste chtěl. . . Nu, a co Oluška? Je též unavena či ne?

— Jaká Oluška? — propukl Ivan Ivanovič. Pro vás ona není žádná Oluška. . .

— Odpusťte, pro Boha. Myslím Olgu Ivanovnu. Vaši nevěstu.

— Olga Ivanovna . . . vždyť patrně víte, — tož co se doptáváte?

Čert si přichvátl.

— Ne, ne, nevím, ale ovšem přepokládati možno vše. . .

— Olga Ivanovna — je silný člověk, — pravil Ivan

Ivanovič jaksi kysele. Vážím si její přímočárnosti, jejího ohně. Nepravím, že bych já neměl ohně, ale já, jakožto muž, jsem mnohdy více nakloněn poslouchati důvodův střízlivého rozumu... A možná i zaváhati před nějakým rozhodným krokem... Ale nemyslete si, že se něčeho bojím... Nebo že náhledy Olgy Ivanovny pokládám za nerozumné... Nikoliv, jsou velmi, velmi rozumné. Jest nezbytno, by Theorie, zasluhující pozornosti, se zakládala jen a jen na rozumu. Nesouhlasnosti mohou se zroditi jen v způsobech jejího upotřebení v praksi... Ta i ona daná osobnost v určitém okamžiku dějinném může se sebe tázati... Nu, spletl jsem se. Je směšno tak mluvit. Vy chápete vše výborně.

— Chápu, chápu, — skromně potvrdil host. I ušlechtilou vaši strážení chápu. Nebýti v nynější čas společenským borcem, nevnéstí své síly v tento hučící ručej života — je nad vaše síly. Pro vás bylo by to nectí a sebevraždou. K tomuto boji lze se vám sjednotiti jedině s tou frakcí lidí, jichž konečné ideály... pardon, u nichž maximum programu souhlasí s vaším, je vědecky založen a tudíž nejproveditelnější... Cítíte, že síla je — u nich, budoucnost za nimi, a po čem toužíte, je budoucnost... Než přece vám cos brání, abyste nevstupoval v jich šiky, neslučoval se, nesplýval, nepohyboval se s nimi společně, tělo k tělu, — vpřed... Víte, co jste před chvílí nakleветil na sebe, že vás „prakse“ mate... Jaká tu prakse! Nejste takový člověk; jste — pravý

zcela podle doby. Něco jen možná u vás vázne. Nelze toho určit, vám samému není to vidno... Ale to přejde. Bude zas dobře. Hle, i nevěsta vaše — přece si vás váží? váží? — a ona už vše překonala. Což je málo takových starých přeludův? Když člověku narostou křídla, za prvního vzletu, nehledě ke vší očividnosti práva svého naň, přese všecko pocítí něco jako strach a otálení dříve, než — poprvé! vrhne se dolů se střechy a „v prostoru modrém utone“. Na všečen způsob konec konců vrhne se a „utone“, a okamžik ten na všečen způsob pomine: jak jen to, že: vždy jsem byl, — a tu najednou vrhnouti se a „utonouti v prostoru“? Co na tom, jest to pramaloučký okamžiček, půl okamžičku, — a tam bude stále dobře. Netřeba ani dbáti ani posuzovati. Úder — a hotovo.

— Nu, nechápu těch vašich metafor, — unyle pravil Ivan Ivanovič. Všechno je mnohem prostší. Správně jste řekl, že hořím nezbytností působiti. Je to má povinnost. A nelze mi oddati se působnosti leč bez výhrady, tělem i duší. Rád uznávám, že působnost je možná toliko v stranách. Strana, před níž stojím, která v podstatě už je mou, ta však přece...

— Ó, rozmilý! — zaprosil host. Netrapte se, nechme toho! Příliš věřím ve vás a v pravdu, která dlužna triumfovati, je mně prostě stydno hovořiti o tom, raditi vám cokoliv. Tak či onak sám si rozřešte pochybnosti — a vy si je rozřešíte, a rozhodně sám, bez stínu jaké-

koliv cizí rady. A řešení vaše — bude pravdou. O tom jsem přesvědčen. O jedno prosím. Dopřejte mi, abych vás utěšil tichou povídkou — bez všeliké tendence, ryze poetickou povídkou. Vždyť my všichni — tak jako vy — jsme poněkud básníky. Poesie uklidňuje nervy. A vám nyní nutno ztišiti nervy.

Ivan Ivanovič zoufale pohledl na hodiny, hnul sebou v křesle, ale nevstal, přimhouřil oči. — Tak vypravujte svou povídku, nudíte mě! Vše je mi lhostejno. Lépe, nebude-li to dlouhé. Oslábl jsem jaksi s vámi, čert ví co!

— Ano, ano, vím — ne, ne, neoslábl jste, — živě vtrhl čert, který zdálo se, jen toho čekal. Hbitým pohybem ani ne kočky, ani ne dítěte — nějak zvlášť půvabně se rozložil na svém křesle proti Ivanu Ivanoviči (dělil je psací stůl). Ivanu Ivanoviči se zdálo, že čert rovněž zlehka přivřel oči. Jistoty však býti nemohlo, protože, zahleděl-li se Ivan Ivanovič — nazdávalo se mu, že host vůbec žádných zrakův určitých neměl. Ba ani tváře neměl. Nedíval-li se naň — tehdy byla viditelnější. Tak jsou viditelné slabé hvězdy, nedíváme-li se na ně zpříma, nýbrž mimo, úkosem. Bokem jako by byly oči viditelné.

— Nebudu vyprávěti příliš dlouho, — řekl čert, a hlas jeho pojednou zjinačel, byl vážnější, hlubší, — upřímný, něžný a prostý.

— Mám vlastně povídky dvě, ale obě kratinké. Ne-

vím, jsou-li to povídky. Měl jsem takové sny. My totiž vidáváme často sny a velmi prostižké. Tyto dva, — jeden po druhém se mi snily — také pokládám za jeden. A vám je vyprávím proto, že jsou — trochu o vás, a jsou tak blouznivé, něžné, milé... A tiché... Možná, že to ani nebyly sny, možná, že jsem jen blouznil... Nuže slyšte. Slyšíte? Viděl jsem slunce. U nás byl listopad, plískanice, mlha, tma skořicová, a já vidím jakoby slunce. Zářivé, běložluté, žhoucí stojí prostřed nebe. Ani kraj není náš — je teplý, zelený a blankytný ani doba není naše — je vesna. Ani hodina není naše — je jitro. Mořský písek, kameny, jodem tam voní, kde vlna se čeří a rozhoupává rezaté chalupy. A moře všechno, na sám konec, kam až oko dohledne, jest hebké-hebounké, toliko svity sluneční se mihotají po lazuru, zažíhají se a hasnou. U samého břehu, u vody, jest tak měkce na písku, a ticho tichounko: místečko takové útulné, v pozadí vysoká skála, shora se svěšují tmavé, nakadeřené stromy. A hle, co vidím — na písku, u samé teplé vody, kde chalupy se houpají, sedí dva lidé. Muž — jako byste to byl vy, a s ním slečna. Dívka taková hezoučká, teninká — přeteninká a velmi mladoučká. Nevím už, kolik jí let, ale od oka — nejspíš že patnáct. Tvář má prostižkou, světlou, v očích se taktéž obřážejí svity sluneční. I on — to jest vy — má tvář světlou a mladistvou. Zdá se, že vy tuto dívku, i bílé moře, cizí a překrásné, i sebe sama, světlého — milujete. A není vám třeba ani

Olgy Ivanovny (je to ovšem jen sen!) ani které jiné ženy, ale jako by toliko ona jedinká byla po všechny věky, jako byste vy byl jedinký pro sebe po všechny věky, jako slunce jedinkým sluncem do konce věkův. A nemilujete jí proto, že je tak hezoučká a junná, a vše kol vás tak nádherné, volné, jiskřivé a překrásné, — ale proto je vše překrásné a proto je hezoučka, a proto vám tvář plane, že ji milujete. I zdá se vám, že jste odhalil veškero tajemství. Já jsem, i ona jest, i svět jest, širý, šťastný, slunný. Tak jest to prosté.

Dívka praví:

— Ale já miluji ještě kohosi nad tebe, a jen proto tě miluji, jen proto slunce svítí.

A pozírá vzhůru tam, kde moře se vzneslo do nebes, chce, řekl bys, uviděti krácejícího po vlnách toho, jehož miluje prvotní láskou. Vše se tetelí v sluneční páře, není viděti, a vy též pozíráte, a též se vám zdá, že milujete kohosi více, prvněji než světlou dívku, písek a sluneční svit, a že je tak dobře, a více stejně není ničeho třeba, jelikož všechno vesměs jest vám již dáno. Vesna jest nádherná, kraj možná cizí, — ale i on jest vlastí, neboť vše vesměs se stalo vaším, v dál a šíř vaším navždycky.

Dívka praví...

Vyprávěč se zastavil na okamžik, jako by se byl zamyslel. Potom ujal se zase slova povzdychnuv: — Ale tu se mi vše rozplynulo v očích a odvanulo, i nevidím

už ani moře, ani tmavých stromův na skále, ale slunce — nepobledlo, jen se ztišilo, zněžnělo, zlíbeznělo. Stalo se stříbrným, ne zlatým. Není už, zdá se, jara — ale hlásí se již jeseň, jest sice ještě léto — ale tak nějak na sklonu. Les, zdá se, že jest březový, náš ruský, bílý les, a břízy nádherné, husté, štíhlé. A v lesu vidna průseč, široká, zelená, zarostlá vysokou travou, v trávě tu a tam šeříkově modré zvonečky, a taková statná kopretina, víte — podjesenná s velikou žlutou korunkou. A průseč je tak široká, dlouhá a přímá, že vzad-li pohlédneš či vpřed — nedozřeš, leč jak ubíhá mezi zelenými stěnami, a nad nimi nebe zoužené, ostrým blankytným kouskem se níží. Zavání už hříbky, trouchnivým listím a takovou předzápadní travnou vlhkostí, součím, korou, močálem. . . Doprostřed průseče vbíhá druhá, rovněž široká, a v její konec nelze ani popatřiti, ježto tam, nízko, stojí slunce, a tak po trávě prostírají se dlouhé — dlouhé paprsky.

A na křižovatce sedí lidé, zrovna na konci paprskův. Kolik jich tam sedí — nelze mi spočítati, jenom již ne dva, nýbrž možná že tři či čtyři, možná i více, ale ne mnoho. Tváře jsou mi už v šeru, asi že slunce brání rozeznávat, jak náleží. . . Ale vy jste tam s nimi, to vím velmi dobře. Oné dívky tam není, ostatně však, kdo ví, možná, že tam jest, zřetelně, jářku, nevidím. Sedí na trávě, všichni spolu, a před nimi — ohníček. Právě na slunci ohníček, vatra jest vysoká, suché klestí jen jen

praská, ale plamene neviděti, jest všecek žlutý, průzračný, jako skleněný. A tichý, vysoký a průzračný dým stoupá vzhůru, a jakmile dostoupí slunce, začnou se v něm navíjeti veliké jantarové a duhové kotouče. Lidem je jaksi milo, ticho a veselo, rozprávějí o věcech prostých, dojem však jest nevšední. U ohníčku stojí pastoušek, drobounký, s obrovským bičem, uviděl, že zakládají oheň — pomáhá, celou jedli suchou přivlekl.

— Hned poženu do dvora, je čas, dí pastoušek a usmívá se.

— A máš otce? ptají se ho.

— Mám otce, ale živíme se bídne, pozemek je malý. Však co na tom, dobře je tak, dodává pojednou neočekávaně pastoušek a opět se usmívá.

A všichni se naň usmívají, a kdosi praví, jak se zdá, vy:

— Tak, tak, jen se ty neboj. Bude zas dobře. A do čeho pak sbíráš houby?

— Toť, do košíčku...

Od dýmu a slunce až očím bolno, od ohně sálá teplem, voní již zrovna podzimně, spáleniskem a lesní, knotovkovou svěžestí.

— Blaze je nám, — praví kdos, — blaze tu. A vezdy bude blaze všude, kde my budeme pospolu. A všem bude blaze, jestliže nám bude blaze a budeme-li pospolu.

Zdá se mi, že vidím jasněji vaši tvář, jest opět tak

světlá, ještě světlejší než tam, u jarního moře. Právě jako byste byl veškero tajemství do samého cípečku odhalil. A ne proto jest vám blaze, že oheň plá a slunce svítí, nýbrž proto slunce jest takové i oheň, proto jsou lidé u ohníčku dobří, že vy každého, tak asi jako onu dívku, milujete, každý jest vám — jedinkým, jako vy sám jste si — jedinkým, jako slunce jest — jedno v úhlu proseče.

— Ale já ještě nad každého cos miluji, — pravíte.

A opět se vám zdá (a patrně všechněm), že i průseč i kosé nebe v ní i přeludný plamen — vše to že jest vaše, vám nedílně dáno, a že jest to -- dobré. Je to tak prosté: vždyť každý člověk u ohníčku — jest člověk. A může-li on tak u ohníčku seděti, a v srdci má oheň a slunce, a pastoušek na všecky se usmívá — proč i jiný, proč každý, i ten, jehož tu právě není, nebyl by s to, aby taktéž seděl, proč on neměl by v duši totéž slunce a týž oheň? Bude míti, bude. Kdo bude chtíti — ten bude míti.

— Tak je to prosté, — díte. My teď víme, že to je prosté. Dlužno, aby to poznali i jiní...

Někdo tiše vám namítá:

— My to víme, ale jest-li takový, byť jedinký, který toho nikdy nepozná? Vyložíš-li, nepochopí, podáš-li — nevezme... Co s ním? Zahynout? A zač? Vždyť není vinen. On má málo, druhý má mnoho. Líto mi toho, kdo má málo.

Ale vy jste pohlédl světle a přísně (nikdy jsem u vás neviděl takové tváře) a pravíte :

— Nelituj nikoho. Lítost rozžírá štěstí, rozžírá lásku. Kdo mají málo — ty miluje ten, který jediný smí všechny milovati a nikoho nelituje. Zda ty chceš spravedlnosti ? Zdaž svět není proto tak překrásný, že jest zřízen ne podle spravedlnosti, nýbrž podle lásky ? Podle spravedlnosti bylo by : kdo má mnoho — tomu se vezme a dá se tomu, kdo má málo ; a všickni budou míti stejně. Ale zřízen jest podle lásky a svobody, a proto nikdo nesmí míti málo, má-li, tu vezme se jemu všechno a dá se tomu, který má mnoho. Bylo-li by podle spravedlnosti — slunce nevycházelo by nad nenávidícími slunce, ale podle lásky ono vzchází nad všemi, aby i nenávistníci si je mohli zamilovati. Spravedlnost hledá zákona a práva. A my zdaž nevíme, že zákon a právo nejsou nutny lidem ?

Z ohníčku pojednou jiskry tryskly vzhůru, s praskotem zazářily — a znikly každá v dýmu. A opět kdosi bojácně vám řekl :

— Mně jisker, i těch je mně líto. . . Ale možná, že ni jedinká neznikla. . . Toliko nám se tak zdá. Ano, netřeba spravedlnosti. Oheň taktéž není podle spravedlnosti, nýbrž podle lásky.

Tak seděli a rozprávěli (možná však jenom tak myslii pospolu, a já myšlenky, pro reálnost, jsem oděl v slova), i byl v nich svět s nebem, s zemí, s lidmi, s lás-

kou; svět jedinečný, který jest dán každému jedinci a jest překrásný, poněvadž jej možno milovati, a že proto nejen jistojistě bude spasen, nýbrž již takřka jest spasen. Všechno již jest, co opravdu bude. Sluníčko níže a kosměji sílalo zvonivé paprsky, oheň tu potuchal, tu stále ještě bledý jak sklo, vyšlehával, ovinuje tekutě mocně a sžíravě suché soucí; dýchalo březovou svěžestí, květnatými travinami a štěstím. Hlavně — štěstím... Možná, že ho tu ještě ani nebylo, samého, svrchovaného, vešlého na svět, stavšího se světem, — vždyť ještě tak málo lidí bylo u ohníčku, a ještě tak dlouhé a trudné byly jich cesty, — dlouhé sluneční paprsky na průseči; ale štěstím dýchalo u ohníčku... Chápete? Takovým věrným zaslíbením štěstí, že už ani nebylo zaslíbením, nýbrž ono samo se naklonilo s nebe k zemi a objalo ji. A vy, od tohoto světla tichého, — tichého a pravdivého, vy...

Ale tu se přihodilo něco neočekávaného, nemožného. Ivan Ivanovič, který všechnen čas seděl nedutaje, s přimhouřenýma očima, byv takřka ukolebán melodickým hlasem vyprávěčovým, náhle skočil. Tak prudce, že zarachotilo převržené křeslo. A schvátiv se stolu těžké litinové těžítko, vší silou mrštil jím po tváři společníkově. Ač těžítko letělo zpříma, a oběť neuhla — tragického, věc divná, nestalo se nic; kov jen zaduněl v dálném koutě, udeřiv o podlahu. Ivan Ivanovič niče-

ho neviděl. A nekřičel, nýbrž řval, ječel, sám sotva rozuměje svým trhaným slovům.

— Hned se klid! Ven ďáble, pse, štekoune! Ha, nezasáhl jsem? Střez se: lampou ti dršťku rozpolťím, ďáble sladkopěvče, svůdce, čertí plemeno. Já ti...

Ivan Ivanovič v zběsilosti skutečně chmátl po lampě. Ale čert už byl kol něho; něžný, švihlý, všecek pojednou se zajiskřiv, držel a tiskl ruce Ivana Ivanoviče.

— Drahoušku můj! Miláčku můj! Potěšení mé! I vždyť já to schválně... Vám k vůli jsem...

Ivan Ivanovič neposlouchal a trhal sebou a pořád si křičel své:

— Zostuditi mně chceš? Co? Ty povídačky jsi ještě někomu vykládal, co? Kdy slyšel kdo ode mne takovou ohavnost blbou, sprostou, podlou, jak tys o mně napleskal? Kdy? Klevetníče podlý! Roztrousil jsi poesii, jakési blouznivé sny, dívenky, ohníčky, lásky, kopretiny! Nuže vlastníma rukama bych sebe zardousil, kdybych byl schopen býť na jedinký okamžik všechnu tuto podlost hovadskou v sobě si představit! Nuže, já...

— Upokojte se, bratříčku... žadonil čert a opět najednou tak vesele a oslnivě se zajiskřil, že Ivan Ivanovič sklopil zraky. Ale přece nechtěl ničeho slyšeti.

Ven, pravím! Ať tu po tobě není ani pachu! Ukolébal hlupák! S počátku poslouchám — poslouchám — a on co nestropí! Ihned se sbírej! Odcháším, je mi lhostejno. Ukázal bych já ti ďáble, kterak počestní lidé s

buržoy u ohníčku sedávají, po cizích krajích se tahají, a o láskách blouzní! Sluníčko, řekněte, prosím vás! Idylla! O slunci lidem vyprávět! Čerta je jim po slunci, žráti nemají čeho, na pevnostech a věznicích sedí, a doma u dělníka vlhko, chladno. . . A vy jim o cizím kraji a o lásce! I poslouchati to bylo podlo, podlo, podlo!

— Olga Ivanovna přijela, hlásila kuchařka, pootevřevši dveře.

Ivan Ivanovič, ještě se všecek třesa nevolí, obrátil se.

— Řekněte, že hned, hned, hned! Jdu!

Jal se šukati, hledaje čepici. Čert ustavičně lovil jeho ruce.

— Ach, vy můj utěšiteli! Nu, přestaňte se hněvati na mne! Buďte ke mně spravedliv. Věřte, rozumějte, vždyť já to naschvál! Vždyť jste byl znaven, na pochybách, a čím vám věru ducha vzpružiti, ne-li takovýmto odpudivým obrázkem? Vždyť, hle, pravda, že už nemáte pochyb? Jako by jich bývalo nebylo? Vylhal jsem si to, nikdy jsem vás takovým ve snu neviděl! Což vás neznám? Nalhu, myslím si, to a to, odporem pak zastkví se pravda v ušlechtilém srdíčku. Schválně jsem vám samé takové nemravné věci schystal — mně to bylo samému protivno, čestné slovo! Nevěříte? Nic naplat! My jsme počestní, až příliš počestní, mravnost jest nám dražší oka, nelze nám jinak, tuze jest nám líto lidského pokolení. Inu, natrudil jsem se, vymýšleje pro vás ničemnosti, a vida, jak jsem za to utěšen! Hle, jak

jste se rozohnil. Teď neustanete. Teď poletíte, jako na křídlech. . .

Ivan Ivanovič už nenaslouchaje, slyšel roztržitě. Prchlost jeho skorem pominula, inu, nalhal-li čert — tím lépe. Čert ho už nezajímal. Spěchal a chtěl si toliko nyní cestou připomenouti řeč, která mu již včera tanula na mysli, a kterou mínil pronést, jestliže „tam“ večer půjde. Teď už nebylo nijakého „jestliže“, bylo si třeba toliko připomenouti řeč. Cítil, že bude ohniva.

— Ano . . . ano . . . Výborně. Rád věřím. Příště mi nežvaňte hloupostí. Co s tím, že jsem „se roznítil“? To já schválně pro pochybnosti? Jaké tu mohly být pochybnosti? Podlým, abstraktním jsem nebyl nikdy. Poddal-li jsem se ve chvíli čistě fysické únavy vašim dotěrnostem a poslouchal-li jsem vás — to ještě ničeho nedokazuje . . . Arciže, s vaší strany, pleskati takovýto žvást dekadentský a při tom amorální — věru. . .

— Nu, odpusťte, odpusťte . . . — klaněl se čert, běhaje po komnatě za Ivanem Ivanovičem, který, našed čepici, spěšně sbíral a zastrkával do kapes jakési papírky.

— Odpusťte, rozhorlil jste se a dost. Což jsem snad nevěděl, že vás ty mandle nebeské s ohníčky a moři nikdy nesvedou? Že nijaký sebe menší, sebe ukrytější záhybeček duše vaší tím vším nebyl nakažen? Nejsem řulpas, abych si vás představoval blouznit u ohníčku! Jsou tací, bohužel, jsou, i ekonomii chtějí upravovati

nepřirozeným způsobem skrze ohníčky, lásky... Nevěříte? Na mou čest! Náleží ideově k frakci buržoasních individualistů. Také mají svou „stranu“ — nebesky-mandlovou. Na štěstí jest — naprosto neškodna. Nikterak, ovšem, takové „strany“ nemínil Solon, když řekl: „Za nectna se pokládá ten, kdo ostává vně strany.“

— Ano, ano... Solon... vskočil do toho Ivan Ivanovič, který pojednou si vzpomněl, že právě o Solonovi se chtěl zmíniti ve své řeči. Vně strany... neřadí se k straně... V dobách společenského zápasu... Ano, ano... každý projev individuálního, osobního života — v takový čas jest nečestný... A zápas dlužno aby byl ustavičný... Ano, ano... Toliko konečná socialisace... Solidarisace... Ostatně — to se týká oblasti ideologie. Jako jedno z minim chtěl jsem předvésti... No uvidím, uvidím. Jdu. Sbohem.

— Já též jdu, též jdu, — přispíšil si čert. Vždyť já tam též jdu... Kam vy. Vždyť já tam teď bývám bez ustání. Uslyšíte, i já mluvívám často. Povíte si své (báječně to dnes povíte, vím to již) — a potom já budu mluvit. Hned mě poznáte. Já dozajista podepru vaše tvrzení... Já...

Ivan Ivanovič pokročil k dveřím, čert za ním, nepřestává se vrtěti a povídati.

— Včera jsem tak křičel, až jsem ochraptěl, čestné slovo! Mám rád tyto debaty. Někdy je nezbytna umírněnost a vláda — někdy oheň a žár. Hledíc k potřebám

reálnosti. Realism — toť vše, můj drahý; o to se s vámi nerozkmotřím.

— Opět jste si zalhal, — pohrdavě řekl Ivan Ivanovič. Nevěřím, že byste vy chodil tam, kam já nyní jedu. Vždyť vyhledáváte raději rozhovory mezi čtyřma...

— Ne, ne, nyní bych rád stranečky, stranečky... Takovou vesměrnou stranečku... Aby pojala vesměrnost... Chápete? Aby byla pro všechny... Tehdy bylo by již lze hromadně, všech naráz ponuknouti k vítězství pravdy. Ať žije boj za pravdu a právo! A v boji není do blouznění... Není do lásky...

— Ano, ano... — roztržitě a vesele pravil Ivan Ivanovič, obouvaje galoše. Není do lásky. Kde je Olga Ivanovna? Čeká na kočáře? Dobrá, dobrá, jdu. A čert vás znej, kdy pravdu mluvíte, kdy lžete. Někdy i kloudnou věc naprášíte. Nu, po tom mně nic není. Já si svému i bez vás rozumím.

Ivan Ivanovič běžel přes stupínek dolů po chladném schodišti. Čert, v chatrném svrchníčku a čapce podobné grečníku,* cupkal za ním a pořád ještě repetil.

— To je pravda, smíchávám, smíchávám, ale pro pravdu smíchávám, můj drahý... Myslícímu člověku je netěžko rozeznati co k čemu. Tak vy, v podstatě, vždy to víte. Ihned jste pochopil, že když pravda společenského boje nastupuje ve svá práva, není člověku do lásky. Když proletarisaci — tož proletarisaci, ale ne luzoproletarisaci, a není místa individualisaci tam, kde

* Mužický klobouk tvaru komolého kužele.

dozrává poslední socialisace a solidarisace! Kde násilí se staví na odpor síla -- tam není člověku do lásky! — Není do lásky!

— Není do lásky! — opětoval Ivan Ivanovič s roztržitým chychotem, a vycházeje na dvůr a za vrata, docela zapěl pro sebe, jaksi mimoděk, najednou vzpomněv staré písně:

Ne, ne, láska nedává svobody
a není v lásce spasení.

Ty, nenávisti, rozsud' národy,
ty, nenávisti, pouta rozervi.

Čert vtrhl do toho:

Vzali jsme v ruce meč:
dokud oni neshnili...

Ale čertu se ozýval nelibý falset, mimo to vyšli na ulici a zpívati už nebylo lze. Ivan Ivanovič se vrhl ke kočáru, v němž seděla Olga Ivanovna.

— Tak na shledanou, na brzkou shledanou — vesele a líbezně volal čert, mávaje kloboukem. Zabočím sem nedaleko na chvíličku — a hned budu v patách za vámi. Na shledanou, na shledanou.

Kola zarachotila, a čert ostal sám u svítilny. Jako by se byl zadumal. Dva trhani vynořili se z temnoty, přistoupili k čertu, chtěli se nejspíše dáti do řeči. Ale pohledše mu v tvář — najednou oba si odplivli a zavrňevše, jak postrašení psi, upláchli nazad, v tmu. Čert si jich ani dost málo nevšiml. To asi nebyli lidé po jeho chuti.

George Grosz: Ulice (Lithografie).

Theodor Däubler
GEORGE GROSZ

Jest zatím kreslířem a futuristickým spisovatelem: to jest u něho zcela totéž. Jeho rukopis to dosvědčuje: tato exotická malba písmen vyjadřuje velmi důrazně jeho bytost. Bude co nevidět i malířem!

Podpisuje-li Grosz svoje jméno, zatáčí-li kouř komína, pokrývá-li tetováním dobrodružnou tvář, vždy to týž rys. Vytiskuje razítka na obličej zločinců, na šeredné kasárny, železniční tunely, což všecko jest označeno mouchami, pavouky a jinou čertovou havětí. Jeho písmena však také jsou jakýmsi druhem hmyzu, mnohonožců; ano i brouky mezi nimi najdete, zvláště u velikého G v jeho jméně George Grosz.

Kresby jsou velice plny: ale vlastně jich nevyplňuje, mnohem spíše je obepíná liniemi, dráty. Co si ze síle telegrafní a telefonní mají všechny jeho výtvary; v několika, především berlínských nebo newyorských zkušenostech z velkoměsta zcela určitě a vědomě zdůrazňuje tuto zvláštnost.

Možno nám bez váhání rozhlásiti po drátech: George Grosz, té chvíle futuristický temperament Berlína.

Nikdy není elegický; jeho cowboyská romantika, touha mrakodrapův učinila si v Berlíně skutečností dokonalý Divoký Západ; nekreslí totiž, čeho sám nemá; ztrácejí se předměty, jež stojí kolem jeho psacího stolu, jeho malířského stojanu, jakmile se stává pathe-

tickým: ejhle niggerské tance v Hobokenu nebo veliké cvičení opic na kmenech v pralese. Nemožno si vlastně představití vážnějšího života umělcova než jest život kreslíře Grosza. Spisovatel není ještě tak čisté krve jako výtvarník, zde nazírání v pravdě často visí v povětrí; cítí to a směje se dámě na visuté hrazdě v Zimní Zahradě. Nikdy nebude se zlobiti sám na sebe. Jest kreslíř Grosz!

Jeho vidění velkoměsta jest vlastně apokalyptické: dává z něho cosi kosmického, snad povětroňového. Umrlčí vozy se vynořují, domy jsou geometrické, holé, jako nedlouho po nepřátelské střelbě. Rychliky se divě předhánějí, jako vichr bleskem se přichvějí a zase jsou ty tam. Lidé, nejčastěji pouhý výraz jejich chťice, s tvářemi rozbitými krupobitím, jsou poděšeni; druh z druhu! Anebo nemohou dále: passáž zaražena. Umrlčí vůz. Slunce jest zřetelně viděti: řítící se koule! Všude zasazuje hvězdičky, i při pouhém psaní, rytmicky spojené, jako v ohňostroji hvězd. Nebo uletující: na hvězděném praporu! Také pásy na yachtě Unie jsou mu uměleckou zkušeností. Svým třepytáním téměř mu udávají hudební notu pro hrčící vlaky železničních mostů. Jeho bytost praví: potulovati se městem. Zablouditi k nejposlednější tetované indiánské dívce; její tělo jest pokryto pruhy a šmouhami.

Kavárna. Lidé v klidu: nejvnitřnější přirozenost se rozpomíná své děsivosti. Hráči vůkol: některý z nich skončí sebevraždou: který? Všickni jsou podezřeli zločinem. Jen nikoho nezprošťujte možnosti, by jej spá-

chal! Všichni jsou obžalováni. Kulečník se dívá jako rakev. Elektrické lampy zdají se zlými pavouky s bodavými štětičkami paprsků.

Kreslí-li Grosz lidi někdy sumárně, téměř abstraktně, dívají se kliky ode dveří, kohoutky vodovodů, žárovky zhusta výslovně lidsky-tělesně. Projevují se zvláštní vztahy k částem pohlavním, věci však tím působí děsivě logicky, zdají se teplejší a lepší než lidé; ovšem, tito lidé Groszovi jsou kyničtí, chladnokrevní, nepřijemní patronové.

Ale namaloval také „Pokojnou krajinu porýnskou“. Pokojnou jako hodiny. Neboť vše se pohybuje na kresbě. Hora se zříceninou a podoby trpělivé tváře vyvrhuje svůj rychlík z tunelové tlamy, nos rozeznáte na osamělé jedli; vlastně to jest bradavka na nose. Rýnské parníky supějí proudem u Falce mimo nějaký ostrov. Nebe jest ku podivu plno. Skoro přecpáno: balony, vzducholodi, slunce, oblaka, vše to svistí svou cestou, ale tyto podivuhodné věci jsou tak rytmicky zasaženy, správně vkresleny do krajiny, že nám dávají dojem čehosi téměř tarifového, jistotně čehosi jízdnímu řádu podrobeného. V pořádku tkví pokoj této rušné chvíle.

Grosz také na téže ploše novou i starou dobu uvedl v souzvuk. Člověk rassy neslýchaně smíšené, s revolverem a s kyjem stojí uprostřed, zcela vkomponován do obrazu. Jako na Rýně se nová krajina usadila na starou, tak zde stojí oboje doby vedle sebe, také v pokoji. Starý kostel sotva že viditelný, vtlačen ve zdobné své malosti mezi kasárny a školy. Ale dává se

slyšeti, veliké jeho zvony hlaholí, pořád ještě hlaholí, ba čím dále mohutněji. Lodi však ještě slyšitelněji hvízdají mimo, průmyslové závody posunují geometrii vinných pahorků. Nováček má revolver: toť silné umění výrazu, takový revolver jest jako symbol rozhodnutí proklestí si cestu překážkami, prostřileti si ji. Revolver jest u Grosze velmi zřetelně symbolem mužské síly a plodnosti.

Život nikdy nebyl tolik pestrý jako teď: Gro z má rád renaissanční domy z let zakladatelských, s kupolemi z vlnitého plechu. Dole zařízen zcela nový podnik, umrlčí vůz právě se vleče mimo, možno však mezi jeho černými trásněmi bleskem přechít, co se blýská a leskne na obrovském okně: Restaurace. Večer se tam sejdou pivní filistři; aby je navykli na lokál, pořádají se zatím niggerské tance, černé grimassy se šíří na černé šaty gentlemanovy. Nohy se roztahují, paže jsou rozpiaty v neurčito, groteskní ukřižování tancem; všecky ty černé věci Grosz však nám dává proplétáním běli! Květiny tam kdes visí, berou na sebe strašidelnou, zpola vědomou tvář! Hemžení vůkol jim neimponuje, ve chvíli sebevraždy v domě nepozorovány se zastaví zde dole v tom kototání. Teprv zítra se lidé dozví, co se stalo. Potom přijede umrlčí vůz. Zarazí před vyšňořenou patrovou budovou.

V aktu, jež nakreslil, Grosz vyjadřuje svůj stesk, svoji touhu po Novém Yorku, z Berlína, v nejhlubší nitro Berlína. Svlečený model má výraz jeho očí. Dobře to věděl, když takovou věc tvořil.

Albert Aurier

NERO

Malé drama.

Přeložil Bohuslav Reynek

V Ý S T U P I.

Seneka, Nero.

Nero

Oh, nudím se, Seneko rozesměj mne.

Seneka

Jsem filosof, ó Nerone, nedostalo se mi od bohův daru rozesmávatí . . . Ale máš po vůli šašky, tanečníky, tanečnice, herce . . .

Nero

Znám všechny jejich obraty . . . nudím se . . . chtěl bych nové vyražení, něco nesmírného, nepředvídaného . . . chtěl bych, abys ty mne rozesmál, ty, vážný filosofe Seneko. Svou nepředvídaností by to bylo směšno.

Seneka

Nerone, vysmíváš se starému svému vychovateli.

Nero

Poslyš Seneko, všemohoucnost, císařství jest jednotvárná věc ... Slovem, myslím, že jsem zrozen, bych byl více nežli císařem, bych byl větším čímsi ...

Seneka

Bys byl ...

Nero

Básníkem! Básníkem! ach ano, jsem jím, jsem jím, jdi, Seneko! jsem veliký básník ... Kdybys věděl, co že cítím zaznívati v srdci mém, kdybys poznal verše, které skládám v nocích beze spánku, které spaluji za probuzení, našel bys jen Homera k srovnání. Oh! býti básníkem! moci býti jím! ... Leč ne, nemohu zkojiti této ctižádosti, nazvali by mne jen duchaplným císařem. Oh! nudím se ... Seneko, poruč, ať pošlou mi sem tlupu černých hudebníkův a karthaginských tanečnic.

V Ý S T U P II.

(Vstupují tanečnice a hudebníci.)

Nero, k jedné z tanečnic

Otrokyně, pojď, na můj klín si sedni a polaskej mne, jako bych nebyl císařem, jako bych byl básníkem.
(Tanečnice jest po vůli). Vy pak! vilné tance!!

(Balet, africká hudba, plzké tance, kolotání bokův po způsobu tanečnic lybických.)

Nero

Dostí! Táhni, otrokyně, laskání tvá uctiva jsou, ne zamilovaná, táhni. Vy s ní, vy tanečnice! Vaše prohýbání se mi hnusí, místo aby zapálila ve mně radost, lásku.

(Hudebníci a tanečnice odcházejí.)

VÝSTUP III.

Nero

Poslyš, Seneko. Zdálo se mi něco dnešní noci, zavolej augura, jemuž uloženo vykládati sny.

Seneka

Jdu pro něho.

VÝSTUP IV.

Nero

Pojď ke mně, augure, jenž vykládáš sny, a poslyš. Této noci jsem viděl v nesmírné poušti, vyprahlé a ho-

řící, vléci se stádo chromých lvů. Stojich bylo. Z jejich zpřerážených tlap řinuly se potoky krve. Žíznili, a hustá pěna kypěla jim z tlam. Vlekli se do zákoutí na obzoru, doufajíce odkrýti tam cisternu, by vykoupali rány a uhasili žízeň a horkost. Ale pozbyli krve a sil, a nižádná cisterna se nezjevovala jim na obzoru, a ozvěna se třásla řevu jejich bolestného, strašného a zoufalého. Vysvětli to, můžeš-li, o augure ...

Augur

Neučiním toho, pane.

Nero

Přikazuji ti to, sprostý otroku.

Augur

Bojím se raniti tvou sebelásku, Nerone.

Nero

Přikazuji.

Augur

Poslechnu. Sen, mocným Jupiterem, otcem bohův poslaný, jest jasný, zřejmý bez dvojsmyslu. Chromí lvi, ó Nerone, jsou skvělé schopnosti tvé duše, tvé sny o umění, tvé snahy básnické, tvé tužby po radosti, po rozkoši, lásce, všecky vášně tvoje jak vznešené tak chromé, jak oni zmrzačení lvi. Domnělou cisternou jest uskutečnění všech těchto věcí, šťastný cíl, jehož nikdy nedosáhneš, nikdy, Nerone.

Nero, vzteklý.

Drzoune! Augure neštěstí! Lžeš! Hanobíš a skrýváš

myšlenku Jupiterovu ... Oh! nešťastníče! Předstíráš, že nikdy nedosáhnu vysněného cíle! Že nikdy neuskutečným snah básnických ni tužeb radosti! ... Má chtění básnická! Uskutečňuji je denně ... Óda, již jsem spálil ráno! ... Co mých tužeb radosti se týče, ukáži ti, ničeho že nelze snáze uskutečnit. Budeš mi nástrojem, proroku neštěstí! ... Ach, ach, hledal jsem něčeho veselého a nepředvídaného, abych rozptýlil svou nudu. Již to mám. Otrokyně!

Otrokyně

Mocný pane?

Nero

Chopte se tohoto hloupého augura. Napusťte ho smolou a petrolejem a zapalte ho k ozáření zahrady ...

Seneka

Nerone, chudák tento ...

Nero

Žádných citův!

Augur

Pane!

Nero

Poslechněte! Nerozesměje-li mne ošklíbání tohoto panáka, až ucítí, jak mu plamen spaluje chlupy a k varu rozežhřívá vnitřnosti břicha jeho, pak si zoufám.

(Otrokyně zapalují augura. Nero se naň chvílku dívá, v tváři knězově se ani svalů nezachvěje).

Seneka

Ani brvou nehne. Má věru sílu výjimečné duše.

Nero, vzteklý.

Přec ošklíbej se! Aspoň zamrkej, padouchu! Rozesměj mne! Rozesměj mne!

Augur

Pozbývali krve své i sil svých: cisterna se neobjevovala na obzoru.

Nero, vzteklý.

Padouchu!

(Metá žezlem svým po augurovi v plamenech.)

Seneka

Pane ...

Nero

Oh! k vzteku! Oh! k vzteku! ni svitu radosti se nenítí mi v srdci! Nudím se! Nudím se ... Stádo chromých lvův, a řeka krve za nimi.

THEODOR DÄUBLER

EMIL NOLDE

Přeložil Bohuslav Reynek

Mluví-li se o německém směru v expressionismu, dluž-
žno mysliti nejprve na Emila Noldeho. On byl vůbec z
prvních, kteří vnitřně přemohli impressionism. Žádný
z mladých Němců není tak pln života jako on: zvláště
v barvě. Ale jemu jest barva vším; že vzejde i kresba,
útočí-li se barvou, jest zřejmo. Malba však spočívá na
barvě. Zcela kompaktně jí užívá. Ne běžně natěračsky
— co jest mu do povídání o technice, řemeslném! ale pů-
vodně a tedy zřejmě: klade dobře vyvážené šmouhy štět-
cem na plátno, kde konec konců bezvadně jsou seřazeny.

Toliko mezi zcela elementárními našel jsem v litera-
tuře paralely k Noldemu: v Grabbeho knize: „Žert, sa-
tira, ironie a hlubší smysl“ žije cosi z této skřítky vy-
luzující tvárné síly s těžce naléhající, protože krev-
natou rytmikou. Tvorové přírody jsou to, drastičtí, ko-
mičtí, bez okázalosti a také bez naturalismu. Ale radost
z vyjádření překvapujícího, poněkud maskovitého a při-
tom dle přírody zažitého jest přítomna u obou. Také hu-
mor jde s dramaticností ruku v ruce: není oddělen od

věcí strachu nahánějících, děsivých, jako u Shakespeara, většiny v dobrém rozmaru žijících umělců středověku, ale vtip, veselá mysl, groteskní rej umrlců jsou slity, možnost jich v každé postavě do značné míry přítomna. Podobně kdys cítil ranný Sieňan Matteo di Giovanni, jenž nejstrašlivější betlémská vraždění nemluvnátek maloval s psychologisující ironií a často s humorem převzácným u Vlachův. „Chacun a les défauts de ses vertus!“ řekla Georges Sandová.

Nolde nedovede býti moralisujícím pastorem: k tomu příliš přírodně chápe celý svět. Jednou však se staví proti hříchu, proti v chtič zamilovanému spouštění se, i tvoří svoje stěžejní dílo „Marii Egyptskou.“ Zde se mu daří, žhoucími barvami promluvit kázání na poušti. Tento zázračný obraz je tryptych. Na levém obraze žije svatá ještě v přístavu, nevěstka mezi námořníky; moře, živel proměnlivosti, rozkoše, určuje stav: jako příboj, opojena vrhá se Maří z loktů nesličného muže v lokty druhého. A tak pořád, ustavičně. Ona sama jest jadrna, ale ne pěkná; sběr přístavní jest silna, ale nikterak rassová, dbáte-li nepomísenosti krve. To by nebyl smysl tvůrčího díla Noldeova, jenž dává ději se odehrávati v Emporiu, kde všemožní lidé jako vlny o sebe narážejí. Střední obraz ukazuje ženu, Marii, kterak se posvěcuje. Před holou, jako poušť zlatou, protože sluncem ozářenou příkrou zdí chrámovou klesla na kolena hříšnice, zmlazena výrazem i tvary. Úpí klečíc, aby Panna

ji vyslyšela. A Matka Boží s děťátkem již se obrátila z kostela na Marii Egyptskou. Velmi kreslířský jest obraz, jenž líčí rozhodnutí v životě Svaté; přes žhoucnost barev zaniká tentokráte Noldemu barva poněkud vedle kresby. Zde jest dualismus tvorby také na místě, v této scéně se naplňuje hluboké rozpoltění! Více z barvy čerpán zůstává lid, jenž vlastně bez účasti se ubírá do chrámu. Třetí díl tryptycha jest nejkrásnější; jsme prostřed pouště. Kajícnice zemřela jako svatá. Dosáhla jasnosti, malíř celý obraz zachoval zalit sluncem a nad to neobyčejně čist, milostí ozářen! Poušť neochvějně přisť a ustavičnosti, protivou vodě na první části. Tak krásná hlava jako hlava této mrtvé Světice sotva kdy se podařila Noldemu: tvář ne ztrnula, ale pokojna, ne skleněna neb zkameněla, ale sama příroda, kořenna jako vyschlé tělo Mariino, pokud jest ho viděti. Proti horizontále zesnulé vyrůstají do výše nádherné květiny: snové této země o světě jiném. Každá květina oasou. Kdo se naklání nad Světící: poutník nebo kazatel? Jistotně jediný člověk, který už ví, že duše této ženy vstoupila do nebe! Avšak lev jest přítomen: symbolisuje poušť. Toliko srdnatým duším se daří skok do pustiny vlastního ducha. Toliko zde lvím poskokem doháníme jediného, horlivého Boha. Lev jest nadsmyslné zvíře kolem evangelisty Marka. Lev neustále prodlévá v blízkosti svatého Jeronýma.

Z nejlepších maleb jest jeho „Polská dívka“, čisté

rassy. Tvor z rovinatých krajů, nesmísené krve. Nějak ztělesnění silného, třeba-li tvrdého spodního stavu. S možnostmi oddatí se pití, zalíbiti si v nejtvrdším jednání: přípravný stupeň k obavy vzbuzující kuchaře v třetím aktu Strindbergovy „Sonáty strašidel.“

Také cosi z James Ensorovy groteskní symboliky masek možno pozorovati u Emila Noldeho. Člověk na mnoha jeho obrazech stále jen jest nositelem oškleby, ztělesněním bytostné své grotesknosti, krátce zjevem, dle běžných pojmů nekrásným. Tedy nejvýše jest možno, abychom se na ideál nalíčili, načesali, ustrojili. Samé řecké krasavice odpovídaly by tedy masopustní náladě umělcově!

Nolde zná pospolu podati širé moře a noc. Paolo Uccello také přinášel bitevní vřavu a noc. Jeho neláká, jako tolik moderních umělců, aby neřešil než vždy jen týž úkol. Hned několik jich jímá za kšticí. Veliké, bílé zvířecí hřbety, jež letíce syčí mezi černí a černí, když sami jsme unášeni tmou na kymácejícím se obrovitém těle, ty on pozoroval a pojal. Ale v víry pěn mění se pak tyto bílé žáby, když se loď v kolébání vln šikmo potápí, a jsou opět syčícími pruhy, zdvihá-li se koráb. Nekončné množství přemožených pěnových hadů takto pod vámi znovu a znovu fičí z černě do černí, plavíte-li se širým mořem.

Exotická zátiší stojí vedle nás. Modly primitivního a divokého světa nahradily louskáč. Nolde prostírá

barvitý čarodějný plášť a odvádí nás naším dětstvím do nej-nejodlehlejšího kraje naší duše.

Ale potom jsme plotem uzavřeni mezi velikými bylinami zahrad svého domova, mile byvše uvítáni. Dětská radost plesá z každé květiny, jež svou velikostí a divocností vonně se k nám lichotí a plížíc se krouží okolo našich smyslů. Kterak velikokvětý, kterak pestrokvětý přece jest život. Tak říkáme, obcházejíce zahradami Emila Noldeho.

Gustav Meyrink

K A R D I N Á L N A P E L L U S

Novela

Nevěděli jsme mnohem více o něm, vedle jeho jména: Jeroným Radspieller, nežli že rok od roku žil ve zříceném zámku, a že od majitele, bělovlasého nevrlého Baska, — pozůstavšího služebníka i dědice šlechtického rodu, který uvadl v zádumčivosti a samotě — měl sám pro sebe najato poschodí, jež si zařídil drahocenným a starobylým nářadím a nábytkem.

Zarážející fantastická protiva, když jste vešli do těchto místností z nadobro zarostlé venku divočiny, v níž nikdy pták nezapěl a vše se zdálo životem opuštěno, pakli tu a tam trouchnivé tisy s rozježenými vousy úzkostně nezastenaly pod prudkostí vichru, nebo černě zelené jezero jako do nebe upřené oko neodráželo bílých, putujících oblak.

Téměř celý den byl Jeroným Radspieller v svém člunu a spouštěl jiskřící kovové vejce po dlouhých, jemných hedvábných nitích do tichých vod — olovnici, by vyzkoumal hlubiny jezera.

Patrně jest v službách nějaké zeměpisné společnosti, dohadovali jsme se, když vrátivše se domů ze svých rybářských výprav, ještě jsme společně sedali několik hodin v knihovně Radspiellerově, již nám pohostinně propůjčil.

„Dozvěděl jsem se dnes náhodou od staré poslice, jež nosí listy za průsmyk, že jde řeč, jako by v mém mládí býval byl mnichem a noc jako noc se do krve mrskal — jeho záda a jeho ramena prý jsou jizva na jizvě“ vmísil se do hovoru Mr. Finch, když opětně výměna myšlenek se točila kol Jeronýma Radspiellera, — „ostatně kde pak dnes tak dlouho mešká? „Jistě již dávno minulo jedenáct.“

„Jest úplněk“ pravil Giovanni Braccresco a ukázal svou svadlou rukou v otevřené okno na třpytný pás světla, jenž protínal jezero; „snadno uvidíme jeho člun, poohlédneme-li se po něm.“

Načež, za chvíli, jsme uslyšeli kročeje po schodech; ale nebyl to než botanik Eshcuid, jenž vrátiv se ze svých potulek, vcházel k nám do jizby.

Nesl v ruce bylinu vysokou jako muž, s listy lesknoucími se ocelovou modří.

„Jest to daleko největší exemplář tohoto rodu, jenž kdy byl nalezen; nikdy bych nebyl věřil, že jedovatý oměj roste ještě v takových výšinách“, pověděl nezvučně, pokývnuv nám na pozdrav, a s obřadnou péčí složil bylinu na okno, aby ani lístečku jí nenalomil.

„Jest mu jako nám“ lezlo mi hlavou, a měl jsem pocit, že Mr. Finch a Giovanni Braccesco v tomto okamžiku si myslí totéž, putuje bez poklidu zemí jako starý muž, jako někdo, jemuž jest hledati si hrobu a který ho nemůže najíti, sbírá byliny jež zítra jsou zvadly; nač? proč? Nepřemítá o tom. Ví, že jeho činnost jest bez účelu, jako my víme o svojí, ale jeho asi také rozleptalo truchlé poznání, že všechno jest bezúčelno, do čeho se dáváme, ať se to zdá již veliké nebo malé — jako nás ostatní rozleptávalo po celičkový lidský život. Jsme od mladosti jako umírající“ cítil jsem, „jichž prsty nepokojně tápají na pokryvce; kteří nevědí, po čem sáhnouti, jako umírající, již uznávají: smrt stojí v jizbě, co pak jest jí do toho, spínáme-li ruce nebo zatínáme pěsti.“

„Kam odjedete, až zde bude po lovu? zeptal se botanik, pohlédnuv ještě za svou rostlinou a usadiv se potom pomalu k nám za stůl.

Mr. Finch pročísl si bílé vlasy, pohrával si, aniž by vzhlédl, svojí udicí a unaveně pokrčil rameny.

„Já nevím“ po přestávce roztržitě odtušil Giovanni Braccesco, jako kdyby otázka byla bývala na něho. Dobrá hodina uplynula v olověném tichu beze slůvka, že jsem slyšel šumění krve v své hlavě.

Posléze se vynořil zsinalý, bezvousý obličej Radspielerův v rámci dveří.

Jeho tvář se jevila klidna a stařecká jako vždy, a ruka jeho nevzrušena když si naléval číši vína a připíjel

nám, ale vešla s ním nálada plná tlumené vznícenosti, jež se záhy rozlila i na nás.

Jeho oči, jindy znavené a neúčastné, jež měly zvláštnost, že jako oči chorých míchou nikdy nestahovaly ani nešířily zorníček, a jak se zdálo neodpovídaly světlu, — byly jako vestové knoflíky z mdlého hedvábí s černým bodem uprostřed, jak tvrdíval Mr. Finch, — dnes zimničně se potřpytávající hledaly po pokoji, těkaly po stěnách a po řadách knih, nerozhodny, na čem utkvíti.

Giovanni Braccesco načal rozhovor a vyprávěl o podivných našich způsobech, kterak chytati prastaré, mechem porostlé obrovité sumce, kteří u věčné noci dole zde žijí v nevyzpytných hlubinách jezera, nikdy již nevyplují na denní světlo a zamítají jakékoliv vnadidlo, jehož příroda skytá, — chňapající toliko po nejbizarnějších tvarech, jaké rybář dovede vymysleti: po blyskavém stříbrném plechu podoby lidských rukou, které na niti ve vodě se třepotají, nebo po netopýrech z červeného skla s potměšile ukrytými udicemi na křídlech.

Jeroným Radspieller neposlouchal.

Viděl jsem na něm, že jeho duch se potuluje.

Znenadání vybuchl, jako někdo, jenž po léta střehl nebezpečného tajemství za zařatými zuby, a pak je v kteréśi vteřině bez úvodu výkřikem vychrluje: „Dnes posléze — narazila moje olovnice na dno.“

Zadívali jsme se naň bez porozumění.

Byl jsem tolik zaujat podivným, chvějným tónem,

jenž zazněl z jeho slov, že jsem na chvíli zpola jen pochopil, když vysvětloval průběh měření jezerních hlubin; jsou prý zde dole v propastech — mnoho tisíc sáhů hluboko — kroužící víry vod, jež každou olovnici smetají, udržují ve výši a nedovolí dosáhnouti dna, nepřišla-li by příznivá náhoda na pomoc.

Načež opět vyšlehla věta jako raketa z jeho řeči, triumfujíc: „Jest to nejhlubší místo na zemi, na něž pronikl kdy lidský nástroj“, a ta slova se mi děsivě vpalovala do vědomí, aniž bych byl mohl najíti toho důvod. Strašidelný dvojsmysl v nich spočíval, tak, jako by někdo neviditelný za ním stál a v nezahalených symbolech mi promlouval z jeho úst.

Nemohl jsem odvrátiti pohledu od tváře Radspiellerovy; kterak zčista jasna byla pouhý stín a neskutečna! Zavřel-li jsem na vteřinu oči, viděl jsem ji obklopenou trhavými modrými plaménky; — „svatoelmské ohně smrti“, dralo se mi na jazyk, i byl jsem nucen násilím rty míti stisknuty, bych toho nevýkřikl.

Jako ve snách putovala mým mozkiem místa z knih, jež Radspieller napsal a které jsem čtával v lenošných hodinách, pln údivu z jeho učenosti, místa spalujícího záští proti náboženství, víře, naději a všemu, co v bibli vypravuje o zaslíbení.

Jest to zpětný náraz, jenž svrhl mu duši po vznícené askési jeho horoucnostmi trýzněného mládí z říše touhy

na zemi — temně jsem chápal: kyvadlové rozhoupání osudu, jež vnáší člověka ze světla v stín.

Násilím jsem se vytrhl z chmurných dřímot, jež nalehly na moje smysly, a donutil jsem se vyslechnouti vypravování Radspiellerovo, jehož začátek ještě jako vzdálený nesrozumitelný šumot ve mně dozníval.

Držel v ruce měděné nořidlo a otáčel jím, že blyskotalo jako klenot v světelné záři lampy, a hovořil při tom:

„Vy jako vášniví rybáři na udice zavete již vzrušujícím pocitem, ucítíte-li z náhlých trhání svých přec jen 200 loket dlouhých nití, že se chytila veliká ryba, že ihned na to zelená potvora se vynoří na povrch a zbičuje vodu až se roztryská. Pomyslete si tento pocit ztisícnásoben a snad porozumíte, co se vemně dalo, když tento kousek kovu posléze mi oznámil: narazil jsem na dno. Mně bylo, jako kdyby moje ruka byla zaklepala na bránu. — Jest to konec práce několika desetiletí“, sám sobě potichu dodal, i zněla mu úzkost z hlasu: „co — zítra budu dělati?!“

Neznamená nic nepatrného pro vědu, když jste vysondoval nejhlubší bod naší zemské kůry, prohodil botanik Eshcuid.

„Vědu — pro vědu!“ opakoval Radspieller duchem nejsa přítomen, a po řadě se na nás tázavě zadíval. „Co mi do vědy!“ vyletělo z něho posléze.

Načež spěšně vstal.

Několikrát přešel po světnici.

„Vám právě tak jest věda věcí vedlejší, jako mně, professore“, obrátil se zprudka, skoro příkře na Eshcuída. „Nazvete to přece jménem: věda nám jest pouhou záminkou, bychom něco dělali, cosi, lhostejno co; život, strašlivý, děsný život zpražil nám duši, naši nejvlastnější, nejvnitřnější bytost nám ukradl, a, by nám nebylo ustavičně úpěti v naší bídě, honíme se po dětinných bláhovostech — bychom zapomněli, co jsme ztratili. Nic, než abychom zapomněli. Přec se sami sebe nepřehlávejme!“

Mlčeli jsme.

„Ale tkví v tom ještě jiný smysl“, — divoký nepokoj náhle se ho zmocnil, — „v našich bláhovostech, myslím. Zcela, zcela pomalounku jsem se tomu dostal na kloub: jemný duchovní pud mi praví: každý čin, jež vykonáme, má magický, dvojí smysl. Nic nemůžeme udělati, co by nebylo magické. — Vím docela určitě, proč jsem potápěl nořidlo téměř celého půl života. Vím také, co to má znamenati, že jsem přec — a přec — a přec narazil na dno, a dlouhou, jemnou nití skrze všechny víry se spojil s říší, kam nemůže již proniknouti nijaký paprsek tohoto nenáviděného slunce, jehož slastí jest, že dává žízni hynouti svým dítkám. Jest jen vnější, nevýznamný děj, který se dnes udál, ale ten, kdo umí se dívat i a vykládati, pozná již po beztvárném stínu na stěně kdo zastoupil lampu“; — krutě se na mne usmál, „povím vám zkrátka, co mi tato vnější událost v n i -

t r n ě znamená: dosáhl jsem, čeho jsem hledal, — jsem napříště utvrzen proti jedovatým hadům víry a naděje, kteří nemohou žít na světle, ucítil jsem to z trhnutí, jež jsem pocítil v srdci, když jsem dnes provedl svou vůli a nořidlem se dotkl jezerního dna. Nevýznamný vnější děj ukázal svou vnitřní tvář.“

„Stalo se vám něco tak těžkého v životě — v čase — myslím, když jste byl duchovním?“ zeptal se Mr. Finch, „že vaše duše jest tak bolava?“ potichu pro sebe dodal.

Radspieller neodpověděl a zdálo se, že vidí obraz, který se asi před ním vynořil; potom si opět sedl za stůl, upřeně se zadíval v měsíční světlo do okna a vypravoval jako náměsíčník, téměř ani nenabíraje dechu:

„Nikdy jsem nebyl duchovním, ale již v mládí odvracel mne ponurý, přemocný pud od věcí této země. Zažil jsem hodiny, kdy tvář přírody před mými zraky se měnila v chechtavou ďáblí ošklebu, a hory, krajiny, vody a nebesa, ano i mé tělo mi se jevily neúprosnými zdmi žalárními. Jistě nížádné dítě nic nepocíťuje, spouští-li se stín oblaku přes slunce putujícího na louku, mne již tehdy jímál ochrnující děs, i díval jsem se, jako kdyby něčí ruka byla mi rázem strhla pásku s očí, hluboko v utajený svět plný smrtelných trýzní milionů drobounkých živočichů, již se, ukryti pod stébly a kořeny travin, v němé nenávisti rozsápávali.

Snad to bylo dědičné zatížení — můj otec zemřel v náboženském šílenství — že jsem nyní již záhy neviděl

zemi než jako jedinou vražednickou jámu, naplněnou krví.

Ponenáhlu stával se můj život neustálou mukou agonie duchovní žízní. Nemohl jsem již spáti, ani mysliti, a ve dne v noci, aniž by se pozastavili, trhali sebou a tetelili se mi rtové a skládali mechanicky větu modlitby: „Zbav nás od zlého“ až jsem seslábnuv pozbýval vědomí.

V údolích, kde jsme doma, jest náboženská sekta, již jmenují „Modrými Bratry“, jejíž vyznavači, cítí-li blížiti se svůj konec, za živa se dávají pohřbívati. Dnes ještě stojí tam jich klášter, nad vchodem kamenný znak: jedovatá bylina s pěti modrými korunními plátky, jichž nejhornější jest jako mnišská kápě — *aconitum napellus*, modrý oměj šalomúnek.

Byl jsem mladý muž, když jsem se utekl do tohoto řádu, a téměř stařec, když jsem odtud odešel.

Za klášterními zdmi se prostírá zahrada, v ní kvete v létě záhon plný této modré byliny smrti, a mnichové ji zalévají krví, jež vytéká z jich ran po mrskání. Každý jest nucen, stává-li se bratrem obce, zasaditi takovou květinu, která potom, jako na křtu, dostává vlastní své křesťanské jméno.

Moje slula Jeroným a pila moji krev, a já jsem zatím hynul v dlouhá léta trvajícím marném úpění o zázrak, by neviditelný zahradník zalil kořeny mého života, byť jen krůpějí vody.

Symbolický smysl tohoto zvláštního obřadu křtu krví jest, že člověk svoji duši magicky má vsaditi do zahrady rajské a mrviti její vzrůst krví svých tužeb.

Na mohyle zakladatele této asketické sekty, bájného kardinála Napella, vypravuje legenda že vyrazil v jediné úplňkové noci takový oměj do velikosti muže — všecek a všecek oblit květy — a když otevřeli hrob, byla mrtvola z něho ta tam. Praví se, že světec se proměnil v bylinu, a od ní, jakožto od prvé, jež se tehdy objevila na zemi, všechny ostatní prý pocházejí.

Když květiny na podzim vyschly, sesbírali jsme jejich jedovaté símě, jež se podobá drobným, lidským srdčákům, a podle tajného podání, Modrých Bratří' zobrazuje 'hořčičné zrnko' víry, o němž stojí psáno, že dovede přenášeti hory, kdo je má, — — a jedli jsme z něho.

Tak, jako jejich strašlivý jed proměňuje srdce, a člověka přivádí v stav mezi životem a umíráním, tak měla trest víry proměnití naši krev, — státi se zázraky činící silou v chvílích mezi hlodající smrtelnou úzkostí a extatickým ztrnutím.

Ale já jsem se dotápal nořidlem svého poznání ještě hlouběji v tato podivná podobenství, popošel jsem ještě o krok a utkvěl jsem tváří v tvář otázce: Co se stane s mojí krví, až posléze bude těhotna jedem modré květiny? A ihned věci kolem mne oživly, ano i kamení u cesty křičelo na mne tisícerými hlasy: Opět a opět, až

nadejde jaro, bude vylévána, aby mohla vypučeti nová jedovatá bylina, jež by měla tvoje vlastní jméno.

A v této chvíli jsem strhl škrabošku upírovi, kterého jsem dosud krmil, a neshasitelná nenávisť mne posedla. Vyšel jsem do zahrady a zadupal jsem do země rostlinu, jež mi kradla moje jméno Jeroným a tyla z mého života, že ani vláčénka nezůstalo na povrchu.

Od té jevila se moje cesta poseta zázračnými událostmi.

Ještě téže noci přistoupilo ke mně vidění: kardinál Napellus, v ruce — v seskupení prstů člověka, jenž nese svíci — modrý akonit s pětistými květy. Jeho rysy byly rysy mrtvoly, toliko z jeho očí zářil nezničitelný život.

Domníval jsem se, že vidím vlastní svoji tvář, tolik byl jako já, i trhl jsem rukou v bezděčné hrůze po svém obličejí, jako člověk, jemuž výbuch urazil paži, druhou paži asi trhá po ráně.

Potom jsem se odplížil do refektáře a dobyl se v divokém záští do skříně, jež dle řeči obsahovala relikvie po světcích, bych je zkazil.

Našel jsem pouhý tento globus, který vidíte státí tam ve výklenku.“

Radspieller vstal, sundal jej, postavil ho před nás na stůl a dále vypravoval: „Vzal jsem ho s sebou na útěku z kláštera, bych jej rozbil, a tím zničil jedinou věc, jež hmatatelná zbyla po zakladateli oné sekty.

Později jsem si rozmyslil, že bych větším opovržením ublížil relikvii, kdybych ji prodal a peníze daroval nevěstce. Vykonal jsem to, jakmile se mi naskytla příležitost.

Od té uplynulo mnoho let, ale nedal jsem odjítí minutě, bych nepátral po neviditelných kořenech oné byliny, jimiž lidstvo churaví a nevypleňoval jich ze svého srdce. Řekl jsem prve, že od chvíle, kdy jsem procitl do jasnosti, se mi pletl v cestu ‚zázrak‘ za ‚zázrakem‘, ale zůstal jsem pevný: ni žádná již bludička mne nezlákala do močálu.

Když jsem se dal do sbírání starožitností, — všechno, co vidíte zde v jizbě pochází z oné doby, — bylo mezi těmi věcmi mnohé, co mne upomínalo na temné rity gnostického původu, a na věk kamizardů; ano i prsten s safírem zde na mém prstě — má na sobě, ku podivu, znakem oměj, odznak Modrých mnichů — dostal se náhodou, když jsem přehrabával zásobu potulného kramáře, mi do rukou: ani na okamžik nedovedlo to mnou otrásti. A když mi kteréhosi dne přítel poslal do domu darem tento globus, — týž globus, který jsem uloupil z kláštera a prodal, relikvii kardinála Napellovu —, hlasitě jsem se zasmál, poznav ho, této dětinské hrozbě hloupoučkého osudu.

Nikoli, sem nahoru až ke mně do jasného, řídkého vzduchu, který číší ze zmrzlého sněhu, nesmí již proniknouti jed víry a naděje, v těchto výších nemožno již by

se oměj dařil. Na mně se v novém smyslu potvrdilo přísloví: Kdo chceš bádati v hlubinách, vyjdi na hory.

Proto nikdy již neslézám do nížin. Uzdravil jsem se; a kdyby divové všech andělských světů mi napadali do klína, zahodil bych je jako povržené cetky. Zůstaň si akonit jedovatým lékem hynoucích na srdce a slabochů v údolinách, — já budu žíti a zemru zde nahoře tváří v tvář neoblomnému démantovému zákonu neproměnných přírodních nutností, jehož nižádní demoničtí skřeti neprolomí. Pořád a pořád budu potápěti olovnici, bez cíle, bez touhy, vesel jako dítě, jež se spokojuje hrou a není ještě zamořeno lží: že má život hlubší účel, — — budu potápěti a potápěti, — ale jakmile kdy narazím na dno, zazní mi jako výsknutí: vždy jen bude pouhá země, již se dotknu, a nic než země — táž hrdá země, jež chladně odráží pokrytecké světlo sluneční do prostoru, země, která si zevnitř i vnitř zůstává věrna, jako tento globus, poslední, praubohé dědictví velikého pána kardinála Napella, hloupé dřevo jest a zůstane, zevnitř i vnitř.

A pokaždé chřtán jezera mi znovu oznámí: ovšem rostou na kůře zemské, sluncem zplozeny, děsné jedy, ale její nitro, její rokle a propasti jsou toho prosty, a hloubka jest čistá. — Na Radspiellerově tváři zanícením se vyrazily hektické skvrny a jeho emfatickou řečí projela trhлина; jeho dušená nenávist se rozpoutala. „Kdybych měl volno nějaké přání“ — zafal pěsti —

„rád bych směl potopiti nořidlo až do středu země, abych křiče mohl rozhlašovati: Ejhle zde, ejhle tam: země, nic než země!“

Udiveni jsme vzhlédli, neboť zčista jasna se odmlčel. Zatím byl odešel k oknu.

Botanik Eshcuid vyňal svůj drobnohled, naklonil se nad globem a řekl hlasitě, aby zahladil trapný dojem, který v nás probudila poslední Radspiellerova slova:

„Relikvie zajisté jest padělána, a pochází ještě z našeho věku; pět dílů světa“ — ukázal na Ameriku — „jest na globu v plném počtu zakresleno.“

Jakkoliv strážlivě a všedně věta zněla, nebyla s to, aby prolomila sklíčenou náladu, jež se nás bez pocho-pitelného důvodu zmocňovala, a vteřinu za vteřinou vzrůstala až do hrozivého pocitu úzkosti.

Náhle jako by sladká, omamná vůně krušinového dřeva nebo lýkovce zaplňovala jizbu.

„Vane z parku“, chtěl jsem říci, ale Eshcuid předešel můj křečovitý pokus strásti můru. Bodl jehlou do globu a zamručel cosi, jako: že jest divné, že i naše jezero, takový nepatrný puntík, jest na mapě, — v tom se znovu probudil Radspiellerův hlas u okna a vjel mu s drčivým posměchem do řeči:

„Proč pak mne již nepronásleduje — jako prve v snách i v bdění, — obraz jeho eminence velikého pána kardinála Napella? V Kodeksu nazarejském, — knize gnotických Modrých mnichů, psané kolem roku 200.

před Kristem, — stojí přece prorokováno neofytu: „Kdo mystickou bylinu bude zalévati až do konce svou krví, toho doprovodí věrně až v bránu věčného života; ale kdo ji vytrhne, tomu rouhači pohlédne v tvář jako smrt, a jeho duch vejde do tmy zevnitřní, dokud nenadejde nové jaro.“ Kam pak se poděla ta slova? Umřela-liž? Pravím: zaslíbení tisíciletí se o mne ztroskotalo. Proč pak nepřijde, bych mu naplil do tváře kardinálu Nap— zajímavý chrapot urval Radspiellerovi poslední slabiku od úst, uzřel jsem, že spatřil modrou květinu, již botanik večer vejda byl položil na okno, a že se na ni upřeně díval. Chtěl jsem vyskočiti. Přispěchati k němu.

Výkřik Giovanniho Bracceskův mne zadržel:

Pod jehlou Eshcuidovou odloupla se zažloutlá pergamenová kůra globu, jako s přezrálého ořechu odpadá slupka, a hola před námi stála veliká blyskotavá koule ze skla.

A v ní, divoucí dílo umělecké, zalita nepochopitelným způsobem, přímo stojíc, postava kardinála v plášti a klobouku, a v ruce, v seskupení prstů člověka, jenž nese hořící svíci: rostlina s ocelově modrými, pětilistými květy.

Sotva jsem byl s to, ochromen zděšením, bych obrátil tvář na Radspiellera.

Bílých rtů, rysy mrtvolny, stál tamo u stěny — vzpřímen, nehnut, jako soška v té skleněné kouli, — tak

jako ona v prstech modrou, jedovatou květinu, a civěl na stůl kardinálovi do tváře.

Toliko lesk jeho očí prozrazoval, že ještě žije; my ostatní však pochopili, že jeho duch se propadl do noci šílenství a že nikdy již se nenavráť.

Eshcuid, Mr. Finch, Giovanni Braccesco a já příštího jitra jsme se rozloučili; beze slova, téměř bez pozdravu: poslední děsivé hodiny noci byly příliš výmluvny pro každého z nás, aby věc nebyla uvrhla v pouta naše jazyky.

Dlouho ještě sám a bez záměrů jsem putoval zemí, ale žádného z nich jsem nikdy už nepotkal.

Jedinkráte po mnoha letech zavedla mne cesta do oné krajiny: z zámku čněly již jen holé zdi, ale v ssutém kamení pučel, na slunci, jež sžehovalo a oslepovalo, trs vedle trsu nepřehledným, ocelově modrým záhonem:

a c o n i t u m n a p e l l u s.

Přeložil Bohuslav Reynek

G U S T A V M E Y R I N K

K T E R A K

D r. H I O B P A U P E R S U M

D O N E S L S V Ě D C E Ř I R U D Ý C H R Ů Ž Í

V pozdní hodině noční seděl v známé mnichovské přepychové kavárně „Stefanii“, nehnutě civě před sebe, stařec nejvýše povšimnutí hodného vzhledu. Roztřepená, osamostatnivší se vázanka, jakož i mohutné, až na týl se vlnící vysoké čelo prozrazovaly význačného učence.

Vedle stříbrné řídké kozí brady, jež pučíc z souhvězdí sedmi bradavic, koncem právě ještě zakrývala místo prostřed vesty, kde u myslitelů od světa odvrácených zpravidla chybívá knoflík, měl pán jen málo zmínky hodného na pozemských statcích.

Prísne vzato vlastně nic již.

Tím více tedy oživil, když z ničeho nic švihácky oděný muž se skřipcem a namazanými černými kníry, jenž dosud za stolem v koutě šikmo naproti nožem si podával do úst kusy studeného lososa, (při čemž brilant veliký jako třešně pokaždé nádherně blesknul na elegantně odtaženém malíku) a mezi tím zkoumavě vysílal stopkaté pohledy, utíraje si ústa vstal, přešel prázdnou téměř místností, uklonil se mu a zeptal se :

»Jest liba pánovi šachová partie? — Třebas partie o marku?«

Barvami žhoucí fantasmagorie hýření a přepychu všech způsobův se rozvinuly duchovnímu zraku učencovu, a zatím co jeho srdce ještě uchvácano si mručelo: »Toto dobytče mi Bůh poslal«, kázali již jeho rtové číšníkovi, jenž se právě přihnal, by dle zvyku zavedl na žárovkách řadu obširných poruch v osvětlení: »Julie, šachovnici.« »Nematu-li se, mám čest mluvit s panem Dr. Paupersumem? — začal hovor švihák s namazanými kníry.

»Hiob — — ano, hm, ano, — Hiob Paupersum«, stvrdil učenec roztržitě, neboť byl jako zmámen nádherou kapitálního smaragdu, který, zobrazuje automobílovou svítilničku, jako nákrčnicková jehlice krášlil hrdlo jeho protějšku.

Teprve objevivší se šachovnice uvolnila jeho očarování; ale potom figurky okamžitě postaveny, neodržící hlavy koníků slinami upevněny, a chybějící věž nahrazena nalomenou sirkou.

Po třetím tahu sundal si švihák skřípec, křečovitě se stáhl a pohroužil se do tupého přemýšlení.

»Asi chce vynajítí nejhoupější tah na šachovnici, — nevím, proč by jinak přemítal tak dlouho!« zamručel učenec a upřeně se zatím díval, zcela duchem nepřítomen, na dámu v schweinfurtské zeleni — jediného živého tvora v místnosti vedle něho a šviháka — která,

sám pokoj, jako bohyně na záhlaví »Ueber Land und Meer« trůnila na pohovce u zdi, před sebou talíř smetanových hubiček, a chladné ženské srdce obrněno stoliberní slaninou.

»Vzdávám se«, posléze se ozval pán s automobilovou svítilničkou z drahého kamene, shrnul šachové figurky, vyňal ze záňadří zlaté pouzdro, vylovil navštívenku a podal učenci. Dr. Paupersum četl:

Zenon Sawaniewski,
impresario monstrosit.

»Hm. Āa. Hm — mostrosit«, opakoval si chvilku, nerozuměje. »Ale nezamýšlíte si ještě zahrátí nějakou partii?« otázal se potom nahlas, mysl maje obrácenu na rozmnožení kapitálu.

»Zajisté. Rozumí se. Kolik vám libo«, řekl švihák zdvořile, »ale neměli bychom si prve pohovořiti o něčem výnosnějším?«

»O něčem ještě — ještě výnosnějším?« vyhrklo z učence, a sotva znatelné vrásky nedůvěry se rozložily kolem koutků jeho očí.

»Doslechl jsem se náhodou«, začal impresario a objednal u číšníka plastickými pohyby rukou láhev vína a sklenku, »zcela náhodou, že přes velikou svoji pověst znamenitého učence nemáte touto dobou pevného místa?

»Přece. Balím za dne milodary a lepím na to známky.«

»A to vás živí?«

»Jenom tak, že olizováním známek, s tím spojeným, přivádí se mému organismu jakési množství uhlohydrátů.«

»Ano, proč raději nezužítujete svých znalostí jazykových? Na příklad jako tlumočník v některém táboře zajatců?«

»Poněvadž jsem se neučil než starokoreánsky, potom španělským nářečím, dále řeči Urdu, třem řečem eskymáckým a několika tuctům dialektů, jimiž mluví černoši Suahelci, a poněvadž s těmito národnostmi zatím žel ještě nejsme znepřáteleni.«

»Právě jste se měl místo toho učit francouzsky, rusky, anglicky, srbsky«, hučel impresario.

»Pak ovšem by byla vypukla válka s Eskymáky a nikoli s Francouzy« namítl učenec.

»Tak? Hm.«

»Ba, ba, milý pane, zde neplatí žádné hm; žel, jest tomu tak.«

»Já na vašem místě, pane doktore, bych byl zkusil štěstí s pojednáními o válce u některých novin. Tak docela od psacího stolu. Vymyšlené věci zřejmě, jinak nic.«

»Vždyť jsem psal« stýskal sobě stařec, »zprávy z fronty, úsečně věcné, drtivě jednoduché v líčení, ale — —«

»Člověče, vy jste blázen«, vyskočil impresario. »Zprá-

vy z fronty a úsečné? Zprávy z fronty se píší stylem kamzičích lovců! Měl jste — «

Učenec unaveně se bránil. »Zkoušel jsem v životě vše, co jest člověku možno. Nemoha nalézt nakladatele pro svoji knihu, čtyřsvazkové, populární vyčerpání látky: »Kterak pravděpodobně v předhistorické Číně užívali písku na sušení písma«, vrhl jsem se na chemii, — učenci pouhým díváním, jak druhý pije víno, bylo do hovoru, — záhy jsem se dostal k vynálezu, kterak tužiti ocel novým způsobem, — — «

»Nu, ale to přece by bylo vynášelo peníze!« zvolal impresario.

»Ne. Továrník, jemuž jsem vynález ukázal, naradil mi, abych ho nepatentoval (patentoval si ho později sám) a byl toho mínění, peníze že toliko se dají vyzískati malými vynálezy, jichž si nikdo nevšimne, které nebudí závesti soutěže. Uposlechl jsem rady a vynalezl slavnou skládací čísku konfirmační s samohybně vystupujícím dnem, bych methodistickým missionářům ulehčil obracení divokých národů.«

»Nu a?«

»Seděl jsem dvě léta v trestnici za rouhání.«

»Jen dále povídejte, pane doktore«, vybízel švihák učence, »totě všecko velice zábavné.«

»Ach, mohl bych vám celé dny vypravovati o zhačených nadějích. — Tak jsem konal na příklad, bych dosáhl jakéhosi stipendia, jež vypsál kterýsi podpůrce

vědy, dlouhá studia v museu národův a napsal vzrušení budící knihu: »Kterak, soudíme-li dle utváření patra peruánských mumii, staří Inkové nejspíše by byli vyslovovali jméno Huicitopochtli, kdyby toto slovo bývalo bylo známo ne v Mexiku, ale v Peru.«

»A dostal jste stipendium?«

»Ne. Znamý podpůrce vědy mi pravil, — bylo tehdy před válkou, — že nemá právě peněz, mimo to jest přítelem míru a dlužno aby šetřil, ježto především se jedná o to, aby byly upevněny dobré styky Německa s Francií, za účelem zachování obecných, s námahou vytvořených lidských statkův a děl.«

»Ale když potom vypukla válka, měl jste přece vyhlídky!«

»Ne. Podpůrce pravil, teď především že jest mu šetřiti, aby i on přispěl grošem, by dědičný nepřítel na věčné časy byl rozdrcen.«

»Nu, po válce jistě vám pokvete pšenice, pane doktore!«

»Ne. Potom podpůrce řekne, teprve že jest mu šetřiti, aby nesčíslné zničené lidské statky a díla opět mohly býti zbudovány, a znovu navázány přerušené dobré styky národů.« —

Impresario dlouho a vážně přemýšlel; potom se soucitně zeptal: »Kterak, že jste se vlastně nikdy nezastřelil?«

»Nezastřelil? Abych vydělal peníze?«

»No ne ; já myslím — nu, hm — myslím totiž, že jest podivu hodno, že jste nepozbyl odvahy, znovu a znovu začínati boj s životem ?«

Učenec náhle se znepokojil ; jeho tvář, jež dosud byla tuha jako vyřezána z dřeva, ožila úzkostlivou, blyskotavou pohyblivostí :

Oči bojácných zvířat se pohlékají, stojí-li na smrt uštvána nad propastí — za sebou pronásledovatele — nežli se vrhnou do hlubiny, by se nedostala do rukou svým trapičům, podobně bludným leskem trýzně a nejhlubší němé beznaděje, jaký vstoupil nyní do pohledu starcova. Hubené jeho prsty tápaly po stole jako v trhání zadržovaného pláče, jako by tam hledaly opory. Vrásky, jež se rýsují od chřípí k ústům, náhle se mu protáhly a napially, a stáhly mu rty, jako kdyby zápasil s ochrnutím. Několikráte polkl.

»Vím teď všecko« vyšlo pak z něho namáhavě, jako z člověka, jenž se brání blábolení vlastního jazyku, »vím již, jste pojišťovací agent. Půl života jsem se bál, bych se s takovým nesetkal.« (Švihák nadarmo se snažil, by se dostal k slovu, a protestoval rukama i tváří) »Vím již: chcete mi tajně dáti na srozuměnou, abych se dal pojistiti, a potom se nějak sprovodil se světa, aby, — nu ano, aby moje dítě alespoň mohlo býti živo a se mnou hlady nezahynulo! Nepovídejte! Což myslíte, že bych nevěděl, že lidem vašeho druhu nic, ale pranic není neznámo ? ! Znáte přece náš všecek život a prokopali jste

neviditelné chodby z domu do domu a šilháte svýma vlčíma očima dovnitř jizeb, kde jest co popadnouti, — narodí-li se dítě, kolik feniků má kdo v kapse, bude-li se ženiti nebo zamýšlí-li nebezpečnou cestu. Vedete o nás knihy a šachrujete našimi adresami. A vy pane, vy se mi díváte do srdce a čtete tam myšlenku, jež mnesžirá teď už deset let. — Ano, což myslíte, že jsem takový bídácký sobec, že bych se už dávno nebyl pojistil a zastřelil z lásky k své dceři, — z vlastního popudu a aniž byste vy mi teprv našeptávali, vy, již nás chcete ošáliti a vlastní svůj ústav šálíte, na pravo šálíte i na levo, kterak se to dělá, aby nic se neprořízlo? ! Myslíte, že nevím, že pak, když — jest po všem, běžíte a zrázíte — opět za provisi: Zde běží o sebevraždu, netřeba vypláceti pojištění! — — Myslíte, že nevidím, — tak, jako vidí každý, — kterak ruce mojí milé dcery jsou bělejší a průhlednější den ode dne, a že nerozumím co toto znamená: suché, horečné rty a pokašlávání v noci!? I kdybych byl holomek jako jeden z vás, byl bych, abych nakoupil lékův a silné stravy, dávno už — —, ale vím přec, jak by to pak skončilo: peníze nikdy by nebyly vyplaceny, a — a pak — — ne, ne, toho nelze domysleti!«

Opět chtěl ho impresario přerušiti, aby vyvrátil podezření, že by byl pojišťovací agent, ale neopovážil se, neboť učenec hrozlivě zatínal pěst.

»Nutno přece abych uvážil ještě o jedné cestě za po-

mocí, ukončil polou šeptem po dlouhém nesrozumitelném posuňkování Dr. Paupersum jakousi patrně jen myšlenou větou, »s těmi — ambraskými obry.«

»Ambraskými obry! Hrome, to jste zčista jasna u mého thematu. Toť přece, co bych od vás chtěl zvědět!« Impresario nedal se již zaraziti: »Jak se to má s těmi ambraskými obry? Víím, napsal jste o tom kdys pojednání. Ale proč pak nepijete, pane doktore?! Julie, honem ještě sklenici na víno!«

Ihned byl Dr. Paupersum opět zcela učencem.

»Ambrasští obři«, vysvětloval suše, »byli zpotvoření lidé s ohromnými rukama i nohama, a neobjevovali se než toliko v tyrolské vesnici Ambrasu, což dalo podnět k domněnání, že nutně tu běží o vzácný chorobný útvar, jehož podněcovatele dlužno hledati v místě, poněvadž jinde bez pochyby nenalézá živné půdy. Ale já byl nejprvnější, který dokázal, že jistého toho chorobného zárodku dlužno hledati ve vodě tamnějšího, zatím téměř vyschlého pramene, a určité pokusy, jež jsem udělal v tom směru, daly mi právo, nabídnouti důkaz na mně samém, tak, že se mohu zaručiti, že bylo-li by nutno již v několika měsících, — přes svůj pokročilý věk — na vlastním těle si zjednám takových, a ještě daleko je překonávajících znetvoření.«

»Jakých na příklad?« zeptal se impresario dychtiv.

»Můj nos by se bez vší pochybnosti o píd' chobotovitě prodloužil, — asi v tom tvaru, jak má americké

mořské prase, uši by se rozrostly jako talíře, moje ruce dosáhly by jistě již za čtvrt léta rozměru prostředního palmového listu (*Lodicea Sechellarum*), kdežto moje nohy, žel, by těžko přesáhly šíři dýnek od stolitrového sudu. Co pak se týče boulovitého narůstání kolennou na způsob střeoevropské stromové houby, na něž možno míti naději, nejsou ještě moje theoretické výpočty u konce, tak, že bych mohl na se vědecké ručení toliko podmíněčně — — «

»Stačí! Vy jste můj muž!« vjel mu impresario bez dechu do řeči. »Prosím, nepřerušete mne. — Zkrátka a dobře: Byl byste ochoten, udělati na sobě ten pokus, zaručím-li vám roční příjem polovice milionu a vyplatím-li vám zálohu několika tisíc marek — řekněme, — no, řekněme: pěti set marek?«

Dr. Paupersum byl jako omráčen. Zavřel oči. Pět set marek! — Ano, bylo vůbec tolik peněz na světě!

Několik minut již se viděl proměněna v předpotopní obludu s dlouhým chobotem, slyšel v duchu černocho, křiklavě oděného jako vyvolavače trhově boudy, kterak ječí do davu pivem se potícího: »Jen dále pánové, — největší ohava století za mizerných deset feniků!« — — Ale potom spatřil svoji milou, milou dceru, plnou kypícího zdraví, v bílé hedvábí bohatě oděnu, kterak s myrtovým věnečkem jako nevěsta blažena klečí před oltářem, a všecek kostel planul osvětlen — a z obrazu Bohorodičky se linula záře — a — a — na okamžik o-

všem se mu křečí sevřelo srdce: on sám byl nucen skrývati se za sloupem, vždyť nesměl nikdy již své dcery pocelovati, ani ne zdaleka se ukázati, by jí pokynul požehnáním, — on, on, nejstrašnější monstrum země! Neboť by přece zaplašil ženicha! Bude mu od teďka žíti v šeru, jako zvířeti jež se štítí světla, za dne pečlivě se ukrýváti — ale co na všem tom záleželo! Houbec! Maličkosti! Jen když jeho dcera opět se může pozdraviti! A býti šťastna! A bohata! — Němé vytržení ho uchvátilo. — Pět set marek! Pět — set — marek! — —

Impresario, jenž si vykládal učencovo dlouhé mlčení jako nerozhodnost, začal s veškerým svým umem přemlouváče: »Pane doktore! Tak přece poslyšte! Zašlapete svoje štěstí, řeknete-li »ne«! Celý váš život do teďka byl pochyben. A proč? Nacpal jste si rozum samým učením. Učit se jest přece blbost. Podívejte se na mne: což jsem se něco učil? Učení si mohou popřáti lidé, kteří z domu jsou již bohati — a ti toho vlastně teprvka nemají zapotřebí. —

Člověk má být ponížený a — hloupý, bych tak řekl, pak ho má příroda ráda. Příroda jest přece taky hloupá. Viděl jste už někdy, aby hloupý člověk přišel na mizinu? — Měl jste od počátku vděčně rozvíjetí ta nadání, jež vám osud darem položil do kolébky. Či jste se nikdy nepodíval do zrcadla? Kdo vyhlíží tak jako vy, mohl si už dávno jako clown založiti solidní existenci, ach, pokývnutí dobré matky přírody jsou tak prostince srozumí-

telna. Nebo snad se bojíte, že jako s monstrositou nikdo by s vámi nemluvil? Mohu vám jen říci, že mám už pěkný ansambl pohromadě. A vesměs lidi z nejlepších kruhů. — Tak mám na příklad starého pána, jenž se kdesi narodil bez rukou a bez nohou. Toho přivedu co nevidět jejímu veličenstvu královně italské jako belgického kojence, kterého zmrzačili němečtí generálové.

Dr. Paupersum toliko poslední slova jasně pochopil. »Co pak to melete?« pozloben se vzchopil. »Napřed povídáte, mrzák že jest starý pán, a potom ho chcete ukazovati jako belgického kojence!«

»To právě zvyšuje půvab!« odporoval impresario; »budu prostě tvrditi, že tak rapidně sestárl — hořem, protože se musel dívati, kterak pruský hulán za živa mu sežral matku.«

Učenec byl nejist; pohotovost druhého byla příliš obluzující. »Nu, dobře, pro mne, za mne. Ale povězte mi přede vším: jak mne zamýšlíte vystaviti, až budu míti chobot, nohy jako dýnka od sudu a tak dále?«

»Prost-tince! — Propašuji vás na falešný pas přes Švýcary do Paříže. Tam se dostanete do klece, každých pět minut zařvete jako býk a třikrát za den sníte po několika živých užovkách (to už spravíme, jen trochu postrašně se to poslouchá). Večer pak bude gala představení: Turko bude ukazovati, jak vás lapil lasem v pralesech berlínských. A venku na plakátě: Toto jest zaručeně pravý německý profesor (a to bude přeci pravda;

k podvodu ruky nepropůjčím) poprvé za živa přivezený do Francie! — a tak dále. Ostatně můj přítel d' Annunzio rád text složí, ten už najde pravý poetický rozmach.«

»Ale což, skončí-li se zatím válka? dával učenec na pomyšlenou, »víte, na mou smůlu — —«

Impresario se usmál: »Budte bez starosti, pane doktore; doba, kdy by Francouz nevěřil všemu, co mluví proti Němcům, nikdy nenadejde. Ani za tisíc let ne.«

Bylo to zemětřesení? Ne, to jen pikolo přišel na noční službu v kavárně a hudebním úvodem svrhl táč se sklenicemi na vodu.

Dr. Paupersum vyjeven se rozhlížel. Bohyně z »Über Land und Meer« zmizela a místo ní choulil se na pohovce starý, nepolepšitelný divadelní kritik ze zvyku, »trhal« v duchu premiéru, která měla býti na druhý týden, sdubával mokrým ukazováčkem několik houskových drobečků se stola, hlodal je předními zuby a tvářil se na to jako tchoř.

Ponenáhlu se vyjasnilo Dr. Paupersumovi, že sám ku podivu sedí zády k místnosti, — patrně po celou dobu tak seděl — a všecko, co okem zažil, viděl v širém zrcadle před sebou, neboť vlastní jeho tvář zamyšlena se teď na něho upírala. — Švihák také tu ještě byl, žral též opravdu studeného lososa — nožem, rozumí se, ale seděl docela na opačné straně v koutě a nikoli zde za stolem.

»Jak jsem se vlastně dostal do kavárny, Stefanie'?'
sebe sama se zeptal učenec.

Nemohl se upamatovati.

Potom si pomalu rozjímal: Jest to z věčného hladovění, a vidíme-li jiné jísti lososa a popíjeti k tomu vína. Moje bytost se na chvílku rozpoltila. Stará věc to a zcela přirozená; v takových dobách jsme nejednou jako diváci v divadle, a přece také zároveň herci dole na jevišti. A úlohy, jež hrajeme, skládají se z toho, co jsme kdysi čtli a slyšeli a potají — doufávali. Ano, ano, naděje jest krutý básník! Vyličujeme si zde rozhovory, které se nám zdá že prožíváme, vidíme se posuňkovati, až zevnitřní svět se prodře a naše okolí se sráží v jiné, klamné tvary. Ani věť, jež se rodí v našem mozku, nemyslíme již tak jako jindy; jsou obaleny frázemi a provázejícími poznámkami, jako v novelle. — Podivná věc, tahle naše bytost. Občas se rozpadá jako svazek prutů, na němž rozvážeme nit . . . — a opět se přistihl Dr. Paupersum při tom, že jeho rtové mručeli: »Jak jsem se vlastně dostal do kavárny, Stefanie'?'

V tom potrhal já sot v jeho nitru všeliké hloubání:
»Přece jsem vyhrál marku v šachách. Celičkou marku!
Teď přece jest všecko dobře: moje dítě opět se může pozdraviti. Honem láhev červeného vína, a mléko,
a — — — «

V divokém rozčilení hrabal se po kapsách, i svezl se jeho pohled na smuteční roušku, již měl na rukávě, a

ranou vyvstala před ním holá, strašlivá skutečnost: jeho dcera přece na včerejšek v noci zemřela!

Sáhl si oběma rukama po spáncích — — ano, zemřela. Teď také věděl, jak se dostal do kavárny — ze hřbitova, z pohřbu. Odpoledne ji přec pochovávali. Na spěch, bez účasti, mrzutě. Protože tolik pršelo.

A potom bloudil ulicemi, celé hodiny, tiskl zuby a křečovitě měl pozor na klapot svých podpatků a při tom počítal, pořád počítal a počítal od jedné do sta a zase od začátku, aby se nezbláznil strachy, že by ho kroky mohly proti jeho vůli dovésti domů, do holé jeho světnice s chudobnou postelí, na níž umřela, a která teď — byla prázdná. Nějak zde potom asi přistal. Nějak.

Zachytl se okraje stolu, aby se neshroutil. Trhaně a bez přechodů táhlo mu učeneckým mozkiem: »Hm, ano, měl jsem — měl jsem jí transfusí převést krev ze svých cév; — převést krev — — « opakoval několikráte mechanicky; v tom ho vyděsila myšlenka: »Nemohu svého dítěte přec nechat samotna venku v mokré noci,« chtěl vykřiknouti, ale toliko tiché zaskučení vyšlo z jeho hrudi. — — —

»Růže, kytice růží byla jejím posledním přáním,« ještě jednou ho vyplašilo — — — tak jí mohu přec alespoň koupiti kytici růží, vždyť jsem vyhrál marku v šachách, — opět se hrabal po kapsách, a vyběhl bez klobouku do tmy, za poslední, malinkou bludičkou.

— — — — —

Druhý den ráno našli ho na hrobě dceřině. Mrtvého. Ruce hluboko zahrabány do prsti. Prořezal si tepny a jeho krev se prolínala za tou, jež tam dole spala.

Ale na jeho bílé tváři byl rozlit svit onoho hrdého klidu, jehož nižádná již naděje nedovede porušiti.

P ř e l o ž i l B o h u s l a v R e y n e k

MAX OPPENHEIMER:
Podobizna Heinricha Manna.

HEINRICH MANN
GRETCHE N

Novela

Z němčiny přeložil Bohuslav Reynek

Do soboty do poledne paní Heßlingová ještě nevpravila do svého manžela, že se v neděli asi Gretchen zasnoubí. Při jídle posléze se dostal Dědřich v dobrý rozmar; z úhoře, kterého jedl sám, hodil Gretce kus přes stůl. Ale byl to úhoř veliký a tučný; z poledního spánku stenal Heßling, a probudiv se, žádal si býti třen. Choť pošeptala Gretce:

„Teď z něho vyrazíme něco na tvůj klobouk a pás. Jen jak peníze z něho!“ A dala dceři užitečné pokynutí.

Pan Heßling už čekal ve vlněné košili a podvlékačkách mezi poduškami na pohovce. Vydal svoje plavé břicho manželce na ruční zpracování. Úzkostí sklíčen šilhal po třech figurách v dvoutřetinové životní velikosti a z bronzu, jež s výklenku s povýšeně vyjasněnou tváří se dívaly na něho a na jeho bědu: císař Vilém, císařovna a trubač Saeckingenský. A zatím, co paní Heßlingová na všech ostatních stranách se činila kol svého muže, a hlasitě ho utěšovala, vlezla Gretchen do dveří, po kolenou v svých bílých šatech, dlouhý krk slidivě natažen, a s bázní a výsměchem v svých bledničkových očích; nezašramotivši dolezla k stoličce s tatínkovými

kalhotami a sáhla do nich. Trošku to zacinkalo; její máf pravila tím hlasitěji:

„Teď máš po bolesti, a zítra vyrazíme do Goschelrody, abys věděl. Pan assessor Klotzsche také půjde, a sám nic neutratíš, starý. Tolik mám ještě z peněz pro domácnost, vystačíme.“

Heßling bručel; ale masáž ho obměkčila.

Večer za přátelským stolem v hospodě tolik byl v ohni pro světovou moc Německa, že zaplatil, nedbaje obsahu peněženky; a co bylo na Gretchen nového, v neděli mu ušlo, jako vždy. Projevil toliko pevnou vůli, že nepůjde lesem.

„To se dvě hodiny nedojde k nijaké hospodě.“

Assessor Klotzsche mu dal za pravdu, i šlo se po silnici: Gretchen napřed s Klotzschem. Pochvalně se díval na nebe; jeho týlová pěšinka při tom vklouzla za límec.

„B—ezvadný d—en. Ale ne docela neparný.“

„Tatínek si svlékl kabát“ na to Gretchen; a s pohledem sklopeným:

„Nechtěl byste také?“

Ale Klotzsche odmítl. On jako důstojník v záloze, zakusil horšího; — i začal o manévrech. Mluvil věcně a dlouho; prvé stavení dědiny Gäbbelchen už se dívalo ze stromů; Gretchen si povzdechla. Paní Heßlingová nad vším bděla; zčista jasna se rozkřikla: „Zvíře!“ Zvířátko měla v blůze.

„Odporný šimravý hmyz. Už je tadyhle. . . Ne, muži, na šíji ho již nedostaneš, jen mi stahuješ dech. . . Nedělat komedií. To se ti řekne. Ale když to přec kouše! My prostě už máme jiné nervy nežli vy. Ale pro takovou věc muž nemá kraptu porozumění, ne-li pane assessore?

Klotzsche si pospíšil se svým míněním. Chtěl dokonce rozepnouti poutko. Paní Heßlingová se mu uhnula.

„Jedno nic není platno; sedí to příliš hluboko. Zde neprospěje, než: rozepnouti všecko. Jděte kousek napřed s Gretchen, pane assessore. Na takovou věc nemohu přec věru upotřebiti než svého muže.“

A zašilhala po Dědřichovi s necudným šelmovstvím. Assessor se červenal. Gretchen měla hlavu sklopenou. Šli.

Klotzsche nejist prohodil poznámku o fatálních živočiších. Jinak ale jest prý on velmi pro svěží volnou přírodu, a zvláště pro plachetní sport. . . Gretchen zas už vzdychala. Ustal a zeptal se, zdaž ona také miluje přírodu. Ano? a co nejvíce: hory? jehňátka?

„Zelený salát“ řekla Gretchen, polou ve snu. Sama jevila se zelenavá, a bledničkou div neomdlévala: jakož se jí dalo vždycky, kdykoli se příliš nudila; látajíc punčochy nebo v kostele.

„Zelenému salátu?“

Tak. Neboť hned ráno Gretchen si koupila ze svých týdenních peněz půl libry pralinés, a všecky je snědla; a nyní snila o salátu s pepřem a hořčicí.

Klotzsche byl udiven její odpovědí, ale nikoliv nespokojen. Díval se na ni a posunul si límec. Ale Gretchen, s hluboko spuštěnými řasami:

„Jak jen ty protivné křemínky runýrují člověku střevíce! Také je taková podrážka dneska jako z papíru!

Nestěžovala si na bolesti, jež jí křemínky působily, toliko na výdaje! I rozhodl se Klotzsche.

„Kraetchen. . .“

„Sophus. . .“

Když snoubenci ruku v ruce se objevili, kterak se otec podivil! Paní Heßlingová vítězoslavně se usmívala. Nebo že by manžel odřekl rezervnímu důstojníku, nebylo se co báti: na to se milý manžel bral životem se svědomím příliš nedobrým, poněvadž nebyl alespoň poddůstojníkem.

Když Klotzsche přišel na zasnubní slavnost, slyšela ho Gretchen stenati před jeho přáteli, jak jest mu ještě bídně; a potom si šeptali patrně neslušnosti. Gretchenino srdce klepalo. Za stolem cítila narážky v každém slově. Klotzsche mlčel. Toliko v rozmluvu pastora Zillicha se vmísil, a prohlásil, že věří v těla z mrtvých vzkříšení; drsným hlasem jako po opici a s takovou hrдостí, jako by se chlubil, že stráví dvacet porcí vuřtu s kvašeným zelím. Všickni souhlasíce mu přikyvovali. Gretchen se kousla do pysku a ukryla oči.

Načež se velice divila, že všechno zůstalo tak slušno. Klotzsche seděl každý den, když se smrákalo, u ní v pokoji stylu Jugend, a obchvíli propověděl:

„Kraetchen . . .“

Ona pokaždé odpovídala v hláskách, jež cit roztahoval:

„Szaophis . . .“

Ale ponejvíce při tom myslívala na jiné věci. Ptal se jí, čemu se učila ve škole. Odvážila se na světlo s několika nezbednostmi, jež vyvedla učitelkám; ale ucítla z jeho udiveného a nuceného smíchu, že její otrásání autoritami ho znepokojuje pro autoritu jeho, i přestala s tím. Pak on vyprávěl, co ráno se událo u soudu. A potom mlčeli až do příštího „Kraetchen“ a „Szaophis.“

Jednou se rozhovořil o milosti. Gretchen ovšem vnitřně není zvláště zbožna, což on chápe. V jejím věku také býval toliko vlažným křesťanem. Bohudíky dosáhl ještě připojení, a sice přispěním pana von Haffke, generála ve výslužbě. Dnes dlužno býti zbožným; dbáme-li poněkud na sebe, nelze se tomu na dlouho vyhnouti. Také Gretchen ještě se dožije milosti: jakým způsobem a jakou cestou, ovšem nemůže on věděti. To že jest také jedno.

„Až budeme státi před jeho trůnem, řekne Bůh: „Ano, synu milý, jakou cestou jsi se dostal k milosti, to je mi načisto vuřt.“

Assessor dával mluvit Bohu obzvláště různě a úseč-

ně. Klotzscheovy oči vzaly na sebe vzhled bojovný, i posunul si kníry do výše. Venku zakašlala paní Heßlingová, nežli zavolala k jídlu. Gretchen pro sebe si povzdychla: „To kašlání si můžeš nechat.“

Načež rozjímal:

„Klotzscheovi jest třiatřicet a váčky též má pod očima. Ten už jistě všelicos zažil.“

Také se rozpomenula, že nyní žena má býti přítelkou manželovou. Klotzsche nesmí toho nikterak uchovati pro sebe. „Jen počkej, potvůrko“, pomyslila si Gretchen. A potom se ho otázala, libě pějíc, zdali přece před ní žádné nemiloval. Klotzsche se zapýřil a popřel.

„Toho ti nevěřím!“ řekla Gretchen s určitostí.

„Tedy nech toho.“

Svraštil čelo, ale Gretchen se nedala.

„Slyšíš, Sophus, jen mi laskavě nic nemaluj. Mám-li se státí tvou ženou, musím věděti, co jest a co ne.“

Ale nebylo nic; Klotzsche o ničem nevěděl; všecko hned hotovými zaplatil, bylo to odbyto, a nebylo o tom co říci. Gretchen stáhla ústa a dlaněmi si mnula oči.

„Naposledy máš dokonce děcko?“

Popatřil na její slzy, zafuněl, točil palci do neurčita přemýšlel o možnosti, nevynalezne-li něco, co by se dalo zpovídati. Ale nerozkýval se. Paní Heßlingová už kašlala; Gretchen zamručela:

„No tak, teď dostaneš své uzenice a svoje pivo.“

Ačkoli sama shltala devět obložených chlebů, nevraživě se dívala, jak Klotzschemu chutná.

Potom seděli všickni v staroněmecké jizbě u plynové lampy; její světlo se třpytilo na císaři, císařovně a trubači Saeckingenském. Máti šila, otec sděloval z novin zprávy ode dvora, ženich a nevěsta nedělali nic. Dokud zde byl ženich, nebyla Gretchen nucena do ručních prací. Však také pouhé pomyšlení, že nemusí, ji povznášelo; jinak se nudila spíše ještě víc, nežli když spravovala punčochy. Klotzsche seděl, zažíval a díval se na ni; a Gretchen srovnávala pod cudnými řasami, kolik ještě se nedostává jeho břichu, by bylo tak tlusté jako tatínkovo. Zdaliž ani tatínek, než se oženil, nic nezažil? Na nic nevyhlížel. A maminka toho lépe neuměla, nebyla moderní, uznala Gretchen. Proto ona i tatínek, jenž sám byl takový, ji nechávali s Klotzschem samotnu. Nu, na Klotzsche se mohli spolehnouti. . . Co vlastně maminka měla ze života? Nic než tatínka: to bylo málo. Máti vždy si dávala přespríliš libiti; a teď tu seděla, skorem už stará, a zašívala pořád ještě tatínkovy košile. Kdyby jednou alespoň byla tatínka podvedla! Při tom měřila Gretchen, plna dobrých úmyslův, Klotzscheovo břicho. Sama často se divívala, kterak vidoucí a odvážna teď jest, a že jí poznání tak přicházela, jako kdyby ani nebyla Gretchen Heßlingovou z Meisestrasse, a všem od dětství známa, ale bytostí zcela pro sebe, odněkud zcela odjinud. Ostatně se tvořil tento pocit a všecko co

Gretchen si myslívala, vždy jen jako prchající, hodně daleká hvězda v přítmi jejího bezkrevného mozku. Ustavičně požívala nosem, cítila se studenou a občas se přistihovala, jak již patří do točících se kruhů ve vzduchu, jež pokaždé přicházely, než se jí udělalo černo v očích a než omdlela. „Ne, to teď ne“, pomyslila si a násilím se vzpamatovala.

Načež tatínek a Klotzsche šťastně odešli na pivo; teď si s maminkou o všem porozpráví. Ano, o čem pak? Posléze nalezla:

„Ty, maminko, musím později také Klotzscheovi láti ponožky, když je měl už na nohou? Tatínek mi svoje vždycky dává; a když řeknu, že jich nerada cítím, říká, že nemám srdce.“

U Elsy Baumannové mívala více rozumů. Slibovala, bude-li nucena vzít si Klotzscheho, že třikrát za den omdlí, tak prázdný že jest. Elsa ji poučila o tom, že zajisté s jistými jinými dámami dovede být zábavným; ale u Gretchen si chce odpočinouti. To prý vždy tak jest.

V půlkruhu lóží, v kterých čekaly na „Veilchenfres-sera“, nakláněly se k sobě samé růžové, bílé, blankytné blůzy. Gymnasisté toužebně po nich slídili operními skly; ale ony byly zabrány důležitějším.

„Když se vyžijí“, věděla Elsa, „potom přijdou za námi. Na nás zbudou rovně zbytky. Kterak nám to má stačiti? Dovedu si zcela dobře pomysleti, proč paní as-sessorka Bautzová se zbláznila. Paní doktorka Harnischová sama si říká, že se taky zblázní. Jen si pomysli, za šest měsíců Harnisch jednou k ní přišel. Není to děsné? Rodiče jí radili, ať si potají vezme milovníka.“

„Děsné“ dotvrzovala Gretchen. Byla nadobro probuzena. Obě dívky se na sebe dívaly tvářemi plnými nenávisti. Ale pozorovaly, že státní zástupce Buck se na ně dívá, i dostaly bez namáhání svůj květinový vzhled, vzhled sladkého kvetení. Potom začal „Veilchenfresser“.

Konec jednání Gretchen sotva si dala na čas, by spolykala teprve polou rozplynulé pralinés.

„Potom žádáme také svých práv! Potom ať také všecko smíme před sňatkem! Načež, pro mne za mne, ať si začne kočkování.“

„Raději hned se vůbec nevžívati“, řekla Elsa. Ale zde se dělili názorové. Gretchen si řekla sama u sebe: „Ne, má milá, to jen říkáš, protože žádného nemáš.“ A nahlas:

„Podívej se, jaký mi daroval Klotzsche prvotřídní prsten. Rubín a sedm perel. Rudá jest láska, dokonce pravil.“

Elsa zkoumavě jej přelétla očima.

„Ano, chceme-li za takovou věc prodati štěstí svého života.“ —

„Ale nemluv“, mínila Gretchen, „však to také ještě uděláš.“

„Já: já odejdu do Berlína a začnu si poměr.“

Přes Gretchenin smích setrvala při svém. Což neza-
nechala kreslení do modních listů, jemuž se naučila v
ženské pokračovací škole, jen proto, že bylo proti jejímu
přesvědčení? Bylať pro stříh reformní. Proti svému pře-
svědčení nikdy by nejednala.

... „Nu právě“, řekla posléze Gretchen. Poněvadž se
syčelo, bylo jí zadržovati odpověď po celé druhé jednání.

„Ale když jsme minulou sezónu za divadelními dveřmi
číhaly na pana Stolzenecka, a já za ním hodila kytici:
kde pak jsi tehdá byla? Kdo se to tehdy bál...“

„Byly jsme ještě žáby. Od té jsem já byla v Berlíně,
a ty jsi zasnoubena“.

Vzdychly; a rozpomínaly se na dobu, kdy společně
milovaly pana Leona Stolzenecka, na něho číhávaly,
plížily se za ním, posílaly mu anonymní listy, kde se
horšily na jeho kritika. Také jeho podpis měla Gretchen,
na jeho fotografii, kterou koupila, jemu poslala a poste
restante si nazpět vyprosila pod značkou „Sfinga“. Loni
teprve to bylo? „Ach Bože, tak to bylo krásné!“ Foto-
grafii před svým zasnoubením schovala, jakmile co čila.

„Zase si ji jednou vyhledám. Kdybych tak ji ukázala
Klotzscheovi, jak pak by se na to tvářil.“

Vyprskla; stará jakási dáma se ohlédla a Gretchen šepotala způsobně:

„Mám mu vykládati, že jsem měla s panem Stolzeneckem poměr? . . . Jest rozkošný. O můj Leon!“ — polou uchvácena a s zavřenýma očima. „Není-li dnes opět strhující? Veilchenfresser, toť přece jenom ideál. A takovéjemné manýry má. Teď si pomysli Klotzscheho! Ne, i my po spravedlnosti ať všechno smíme!“

„Taky smíme“, tvrdila Elsa. „Vzdala-li jsi se muži, kterého miluješ, prostě potom se postavíš před svého snoubence a poviš mu: Taková již jsem, není co dělati, vyžila jsem se a zůstala jsem si věrna. Teď, pane, jest na vás, byste učinil, čeho nemůžete zanechat.“

Gretchenino srdce poskakovalo touto divokou vyhlídkou.

„Což myslíš opravdu?“ zeptala se, a smála se, jako bajce, kde všechno příliš hladce se odbývalo. Ale posléze s Klotzschem? Zlý nebyl.

Vyšly na chodbu. Samá mládež řadami se tam nadnášela, hihlala se, posměvačně se stavěla, a styděla se navzájem. Gretchen trvala zasněna.

„Onehdy jsem zaslechla maminku, jak povídá tatínkovi, že paní státní Fritzscheová má poměr s panem Stolzeneckem. Věříš tomu?“

„Proč pak ne, když přece měl cosi s paní Wendegastovou.“

„Myslím spíše, že maminka to neřekla než proto, po-

něvadž Fritzscheová dostala nový klobouk a maminka ne.“

U buffetu bylo se jim proplétati a šeptati. Pily malinovou sodovku a jedly hubinky.

„A při divadle“, pravila Elsa, „není prý jediné, které by už nebyl — rozumíš.“

„Sprosté potvory“ sykla Gretchen, rozhořčena žárlivostí. Což všechny by měly býti šťastny panem Stolzeckem, a jen onane? Vykračovala si rozhodněji. V tom zahrnul Klotzsche do chodby, — a jako květina dumala mu Gretchen vstříc.

Ráno paní Heßlingové bylo volati Gretchen z postele. Ještě v košili běžela do schránky na dopisy.

„Co pak máš? Co pak tam má být?“

Gretchen sama toho nevěděla. Dlouho se protahovala u kávy a u kradmého románu. Od čištění lamp utekla do kuchyně, ruce od petroleje, a chtěla věděti, co bude k obědu. Nic než německý beafsteak a květák? Gretchen čekala cosi docela zvláštního.

Když posléze směla si vyjít, znenadání ucítla srdce bít až v hrdle; bylo jí nabrati dechu, než se odvážila ven domovními dveřmi. Co se mohlo dnes všechno přihoditi?

V krámech polovici toho zapomněla, všechny cesty

konala dvakrát, — a v tom uhodila na věži jedna, a Gretchen opravdu se viděla u divadla, kde právě bylo po zkoušce. Pan Stolzeneck se bral se schodů. Měl už na sobě kožešinový plášť; a smál se nahlas s Rochéovou a s Poppyovou. Rochéova mu fukala do paže. Ale Gretchen mu šla přímo vstříc, usmívala se a krapet pokývla. Když je přešla, cítila, že má tvář dosud bolestně vyvrácenu tím úsměvem, a nedivila se, že obě dámy se smály. Hekaly divoce a přidušeně, jako by si držely dlaně na ústech. Gretchen si pomyslila, i to že nyní jest jedno, a plížila se dále. V tom uslyšela za sebou kroky. Její se zčista jasna jednou tak prodloužily. Uchýlila se do sadů, vzala útokem městské hradby, měla ústa otevřena a zděšené prázdno v očích. Pan Wilmar Bautz, Cooksbautz, se zde procházel; a místo by opětovala vzletný jeho pozdrav, zacívěla mu do tváře, úpějíc o pomoc. Kroky hercovy bylo slyšeti blíže, ještě blíže. V tom trhla rameny, neboť zavolal: polou šeptem zavolal „slečno“. Bylo to jako bývávalo, když Gretchen z neposedné hlouposti a z potřeby sensace udělala dlouhý nos na učitele, i uviděla se znenadání tváří v tvář strašidelnému faktu, že pojal věc vážně a že se blíží následky.

Kam teď? Toliko příkrá pěšinka mohla ještě zachrániti Gretku, a na jejím konci záchodek, stojící nad městským příkopem s labutěmi. Bylo možno, by neviděna klouzla za roh? . . . Ne; i na tu pěšinku bez výhybky za ní spěl. Byla ztracena. Nic už nežli domeček a labuti

dole, jež tam měly chlad a dobré bydlo. Za labutěmi nebo do domečku. Gretchen učinila poslední krok k domečku. Ale pan Stolzeneck pravil: „Milá slečno, to přece není pro dámy.“

Gretchen se otočila, šeptla „huch“ a zoufalstvím se zasmála. Takové ukrutné převahy ještě na žádné tváři neviděla. Jeho rtové pracovali, i když nyní ani už nemluvil, s takou ohebností po jeho klidných, bílých zubech, že se o ni pokoušely mdloby. Pozdvihl cylindr a prostě s ní obrátil.

„Patrně —“ i čekal pln příslib, naklonil se k ní s boku a tolik posunkoval, že jí bylo zavřítí oči. „Patrně slečna se tam cítila přitahována, že její pan otec to založil? Mám-li pravdu, slečno Heßlingova.“

Gretchen otevřela oči. Že ji znal, tím stav byl poněkud zákonnější, stopa méně podezřela.

„Ano“, řekla nikoliv bez hrdosti, „tatínek všecky je založil. V městské radě s tím zvítězil, víte, a potom hned také mu uloženo, aby je zbudoval. Tatínek tomu rozumí“, — a Gretchen důležitě pokývla.

„A ještě k tomu má takovou rozkošnou dceru, to jest skoro příliš na jediného člověka.“

„To jistě povídáte jenom tak“, mínila Gretchen, téměř rozpustila. Pojednou byla unášena, jako křídly. Ať si přijde, co chce: nic už by jí nezarazilo.

„Na mou svatou pravdu, na to s klidem můžete vzít

jed“, pověděl pan Stolzeneck; a Gretchen, hlavu na rameni, oči obráceny k výším:

„Kdo tomu uvěří.“

„Vás už jsem si přece dávno povšiml. Vy jste přec ona slečinka, jež mi onehdy v Gaebbelchenstrasse kynula z okna a upustila hadr na prach.“

Gretchen se kousla do rtů.

„Ach ne, já bydlím v Meisestrasse.“

Ale on řekl prostince a pln kouzla:

„Nu, Gaebbelchenstrasse nebo Meisestrasse, ať tak aneb onak, míním Vás, pochybností zde vůbec nelze připustiti.“

A Gretchen, slzu na řasách, dojata vděčností usmála se naň. Záhy se tomu vyhnul. Pohled měl každou vteřinu jinde, ruku hned na okraji cylindru, hned roztaženu v povětří; a kroutil se v těsném pasu svého svrchníku, jenž měl velmi dlouhé šosy, a smál se a přece měl hořko kolem úst. Jeho tváře si Gretchen nemyslívala tak docela úzké, nos méně vmáčknut. Ale kadeř, již cylindr tiskl, tu znala. Ústa zůstala natrpklá, poskakovala mezi tenkými podélnými vráskami lící jako provazolezec. Ale jaké oči měl pan Stolzeneck! Jejich černé lemování a černá obočí vyskakovala bez přechodu, jako jediným trhnutím, z bledé, krapet matnavé kůže. To bylo krásné, až to bolelo. Když se podíval s hůry na Gretchen a spustil černé řasy na oči jako noc modré, bylo to jako smuteční vrby nad lučinou. „Skřítkové“, myslila si Gret-

chen, „tam kutí.“ Bolestná krajina byly páně Stolzeneckovy oči. Zajisté že vytrpěl mnoho těžkých ran. Neurčitý popud, by jej zkonejšila, otrásal Gretkou. I vzdychl, ještě nežli ona vzdychla.

„Baže, slečno, vy jste si s opatrností vyhledala svých rodičů. Ovšem neznáte, než toliko lepší rodiny. Když tací lidé jako my vstrčí nos do města, volají paničky přes ulici: Sousedko, sundej prádlo, jdou komedianti.“

„Toť přespříliš hloupé“, s důrazem tvrdila Gretchen.

„Ano, to pravíte. Ale jen poproste svou paní matku, ať mne pozve. Ten den asi byste musela spraviti jednou tolik ponožek.“

Gretchen naklonila čelo, byloť tomu tak.

„Nechodívám zde než k paní Wendegastové.“

„Ach ano“, přispíšila si Gretchen. „To je taková...“

„Vidíte! Protože obcuje s námi herci.“

Gretchen koktala a zajikla se. Paní Wendegastová tedy vůbec ani není takovou, před níž by bylo třeba odbočiti do nejbližší ulice? Gretchen, vedle níž se bral herec po hradbách, dostala se znenadání v obzor bytí paní Wendegastové, jež tak dlouho s všemi ostatními měla za nejvýš opovážливо a zcela nepřípustno. Jaký nový život! . . . Pan Stolzeneck zahovořil:

„Názory, chvála Bohu, nejsou všude tak zpátečnické. Ve Vídni na příklad jsme měli bezvadný besední kroužek.“

„Byl jste tam už také při divadle?“

„Rozumí se: u dvora. Ovšem bych neměl potřebí, potloukati se zde po mizerných společnostech; toliko že jako umělec má člověk již kočovný pud v sobě.“

„Jistotně jest rozkošno býti umělcem?“

„Báječná věc, slečno. Dále však se mnou asi nepůjdete? Ano, teď nastanou ulice, a tu by vás mohl někdo známý viděti s komediantem.“

Gretchenina tvář planula. Zvrátila oči, chtěla se brániti strašlivému podezření. Ale byla pravda, i nemohla jí změnit. „Jenom nechte“, prohodil zatím. „Nejsem citliv. Teď si jděte pěkně na svůj oběd, a já se ohlédnu, kdo mi půjčí talíř polévky.“

„Ach! což nemáte peněz?“

„Ó naopak!“ — a zasmál se. „Jen mi teď právě vězí v obchodech. Báječná věc, slečno. Ostatně, nemohla byste se přeptati pana otce, nepotřeboval-li by korespondenta? Stenografuji nádherně.“

„Ale vy jste přece umělec!“

„No žeť. Nelekejte se tak strašně! Mám dnes večer hráti ve „Fallimentu“: člověk potom celý den žije v úloze, víte. Ostatně už můj původ by mi zapovídal. — Neboť ovšem jsem diskretního rodu.“

Nabyla uctivého vzhledu. Milostivě řekl:

„Však se ještě uvidíme. Napište mi někdy, slečno. Víte snad, kde bydlím?“

Kolikráte Gretchen šilhala do jeho okna! Kdysi — ale bez Elsy Baumannové nikdy by se toho byla neod-

vážila — vylezla po schodech a za jeho dveřmi vykonala pobožnost před jeho navštívenkou; Gretchenina kolena všecka zemdlela; bílá ještě za vzpomínky, pozdvihla k němu oči. Ale ihned uhnul, posunul cylindr, vyslovil naději, že zase brzy Gretchen potká, a, než ona vnitřně toho dospěla, elegantní a hbitý byl tentam.

„Proč tak dlouho nejdu k obědu? Ba, mamičko, zkouška u švadleny trvala až do půl jedné, a potom jsem potkala paní doktorku Harnischovou. Vždyť víš, jaká to je stará klepna.“

Paní Heßlingová zapomněla své zlosti.

„Co pak povídala?“

Gretchen ani nepotřebovala přemýšlet, než se jala lháti. Byla všecka probuzena. Život zčista jasná byl strašlivě zajímavý; měla tajemství, okrsek, jenž náležel jen jí a kam se nikdo neodvažoval: jako kdyby bruslila při té straně městského příkopu, kde ustavičně zela veliká díra. Dámy Roché a Poppy mohly o ní vyprávěti u paní Wendegastové. Mathilda Benschová mohla viděti z okna: potom věděli všickni, že Gretchen má cosi s panem Stolzeneckem. Ovšem myslely, že to jest poměr; i já myslím, přiznala se sama sobě Gretchen; a už jí bylo v srdci, jako že to jest totéž. Srdce zabušilo při každé

vzpomínce na něho. Vše, co jí byl pověděl, střídavě se navracelo.

„Což pak se červenáš?“ zeptala se paní Heßlingová.
„Tatínek to přece tak nijak nemyslí.“

Gretchen ani neslyšela, co tatínek povídal, a začervenala se ještě temněji. Ale na to s velikou zručností pošpinila Mathildu Benschovou; kdyby snad se stalo a Mathilda chtěla o ní klepati. Do toho slyšela pana Stolzenecka, an praví: „Moje slečno, to přec není pro dámy.“ Jí to řekl, právě tak svižným hlasem a s dokonalým půvabem, jako Veilchenfresser: jí jediné. Bylo, jako kdyby Gretchen sama byla hrála na divadle. „Neměla-li bych talentu? Proč ne. Což pak to víme?“ Slyšela se v duchu právě tak jemně hovořiti a viděla na sobě totéž uhlazené chování. Co teď by si ještě počala s Klotzschem! S Klotzschem, který palci točil mlýnek na svém pivním břiše, který ustavičně polykal poloviny slov, a nemohl do pokoje, aniž by nevrazil do dveří. „Slyšíš, maminko, ale s Klotzschem o své svatbě tančiti nebudu, pořád svým břichem šoupe po člověku.“

„Nebud' tak bez srdce!“ žádal pan Heßling pobouřen, a Gretchen bylo se příkrčiti.

Ale Klotzsche už jí nedovedl imponovati. Jakmile se sami spolu usadili v pokoji stylu Jugend, spustila Gretchen:

„Ty, Sophus, abys věděl, mne si o prst neomotáš, já jsem moderní žena.“

Poněvadž se nezdál na to nachystán:

„Chci všecko poznati. Jen si laskavě nemysli, že zde budu ustavičně civět v té pasti. Na svatební cestu vesele si vyjedeme do Berlína. Nu, řekni přece, že mne také rovně vezmeš s sebou do všech lokálů. No, nu, jenom nepředstírej unavení, a otevři hubu!“

Klotzsche se zmátl za neodpouštějícího pohledu Gretchenina. Ale bylo se mu vytasiti s berlínskými vědomostmi. Učinil tak líně a opatrně. Gretchen ho přistihla:

„Hlavní věc vynechals'. No? No? Amorovy Besedy přeci! Přisahaš, že mi je ukážeš?“

Klotzsche váhal, narůstaly mu námitky. Gretchen je odřela.

„Vid', jsi filistr?“

A Klotzsche horem pádem jal se slibovati Amorovy Besedy. Vlastní její odvaha opojila Gretchen.

„Filistra, fuj, pabouka, toho bych si nevzala. Vůbec měly bychom my ženy všecko směti, co vy smíte. Vy se vyrážíte, jak se vám líbí, a když přijdete k nám, nic už nemáte. Z toho se panu assessoru Bautzovi paní zbláznila. Když jste takoví, tak si právě musíme také vzíti milence, a pokud možno stejné. Tobě, můj nejmilejší, jistě by to bylo vůbec docela fuk.“

„Nee, Kraetchen, nee —“

Klotzsche se dostal do pevné polohy.

„To by mi ale nebylo fuk ani za mák. To bys musela si vzíti jiného za muže, ne rezervního důstojníka.“

Gretchen ohrnula ret; ale zde, kde Klotzscheovo sebevědomí se opíralo o sebevědomí celku, shledala ho neochvějným.

Druhý den odpoledne řekla Else Baumannové, jež učinila návštěvu, chtějíc býti pozvána na veselku:

„Ty, Elso, mám-li vzít Klotzscheho, potřebí abych si ještě jak se patří rozmyslila. Přece jen se trochu valně zpozdil: nechce, abych se vyžila.“

Elsa shledala rozpaky Gretcheniny plně oprávněnými, a zrazovala jí od Klotzscheho.

„Já, co mne se týče, půjdu do Berlína a začnu si poměř“, opakovala.

Gretchen spínala a popouštěla prsty, popouštěla a spínala je. Posléze, pukajíc potřebou sdílení:

„Mám ti něco vypravovat?“

A pověděla všecko. Elsa nejprve tomu nechtěla věřit; a potom se dala do křiku:

„O jemine!“

„Co pak se směješ?“ zeptala se Gretchen zaražena.

„I nic“; a Elsa potlačila svoji škodolibost. „Jen myslím na Klotzscheho. Tomu toho přeji.“

„Vždyť z toho nic nebude“; — s hlubokým povzdechem.

„Jak by ne? Tak přece zmiz se svým Leonem! . . . Vid', to se díváš. Ale jak jednou jim vytřete zrak, budou nuceni vám dáti dovolení k sňatku a Klotzsche si utře a to bude řevu!“

Gretchen oslněna se usmívala; neříkala už nic, sotva se odvažovala myšlenky. Celou noc zápasila. V bouřlivém jejím polospánku spílal tatínek výrazy, jichž Gretchen jaktěživa neslyšela, maminka lomila rukama jako herečka, i vyvstal před Gretchen Klotzsche v uniformě, hroze, a všecko město za ním. Ale z toho se pohnáhlu jako světlo z mrákot vybírala páně Stolzenec-kova tvář, — a jeho ruka, jež pozdvihovala cylindr, setřela všechny ostatní vise. Gretchen vstala a napsala mu. Že cítí neodolatelnou potřebu, již dnes opět ho viděti. Pan Stolzeneck porozumí. „Kde?“ přemítala. Dlužno, by to bylo venku a v ústraní. Ne, nic není vhodnějšího. Apotom ta krásná vzpomínka, jež na tom místě ulpěla. Hlas opět zazníval, jímž tehdy řekl: „Moje slečno, to přec není pro dámy.“ I napsala:

„Opět u domečku.“

Řekla, že potřebuje benzinu, zaplatila penězi posluhovi a vrátila se: láhvička se jí rozbila. Už o půl byla na místě dostaveníčka. Ale ani o jedné ještě nešel. Když o půl druhé ho neviděla, plakala Gretchen. Snad už jí nemiluje? Ve dvě se rozhodla, že přes to s ním uprchne. On jistotně to učiní, neboť tatínek má peníze, a láska se dostavuje v manželství, říká maminka. Za to o půl třetí byla úplně zničena. Ale když ve tři si svlékla rukavice a hladila je, by jich uchovala: stál jí tváří v tvář a usmíval se.

„Na mou duši jsem nemyslel, že byste zde ještě byla.

Pardon, pardon. Zkouška totiž trvala dnes do tří. Nemilá věc."

Gretchenino nitro náhle se rozplývalo štěstím, její tvář byla dojata. Jenom zkouška! Vše bylo dobře: zkouška jen byla vinna. Ale jeho pohled se vyhýbal, rozptýlen se potuloval, a pan Stolzeneck často pokašlával. Prohlásil, že na krátko má kdy. Náhle se mu zachtělo pojísti s Gretchen v restauraci, ihned na to se vzpamatoval, že to nejde a smál se s nemírnou zvučností.

„Jest to sice komická otázka, ale, slečno, mohla byste mi náhodou půjčiti dvacet marek? ... Pro pána! jak jste se polekala! Ovšem nemáme si vypůjčovati od dámy, již se koříme. Zlopověstná věc. Nu, mohli bychom se obrátiti: heeme laatschen, by se tady řeklo, ne?

Dnes ještě častěji si sahal po cylindru, obracel se hbitěji v útlých bocích svého svrchníku a jeho ústa, i když mlčel, ustavičně se provlékala a hopkala v bledé jeho tváři s tlustými smutečnými okraji očí.

„Máte vy pěknou ruku, slečno!“ i zastaviv se pojal její ruku k sobě, jako by mu náležela.

„Jemný prsten.“

Stáhl jej a vsunul si ho na prst.

„Zdá se vám, že mi svědčí?“

Při tom se smál; a Gretchen se do tmava zarděla. Zajisté uhodl, že má prsten od Klotzscheho, a tropil si smích.

„Mám dnes večer s ním vystoupiti? Musíte mne vi-

děti v té hře, slečno, jest strašně neslušná. Tedy ujednáno, vystoupím s prstenem. Adieu. Dále se mnou nesmíte, jinak nás uzří. Adieu.

Gretchen měla všelijaké námitky. Překvapena se za ním dívala; potom rozjímalala místo na prstě, kde kroužek býval; a potom zesmutněvši vzdychla. Tak si odešel a hrál v neslušné hře. Jemu se smálo. Takoví byli muži. Na to nemyslel, jak má Gretchen doma vysvětliti, že přišla o tři hodiny pozdě na oběd a nemá již prstýnku. S zaraženou tváří se ukázala a podala zprávu, že zůstala u Klárky Harmischové. Klárka velice prý stůně, také večer dlužno, aby ztrávila u jejího lůžka. Dokonce i plakala. Jen ať maminka ji těší. Pan Stolzeneck nebyl hodný, Gretchen nemohla říci slůvka o útěku. Byl roztržit a měl naspěch. „Nudil se u mne?“ Bylo jí tuze úzko. „Vím dobře, že jsem hloupé stvoření, on pak slavný muž.“ Trpícím hlasem žádala peněz, že koupí Klárce tokajského, a potom šli do divadla. Neslušností ani neslyšela a nepozorovala, že byla tam ona jediná dívka, a že o ní mluvili. Seděla zcela vpředu, a neodvracejíc očí upírala je na pana Stolzenecka. Nemožno, by jí neviděl; ale nechtěl. A na prstech trčelo několik prstenů brilantových, ale ni žádný s rubínem a sedmi perlami.

Omračena, opuštěna a bědna kladla se Gretchen na

lože. Byla příliš mdla na pláč. Tropil si z ní žerty. Zítra prostě přijde prsten zpět, a snad bude u toho lístek a na něm vrženo geniálními tahy : „Slečno, jak jste se včera pobavila v divadle?“ A pak s tím bude konec. Celé ráno se plížila Gretchen mezi svým pokojem a schránkou na dopisy. Tedy se nestalo nic ? Pan Stolzeneck byl ještě krutší, než by si Gretchen ho byla myslela. Mohl přec vědět, jaké s tím má soužení, když při každém hnutí rukou jest jí schovávat prst. Už ji všecek bolel. V hněvu složila psaní. Večer již se sháněla na poště po odpovědi ; ale ještě ani druhého dne jí tu nebylo. Nu, rozumí se. Také nebylo třeba, abych ho urážela, já hloupé potvůrče. Veliký umělec jako on, ten si tak vzpomene na můj prstýnek ! Na takovou věc on právě zapomene procházkou.“ A napsala ještě jednou, velmi pokorně. Tu jí opravdu přiletělo psaní z okénka na poště : rozechvěním sahala Gretchen vedle. Řádky písma se stahovaly, jako záhybové tahací harmoniky, bylo jí čekat, až se opět ustanoví. Potom četla :

„Vážená slečno !

Pokud se týče známého prstenu, nejedná se nikterak, jak se ráčíte domnívati, o zmýlenou nebo zapomětlivost ode mne, ano jste mi přece týž výslovně darovala. Řekla jste ještě : Sluší vám lépe nežli mně, nostež ho na věčnou památku.

Proto Vás varuji, byste mne nadále pro prsten již neobtěžovala, jinak ovšem byste dovolila, abych se vzdal

svého šetrného chování, a veřejným učinil Vaše nedovolené vztahy ke mně.

Naše schůzky snadno by se daly dokázati a mimo to nejste první.

S nejdokonalejší úctou Leon Stolzeneck.“

Ano, ano : písmeny krásny a pružny zde všechny stály a opravdu toto znamenaly. Toliko Gretchen neměla už srdce na svém místě, a chvěla se po všech údech. Země se ztratila a děsivé propasti žádaly Gretchen, ať se do nich dívá. Ruku na očích, odešla z pošty ; a venku se plížila dle zdí, jako by sama byla zlodějkou. Byl zloděj ! Pan Stolzeneck byl zloděj ! Toho nikdo nevěděl než Gretchen, a zajisté také nikdo by nebyl na tu myšlenku přišel : právě tak nejako na tu, že pan Stolzeneck je strašidlo. Mezi živými a mrtvými nebylo hlubšího příkopu, než mezi poctivými lidmi a zloději. Do dneška Gretchen neměla o zlodějích ponětí jako o lidech, kteří by mluvili německy a jedli pomazánku. Tam nahoře seděli ve staré městské věznici, stráž tam přecházela, a sem vůbec nenáleželi. Gretchen, poděšena svými novými zkušenostmi, zašilhala tam nahoru. Týž pan Stolzeneck, s kterým se procházela po hradbách, ten tedy vlastně byl doma tam nahoře. Nebo spíše, bylo možno býti zlodějem a přece neseděti tam nahoře, ale procházeti se po hradbách. Všecko se mátlo a po hlavě kamsi skákal. Mravní svět se boural zemětřesením. Plná úzkosti zápasila Gretchen, by se udržela na povrchu. Snad tento zloděj

toliko se dobyl z městské věznice a hrál divadlo, by mohl Gretchen oloupiti o prsten? To bylo účelem všeho? ... Ne, tak to asi nepůjde. Vyděšena zasedla Gretchen k obědu; jak jen tatínek a maminka mohli býti tak ze srdce veseli! Což nevěděli, že takové věci se dějí? Už neschovávala prstu, shledávala, když se všecko rozpadá, že není proč. Tak teď maminka uviděla!

„Kde máš prstýnek?“

„Ach“! Gretchen neohrožena: „Myla jsem si ruce, leží na umyvadle.“

„Hned jdi pro něj, ať se neztratí. Nemáme žádného člověka uváděti v pokušení.“

Gretchen vstávala, ale tatínek zvolal:

„Neutíkat od stola!“

„Tedy ne“, pomyslila si Gretchen.

Po jídle odešla do svého pokoje, bouchla dveřmi a zafala pěstě. Byla rozhořčena. Osud byl sprostý, a lidé byli sprostí. Klotzsche pořouchlý velbloud a pan Stolzeneck zloděj: to si osud vymyslel pro Gretchen. Pan Stolzeneck posléze právě tak dobře mohl zůstatí poctivý, vždyť přece Gretchen proň horovala! A on hrozil, že ji vyhlásí svou milenkou! „Ty Luciáši! Ale to z tebe vyženu!“ Věděl předběže, že při tom má slovo doktor. Ale skandál ovšem tak jako tak by z toho vzešel. Ó! pan Stolzeneck byl pálený, strašně pálený; — a vřelá vlna se hnala v Gretchenino srdce. Přece zůstal jediným mužem, kterého milovala! Tak krásný, tak jemný a tak

uhlazený! Bylo opravdu tolik zlé, že kradl? Posléze tu a tam se to dalo. Gretchen sama přijala peníze na líh a na tokajské, a aby se tak řeklo, zpronevěřila je. Ano, z tatínkových kalhot leccos štípla... Ale toho maminka chtěla. A vůbec to bylo docela cosi jiného; to zůstalo v rodině a nikdo toho neviděl. Ale pan Stolzeneck se potloukal po venku a kradl. Gretchen leknutím se seschla: zdálo se jí, že černá postava pobudy se tyčí za oknem a číhá jí do vytopeného pokojíčku... Ale když uzřela, že to nic nebylo, položila si dlaně na tvář a plakala. Oplakávala pana Stolzenecka, a že tak sám a sám se stěhuje z místa na místo a páše zločiny. Jistě že mu při tom nebylo dobře. Dokonce by raději byl stenografoval v tatínkově obchodě.

Nejsem-liž já vinna, protože jsem tatínkovi nic neřekla? Pan Stolzeneck měl hlad, vždyť jsem to viděla; a jak nervosní byl! A daruji-li mu prsten? Tak, teď náleží jemu a pan Stolzeneck nic neučinil, než co směl. Sahala jsem do tatínkových kapes, to bylo nejméně právě tak špatné...“

Ale Gretchen utrhla, ať chtěla nebo ne. Její krotký, pod ochranou vykonaný hříšek kviče prchal jeho hříchu divoce obcházejícího, jako mopslík vlka.

„Nee, ale snad se ještě pomatu? On právě náleží do městské věznice; a nebýti té ostudy, musela bych ho, chlapíka, dát zavřít.“

Gretchen vyňala knížku se svými účty a zapsala vy-

dání z peněz, jež si ponechala, koupivši na místě tokajského lístek do divadla. Potom se jí ulevilo. Co prve v ní tak strašidelně změkčelo, nyní opět mělo určité obrysy. Prvek dobrý a statečný měl v Gretchen zase vrch.

Již se smrákalo a přišla řada na Klotzscheho.

„Dobrou hodinu již tebe vyhlížím, můj cukýrku,“ děla Gretchen, a vrhla se mu, jakkoliv se polekal, okolo krku.

„Ty jsi a zůstaneš můj malý jedinký Sophus.“

A svůdně do ucha:

„Szaophis? Musím se ti k něčemu přiznati.“

Gretchen zamhouřila oči a polkla. „Teď bych mu měla více k čemu se přiznávati, nežli on mně“, pomyslila si; ale řekla:

„Tvůj prsten je totiž fuč. Kde jest, toho ti nemohu říci; nee, toho teď nemohu. Nevím toho totiž sama. Ale maminka již to uviděla, a nedostanu-li ho zpět, bude zlá. Sophus: kup své Kraetchen nový, zas takový!“

Klotzsche zamrkal, nebylo mu po chuti; ale Gretchen zoufale se lísala.

Také nepojedeme na svatební cestu do Berlína. Nic už není z Amorových Besed, čistě nic nechci poznati, můj Klotzschíček ať jest zcela pokojný. A když se svojí Kraetchen také tak naložíš, jako assessor Bautz se svou paní: dávno ještě se nezblázním. I kde pak; to bych přece byla bez srdce.“

Na to se Klotzsche rozhodl, i šli k zlatníkovi. Když Gretchen opět měla prsten na prstě, vyhrkla:

„Tohle teprv je ten pravý. Mnohem víc se blýská, a rubín také jest větší. To ať si muž v krámě říká co chce: tenhle vlastně stojí jednou tolik a on se prostě napálil. Nu, o nos mu toho nebudeme otírat. Ach, ty můj jedinký Klotzsche, na veřejné ulici bych ti dala hubičku.

Klotzsche shledával Gretchen na svém lokti neobvyčejně těžkou, ale byl na to hrd. Kus cesty dále žádala si přejíti na druhý chodník.

„Tady kráčí ta protiva Elsa Baumannova. Ať mi jí nezdravíš! To je totiž dočista potměšilá potvora. Ale já jí prohlédám. Závidí mi jenom mého Sophusa.“

Klotzsche se zapýřil.

„A na naši svatbu se nepozve“, uzavřela Gretchen.

Nějakou chvíli zůstala beze slova přimknuta. Načež šeptem :

„Szaophis? Ted' právě také něco takového cítím; myslím, že to jest milost.“

„Vidíš? Přece jsem si hned myslel, že moje Kraetchen dojde milosti. No tak, pověz přece, jak jsi se k ní dostala?“

„Nee, Sophus, nee, toho ti ted' nemohu říci, toho také nedovedu. Nevím toho totiž sama“, z opatrnosti přidala. Ale Klotzsche nebyl dychtiv.

„No tak jsi tam šťastně dorazila“, pověděl, „to je hlavní věc. Až budeme státi před trůnem Božím, řekne nám“ — a Klotzsche úsečně vrčel :

„Ano, můj synu, jakou cestou jsi došel milosti, to mi je načisto vuřt.“

René Schickele

S E S T R A C A N D I D E

(1 9 1 0)

SESTRA CANDIDE

Kteréhosi jitra čtete v novinách, že sestra, ošetřovatelka chudých, obžalována pro zpronevěru na udání zlatníka, jenž jí svěřil různé drahocenné klenoty na prodej jejím vznešeným známým. Klenoty prý zmizely, patrně zastaveny v pařížských a londýnských zastavárnách, sestra neschopna platiti. Noviny o tom mluví s pozoruhodnou zdrženlivostí. Když druhého dne kterýsi protiklerikální list rozhlašuje skandál, socialista Jaurès v „Humanité“ vstává jako obhájce sestrin. Snad prý jest obětí svých dobročinných obchodů, ale Jaurès nemůže jí míti za zločinnou. Ať jen se vyčká... Kdo nevyčkal, byly klerikální noviny. Spozorovaly, že sestra Candide nebyla kryta církevní vrchností. Dověděly se, že táž vrchnost nepotvrdila jejího řádu. Z klerikálního skandálu skandál antiklerikální, z nábožné sestry sestra „bloku“, stvoření Waldeck-Rousseau-ovo a světice Velikého Orientu. V tom se oběsil Dr. Petit, důvěrník sestrin. Vztekem zuby skřípaje šel na smrt. Zabíjí se dobrovolně, napsal na cedulce, aby se neudávil skandálem, který vyvolala sestra Candide, ta, jež „všude, kde se objevila, rozsévá smrt a zánik.“ Na jeho psacím stole našli dva svazky papírů: Důkazy krádeží sestry Candide“ a „Důkazy podvodů sestry Candide.“ Sestra

zdála se odsouzena. Inspektor péče o chudé, jenž, za přispění velikých novin, protože se pokusil o válku s podnikáním dobročinné sestry, dán do výslužby, jako vítěz se objevil na jevišti a vykládal, proč „dame Faurestié“ vždy již mu bývala podezřela... Tytéž noviny, jež ho kdysi svrhly, objednávaly teď svoje informace výlučně od něho. Tento muž se dožil, čeho odklizení úředníci málo kdy se dožívají: zadostučinění, velikého jako apotheosa a výnosného jako výhra losu. Ale ještě jednou se vše obrátilo. Ani se jistě neví proč, a kdo právě zahnal vítr v opačný směr. Bylo jen viděti, že korouhvičky se otočily. Víc a více se roztáčejí. Sestra Candide opět nabývá v veřejném mínění usměvavé tvářnosti. Sice pořád ještě bydlí ve vězení, ale její propuštění jest již pouhou otázkou času. Její věřitelé se sjednocují. Osmi miliony udaná passiva se ssychají na několik statisíců, o něž dobrodušní věřitelé se chtějí podělití... Blíží se to odvážná transakce ku konci? Opovážili se zde finančního triku, n á s i l í, jehož zdar se nyní zdá zajištěn? Vynutili si netrpělivi věřitelé skandálem výtěžek, jenž se jim zdál ohrožen příliš geniálním podnikáním sestřiným? Asi se toho nikdy nedovíme. Candide propuštěna vrátí se k svým sestrám a bude poustevnicí. Bohaté dámy se postarají o tělesné blaho její a družek. Bude se modliti, třásši se prve, že by její činy ji mohly rozdrtit, jako řítící se stavba pohřbívá architekta pod troskami jeho díla. Možná, že ta, jež byla tak hrda, že

jest sama a neodvisla, vstoupí nyní v regulérní, vrchností povolený a chráněný řád. Potom přirozenost velikých rysů, jež hraničila na genia, bude se káti před tváří prostřední obecnosti. Potom bude podán důkaz, že legendárním postavám a mocem jako byla svatá Teresie Ježíšova dnes není již vyrůstatí v modlitbách a vznešeném myšlení, ale v kursovních cedulkách a v moudrosti hypoték, a že i duchovní úspěch jest závislý od důkladné znalosti běžných způsobův obchodních. Došly-li svaté Teresii nutné peníze na stavbu kláštera, našlo se vždycky dost zedníků a tesařů, již dále pracovali na díle z lásky k Bohu a lidem. Kdyby dnes žila, zastavili by ji v kariéře soudní splnomocněnci. Nebyla by proto méně hodna podivu, i bylo by mi činiti si násilí, chtěl-li bych sestře Kandidě odepřítí úctu, jen proto, že přílišná snad její statečnost a snad předrážděná, ale tak snadno vysvětlitelná důvěra posléze ji přivedly do nesvaté ženské trestnice svatolazarské.

Sestra Candide, občanským jménem Faurestié, pochází z Jihu, určitěji z okolí Agenu, odkud jsou skoro všickni význační mužové třetí republiky. To již poněkud vysvětluje její podivuhodné úspěchy u mocných Francie. Lidé z Agenu mají vyjádřený cit domoviny. Pomáhají si navzájem, jak jen mohou. Vládu země mají na péči z dobré polovice lidé z Agenu a z okolí. Ale daleci toho, by nepřebírali při volbě svých přátel, naopak dbají, aby jejich chráněncové měli talent. Milují originalitu. Sestra

Candide se jim zamlouvala, že měla talent, snad genia, že byla zvláštní, a potom také, že svou inteligencí mohla prokázati veliké služby městu Agenu a republice. Když založila svůj řád svaté Anny, stahovali biskupové tváře. Biskupům se nelíbila. Činila, co chtěla, a jak chtěla. Chtěla založiti řád i založila ho. Chtěla sama dáti pravidla řádu, i stanovila je a neptala se. . . Její jeptišky nesměly skládati slibů. „Nepřijímám vašich závazků“, říkala jim. „Snad jste se zmýlily, přišedše sem. Každý tvor se může zmýlit, dokonce i papež. Kdybyste nesměly kdykoliv odejít, neměly byste zásluhy, zůstávající.“ Přílišného modlení též neměla ráda. „Dítka, nudíte dobrého Boha, říkáte-li mu pořád totéž. Zná vaše myšlení. Jděte, myjte jeho drobotinu, a mnohem více ho budete zajímati.“ Vzpečovala se jakémukoliv ceremonielu. Nedělala nikomu úklonek, a mluvila s arcibiskupy, jako kdyby také nebyli než z Agenu. Na její prosbu o schválení řádu odpověděla církevní vrchnost odmítavě. „Nevadí“, pravila, a řád zůstal čím byl. Lev XIII., jenž byl prozíravý muž, jí požehnal, přes svoje biskupy. „Tím lépe.“ S vrchností světskou právě tak jednala. Vsedla do omnibusu by jela za presidentem republiky, a na elysejské stanici slezla. Po audienci čekala až omnibus se vrátí. President viděl ji právě tak prostu. Pro sebe nepotřebovala nic. Žádala si, ve jménu Božím, milionů pro jiné a utratila je v dobročinnosti. Hrozilo-li nebezpečí, byla ochotna ke každému přesu-

nutí, jež jí navrhli. Vždyť se nedělo na její užitek, a nepochybovala, že Bůh drží nad tím ruku. Slyšeli ji říkati slova, jako: „Dobrý Bůh jest dosti bohat, by si nevšiml tisícifrankové poukázky. Svět jest jeho.“ Že jsou klenotníci, bankéři a soudcové nemohla upříti. Ale věřila, že Bůh má na ně vliv. Byla naivní v neomezené důvěře v Boha. Jest tkliva svými dětskými vztahy k Bohu, svému jedinému, vševědoucímu, dobrotivému Pánu. Že její svědomí jest čisto před ním, bylo jejím jediným, bylo neoblomným zákonem. Jako množství světců, přeskočila instance a žila osamocena, s jedinou svojí zodpovědností před jeho Tváří. Každá silná víra má projevy, z nichž i obyčejnému věřícímu jest do úsměvu. Ale jest tato mocná naivita velikostí primitivních geniů. Svatý František z Assisi se modlil: „Milí ptáčci, moji bratři, buďte zticha, ať mohu mluvit svému Bohu.“ Candide chtěla tvořiti, tvořiti věci vždy větší, vždy dokonalejší, stavěla pět, šest ohromných budov zároveň, a když ji varovali, odpovídala: „Čím více začnu, tím větší bude moje úsilí, bych to dokonala. Nutím se, bych pracovala vždy neúnavněji, s větší vždy energií. Bůh dal mi sílu, abych neumdlela, On mi pošle tolik peněz, kolik potřebuji na jeho dílo.“ Kdybyste jí chtěli dáti jméno, bylo by jím: „M a r n o t r a t n i c e B o ž í.“

Vše, co bylo politikou, nezajímalo jí. Tuberkulosní děti ji zajímaly. Ať se hašteří lidé z Vatikánu s lidmi z Agenu. Ti z Agenu jí dávali peníze na souchotinářské

děti, a jinak jí nechali, ať si jde svou cestou. Ráda by byla viděla, aby obě strany se smířily, neboť byla dobrého srdce a milovala pokoj. Kdykoliv by byla pomáhala, by Řím a Agen se domluvili. Ale byla by měla za bezpráví, pro Řím zapřít Agen. Řím měl jiné starosti než děti s úbytěmi, zatím co Agen vždy ještě měl kdy, by jim vypomohl. Její dílo především! „Bůh tak chce...“ Není divu, že jejím pádem všecky strany po řadě se cítily kompromitovány. Nedbala nižádné strany. Náležela všem a žádnému. Neznala jich. Brala od toho, jenž dával, a neptala se, proč dává, protože jí to bylo jedno.

Polou hotovo ční obrovité dílo. Chytráci sedělí o kořist. Veliká žena, jež oslepena svým viděním, dělala špatné obchody, nedbajíc pravidel umění, jichž doba si žádá, zachází do stínu od světa odloučené kaple, a snáší tragickou svoji sudbu: býti nečinnou.

Přeložil Bohuslav Reynek

Tancredi de Visan

R A D O S T

H. de Régnierovi

Nedím ti potěšení. Nedím ti ani štěstí. Ale dím ti radost.

Radost. Ne pocit, ale stav ; ne postup, ale způsob bytí, poloha ustavičná, cosi, co zcela přímo se uchovává v středu tvého života, jako maják, a co zažehuje tvůj obzor.

Rodíme se optimisty nebo škarohlídy, ale nepochopil jsi, myslíš-li, že toto jest to. Dostává se k radosti kdo chce. Není věcí již docela hotovou, démantem, jež krásná dáma upustila, a jehož stačí sebrati svou cestou; spíše však látka, již si nastříháme dle svojí míry, již si upravujeme v tichosti své duše a již se zdobíme, prve sami sešivše každický steh.

Ne, radost se nevyměňuje jako políbení. Nemůžeš jí dostat od nikoho aniž komu ji dáti, ale toliko jí dobýti. Ejhle statek, jež vydobýváme z sebe samých, ač někdy to stojí velikou bolest, jako kdybychom vystřikovali stisknutými prsty trochu své krve.

Zkušenost těch, již ji mají, není vám na nic, pakli jste nezopakovali této zkušenosti na vlastní účet. Nebo radost jest jako jistota po dlouhém období pochyb. Jest královstvím ne-

bes na zemi; chci říci, že trpí násilí, a že odvážliví toliko ji na sebe strhují.

Radost, to není ani štěstí, ani poesie, ani automobil, ani burgundské víno, ani lanýž, ani milování, ani dobrá karta ve hře, ani talent, ani sláva. Není ani to ani ono. Není ani v čase ani v prostoru, ale stotožňuje se s vědomím sebe sama. „Poznej se“ Sokratovo není než náležitý způsob, kterak dospěti radosti. Pozdvihuj se tedy, až do vědomí sebe sama, jako vězeň se vzpíná na špičky prstů, by dosáhl okénka svého vězení.

A žádáš-li si radosti, vytvoř ji.

Většina lidí hledá vyrazení v druhých. Ohavný omyl. Kterak chceš, aby někdo jiný ti vyhověl, nedovedeš-li sám si vyhověti? Kterak chceš snést bližního, nenaučíš-li se prve sebe snášeti? Nenalézáš-li v svém srdci uspokojení, poklidu, radosti, vzdej se pídění mimo sebe.

Máš přátele a to jest dobré, ale hleď abys především si vážil přítele, jehož nosíš v sobě. Tvůj nejlepší přítel toť ten, jímž si sám jsi.

Slýchávám rodiče, ani dí: „Moje dítě se nedovede samo pobaviti, toť bída.“ Kterak uznávám jejich obavy! Dovedeš sám se pobaviti? Ne-li, byť bys se ománil, nikdy nic tě nepobaví.

Není prospěšno, příliš o to pečovati, bychom žili.

Neboť radost, po vědomí sebe, není jiného než vědomí života.

Vědomí toť krb, život oheň, jenž jej živí.

Jedni žijí by vydělávali peníze, by dostali vyznamenání, by chodili po holkách; jiní žijí pro své příbuzné nebo pro nic. Kolik jich žije aby žili?

Proto nepohladiš tváře radosti, nebudeš-li milovati života.

Milovati život! Víš-li, kolik p r o s t o t y vchází v tuto činnost? Bez ní vše jest ničím. Moudrost národů dobře pochopila, raději majíc živého osla než mrtvého lva; a neznám prokletí strašlivějšího než toto zdrcující slovo Kristovo: „Lépe bylo by tomu člověku, kdyby se byl nikdy nenarodil.“ Ach! nevidíš, že by bylo třeba všechno dáti, že by bylo sladko, odváží-li se říci, vystoupiti na popraviště, bychom nabyli života.

Nebo života bys nemohl dosti zaplatiti vší svou krví, nemá vymezené ceny.

Plnou přehrší pij z života jenž ti jest dán, jako dřevorubec ssaje ze své čutory, tvář pozdvíženu.

Vycházíš si kteréhokoli z oněch jiter jež nemají nic zvláštního, kteréhosi z jiter jako jsou ostatní. Jdeš kam tě oči vedou, setkáváš se s lidmi plnými práce, již zpocenými, oči sama starost. Ty nic nemáš co by tě volalo, proto obracíš své kroky kam samy chtějí. Vycházíš z města. Utajený pud tě varuje, že zde příliš se trmácejí, by měli kdy vychutnati

život drobnými doušky jako lahodné víno obtížené dny.

Vcházíš do polí. Nikde již domů, nikde autobusů; bytosti, které se pohybují se sváteční vážností, náklady obilí, vojtěšky, tažené bezstarostnými voly. A nebo jsou mohutná spřežení, jež se baví táhnouce pluh, by nepozbyla zvyku, a jež zpěvavý hlas v pravidelných intervalech bez potřeby pobádá. Stromy tichnou v pathetickém rozjímání. Potoky dřímají mezi křovisky nebo si vypravují s oblázky, poskakující jako jeřhata. Šíré rozlohy se prostírají šedy, zeleny neb modry za vějířem šťastného světla.

V přítomnosti tohoto pokoje, těchto mnohonásobných postojů věcí tě obklopujících a dobrých, pravá bytost jež dříme na tvém dně se probouzí a usmívá se. Život se ti zjevuje podobným tamo oné štěpnici, lemované vinicemi. Vloudíš se do loubí a vzepneš paži do postříbřených lístků hrušně. Není nutno, vidíš, vniknouti do tajemství tohoto stromu ani života, ale dychtivě se zakousnouti všemi zuby do šfavnaté hrušky, přichystané, by se rozplynula tobě v ústech. Neb toto zde jest zahrada radosti.

Chápeš poctivý a vážný smysl slova smyslnosti, tak často odvracovaný od své pravé mety, a divíš se v této chvíli, kterak prosté gesto, obecný úkon: patřiti na světlo tříštící se po strniskách, naslouchati kadeření větru ve vysoké trávě, svíratí teplý oblázek v dlani jest ti příležitostí štěstí tak slastného. Poprvé snad pozoruješ, kolik v tom kladných radostí, zaměstnáváš-li své údy, dáš-li volně tékat svým smyslům, dýcháš-li, jdeš-li, díváš-li se před sebe, nasloucháš-li, jsi-li činný aneb prostě jsi-li.

... A večer, v hospodské jizbě kam jsi se uchýlil k spánku, zatím co luna prostírá svoje prádlo na otevřené okno a modře zadýchává vápnem obílenou zeď, zobrazuješ si ještě na tisíce možných postav života, neb jsou všechny krásny, jsou-li nezištny a když každá v tobě rozmnožuje sílu citění.

Kukačka v dáli si pohrává, probouzejíc ozvěnu; kobylka skřípe na sousední vrbě; udýchaný cvrčkův cvrkot na dně louky, a tento šelest se mísí v tiché nárazy tvých tepen. Tvoje tělo, opojeno vzduchem, odpočívá v lázni plnosti a tvůj duch dumá:

„Tento průhledný den, tento den bez překvapení, bez čehokoli výjimečného byl přece slavný a vítězný. Každé přejití hodiny mi přineslo potěšení zcela nové. Každý vánek, každá vlnící se podívaná byla mi slastí. Není nic až do těchto těkavých dřímot, jež se blíží sametovými krůčky, a jichž ústa již se kladou mi na víčka, co by nebylo mi radostí.

Zítřek bude ještě spanilejší, vím. Budu tedy živ i n h y m n e s e t c a n t i c i s, bych se lépe připravil na žádoucí pozítřek, jež si zobrazuji prostý a vznešený.“

Takto každá minuta se ti jeví novým zrozením tvé duše; takto přinášíš svému srdci krmi lehkou, vybranou a ustavičně střídanou; takto odvádíš své smysly do radosti, otvíraje oči dítěte na život; takto unikáš nasycenosti.

Zapni se vší svou žádostí v tuto jistotu. Zdvihni se silou pěští až na vrchol života, a proto se nejprve nauč cítiti.

Cítiti, toť věc nejprostší a nejobtížnější na světě. Ach! kterak rád bych tě naučil této cestě k plesání!

Pocítujeme zvláště bolest, proto právě, že jest proti přirozenosti: pěst vražená do našich dveří. Ale máme-li radost, nepravím velikou radost, vydechnutou výkřikem, radost jež jest přechodným a nebezpečným stavem krise, ne, radost každodenní, prostou a holou, radost přehrstlí se napítí svěží vody ze studně, vykouřiti dýmku, podívati se na strom, naslouchati tleskotu vlny, pohladiti plod, natáhnouti se v stínu kupy sena, nadýchat se vůně deště, radost žíti, už jí nevěnujeme pozornosti, tolik jest zvykem, čímśi, co se rozumí samo sebou, co jest naše, normální. Rozpomeň se na hluboká slova Bossuetova: „Potěšení jest stav přiměřený přirozenosti, bolest stav přirozenosti protivný.“ Uchovávej svoje smysly v ustavičném bdění. Nauč se cítiti život, život, jenž mívá a halí tě vroucným laskáním.

Málo lidí pocítuje tuto nesmírnou radost života. Jsou roztržiti, zmítáni sem a tam jako plavec vírem zachvácený. Neboť stržen nijakým proudem zrádným a ctižádostivým. Pomalu se ubírej po krásné řece života. Dívej se vši mohutností svých očí, neníť dvou pobřeží stejných.

Všecko cítiti, toť uchovati si věčně mladistvou schopnost illuse, moc udiviti se, tak jako dítě, jimž dlužno bychom se podobali, máme-li vjíti do ráje, jako dítě jež dí: „Ejhle palác víly, ejhle pták modrý.“

Hledávají radost velmi daleko. Žádají si jí po italských jezerech, Středozezním moři, mimósách, jedlových hvozdech, švýcarských ledovcích ovroubených lunou, zatím co ona jest

po boku, věrná milá a nejochotnější a nejznalejší milostnice. Máš ji, aniž bys vyšel ze své jizby, všechny dveře zuzavírány hřmotu světa. Večer dříme v tvých levandulových pokrývkách pod jemným jasem chvějící se lampičky. Probouzí se s tebou, vchází oknem na paprsku světla. Ona jest trsečkem trávy, mimoděk utrženým mezi tisíci jinými, překrásnými. Každé z tvých souladných gest ji vyvolává.

Proto miluješ tato sladká slova: u c h v á c e n í a s a m o t a. Praví uchvácení, to jsou velicí nesmělí a samotáři. Věru se nemohou svěřiti než sobě.

Býti uchvácen neznamená vyřázení výkřiky ani ne mítí zuřivý vzhled. Uchvácení jehož ti skýtá vědomí žitého života jest lyrický stav neslýchané plnosti: ne vystupování, ale vrch, ne vzmach, ale p ř e b ý v á n í, pokojné p o ž í v á n í, a úsměv.

Pravím ti, že toto jest radost, a že Pascal jí plakal.

Bdi nad svou morální hygienou. Nehašteř se, nikdy se nehašteř. Nech, ať druzí si mají pravdu, když naprosto na tom lpějí. Nic neobětuj malicherným hádkám. Nevytrhávej svému žití nijakého zdravého výhonku. Toliko braň svého vnitřního pokladu, pohrdna oněmi věcmi.

Nazvali tě sobcem. A zatím, t o t o není sobectví, ač jest láska.

Viděl jsem tě onoho dne. Kdosi, z tvých dobrých přátel zajisté, ukazoval ti list, v němž jsi nízce byl špiněn. Doufalo se v zlost, v hrubé slovo, a zvláště v smutek.

Chránil jsi se, abys se udivil, znaje lidi a uměje na vše býti připraven. Zrádce zkoumal tvoji tvář. Ničemu již nerozuměl, neb jsi se tiše usmíval smotávaje si cigaretu. Posléze jsi se naň obrátil zády, nespěchaje, a jak jsi se bral do svojí zahrady, zaslechl jsem tě pokojně zamručeti:

— Což mi na tom. Mám radost...

Přeložil Bohuslav Reynek

Charles Vildrac

ZDVOŘILOST

Přecházeje po chodníku, kladu ruku na hlavu dítko, jež si hraje. A nezastaviv se v chůzi, obracím se, bych zahlédl, jak jest udiveno.

Nepodiví se. Ani očí na mne nepozdvihne, ačkoliv se nezdá valně zabráno. Báł jsem se, by se neuleklo: byl bych zklamán jeho lhostejností, kdybych nebyl potěšen takovou nestrojeností.

Opravdu, čím pak lidská ruka na jeho hlavě mohla by je vzpružiti nebo rozptýliti na okamžik z toho, čím jest zaujato?

Na ulici, kde přecházejí velicí lidé jako jeho otec a matka, jest mezi svými a důvěruje jim. Mohlo by se udiviti nebo báti, kdyby potkalo koně nebo velikého psa, ale ne, dotkne-li se ho dlaň, ale ne, promluví-li na ně hlas jazykem jeho kmene.

Utíká-li něčeho nedbajíc po chodníku, by vhodilo papírek do potoka, a klopýtne-li cestou o nohu některého chodce, tento, rychle se zastavuje a je zachycuje v okamžiku, kdy pozbývalo rovnováhy, zdvihá je a stává stranou.

Dítko se nezarazí než na vteřinu, již třeba, by pochopilo, co se s ním děje; po té přijímá pomoc, jež se mu podává, jako něco zcela přirozeného. Neomlouvá

se, aniž se poděkovává slovy; ale směje se a dále běží svou cestou. Jeho důvěra a jeho bezstarostnost, ty jsou jeho zdvořilosti.

Zdá se, že formulky a tón způsobů jsou společnosti udávány třídou, jež má nadvládu. To by velmi dobře mohlo vysvětliti, proč dnešní naše zdvořilost tak málo se liší od té, již finančníci požadují na svém služebnictvu.

Zdvořilost, jež chce nám udělit určitou distanci, jakožto věc nejžádoucnější na světě; zdrželivost vztyčená mezi námi jako cosi, čímž jsou vytknuty hranice soukromého majetku.

Ach, již si nebudeme naříkati na tuze důvěrného dotěru, jenž se zmocňoval knoflíku naší vesty, bral nás pod paží, nebo rozděloval svoji řeč poklepávaje nám na ramena! Chodí mezi lidmi a naučil se posledním způsobům: již se nás maně nedotkne, aby sebou netrhl a nežádal nás za prominutí s přízvukem upřímné lítosti.

Neboť zdvořilým lidem dnešku zdá se že vždycky leží na srdci, by sesílili a zvýšili zeď mezi sebou a svým sousedem.

Nepromluví na vás, aby nežádali za odpuštění.

Nepověsí vám klobouku, aby nežádali vás za odpuštění.

Prokáží-li vám službu a seberou nitku, jež se vám plazí po kabátě, neučiní tak než s velikým zmatkem, a tisíckrát vás žádajíce za odpuštění.

U stola také ještě prosíce vás za odpuštění, podávají mísu, a velmi jest potřebí, abyste vy zase jich žádali za odpuštění, pro námahu, již si ukládají.

Co nevidět, a žádali by vás za odpuštění, podávající vám ruku.

Ach, jaká urážející bedlivost, by nevstoupili bez oprávnění v nejnepatrnější okamžik vašeho života! Jaká oddálení, jaká nedůvěra, jaká nedvornost!

Věru, já nechci plotu u své zahrady; a jest-li tam, ať tedy se dá tak překročiti, abych naň mohl zapomenout. Nechť tolik důvěřuji v moje uvítání, by ke mně vešli nezaklepavše.

Zdvořilost, jež se mne dotýká a jež mne ctí, jest ona, která nepochybuje o zdvořilosti mojí, a od prvopočátku dovede ji užiti. Nechci býti zdvořilý zručnou formulkou, vlastní srdcím lakočným a nuzným. Mohu si dovoliti více a v okamžení najíti si *svou* zdvořilost, byť bych nemohl ji vyjádřiti než pohledem neb usmáním, aneb, jako dítko, svou pouhou pokojností, ochotností v přijetí, v oslovení neb v uvítání.

Miluji zdvořilost pouliční, jež jest lehká, ze srdce vytrysklá, boдрá, a nezná distancí.

Drcnou-li do sebe dva roztržití, neujišťují se o svém zoufalství a o svojí litosti. Dají se do smíchu a zažertují, a není jim proti mysli, pobaví-li se mimojdoucí na jich útraty.

Na plošině pouliční dráhy sklání se kdosi a popadá

důkladně pod paží dámu, která se zachycuje vozu, již se chvějícího.

Byl-li by jí úvodem řekl: „Odpusťte, paní, dovolíte mi?,” žena, vstavena takto na nenávislné území způsobů, byla by snad myslela, že dlužno „nedovoliti“ a čekati na jiný vůz.

Bere-li se nosič davem s těžkým břemenem vyváženým na hlavě, hodně nahlas volá:

— Pozor tady, děcka!

A mimo jda, zlehka se opře o paží neb o rámě toho neb onoho, by je zadržel na jich místě, aby sobě zajistil rovnováhu.

Kdo pak by si žádal čeho lepšího? Kdo by se chtěl káboniti? Naopak, ti, jimiž nosič rozvázně si vypomohl, pocífuji maličké, tajné uspokojení, a sledují ho pohledy, až dojde na své místo a složí svůj náklad.

Přeložil Bohuslav Reynek.

Vasilij MILIOTI kreslil (1906)

CYPRIAN NORWID

H R S T K A P Í S K U

LEGENDA

Damátce Konstantina Doměna Linowského, plukovníka, jenž — r. 1807 ve vlasti narozený — od 1830 za ni i pro ni žil — a r. 1858 v Paříži zemřel.

Přeložil P. Klement Maria Šebesta

„Beati, qui nunc fletis,
quia ridebitis.“

S. Lucae VI, 21.

I

Když jsem byl smutný a zdálo mi se, že smutek můj mně nenáleží, vyšel jsem za město veliké, mezi černé cypřiše, na hřbitov.

II

I povídám si — „hle, půjdu na okraj nejčerstvějšího hrobu, ale nezeptám se, kdo v něm bude odpočívat, aby můj smutek nebyl pro nikoho, koho utěšují nebo oplakávají, nýbrž aby byl smutkem *člověka pro člověka . . .*“

III

Tak uvažuje, octl jsem se kraj hluboké jámy, a šedivý hrobník vyhazoval z ní písek k jinému písku, který byl výše, právě za mnou.

Černými haluzemi několika cypřišů bylo viděti zapadající slunce a věže města dalekého bylo viděti na obzoru nebes.

IV

Přemýšleje tak o věcech pomíjejících, nechtěl jsem se něčeho dotazovati oněch dělníků smrti, ale skloniv se, pomodlil jsem se a vzav *hrst písku*, řekl jsem si:

„hle, posypu jí první smutný dopis, který budu psáti svému bližnímu . . .“

V

A když jsem se vrátil v prahy svoje, byla asi hodina před půlnocí; i vhodil jsem onen písek do skleněné číše *přesýpacích hodin*, které stály prázdný vedle rozsvícené mé lampy a usedl jsem, bych si odpočinul.

VI

A tu, jakmile jaly se hodiny měřiti tok uplývajících
chvil dopadáváním písku, zaslechl jsem jako šeptání
slov, a ta, zdálo mi se, znějí v římském jazyku :

„Sit — tibi — terra — levis.“

VII

A hovořil onen písek svým šepotáním :

„*Hle, jest lomu tisíc osm set dvacet let, co byl zde ko-
pán hrob pro popel vyhnance, a ten byl velitelem řím-
ské legie ve své vlasti . . .*

VIII

„A opřel se vůli toho, který pravil ve hněvu svém :

„Rád bych, aby celý národ římský měl jednu hlavu,
abych ji podložit mohl pod ostří meče!“ *)

IX

Tu spočítav roky shledal jsem, že jest řeč o Cajovi
Caligulovi a naslouchal jsem, co písek vyprávěl.

Ten pak šeptal stálým dopadáváním zrněk — a říkal :

* Slova Cesara Caja Caliguly.

X

„— Onen římský vyhnanec v prvních letech svého osamocení v Gallii chodíval do *města Lutecie*, které se dnes jmenuje Paříž, a stávaje v přístavu rád se díval na plátna plachet lodních, zdaž trojúhlá plachta *latinské* lodi nezabočí od Středoziemního moře? . . .

XI

„A následující léta vystavěl si dům, podobný římskému domu senatorů, a sedávaje u vchodu s hlavou jako otrok oholenou, čítával *Fédona*, anebo dávaje almužnu ukazoval pravou rukou k jihu slunce jako ten, jenž dávaje rozkazy připomíná sobě, že otrokem jest — anebo jako ten, který neví, co by bylo spravedlivějšího; proklínati nebo žehnati . . .

XII

I stávalo se, že s rukama v prázdný vzduch k Římu napřaženýma vídávali ho jako sochu u vchodu domu — a mimojdoucí tulák nebo chudý druid brával z oné ruky upadávající almužnu . . .

XIII

Ale v letech ještě dalších, když historie postoupila mramorových svých tabulek ničemnosti, umlkl zcela onen vyhnanec římský a jenom jednou zvolal: „*podli!*“ a vypív jed zůstavil číši roztržštěnu, dveře otevřeny a dům plný velikého nepořádku.

XIV

„Nuže — *tisíc osm set dvacet let* tomu — pravil písek — co byl pochován popel tohoto vyhnance a podle římského obyčeje, aby žádná památka nermoutila lidí živých, uloženo do hrobu všecko, co měl za živa. I čehokoliv se dotkl za života, vloženo bylo do hrobu.

XV

„Dokonce tam uložena byla i číše, ze které jed vypil, a šlechtický prsten římský a rukopisy, které kdysi čítával, aby žádný stín vzpomínky nepadl na něčí čelo... A vzlykot pláče velmi veliký a proklínání podobné úpění, a nářky trvaly do konce pohřební hostiny.

XVI

„Ale nebyl tam zasazen nápis, který by připomněl nebožtíkův život, ani nebyl zasazen rodinný erb na hrobě tom, aby oň někdy nezakopl některý konsul římský, anebo šlechtický rod se nezastyděl . . .“

A doprávěje tato slova, šepot písku s posledním zrnkem z vyprázdňené číše přesýpacích hodin umkl, a zdálo mi se, jakobych slyšel ještě ona začáteční slova jazyka římského:

„Sit — tibi — terra — levis . . .“

*

*

*

I

Co tedy učiním s hrstí tohoto písku? pomyslí jsem si — a proč jsem jej odňal zemi! Zdaliž pak není lépe nechodit po zemi této, aby se bolesti nevzmáhaly v šlépějích našich? Mohu-li vlhký list posypat tou zoufanlivou nicotou? Či mám hrst písku toho hodit do větru, aby švitořící ptáčky v poutnickém jich postři oklamal, říkáje : „*hle, dávám chleba*“, a býti ironií prozřetelnosti!

II

Nuže, snad lépe na prazích kostela nasypu takovou zemi, aby odváta byla obuví děvic svatých, které bývají čistší holubic — a kostelní strážce ihned mne poučí, že jsem neslušnou věc učinil.

Opravdu, smutný jest tento svět až k smrti!

III

O takových věcech přemýšleje, obrátil jsem přesýpací hodiny na první hodinu po půlnoci, a jakmile začaly měřit tok plynoucích chvil dopadáváním písku,

zaslechl jsem opět jako šelest a jakoby výrazů známého mi jazyka šepky tiché, a ty, zdálo mi se, říkají:

„*Pax vobiscum — pokoj, pokoj — nechť se uhostí mezi vámi.*“ —

IV

A hovořil onen písek šepky svými:

„— Nediv se . . . Spasitel prstem svým do písku psal a tobě jest líto, že smím vypravovati věci tajemné . . . Zdali z *pismen* nečteš slov, napsaných před tisíci lety, za něž tisíce prolilo krev? . . .

V

„Dnes jsi se teprve narodil, a nevíš ještě, čím se člověk liší od zvířete, a pamatuješ si, čím jsi se podobal andělům, a usmíváš se na matku nic neříkaje — a krásný si ve své nevědomosti, ale nelze tě zůstaviti samotného.

VI

„Věz, že majestát člověkův *tradici* jest odlišný od zvířat polních, a kdo se oderval od svědomí dějin, divočí na ostrově odlehlém a pomalu se ve zvíře mění.

VII

„A ti, kteří nepodědili bolesti ani žalu, ani nikdy nevěšli do závětí životův uplynulých, vyklíňují se sami na pokolení nová, od vítězné pravdy vzdálená . . .

VIII

„Takže třeba jim znovu proroky a znovu apoštoly posílat na ostří jejich nožů, aby se vrátili v dávný proud . . .

IX

„Nuže, raději se nebraň spravedlivému smutku, ani si nemysli, že bolest spravedlivá tě urazí. Věz tedy, že's mne vzal z nového hrobu, kde odpočinul *vyhnanec křesťanský*.

X

„A ten trpěl mnoho let za vlast, i jako občan, jenže nečinný — i jako rytíř: jenže změněno bylo jeho brnění v kající jakési roucho — i jako pán, jenže od majetku odloučený — i jako otec, i jako bratr, i jako všeliký člověk společenský.

XI

„A právě proto vytrval u oné neviditelné korouhve, která jest svědomím dějin — a dání mu byli bratr za bratra, sestra za sestru, když krásněl od dlouhých bolestí tichých, a obličej jeho přecházel v podobu apoštolského klidu.

XII

„Proto nepozůstavil dvojsmyslné vzpomínky, která by druhých šálila, neboť byl rytířem. Ani nezemřel nespojiv rukou, které mohla vášeň odtrhnouti, že byl synem POKOJE.

XIII

„Nuže, raději mezi zemřelými nehledej ho, ale těm, kdož živi jsou, pověz pravdu, a bude hrob jeho pro ně jako mezník onoho neviditelného města, jehož *karakterové lidi* střehou.

XIV

A to říkáje, písek zase doběhl své hodiny a zaslechl jsem ještě pošeptání:

„— Pax — vobiscum — pokoj — pokoj nechť se uhostí mezi vámi . . . Amen.“

*

ROMÁNOVÉ DÍLO

V Á C L A V A B E R E N T A

Z bolestného citového rozrušení a tesknoty po *plném* životě zrodil se poslední román Berentův, nadepsaný symbolicky *Ozimina*. S mravním hněvem a jemnou ironií analyzuje autor *Próchna* společnost, která se sešla u barona Niemanna ve Varšavě. Vcházíme s ním do skvělých salonů, zatopených světly, kde vzduch je zamlžen výpary parfumův a prosycen teplou vůní hluboko obnažených prsou, projdeme pokojem, kde v hustém dýmu doutníků hlučně se debatuje ; sledujeme ladné

postavy žen a temné silhuety mužů, zachytíme útržky mdlých hovorův, úryvek arie z „Carmen“, který zapěje slavná diva, a zadíváme se na barevný, rytmicky se vlnící taneční vír. Zpíjíme se šumem, vůněmi a světly. Ale pod touto kypivou pěnou odkrývá ostrý, bodavý pohled psychologův vnitřní pustotu, znavenost a apatii. Zmrtvělá jako stojaté hnijící vody je duše těchto lidí, kteří jsou představiteli t. zv. vyšší společnosti, — polské inteligence. Pohasl v nich každý čirější vznět, každá touha a vůle po činu; zanikly veliké životní pudy. Všechny jejich snahy a úsilí vyvrou vždy na plano. Může zde něco vyrůst, něco dozrát?

Není světlé pohody duševní a není živelných radostí, které jinde ve světě se přerazují ve vůli a energii. Severní smutky a horečné sny stravují tyto životy. Také společenské soužití, plné chorobných vášní a klamů, není tak pravdivé jako dříve, kdy muži přicházeli do salonů — jak glossuje vážný profesor, toužící po bohatýrské minulosti — za stykem citovým a kdy každý vektával nit vlastní příze v tkaninu duchového stylu dobového. Tehdy i lehkomyšlnost žen obohacovala život. A dnešní nervové ženy? Fascinovány slabými vadnou

v žáru nemocné obraznosti a jedinou pravdou a smyslem jejich života bývá mnohdy jen tělo.

Hluboce závažné a bytostně národní otázky se dotýká učený profesor, když prošel vzácné ranné tisky v baronově knihovně, se táže sám sebe: Jest požehnáním pro národ, že nejvyšší tón jeho tvořivosti a poslední činy se zrodily časovou shodou z ducha romantismu a mystiky? Jinak řečeno: Býti či nebýti romantikem? Odpovědí na tuto dilemmatickou otázku, jakýmsi řešením tohoto problému, složitějšího a životnějšího než u jiných národů, ježto romantické proudy v polské literatuře a historii vystříkly mohutnější, prudší vlnou, jest jednak baron Niemann, střízlivý, jasný člověk, a pak visionářský závěr knihy. Pán domu „s rybími rty“, zachycený šťastnou charakterisační linií, tvrdě odmítá vše, co odvádí od přítomnosti a zeslabuje životní instinkty. Nenávidí ze srdce romantického sebevraha Woydy, měkkého básníka, utápějícího se v purpurových snech, a do duše odporný je mu starý major, legendární postava, ztracená dnešku a oživující náhle v samotě minulými vzpomínkami: toť hieny, živící se mrtvým hnátem ideálu. Nemáme sestupovati pro poučení do

otevřených hrobů minulosti, z nichž věje plíseň: „je třeba milovati život“, jeho slunné radosti, a pohrdati vším, co přináší smutek a pesimismus.“

Ve čtvrtém oddílu, kontrastujícím se zženštilým ovzduším salonů, špínou předměstských uliček, denním světlem a rázovitými hrubými postavami z lidu, v němž jsou skryty ještě nezužitkované zdroje životních sil a energií. Berent zbarvuje problem, který ho znepokojuje, novým odstínem a tím dává mu výrazněji vystoupiti. Filosofická úvaha se změní v uměleckých rukou v symbolický obraz. V čelo rozbouřených davů staví básnický myslící Berent trojici: romantika Komierowského, oduchovnělou Wandu a obrovského Mazura Ondřeje Niemstu. A s plnou, moudrou rozvahou dává svým reflexím právě takový tvárný výraz. Wanda, ušlechtilá, obětovná bytost, krácející uprostřed, ztělesňuje básníkův sen o dnešní práci v Polsku. Nemyslic na chorobu, která hlodá v jejích útlých prsou, se zápallem se oddává vytrvalé práci a sestupuje jako antická Persefone „do mračných podzemí se zrnem života duchovního.“ Nenadarmo vkládá jí básník do křehkých rukou „granatu jablko i klosów pek: symboly dwo-

jakiej plodności zemi“; nenadarmo prozařuje její tichý obličej, orámovaný vlasy, jeř mají barvu usychající křoviny, vyšším mystickým světlem.

Je zajímavo se stránky duševědné, sledujeme-li v tomto románě, který nemá běžné fabule a je vlastně řadou obrazů, scen a portraitů, vnitřně spiatých ideovou a citovou linií, autorovo rozdvojení. *Umělce Berenta* neodolatelně upoutávají právě ony typy degenerovaných lidí, které jako jednotka, *morálně citlivá*, ironisuje. Jeho mistrovství v složitém, vědecky podrobném rozboru se projevuje zde plnou měrou. Analytickou metodou, vyzdviženou do duchovních oblastí synthese, vypracováno je několik postav, které jsou pravými mistrovskými díly psychologických podobizen (Zaremba, Ola). A stejně podivuje se rafinovanější čtenář intuitivním postřehům, kde zkratka mluví za celé stránky, nebo kresbě postav, které uzřel visionářský romanopisec v sinavém osvětlení a zachytil spěšně několika mocnými rysy (groteskní stín „goghovského“ starce Komierowského, přípitek na počest divy.) Ženu zná Berent dokonale, až k samé její podstatě, a tvary jejího těla modeluje rozkošnický a měkce. Charakter ženin zvláště

jemně a výrazně vystupuje v třetím oddílu, kde Ola, Nina a Lena svěřují si navzájem v ztlumeném světle barončiny ložnice a jakoby v polosnu svoje vnitřní osudy a životní porážky. Románové umění tvůrce *Ozimi* definoval kritik Siedlecki v obšírné studii o tomto díle („*Museion*“ r. I.) slovy „lyrika popisná“. Dojista přiléhavě: jeho popis, vytěžený z podrobného a bystrého pozorování — jedinečný na př. v úžasné reprodukci tónův a hudebního rytmu mazuru — je vždy malířský: hoří barvou a hraje všemi odstíny.

Mýlí se však, myslím, tento kritik, když napsal, „že v historii literatury *Ozim* zůstane písní zoufalství.“ Třeba vzešla ze srdce, drásaného bolestí, že ubývá ve společnosti polské životních sil a že svébytnost národní je rozkládána vlivy ciziny, západu i východu, přece není tak „ultra pesimistická“ jako *Próchno*. Na jejím dně, pod všemi vrstvami hořkosti a bezútěšných smutků, tlí žhavá jiskra naděje v obrození života, ukrytá již v samém nadpise románu a jasně vyšlehující na posledních stranách knihy.

Berentovo dílo nese na sobě pečeť velikého umění. Romány *Próchno a Ozimina* nejsou knihy, které jednou přečteme, abychom již nikdy k nim se nevrátili. Znova a znova je bereme do ruky, a pokaždé v nich objevujeme nová bohatství, nové krásy. Dlouhé dny a noci, za nichž klíčily a nabývaly viditelných tvarů, zanechaly v nich něco ze svých tajemství.

JOSEF MATOUŠ

RUDOLF MENSE

O PROSTOTĚ A HOJNOSTI

Na počátku jest prostota, na počátku jest hojnost. V opojném šumotu barvy vyšvihuje se světlo ve svém chvění nad sebe samo ven do nekonečna, a rozptýlilo by se v nic, kdyby nebyla jádrem jeho bytí a jeho bratra v duchu, myšlenky, bytí — prostota! Opojenost tvůrčího chce se v nekonečném rozvinutí sebe rozplynouti v nekonečnu. Ale střeže drží otec ruce své nad jednorozeným synem. Tak jest to toliko závratný tanec plamenů nad propastí prázdna. Jak se zdařil zázrak tvaru? Jen co vně sebe může býti, jest v sobě samém. Jen co v sobě samém může býti, jest vně sebe. Jen v prostotě jest hojnost. Nechej se kolébat, bratře, houpačkou vesmíru. Nechej v oko své vejíti modro nebe v jeho cudné nevěstní něze, ale nedrž zběsilé nekonečnosti jeho paprsku na tříštivém štítě obličeje. Necht' zaškube hluboko ve tvém srdci! Mořské vlnění hrá kolem skořápky tvého já, stříbrný šepot nebe opřádá tvoji duši. Nech se svést a vyšvihni se ven nad sebe sama a onen sladký most. V tom zaplavení modrým chladem vesmíru, v tom přehlušování zpěvem sfér, jak se zdaří zázrak podoby?

V prostotě linie jest nekonečnost světla a barvy zatajata, objata i pojata; tu byla oživena a zachráněna od smrti. Ostrove v blankytě! Poněvadž se prostota v pokore sklání před hojností Božského, vdechuje jí toto Božské dech věčného života. A teď drží dětský ovál rukou nesmrtelnost. Viz vzdor hor, jak drží klenbu nebe. Viz souhvězdí; stříbrné čluny na modrých vlnách noci. Viz zlaté peřeje etheru, jak se vybouřují na panských prsech květu. Tvar a podoba — skály v duhových vodopádech světla! Jen v hojnosti rozvíjí se prosté. Jen v zrcadlení se konečného a nekonečného v jejich vzájemné souhře děje se tvůrčí.

SOFUS EMMANUEL

Od Jindřicha Stadelmanna-Ringena

„Buď světlo!“

„Proč jsi nevolal: Buď oko?“

Sofus Emmanuel se uhodí po stehně a běhá světlicí sem a tam. „Jest to tak správně? Nebo není to správně? Odpověď!“

Ticho, ticho, Sofo Emmmanueli, soužený hledači odpovědi!

Sofus Emmanuel bere z krabičky cigaretu; ze schránky zápalku. „Mám k tomu právo?“ Uvádí oheň zápalky do spojení s cigaretou. Už zase: „Kde jest Bohem stvořené oko pro Bohem stvořené světlo; světlo, jež osvětluje mé jednání? Oko, kterým bych poznával? Blázne! Světlo a oko jsou jedno; co bych si počal s polovinou, se světlem?“

Zápalka shořela na uhlí; cigarety už není. Dvě věci byly v prostoru.

Hospodařím si zde, jako bych měl k tomu právo! K zoufání! Odpověď, odpověď! O bych byl ledvinami nebo játry! Ledviny játra trhají molekuly v atomy; stavějí nové molekuly; silou svého bytí. Nerozvažují nikdy, činí-li správně. Šťastní vyráběči moče a žluči! K

vám nepřichází žádného světla; proto nepohřešujete oka, proto posouváte věci v prostoru bez úzkostlivosti tam onam. Já, Sofus Emmanuel, vše spolu seškrtním, vědomě! Vědomí, světlo! A za to žádného oka! Dělán správně? nesprávně?

Sofus Emmanuel píše a kreslí. Tvoří věci nové z chaosu sebe samého; jako ledviny, játra. Hrom do toho! Vědomě!

Ticho, ticho, Sofe Emmanueli, štvany hledači odpovědi!

„Mám právo na psaní a na kreslení? Na tvárnění svého chaosu? Proklaté světlo!“ Sofus Emmanuel hledá znovu, hledá marně oka pro světlo, jež ozařuje jeho jednání. „Každá věc v prostoru má právo na vlastní bytí; nedotknutelné právo“; tak mluví světlo k bezokému; „proto tvoř!“ A opět světlo mluví: „Slyš dobře, Sofe Emmanueli, každá věc má právo na bytí, proto netvoř ničeho!“

Sofus Emmanuel se rozzuřil. Mrštil kalamářem na zem; papír roztrhl; péro rozbodl.

Vysvobození!

Vysvobození?

Sofus Emmanuel zas hospodařil s věcmi v prostoru. jako by měl k tomu určité právo: inkoustové kaňky, odstřížky papíru, kousky ocelových per.

„Sem jsme posazeni, zrovna doprostřed věcí. Nevíš, děláš-li správně, děláš nesprávně.“

Sofus Emmanuel zavřel oči. Hledal počátku. Začal: „Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi. . . Bezoký! Hospodaříš si, jakobys býval měl k tomu právo. Nastavěl jsi z chaosu svého bytí věci v prostoru, nebe a zemi. A s těmi si děláš co chceš! Znova je rozbíjíš a znova je stavíš. Jsou co jiného, než co já napíši a já namaluji?“

Hrozil pěstí: „Než mé zápalky a mé cigarety?“

„Bůh, ledviny, játra, já! Všichni si hospodaříme v prostoru; oči nemáme; proto nevíme nic o správnosti svého jednání. Oh, toho zoufalého křiku Bezmocného: Buď světlo!“ Dále na začátku: „A bylo světlo. A Bůh viděl, že světlo bylo dobré. . .“

Sofus Emmanuel: On viděl? Viděl? Což jsi sobě tajně stvořil oko? A mně jsi je nedal? Nech si Své božské světlo, Ty! Nemám oka, abych Tvým světlem poznával, co jest správně a co není správně.“

Světlo ‚zlodějky‘ běží světnicí. Zlodějské světlo. Co se mu hodí, běře si! zloděj; neptá se po právu a nepravu. Věci byly v prostoru.

„Chci světlo, hodící se mému lidskému oku. Já jsem. Buď lidské světlo!“ Sofus Emmanuel vidí zloděje, dráče, lupiče, utrhače, vrahy řádití na zemi.

Pošlapané zahrady. Roztřískané lesy. Hořící domy. Po ssutinách pronásledované lidské nohy. Zdrcené duše ženské; těla mužův na kousky. Ráj bezokých.

Křik: „Kde jest oko?“

KALIGULOVA POZŮSTALOST

Od Xavera.

„Kaligula mrtev?“

Úzkostná otázka. Nebozez smýšlení?

„Nemůže býti mrtev; není mrtev. Sláva Kaligulovi Dobrý otče!“ To volají. Cítí to?

Kdo to volali, necítili toho. Kdo to cítili, nevolali; ti jednali. Vojáci věrní okolo Kaliguly — poklusem! poklus, poklus! — pádí k podzemní galerii mezi cirkusem a palácem. Tam leží Kaligulova mrtvola. Pomsta! Vojáci věrní okolo Kaliguly rozsekávají živé lidské maso, všecko, co se jim přiblíží. Marně. Kaligula leží, nehne se. Kde jest nový pán naší věrnosti?“

Jedna opona se třese. Vrahové za ní? Ruce vojákův oponu strhují. Ruce vojákův smýkají člověka netvor-
ného, mrzáka tělem, nuzáka duchem na vojenský štít!
„Sláva císaři Klaudiovi!“

Na zdvižených rukou vojákův třese se vojenský štít; na něm třese se strach. Strach povstává, roste. Má dlouhé páže. Páže strachu rostou do století... Nero... Galba... třesou se na vojenských štítech...

Kaligulova pozůstalost.

Karel van de Woestijne

P A R A B O L A

Jako věc pramalého významu a nevalného užitku Písma opominula vyprávěti, jak Maria, opírajíc se o rámě zkormouceného Josefa, poněkud ztěžka oddychujíc od tolika chození, a se smutkem v očích od dlouhého namahavého bloudění a hledání, šla mimo dům dvou velice chudých lidí; — kdy zemdlena jsouc putováním a v bolestech blížícího se porodu

kráčela Betlémem, jenž ležel v měkkém sněhu, a hledala -- poněvadž jí neznáma byla předpořádající vůle Toho, jenž její strádání povede do chléva a k jeslím, které byl vyvolil za rodný dům a za kolébku — hledala dobrého přístřeší, které by bylo bezpečným místem odpočinku pro ni a pro Toho, jehož nesla.

Tak šla mimo domek dvou velmi chudých lidí, starého muže a jeho ženy.

A když ta žena hleděla oknem na pěknou, žlutě šedou, pýřím do sněhu nastlanou cestu v parnatém soumraku, v němž tak že ještě světlo bylo, a uzřela blouditi jinou ženu, pojala ji hluboká útrpnost; i řekla obracejíc se k svému muži, jenž seděl sehnut v jizbě, v níž pozvolna snášela se tma:

„Jde tudy žena, která má poroditi; zdá se umdlena, a muž, který jde podle ní, jest všecek zkormoucen. Nejsou z tohoto kraje, neboť jinak má paměť by mi je brzy vybavila. Neznám jich.“

Muž povstal se své stoličky a přistupuje k

oknu viděl, jak objevila se Maria na smrt zmořena a jak šíje Josefova trápením ohnuta. Řekl :

„Jsou to chudí lidé. Budou míti brzy dítě, jež bude možná krásné.“

A obraceje se do temna jizby :

„My nemáme dětí.“

Žena zůstala dojata státi a zírala upřeně. Byla to stará dobrá žena.

Maria a Josef byli už daleko a stali se mlhovým obrazem v zelenající se voskové šedi večerní páry. A stará žena řekla vidouc, jak se Maria ještě tíže o Josefa opírala :

„Ta nese těžký plod.“

Sedla si opět do tiché jizby. A oba, její muž a ona, myslili nyní, že mohli bloudících poutníkův prositi, aby k nim vešli. A žena myslila, jak by se to dítě u nich bývalo narodilo při velmi příjemném světle lampy a jak by ho bývala u tichého ohně ohřála a uložila do plének ; a muž myslil, jak nikdy dítě neměl ani neznal.

Ale Maria a Josef kráčeli už daleko a ti dva chudí lidé jich nezavolali k sobě.

Ty, dobrá, víš, jak jsme se mohli míti spolu rádi. A dni mījely, jež znamení lásky nesly, a oba jsme viděli, jak šly mimo nás.
My však jsme dveří neotevřeli.

Z vlámského L. V.

HANS REIMANN

Ž E R T Y

Prořobalo skořápku, starou, velikou, tlustou skořápku, a vykroutilo se z vejce. Ah. Stálo s hlavou těžkou jako olovo a nyní teprve nejdříve zhluboka si vydechlo. Hrom do toho. — Co teď?... Ah, kvočna. Vlhké, lepkavé, zmámené potácí se kuřátko pod mateřsky teplá křídla staré a hned se zavrtává. Jedna, dvě, tři jest zase v nebi, jest zase blaženo. Kuřátko spí. spí tvrdě a s veškerou oddaností. Spí, až jest horké.

V tom přichází — oh, pohled — v tom přichází stará, veliká, tlustá ruka, obejmě kuřátko shora a odnáší je. Vleče je daleko. Kuřátku jest u srdce jako dětem v jízdné židli: bříško se vybírá a začíná pro sebe židli na kolečkách. Drobounek, drobounek kuřátko srdéčko se kutálí.

Pojednou jest mu znova nebesky, teple a blaze. Tmavá, celá kulatá, koulící se očka kuřátkova hledí žádostiva světa a žasnouce do čiré tmy. Veliká ruka totiž pohrouzila kuřátko do hrnce s příjemně měkkými šátky

a zakuklila do nich zvířátko až po koneček nosu. Hr-
nec stojí v poodchýlené, od vaření teplé troubě. Hrnec,
to jest ten svět. Kuřátko si myslelo svět jinak. Světlejší,
jasnější, svobodnější. Zakouší svého prvního trpkého
zklamání.

V troubě zůstává kuřátko, až jest pěkně suché. Trvá
to hezkou dobu. Tělíčko se zahřívá, a čím jest teplejší,
tím více pozbývá kuřátko zájmu o svět. Ať jest tma
nebo není . . . *teplo* jest. Co jest *tma* — nemá významu!
Hlavní věc, *teplo* jest. Nebesky *teplo* jest! Kuřátko se
nad tím libě zamýšlí. Ve tmě se spí skvostně. Svět jest
ponurý. A v dřímání, do něhož se dalo pod kvočnou,
citelně sílícím, se řádně pokračuje. Kuřátko dřímá.
Dřímá ze všech sil, dřímá o přítrž.

Co jest věčno, kuřátko neví. Ale pod vědomím cítí,
že dřímalo věčnost. Náhle jest jasno a vesele a jako v
plameni okolo kuřátka. Ach, a kuřátko nemůže zírat.
Tak velice jest jasno a vesele kolem dokola. Teď zrovna
byl svět ještě tmavý jako noc a nyní jest náhle světlý
a veselý. Čím to? Kuřátko se diví. Ne, takového něco!
I ano, svět!

Veliká ruka totiž postavila hrnec s kuřátkem na stůl
v kuchyni a vyndává to stvořeníčko.

Na stole, toť nyní teprve vlastní pravý svět: veliký,
dlouhý, hladký a žlutý. A tu leží kuličky a cosi bílého.
To bílé jest mokré. To bílé mokré má kuřátko píti. Ku-
řátko ještě neví, co jest píti. Kuřátko umí jen spáti.
Vcape do toho bílého mokrého. Mléko. A ty kuličky jsou

prosná a hořčičná zrníčka. Zrnka hořčičná mají tomu stvořeníčku budit chuť a zvláště potřebu pití. Kuřátko zprvu nepožívá ničeho. Myslí si, že zobák jest na hledění. Neumí přece ještě ani státi. A státi jest důležitější pro život než pití a jedení. Mínil kuřátko. Kuřátko má plnou hlavu. Stání jest zatrolená věc. Stání chce, aby se mu učilo. Státi jest: ne — padnouti. Třeba nohy roztáhnouti a postavití ze široka — a třeba náležitě zachovati rovnováhu. Zachovati rovnováhu jest strašně těžko. Toho neumí ani desátý. Kuřátko stojí a drží rovnováhu.

Prst veliké ruky přismykne kuřátku několik zrníček. Kuřátko si myslí: ta uhánějí. A chce za nimi. Ale za nimi chtějí a za nimi moci jest dvojí. Znova uhání pár zrníček. Kuřátko zůstává opatrně státi, zachovává rovnováhu a uvažuje vztekle. Zrníčka musí dostati. Stůj co stůj. „Světě, co se mnou děláš?“ myslí si. A opět se odkutálí několik zrníček. Kuřátko se chce sehnouti. Pozdvihuje nohy vysoko — a bác, chlapík leží celý na břiše — s hlavou nataženou daleko po odkuleném zrnku. Kuřátko si myslilo sehnutí prostším. Neví, že má hlavu tak těžkou. Kuřátko leží v tisíci úzkostech a hází sebou. Myslí, že mu bude ležeti celou věčnost.

V té přichází veliká ruka a pomáhá kuřátku na nožky a sází je doprostřed mezi zrnka. Kuřátko nyní ví, že shýbání jest umění, Dává si pozor na hlavu a na nohou se mu stojí těžko. S námahou a bojácně si sezobne několik zrníček. Daří se mu to. Daří se mu v zobání

čím dál lépe. Hledmež, tomu přece není nadobro tak těžko se naučiti! A mudrlantsky pouští se kuřátko dva tři kroky za nejbližším zrníčkem. Odstrkává — nemotorně — zrníčka svýma nožkama a zrníčka se kutálejí do toho bílého mokrého. Ach jémine. Kuřátko do toho vcape za zrníčky. Stane rozpačitě před kaluží mléka. Myslí: kdož ví, jak jest hluboká.

V té přichází veliká ruka a namáčí kuřátko bez milosrdenství do toho bílého mokrého. Kuřátko myslí, že teď najisto umře. Kuřátko vidí, že jde o život, a třepetá a pleská a máchá pahýlky křídel. V nosních dírkách má mléko, v zobáku má mléko. Kuřátko se otřipá a frká. Ach, světe, jak jsi těžký. Ze zoufalství a u veliké tísní kuřátko polkne, co má v zobáku. Ach, ale to chutná. Toho se kuřátko nenadalo. Hledme. Světe, z tebe člověk nezmoudří. Kuřátko stojí uprostřed toho bílého mokrého. Zcela, zcela opatrně se shýbá a omotčuje zobák v mléce. Potom zdvihá — aniž by to byla ruka ukázala! — hlavičku do zadu a hamá. Aj, to chutná!

Ale námaha byla příliš veliká. Kuřátko jest zmořeno, napolo mrtvo. Stojí-li, očka se mu zavírají a o udržování rovnováhy není už ani řeči. Tlustá hlava se klátí sem a tam. Veliká ruka lapne kuřátko a vstrčí je nazpět do teplého hrnce. Spí těžce a vážně. Ve spánku se mu zdá. Zdá se mu o mnoha, mnoha zrníčkách a o samém bílém mokrému a o veliké ruce a o světě, jenž může býti tak pochmurný a tak v plameni.

Ve spánku cítí kuřátko něco vlhkého. Rozepne oči

a . . . oh . . . vidí samo sebe vedle sebe se chouliti. Vypoulí oči na plno a ohledává se. Ale naprosto není to ono samo, nýbrž jest to druhé kuřátko, jež se zatím vylíhlo. To prve vylíhlé tichounce pípá. Pozdravuje nové. Nové neumí ještě pípati, nemá také žádného zájmu o první; nechce nic více, než aby mělo pokoj, by mohlo spáti. První nenechává druhého na pokoji, jest příliš plno toho, co zakusilo, i musí vyprávěti. Vypravuje o světě a o bílé mokřině a o zrníčkách, která uhánějí. Tím se unaví a usíná zároveň s nováčkem. Obě se přitočí těsně k sobě a spí silně. Spí, až potřebují žráti. Tehda se pohnou. Ruka přichází — a staví je na hladký, veliký, široký svět. Starší ukazuje, jak se žere. Myslilo si, že to umí, ale neumí toho ještě a překotí se. Druhé si myslí: tak se to dělá. A překotí se i ono horlivě. Ruka vydatně zasahuje na pomoc. Obě zase stojí zpřímá a zširoka. První — cítí svou ostudu a chce zub zabrousiti — ukazuje to ještě jednou. Ale motá se a uklouzne — hopla — na druhé. A znova se obě kuřátka překáňují. O já, o já, o já! Ruka nespěchá. Překotiti se, to se snadno udělá — ale povstati! Obě kuřátka na sebe bezmocně pohlédnou; jedno by to rádo odhledělo od druhého a žádné nemůže. Posléze se ruka blíží a staví oba chlapíky k bílé kaluži. Starší ukazuje — velmi opatrně, — jak třeba píti. Nové to zkouší. Daří se mu. I přispíšují si obě na světě a pijí a žerou.

V té přichází veliká ruka a strká kuřátka do hrnce. První pípá a cvrliká. Nové se namáhá přicvrlikávat.

Tóny vážnou hluboko v hrdle. Posléze se to pošťestí. Pípáním unaveny obě usínají.

Zatím co spí, vstrčí ruka ještě dvě a později tři čerstvě vylíhlá do hrnce. Všech sedm se tlačí důvěrně k sobě a hřejí se a dřímají si dál. Tak uběhne hodina. Pak v hrnci lomozí a obě nejstarší učí nově příšlá pípání. Všech sedm tropí pekelný šramot.

Jest to veselá bodrá společnost.

Ale netrvá dlouho, všech sedm dostává se pod kvočnu a tam nastává vážnost života: vychování.

Na louce stojí stařec a strojí se kneippovati.

Jest bos a s holou hlavou.

Nad ním se klene krásné modré nebe bez oblaků.

Stařec civí na krávu, která daleko na kraji lesa dělá potřebu na potřebu.

V tom kápne starci cosi na hlavu.

Hrubá kapka.

Stařec si sáhne rukou na lebku a kapku utře.

Pak hlídá na nebe.

Nebe se leskne hedvábnou modří.

„Co to? myslí si stařec, kapka z čista a jasna?“

I odejde s místa, na kterém stál, a postaví se kdesi jinde.

Tam civí znovu na onu kydaající krávu.

Stařec — nestojí dlouho, stříkne mu druhá kapka na hlavu.

Vzhlédaje k nebi diví se do vousů a stírá si pak mokrou kapku s lebky.

Nebe se směje. Právem.

„Půjde-li to tak dál, myslí si náš stařec u sebe, to tě bude dobré!“

A zůstává státi, kde stojí.

Rád by vypátral, odkud ty kapky padají; také by rád věděl, stříkne-li jich ještě více.

Znovu obrací svou pozornost na onu kydající krávu a zapomíná pro ni na kapky.

Po chvílce krápně starci třetí kapka na hlavu.

Stařec svrašťuje čelo a pozoruje nebe. To trůní nevinně a andělsky čistě nad scenerií.

Stařec si lehá do zelené trávy a nespouští nebe s očí.

S nebe už nestříkne ani kapky.

„Aha, myslí si stařec, to tě proto, že mám pozor.“

A dává pozor. Neodvrací zraku s nebe. — —

Na louce leží stařec. Chtěl kneippovati, ale musí dávat pozor, krápe-li. Jest přesvědčen, že v té chvílce, kdy pustí nebe s očí, stříkne mu kapka na hlavu.

Stařec nad tím usne.

Zdá se mu, že mu stříkla kapka na hlavu. Staví se kamsi jinam a druhá kapka stříkne. Zůstává státi a třetí kapka stříkne. I uléhá si do trávy a zírá napiat na nebe.

Kráva zabučí náhle těsně vedle něho.

Tím se stařec probudí, zdvihá se hekaje a dává se do Kneippovy kury.

Jest mu, jakoby mu tři kapky byly stříkly na hlavu.

Ale jest to přece naprosto nemožno. Neboť nebe jest modré a bez oblak.

Zdálo se to starci ?

Josef Sattler: *Vignetka z Nibelung*

P R A M E N Y A P R A M Ě N K Y

Kromě lístků Pramenů, na nichž jednak ohlašujeme dobrá díla (lístky dvojí barvou), jednak díla taková rozvádíme, vypisující z nich místa dle hesel (lístky jen černé), vidělo se potřebí založiti ještě jeden abecedář, poboční, který by k dosavadnímu byl asi v tom vztahu, jako »Nova et Vetera« »k Dobrému Dílu«. Na lístcích dobrého díla totiž podává se už zralejší ovoce, čištěné zlato, broušené drahé kamení; ale jest též třeba lístkového glosáře k studiu samému, glosáře jaksi přípravného, pracovního, abecedáře, do něhož by se hrnulo vše, co se k studiu shromažďuje, všecek těžební materiál, starý i nově přibývající, jenž se překopává a prosívá, aby ze vši té zemité směsi nejrozmanitějších prvků vybralo se, co jest vzácného a užitečného.

Záznamy tohoto glosáře budou vesměs stručny, proto stačí k němu formát menší, i bude už tím odlišen materiál tento od glosáře dobrých děl, Pramenů. Nejvhodnějším ukázal se formát poloviční výšky lístků dosavadních, tedy na lístku 15centimetrovém bude hesel čtvero. Sestavení a pořádání těchto lístků bude stejné jako při lístcích větších, což bylo už vyloženo v článku „Spravte snahy své!“ (v 16. čísle Nova et Vetera).

Tímto novým abecedářem poslouženo bude mnoha potřebám. Na lístcích bude shromažďeno — v poukazech na díla příslušná neb i v citátech z nich — vše, co jest pamětihodného z minulosti i co se zrodí vřením života neb vybuchí zlostí dne. Z nezmožitelného Baby-lonu encyklopedií a naučných slovníků pohodlněji a rychleji odvedeny budou vody, aby byl vyloupen a po-valen. Budou tu zapsány všecky knihy nové i staré — pokud to arci nejsou výrobky nejnižšího dryáčnictví tiskového, jež se vůbec na zřetel neberou a jichž i spo-lečnost zužitkuje jen tak, jak možno zužítkovati špinavé-ho potištěného papíru. Budou tu pozoruhodná díla špat-ná a nicotná, kterých nehodláme přijmouti do pokladu studia ani jich uchovávat k nahodilé potřebě, a takový-mi budou též na lístku označena, aby přátelé zbytečně se už neostouzeli jich studiem a abychom i sami měli od nich pokoj. Stává se totiž, že nějakou knihu přečteme a po zralém uvážení vymeteme; za nějaký rok však ú-plně na ni zapomeneme, a když kniha dostane se nám do rukou znovu, dobyvši si zatím třeba už nového vy-dání a »umělecké výpravy«, znovu bychom se do ní dali a vážili ji, této však zbytečné práce se ušetříme, sáh-neme-li do svého lístkového slovníku a tam nalezneme její nacionále i s poznámkou, kterou jsme si ji ohod-notili a na vždy pustili s pozorností. Poznámky takové budou též k uspokojení některým přátelům, kterým se zdá, že někdy příliš náhle tu neb onu knihu odsu-zujeme, bez odůvodnění ji odkazující plamenům; ta-

kové stručné vysvětlivky dostačí, aspoň těm, kteří nejsou příliš ovládnuti zálibou, místo aby se sytili květy a ovocem plných zahrad, rozněžňovati se nad komposty, v nichž uzří pohozený kvítek nebo nahnílý meloun, nebo pošetile se schraňovati s měchy plev pro nějaké uvízlé v nich „zrnko pravdy“ ve chvíli, kdy třeba rychle úrodu naložiti a ujeti hrozící zkáze.

Na ohlašování děl dobrých máme sice založený již glosář větší, lístky o výšce $1\frac{5}{2}$ cm. Ale jsou knihy, které nemají vlastností dobrého díla, abychom je do svého Pokladu přijali, ale přece jsou to knihy zatím potřebné tím, že v nich uložen dobrý materiál, nebo díla neještě definitivní, drobné svazky básní, které později autor třebas ještě přebere a vydá u větší sbírce, nebo díla, jichž stráž, zrno teprve dalším studiem se má ukázati; nebo přijímáme-li všecko pozůstalé dílo některého spisovatele neb skladatele za dobré, a zvláště vydáno-li jest též souborně, zbytečně bychom si zatěžovali lístkový sklad většími lístky pro každou jednotlivou věc, — stačí větší lístek ($1\frac{5}{2}$ centimetrový) na celé, souborné dílo, a jednotlivé knihy neb skladby rozepíšeme si na lístky čtvrtinové ($1\frac{5}{4}$ cm). — Taková díla dobrá neb aspoň zatím užitečná uváděna budou na lístcích s příslušnou poznámkou, nebo i bez poznámky.

K praksi lístkové ještě toto slušelo by podotknouti: Někdy totéž dílo nebo totéž místo z knihy uvedeno bude dvakrát nebo i vícekrát, pokaždé pod jiným heslem; na př. dílo Carlyleovo *Revoluce francouzská* bude uvedeno

pod hesly „Carlyle“ i „Revoluce franc.“, abych ve svém slovníku vždy věc našel, ať hledám s té či oné strany. Tak zajímám-li se o Carlyla, dozvím se, že napsal tuto knihu; hledám-li poučení o Revoluci, objevím, že v Carlyleovi má svého skvělého historiografa a soudce. Nebo věta Rachildina o ilustrování knih, fotografii a bicyklech bude třikrát tištěna, pod každým z těchto hesel.

Vydavatelů knih a časopisů žádáme, aby nám posílali knihy a časopisy nově vydané, ze starších pak ty, o které bychom si psali. Bude to jejich výhodou, neboť naši přátelé jsou lidé opravdoví, kteří dobrých knih hledají a poznavše, že doporučujeme jen věci pravé a vzácné, také si je opatřují. Knihy, kterých bychom doporučiti nemohli, vrátíme, ostatní každou otiskneme a po zásluze oceníme. Na díla nákladnější jsme ochotni připlatiti neb výměnou dáti knihy naše. Ohlašování naše jest jistě hodnotnější a trvalejší než bibliografické rubriky a inserty časopisů také tím, že netiskneme zpráv těch na obálkách a takových papírech, které se hned nebo po čase zahodí, ale na lístcích, které se abecedně za sebou řadí a uchovávají se na vždy.

Na těchto lístcích bude možno tisknouti též adresy řemeslníků, nákupní prameny všech užitečných věcí, nabídky zboží i služeb i všelike poptávky.

Zejména však osvědčí se naše soustava lístková v jedné důležité potřebě: jest třeba lístkového slováře,

kterým by se shromaždil všecek poklad jazykový, slovní a fraseologický. Náš jazyk školami, žurnalismem a pustým měšťáctvím jest víc a více ochuzován, pozbývá pestrosti a živosti a porušuje se tak, že zvuky sice ostávají, ale stal se mechanismem bez ducha, jakousi obdobou psacích strojů, jímž mluví Čech stejně jako přiučivší se mu Němec a Žid. Jest dorozumivací pomůckou, kterou si moderní doba přizpůsobuje dle svých perversních potřeb a choutek. Postupuje to dle tuch, vyslovených už před lety Františkem Bartošem: „Naše anarchie jazyková již nyní je hrozná a bude čím dál hroznější a nebezpečnější, poněvadž působením školy, novin, úřadův a t. d. zasahuje širší a širší vrstvy, což jest tím povážlivější, že to není zjevem osamělým, nýbrž jen jednou stránkou nynějšího rozkladu společenského.“ Snahy o očistu jazykovou získávají sice stoupenců, jenže jest k tomu třeba jiných lidí než ti, kterým se ty opravy vtloukají; živým jazykem mohou mluvit jen živí lidé, a když duše páchnou už rozkladem, ani jejich řeč vnějšími správkami neobživne. Jest jen směšno, když hloupé články časopisů parádí se čistou mluvou, ač překládají toliko své vrozené germanismy titěrnými jich náhražkami.

Jest třeba slovníku, v němž by slova byla objasněna i pojmově nejrozmanitějšími způsoby svého užití, a to citáty z dobře psaných knih, z přísloví i z živé mluvy; třeba zaznamenati dobré vazby a jaderná úsloví, a s druhé strany též úsloví špatná a padělané stvůry. Ně-

kteří milovníci jazyka vydali knížky a stati, v nichž vytýkají chyby a poruchy a zapisují pěkná rčení domácí. Největší zásluha náleží Františku Bartošovi, jenž ve své »Skladbě«, »Rukověti správné češtiny« a »Dialektologickém slovníku« sebral mnoho vzácného materiálu; skládati z něho však učebnice, nebylo šťastnou myšlenkou. Aby vše bylo přehledno a možno bylo lépe z toho těžiti, bude třeba sbírky ty rozepsati na lístky dle hesel, nejmenší, poloviční, neb i na dvojlisty Nova et Vetera. »Rukověť« už jest tímto způsobem téměř rozepsána a připravena k tisku. — Aby se sebralo co největší bohatství z knih i mluvy, třeba jest mnoha spoluprávníků, a každý může přispívati, ať dávkami sebe menšími. I zveme přátele, by při četbě i z hovorů zapisovali rázovitá úsloví i jadrná užití slov, jakož také příznačné nešvary. Některé nešvary se vžily už tak, že sice cítí se jejich nedobrá původ, ale nezná se už ani příslušných rčení domácích. Budeme tedy takové výměty tisknouti i bez náhradných úsloví domácích; bude to výzvou, aby se náležitá rčení hledala, a až se sejdou, otisknou se. Přátelé mají volno dáti si na naše lístky tisknouti i dotazy, jak v této věci, tak vůbec ve věcech studia neb i v potřebách soukromých.

Na nejmenších lístcích budou též výklady slov a jmen cizích, která se naskytají v knihách překládaných, místo aby se dávaly vysvětlivky pod čáru textu. Takto knihy nebudou rušivě zatěžovány, a poznámky zapsa-

né na lístky a vřazené do abecedáře budou nám napodruhé vítaným nálezem.

Lístkového tohoto glosáře jest na vše strany tak potřebí a tak dobré služby by konal, že by náleželo tisknouti rázem dlouhé řady lístků a rychle naplňovati pohyblivé schránky úlů. Že zatím prýští se praménky tyto tak tence, toho příčinou jest několikerý útlak: málo dělníkův a málo účastníkův, a také že pomoc, ač namnoze dlužná! přitéká nám ani ne v praměncích, ale v kapkách, tak drobných a řídkých, že se vypaří, dříve než se jich steče na ovlažení, a my jen prahneme a prahneme. A také (což možná též v spojitosti s předchozím) tiskárny, které jsou nám k službám, mají tak málo dělníků, že se neví, co tisknouti napřed, zda knihy Dobrého Díla, jež se všecky dovolávají rychlého tisku, nebo Nova et Vetera a slovníkový fond Pramenů. Ale byť sebe skrovněji praménky se prýštily, vycházejí z bohatého zřídla živé vody, a prodravše si už cestu, jen silněji budou se řinouti a rozlévati, křísíce širou pustinu okolní, aby se přece rozzelenala a rozkvetla.

Antonín L. Stríž.

LISTY SVATÉHO JERONYMA, kněze a učitele Církve. Část prvá. Listy od prvního do šedesátého čtvrtého, dle sledu časového. Z latiny přeložil Antonín Ludvík Striž. *Dobré Dilo*, svazek 41. V Staré Říši v září I. P. 1917. Svazek formátu 14¹/₂ cm 20 cm, stran 312, tiskem černým a červeným. Vydáno 700 výtisků, z nichž 60 na papíře ručním. Výtisky obyč. po 16 K.

Za dlouhá léta objevuje se opět v jazyku českém dílo Otce církevního, a to nejrázovitější dílo spisovatele, který se ctí jakožto „patronus literatorum“. „Listy svatého Jeronýma jsou nejvhodnějším dílem k poznání jeho ducha. Jsou jakousi vnitřní autobiografií jeho, v nich obráží se všecek jeho život, snahy a zápasy, a vztahy ke všem pozoruhodným jeho vrstevníkům. Četba jejich bude rozkoší těm, kteří hledají naučení náboženského, onoho chleba, kterého nyní nikdo nedává. Ale budou rozkoší též těm, kteří hledají umění a stylu. Z nich poznáváme též všecken život a mravy té doby a objevujeme podivné shody s dobou naší, kterými listy svatého Jeronýma nabývají tím větší aktuality.“ (Z úvodu vydavatelova, otisknutého v *Nova et Vetera* 1917.) — Ve svazku tomto jest první třetina všech Listů.

Jiří TRAKL

Jiří TRAKL. **BÁSNĚ**. Přeložil Bohuslav Reynek. Upravil Josef Marek. „Dobré Dilo“, svazek 42. V Staré Říši v srpnu 1917. Form. 14 cm X 20 cm. Stran 90. Vydáno 400 exemplářů, z nichž 50 na ručním papíře. Výtisk obyč. za 5— K.

Trakl jest bratrem básníka knihy *Noa-Noa*. Gauguinovská touha po ráji teple a teskně plane z jeho slok. Nachový stesk tvrdého, horoucího a čistého mužství vyspěvšího z dětského věku plného úzkosti a plného vidin. A bolestně prozaňuje tajemná žádost Chleba i Vína.

Forma: vůbec není retoriky. Jest život, jsou fakta a věci, jimž slovo, obraz, rytmus a rým slouží. A že fakta jsou mystická, jest mystická i řeč: „nesrozumitelná“ — těm, jimž netřeba rozumět. — „*Malčky nad polem lebek se otvírají Boží zlaté oči...*“

J. M. VILLEFRANCHE

J. M. Villefranche, *Die IX., sa vie, son histoire, son siècle*. Par J. M. Villefranche. Ouvrage orné de plusieurs gravures. Deuxième édition. Lyon, Jossereud, 1876. Form. 21 cm 14¹/₂ cm, p. 552.

René SCHICKELE

René Schickele, *Weiss und rot*. Gedichte von René Schickele. Leipzig, Verlag der Weissen Bücher. Form. 17 cm 12 cm, 148 Seiten. Gebunden M. 2:50.

Gustave AIMARD

Gustave Aimard, *V mexických prériích*. Román. Přeložil A. Z. S ilustracemi Stan. Hudečka. V Praze, Ant. Svěcený. Stran 207. Za K 1:80.

Příliš rozvláčné. Osobnosti nudné, prázdné, veřejné, prkenné. Proč se taková díla překládají?

G. d' ANNUNZIO

Italský spisovatel, literát, mající barvy, ale nemající ideové hloubky. Parádní stromek z papírových lupenů. Přečetl jsem český překlad *Sen Jarního jitra*. Barvy povrchových vrstev. Trpytí se to, ševlí to, chvěje se to nemocně. Laciný pozlátkový materiál. Podruhé nebudeme čísti.

LATINŠTÍ CÍRKEVNÍ SPISOVATELÉ

CORPUS SCRIPTORUM ECCLESIASTICORUM LATINORUM Editum consilio et impensis Academiae Litterarum Caesareae Vindobonensis. F. Tempsky, Wien.

Monumentální sbírka, předčící po stránce textové všechna existující vydání spisovatelů církevních. Do roku 1914 vyšlo 50 svazků, mezi nimiž jsou: Poetae christiani minores, Cassianus, Priscillianus, Tertullianus, Juvenius, Lactantius, Eucherius, (Filastrius, Faustus, Reiansis, Ruricius, Scriptores eccles. minores saeculi IV), několik knih sv. Augustina, Ambrože, Hilaria, Paulina, dva svazky Listů sv. Jeronyma a j. K práci shromážděny všechny nejstarší kodexy ze všech knihoven, a nejbedlivějším studiem povolaných recenzentů stanoven text, o němž už stěží možno pochybovat, že by se lišil od původního sepsání; a varianty, všech kodexů otiskány drobně pod čtením hlavním. Tím díla svatých Otců, jakoby byla znovu vzkříšena, a netřeba už, než aby tiskaři-umělci chopili se těchto připravených textů a otiskli je u vydání důstojného a vábného vzhledu, jako se tiskly knihy takové v době inkunábule. Podnikatelé sbírky pohřchu jsou tak malého rozpětí, že se zalekli hřmotu válečných třaskavin a tisk, nad nějž stěží jest přednější, zatím zastavili. Množství dalších svazků jest však už k tisku uchystáno.

MARIA PANNA „s nakloněnou hlavou“.

MILOSTNÝ OBRAZ MATKY BOŽÍ „S NAKLONĚNOU HLAVOU“ v kostele karmelitském ve Vidni-Döblingu. – Reprodukce bromostříbrné dle fotografie: obrázky form. 9 cm 6 cm, 100 za 10 K, větší ve formátě dopisnicovém 100 za 10 K a fotografické snímky form. 21 cm 16 1/2 cm, nalepené na kartoně, po 3 K. Na skladě v Karmelitském konventě ve Vidni XIX., Silbergasse 35.

Pečlivé a zdařilé snímky vzácného milostného obrazu. Ony „dopisnicové“ jsou však doopravdy upraveny na posílání poštou jako pohlednice – ohavný to, barbarský nevкус, i kdyby šlo o obrazy Matky Boží neb Svatých, jichž tváře takto bývají mazány černí razítkem a přehazovány v braku a neřádech poštovních pytlů. Krom toho pod obrázků přisázeny jsou jakés veršiky, ale ty na štěstí možno ustříhnouti, aniž se co pokazí. Karmelitě nabízejí též barevné reprodukce, malé i velké, „umělecké“, ale na těchto malbách jest z krásy originálu pramálo a z jeho omilostnění zhoľa nic. Spokojíme se tedy výše uvedenými snímky fotografickými. Karmelitě však jsou ochotni i větší fotografie dodat.

Ing. Jindřich FLEISCHNER

Jindřich Fleischner, *Technická kultura*. Sociálně-filosofické a kulturně-politické úvahy o dějinách technické práce. 1916. Nakladatel Fr. Borový v Praze.

Česká malta k stavbě věže babylonské: „... a nepřestanou od myšlení svých, dokavadž jich skutkem nenaplní.“ Koukol, již bez pšenice, zralý na oheň.

Leon BLOY

Leon Bloy, *Chudá žena*. Soudobá epizoda. Přeložil Josef Florian. Stará Říše, Morava, 1908. — Rozebráno.

Nové, krásné vydání v úpravě Jaroslava Bendy, i překladem velmi zdokonalené, jest již skoro natištěno.

MARIE de MOERL

Adrien Péladan, *Dernier mot des Prophéties*, ve svaz. II. na str. 121 mluví o svém rozhovoru s tyrolskou Marií de Moerlovou, extatickou pannou z Kalternu (1812 — 1868). Pravila, že bude oekumenický koncil v Lyonu za čtvrtého nástupce Pia IX., jenž bude „velikým papežem, velikým světcem a rodem Francouz.“ S tím shodují se zjevení sestry Marie z Ježíše Ukřižovaného a Melanie Kalvatové. (Pélerin de Marie, Mars 1909).

Carl EWALD

Carl Ewald, *Stará komnata*. Přeložil z dánštiny Hugo Kosterka. Vinohrady, 1905. Za 60 h.

Plevy ubohých myšlenek lidí bez Boha, nudících se v staré komnatě bohabojných předků. Nečti podruhé!

Verner von HEIDENSTAM

Verner von HEIDENSTAM, **KAROLÍNI**. (Karolinerna.) Část prvá. Ze švédštiny přeložil V. Šuman. Vydal B. Stýblo v Praze, 1917. 232 stran. Brož. za 3 K 80 h, váz. za 4 K 80 h.

Krásné obrázky z dob švédského krále, dobrodružného Karla XII. „Könich Carolus jest opuštěnější než nejchudší vozatajský pacholek. Nemá ani družného klína, v němž by se vyplakal... Jest on un homme d'état? Ach, kdepak! Vždyť nemá smyslu pro celek! Jest vojevůdcem? Ale kde! Nemá smyslu pro tlupy. Jen mosty bořit, stavět pevnosní koše... Nemá smyslu pro stát a pro armádu, nur für Menschen!“ (Str. 150.) — ... a brzy se točila rozmluva kolem vesmíru a nesmrtelnosti duše a hned se zase přišlo nazpět ke hvězdám. Zářily jasněji a jasněji, na sametovém nebi a král pověděl vše, co věděl o slunečních hodinách. Zastrčil svůj kord rukověti do sněhu a obrátil hrot k polárce, aby příštího jitra mohli čisti čas.“ — „Jádrem vesmíru,“ pravil, „musí býti buď země nebo hvězda, jež stojí nad zemí Švédů. Nic nesmí býti větší než Švédsko.“ (Str. 154.)

Ludvig MEIDNER

Acht Köpfe. *Lichtdrucke nach Zeichnungen* von Ludvig Meidner. Einmalige Auflage von 90 nummerierten Exemplaren, davon die ersten zehn Abzüge als Vorzugsdrucke mit der eigenhändigen Unterschrift des Künstlers. Verlag „Neue Jugend“, Berlin, Leipzig 1916.

Reprodukce světlotisková jest z grafického uměleckého ústavu Roberta Clause v Drážďanech. Velikost listů v tuhém tmavém obale 44 cm X 30 cm. Exempláře (Nr. 1—10) umělcem podepsané, byly původně na subskripci po 50 Mk, ostatní (Nr. 11—90) po 30 Mk. Po subskripci zvýšena cena lepšího vydání na 80 Mk, ostatních na 40 Mk.

Obsah: Divčí hlava. — Van Hoddiss. — Ehrenstein. — Mynona. — Hasenclever. — Philipp Keller. — René Schickele. — Vlastní podobizna autorova.

Jak řidnou ctitelé vznešeného umění a sběratelé krásných věcí! Jest opravdu bolestno pomysliť, že vydavatelstvo zbytečně by tisklo pro Evropu a tudíž pro celou zeměkouli více exemplářů. Tím pak potěšlivější těm, kdož si přispišili na těchto devadesát exemplářů tak jedinečného díla; neboť vzácnosti a poklady milují samotu a skrytost slují, do nichž nevniknou prasata, nepřátelští očmuchavatelé perel, jak uči evangelium.

Viktor HÁNEK

Viktor Hánek, *Přeludy věčně krásné*. Povídka o opuštěné samotě. V Praze 1916. Knihtiskárna František Rebec, nakladatelství.

Všední skutečnosti a ne přeludy věčně krásné.

Josef HOLÝ

Josef Holý, *Vašíček Nejlů*. Básnický fragment ztraceného člověka. II. vydání. Premie Klubu přátel umění v Brně. Brno 1911. Nakladatel A. Piša, knihkupec c. k. české vysoké školy technické v Brně.

Sem tam záchvěvy poesie, ale celek zavalen verbalistní spoustou všedního myšlení rozpustilého moderního člověka.

Sv. KATEŘINA SIENSKÁ

J. M. Villefranche, *Pius IX.*, kap. 16.

„Ah! Vy jste Bretoněc? Vite, co se říká o Bretoňcích? *Kudy slunce chodí, Bretoněc chodí*. Toto přísloví jest od svaté Kateřiny Sienské.“

René SCHICKELE

René Schickele, *Die Leibwache*, Gedichte. Leipzig, Verlag der Weissen Bücher. 1914. Form. 25 × 20 cm, 102 Seiten. Geheftet M 3'—, gebunden M 4'—

Josef CAPEK

Josef ČAPEK, **LELIO**. V Praze 1917. Kniha Dobrých Autorů svazek 142. Nákladem Kamilly Neumannové v Praze-Olšanech, Chelčického 45. Formát 22 cm × 14 cm, stran 80. Za 2 K. Vyšlo též 30 výtisků na papíře ručním po 4 K.

Obsah: Lelio — Rukopis, nalezený na ulici — Plynoucí do Acherontu — Opilec — Záchrana — Veš — Syn zla.

✓ Krásné obrazy z facet, ~~v~~ broušených vhloubeně do silné zrcadlové plochy ledu tohoto věku, jemuž dle sv. Pavla věru není dobře se přizpůsobovati. „Vbroušených“, neboť není oblých polostínů: jednotlivé rovinky prolamují se v úhlech a světlo jest tak po obrazu roztřepeno a tak pichlavě, bolestně bleskotá a hrá, letíc a odrážejíc se s plošky na plošku, že ~~kolik~~ takových profatých rovinek, tolik „zrcadel hříšnickových“ — k zmatku všech nudných spravedlivců a ctnostných bez ohně, k potěše však a libé pastvě očí prostých a pokorných, vzdavších se odměřování lidské záslužnosti v době, již podobná bude až za Antikrista.

Vojtěch PREISSIG

Vojtěch PREISSIG, **BYL JEDEN DOMEČEK**. Obrázková kniha pro malé děti. Kreslil Vojtěch Preissig. Vydalo „Dědictví Komenského“ v Praze 1905. Spisů „Děd. Kom.“ čís. 58. Dvanáct obrazů na text dětského říkadla, leptaných do zinku, v barvách, v kartonové obálce form. 32 cm 26 cm. Za 2 K původně.

„Podivné a libezné album s krajinkami, vnitřky, domácími scénami a zátišími, podanými osobitým dekorativním způsobem v orámení z kvítků, pozorovaných jakoby novými očima. Je tam pravý český humor, a cítění české přírody, jež u žádného jiného nemá takového výrazu...“

CHASSÉRIAU

Theodor DAUBLER: „*DER NEUE STANDPUNKT*“, str. 22:

„Chassériau, michelangeleskní malíř fresek, byl mohutným předchůdcem Puvisa de Chavannes. Hlavní jeho díla bohužel byla v *Cour des comptes* a shořela. Co mohlo býti zachráněno, vystaveno v Louvru. Fresky od něho jsou v různých pařížských chrámech.“

Život Anny Kateřiny EMMERICHOVÉ

Leon BLOY; *MŮJ DENNÍK*, 15. dubna 1897.

Bych se potěšil z Naundorffa, dal jsem se do čtení ŽIVOTA ANNY KATEŘINY EMMERICHOVÉ od P. Schmögera, tři svazkův, přeložených z němčiny, jichž jsem posléze nabyl, dlouho si jich žádav. Neznám knihy krásnější a neznámější. Kdyby byla čtena dvaceti osobami v diecési, Bůh by změnil tvář světa.

podléhati (!!)

Špatné sloveso frastické z německého *unterliegen*.

Nejznamenitější herci bývají pověřčivi (a ne: podléhají víře v pověry (!). — Týž osud, kterým za své vzalo severní Slovanstvo (a ne: kterému podlehl severní Slovanstvo). — Menší republiky byly podrobeny, poddány, podřízeny sněmu varšavskému (a ne podléhaly sněmu varšavskému). — Žádná věc není podrobena tak náhlým změnám (a ne nepodléhá). — Tataři, ač počtem silnější, přece přemoženi byli (a ne přece podlehli).

podléhati (!!)

— Řím by byl neodolal spiknutí Katilinovu (a ne: by byl podléhl). — Aby nepoddal se, nepovolil působení cizímu (a ne aby nepodleh . . .). — A jakožto člověk podroben jest utrpení a ne podléhá utrpení). — Jak potřebí jest, bychom vinníkům svým odpouštěli: a bychom se nepoddávali (neb bychom nepovolovali) pokušením (a ne bychom nepodléhali pokušením). — Vycpálek.

Jules BARBEY D'AUREVILLY

Leon BLOY, *Žebrák nevďěčník*, 8. dubna 1892:

... žádného ... Znamení Spáasy na hrobě velikého křesťanského umělce ... Sděluji přeupřimně s hořkou lítostí, že až do posledního ledna docela jsem nevěděl o této hrozně *zpronevěře*. Byv poctěn po dvacet tři léta přátelstvím Barbey d' Aurevillyho ...

PÍSMO SVATÉ

Léon BLOY, *Čtyři léta Zajetí* ... 4. listopadu 1900: Toť věc velmi jistá, že Slova Svaté Knihy živí duši i ducha po způsobu Eucharistie, *aniž jest třeba jich pochopiti*.

Karel ROŽEK

Karel R o ž e k, *Lásky vášně a zrady*. Topič, Praha. 229 stran.
„Zdaliž sbírají s trní hrozny, aneb s bodláči fiky?“ Ponecháno plamenům.

Emil ORLIK

Emil O r l i k, *Čínská žena s dítětem na rukou*. Původní lept. Velmi krásný otisk na ručním papíře. Leptaná plocha 250 mm × 167 mm. -- Na dražbě u Prestela ve Frankfurtě n./M. v červnu 1917 za 10 M. —

Fr. SEKANINA

Přeložil mizerně povídku „*Cikánský poklad*“ od P. Perraulta, z francouzštiny. Ta čeština! Knížka sama nebyla hodna překladu, ale kdyby aspoň poněkud méně kramářsky bylo překládáno!

J. LADA

Kalamajka. Obrázky kreslil J. Lada. Vydalo Ústřední dělnické knihkupectví (Ant. Svěcený).

Nevalné kresby na sprostá slova. Mělké vtipy slovem i obrazem.

Jiří MAHEN

Jiří Mahen, *Duha*. Cyklus veršů. 1916. Nakladatel František Borový v Praze. Za K 3'60.

Snad tento člověk byl vnitřně poetou. Ale jen pro sebe a pro Boha, ještě snad pro milenku. Skrývatí tento pel duše místo dělání této marné literatury více by mu slušelo. Ponecháno plamenům!

BARVA

Barbey d'Aurevilly, *Sensations d'Histoire*, Válka 30letá, II. 1.: „Barva, poslední záliba pokolení, zhmotarštělých ve svém stáří, jež chtějí, aby se probouzely a rozjařovaly jejich staré smysly barvou.“

Karel MAŠEK

Karel Mašek, *Mír. Legendy*. Nákladem vlastním, v Praze 1916.

Mnoho slov na málo muziky. Nizká inspirace na vznešené motivy. Autor by rád něco dobrého pověděl, ale povídá věci běžné, místy nudné, pathosu se však nevzdáváje. Chodivají tak jistí marniví starci, jimž smrt sedí za krkem: naparádění, vzpřímení a kolínka jim brkají.

AMIEL

Amiel, *Z Denníku Amielova*. Dle výboru L. N. Tolstého. Z franc. přeložil Lev Šolc. Vydal Jan Laichter na Král. Vinohradech.

Bačkorová moudrost tichošlápků, bez drápů, jimiž by dilo chytalo za srdce, jak se sluší na dobré dilo. Vlažná, vyfoukaná kaše humanitních sentencí pro kolozubé. Zůstaveno plamenům.

A. P. ČECHOV

A. P. Čechov, *Jest život krásný!...* Přeložil Julkin Husák, II. vyd. V Praze. Nakladatel J. R. Vilímek. Spisů Čechova sv. XIII.

Život ovšem, ale toto dilo ne. Nějaké pokusy ze studentských dob. Známe Čechova a jeho velmi dobré dilo, ale tyto kuchyňské historie se nám nelíbí. Poučná četba pro lokaje, kuchařky, panské, pro studující na zajištěnou existenci. Nejspíš proto již II. vydání.

J. ŠIMÁNEK

J. Šimánek, *Božstva a Kulty*. Praha, nákl. autorovým, 1910. Obrázky od J. Váchala.

Verše a rýmy o božstvech a tajích okkultismu egyptského; tajemství však prchlo. Působu z hromadění drahých kamenů čtenář mnoho nepocítí. Mnohem zajímavější jest obrazový doprovod Váchalův, který nedovoluje knihy, jinak neškodné, vyhoditi.

Alfred BRATT

Alfred Bratt, *Svět bez hladu*. Vilímkovy knihovny sv. 20., 21., 22. a 23. v Praze. Za K 6. —.

Špatné dílo lidské pýchy, inspirované z dola. Apotheosa vlády davové. „Každý číchal bližního a byl spokojen, že jeho póry nejsou libovonnější...“ (str. 109). „S mraky mezi nohama...“ (str. 138). Blbá protivná kniha, jež bude dlouho cucána davy. Poněchána plamenům.

Paul BOURGET

Leon BLOY, *Žebrák Nevděčnick*, 24. března 1892:

Nesu do zastavárny naše stříbrné náčiní. Snídání v ulici Kopernikově u velmi zámožné Angličanky, jež mi představuje své dvě dcery. Přirozeně mluví se mnou o Bourgetovi a Daudetovi. Prostě prohlašují, že jest to četba pro služebnictvo. Div mne v tom domě neupálili.

NAPOLEON I.

Napoleon I. und das Zeitalter der Befreiungskriege in Bildern. Von Friedrich M. Kircheisen. Mit nahezu sechshundert Porträten, Schlachtendarstellungen, Abbildungen von Medaillen, Autographen und Karikaturen nach den berühmtesten Malern, Zeichnern und Stechern. München und Leipzig 1914 bei Georg Müller. 31 cm × 24 cm, p. 340, in 4⁰. In Leinen M 24 —. In Ganzleder M 40 —.

T. A. STEINLEN

Theophile Alexandre Steinlen, *Ležící kočka*. Původní lithografie. Skvělý barevný otisk se čtyř kamenů s razítkem Sagotovým, umělcem podepsaný. Na zadní straně tužkou: „Hiver; Le chat allongé sur un coussin rose“. 48 cm × 58 cm. Na dražbě u Prestela ve Frankfurtě n./M. v červnu 1917 za 25 M.

P. Benedikt OBER

Roku 1813 byl rozpuštěn klášter kapucínů v nasavském Rüdesheimu. Každý mnich dostal 200 tehdejších zlatých na ruku a s tím bylo opustiti klášter. Jeden z nich, pater Benedikt Ober, dělal si zápisky, které otiskl časopis „Nassavia“. V těch dí: „Nadejde jednou veliká válka národů starého světa proti sobě, a tu krev a bída nebudou míti konce. Saturn a Mars budou panovati dlouho a anděl smrti bude míti veliké žně. Přijde však silný Gedeon, Kladivo Boží, a strašně bude bítí kolem sebe, zbožný kníže a přítel míru. V Jerusalemě a v Římě na hrobě knížat apoštolů vykoná svou modlitbu, se svatým Otcem v jednotě bude žíti. K požehnání starého světa a ku zdaru národů, kteří jsou dobré vůle. Vysocí budou poníženi, drzí pokořeni. Ale také malý pocítí ruku Páně. A toto veliké zápolení národů přijde za sto let, kdy ženci ke žním se budou chystat, a vezme konec vinobraním a převelikým požehnáním přírody. A vše bude chváliti a velebiti Boha. I bude následovat mír, úroda plodů polních a veliké požehnání práce, mnoho zlého bude zapomenuto a Církev Boží zajásá. To dejž Bůh, jenž může pomoci. Amen.

Catulle MENDÉS

Leon Bloy, *Stařec s Hory*, 8. února 1909: „Kterýsi večerní list přináší mi novinu a vypravování o hnusné smrti Catulla Mendés-a. Tento ohavný kazič mravů, tento posměvač Ježíše Krista byl rozmačkán na železnici. Budou se čísti blivé nářky časopisů. „Smutek pro literaturu francouzskou!“ budou křičeti se všech stran, v očekávání věčného zapomenutí do osmi dnů. Také zemřel Coquelin Cadet, skoro zároveň.

Mendés a Cadet, zase mizí dvě osoby ze *Zoufalce*. První skončil jako končivají štěnice, druhý sešel zblbnutím.“

BOURBONOVÉ

Leon BLOY, STAŘEC S HORY, 16. dubna 1909 :

„Ovoce z několika přečtených knih :

1. Bourbonové jsou tak odporní, že neváhám ospravedlňovati Napoleona, že zavraždil vévodu enghienského, zrádce svého krále a ve spojení se svým otcem a podlým hrabětem provenceským pobuřovače lidové rozdrážděnosti, kterou Ludvík XVI. zaplatil životem. Jakási vyšší spravedlnost pohnula k tomu Napoleona.

2. Pomyslíme-li si, že by byl syn Ludvíka XVI. (Naundorf) býval zázrakem opravdu muž a opravdu křesťan, — kterými Bourbonové nebyli nikdy, — co to úžasného viděti ho, jak přijímaje svůj osud, velice odhodlaně stává se ubohou bytostí, zastrčenou a bolestnou, pod nekonečnou tíží dějin Francie ! Jaká zázračná svátost !“

Tajemství **PENĚZ**

LEON BLOY, SPÁSA SKRZE ŽIDY, kap. IX.

Silně se psalo o penězích. Politikové, ekonomisti, moralisti, psychologové a mystagogové se na této látce vyčerpali. Avšak nepozoruji, že by kdo z nich kdy byl vyjádřil pocit *tajemství*, jež vybavuje toto úžasné slovo.

Biblická eksegeze vyzdvihla tu znamenitou zvláštnost, že ve svatých Knihách slovo PĚNÍZE (STŘÍBRO) zobrazuje živoucí Slovo Boží, ba jest s ním synonymní.* Odtud vyplývá, že Židé, starodávni opatrovníci tohoto Slova, které posléze ukřižovali, když se stalo Tělem Člověka, podrželi po svém pádu *obraz*, by naplnili své určení a nebloudili bez povolání na zemi.

* Žalm XI., 7.

René BEEH

René BEEH, *M' Barka*. Malerbriefe aus Algerien mit sechzig Zeichnungen. München, Georg Müller und Eugen Rentsch, 1914. Form. $26\frac{1}{2}$ cm $\times$ 21 cm. Stran 138.

Kniha dobře upravená. Kresby velmi živé. Ale texty nepřiliš hutné. Lepší by byly jen kresby v barvách, když slovem nic jiného se nečiní než licně a popisy, barvy, primitivní dojmy živočišné. Vrátil jsem; ale jméno Beehovo jakožto kresliře dlužno si zapamatovati.

Thomas CARLYLE

Leon BLOY, *Stařec s Hory*, 4. července 1908. — ... „V této chvíli čtu Carlyle-ovu *Minulost a Přítomnost* a mám veliké potěšení z této nestvůry, kterou jsem znal jenom z jeho *Francouzské revoluce*, knihy rozvratu a velemohutné, kterou jsem příliš nápodobil ve svých počátcích před třiceti lety. Jaká bída, jaké křeče tohoto titana proti světlu!“

Leopold von RANKE

Rankes Meisterwerke: *Die römischen Päpste in den letzten 4 Jahrhunderten*. Bd. 6—8. Duncker et Humblot, München und Leipzig.

Rankes Meisterwerke. Vorzugs-Ausgabe in zehn Bänden. Auf Hadern-Papier in 200 nummerierten Exemplaren. 10 Mark für den Band. Wohlfeile Ausgabe 10 Bände 36 Mark.

Ivan KLICPERA

Ivan KLICPERA, *Jindra*. Obraz z našeho života. Illustroval Artuš Scheiner. Páté vydání. Nakladatel B. Stýblo v Praze. Tlustý svazek o 323 stranách, za 4 K 40.

Dlouhanácké vlastenecké říkání z dob, kdy kvetly kalendáře.

Ivan OLBRACHT

Ivan Olbracht, *Žalář nejtemnější*. Román. 1916. Nakladatel Fr. Borový v Praze, I, kniha „Žatvy“.

Neštěstí slepoty fysické i duchovní — bez Boha. Věru temný žalář žárlivosti bez světla. Byl by to pěkný obraz, kdyby bylo více umění a ti lidé méně z ulice. Smutní boháči, jimž nekyne do budoucna než opatrovny. Nebude se čísti podruhé.

Jan ROKYTA

Jan Rokyta (Adolf Černý), *Zpěvník o Janu Husovi*. 1915.

Národní huba, která brzy dozpívá.

Dr. Walter ROTHES

Dr. Walter Rothes, *Die Madonna u. ihre Verherrlichung durch die bildende Kunst aller Jahrh.* ill. Lwd. — Verlag von J. P. Bachen in Köln.

Ctitel renaissance. Klišata po sté otištěná. Kniha zbytečná.

Emilio SALGARI

Emilio Salgari, *Dva Tygři*. Přeložil Jindřich Entlicher. S ilustracemi A. della Valle. V Praze. Nákladem Aloise Hynka.

Jest zde všechno strašně ukrutné. Sekají se, bodají strašní piráti, nejukrutnější a nejkrvežiznivější. Jest to psáno pro zasmání? Ale smějte se ! Ukrutný tlustý svazek ! Děsný, jak si přál.

Překladem *Mireie* Sigismund BOUŠKA tlumočí Mistrala věrně po zevní stránce. Je zřejmé, že překladatel o něm pracoval, nešetřil ani času, ani námahy, s pietní, oddanou láskou. Nejen rytmus, rým a stavba slohy, také odstíny a finesy originálu snaží se překladatel zachováti. Že se nevyvaroval vždy násilnosti a strojenosti, jest ovšem v díle takového rozsahu pochopitelné, ale přece jenom se škodou. Ani ryzosti jazykové nebylo vždy dbáno, ač převahou snadno bylo se vyhnouti nemilým a nečeským chybám a omylům. Není však správné, že popis slavnosti Štědrého Večera (sloka 58—67), počínající se básnickou apostrofou „Ah! Caléndo, Caléndo“ (Vánoce, Vánoce...) vřaděn do textu „Mireje“ (třeba tam původně byl.) Kdyby ho byl překladatel ponechal v poznámkách, do nichž jej přece sám básník později vložil — „aby se vyvaroval zdoluhavosti“ — (jak uvádí v poznámkách k pařížskému vydání z r. 1881.), nebylo by bývalo nutné, aby si přibásnil (právem?) dva verše, a epos by tím jen získal.

S tímto posudkem p. Matoušovým v *Moderní Revui* se stotožňujeme.

PEKELNÉ NÁSTROJE

JAN MATTIOTI, *ŽIVOT SVATÉ FRANTIŠKY ŘÍMSKÉ* Kn. III, 52
(u Bollandistů, 9. března)

Když se tomu všemu divila tato služebnice Boží, kterak mohou pánve a jiní nástrojové státi v pekle, vysvětlil jí zmíněný společník, že takové vidění jí bylo ukázáno proto, aby mohla pochopiti; ne že by takové věci v pekle byly, ale že duše tam dlicí trpí takové tresty, jakoby zmíněné nástroje tam byly.

Karel SEZIMA

Karel Sezima, *Za přeludem. Tři prósy.* Nakladatel Jos. R. Vilimek. v Praze, 1916.

Barvičkami nepovznesou se nízké pudy v rozmazlených ženách a ještě rozmazlenějších mužích k takové zajímavosti, by skládání tlustých knížek o nich bylo ospravedlněno.

Čeněk SLEPÁNEK

Čeněk Slepánek, *Krátké úvahy o veřejném životě.* Nakladatel O. Kypr v Pardubicích, Kyprova lidová knihovna zábavy a poučení. Ročník 1916, svazek 7.

Nízké mudrování o „pravdách“, jež prý půjdou k duhu zbankrotilému národu.

Dr. Phil. V. STOKLAS

Dr. Phil. V. Stoklas, *Zjevení, vidění a sny symbolické.* Filosofie křesťanská. Bibliofilské(!) nakladatelství V. Stoklas, Praha-Karlín.

„Jménem Vaší duše, Vašeho Boha...“ atd. „Kniha vážná jako život... život sám... filosofie člověka...“ bum trarara bum, trarara bum bum bum... „snad Bůh klepá na vaše srdce...“ bum trarara bum!

„Filosofie jest věcí Boha Otce, theologie Syna, paedagogika (!!)

Ducha Svatého...“ ke všemu, ó běda, budou to „Philosophia perennis“.

Růžena SVOBODOVÁ

Spisy Růženy Svobodové, sv. VI. Jíva. Světská dobrodružství dětinného srdce. Druhé vydání. V Praze, vyd. Unie 1917. První vydání pod názvem „Ztroskotáno“ r. 1893.

Hezký kbelik laciné zavařeniny, dobré zamilovaným, kteří by si rádi zařídili šťastnou a spokojenou domácnost.

Tylda MEINECKOVÁ

Tylda MEINECKOVÁ, *Pout sedláka Graciana*. Román. V Praze 1917. Nakladatel B. Stýblo. 237 str. Za 3 K 80.

Modrá punčoška z moderních pletáren; haraši to třpytivými cetkami a prsty tlukou v bubínek vydoupaného srdce, by se odvrátila pozornost od prázdnoty ženské hlavičky.

ILLUSTROVÁNÍ KNIH

RACHILDE: „Moje mínění jest, že netřeba nikdy, *nikdy* ilustrovati literárního díla uměleckého. — A co do fotografie, ta se hodí k realizaci krásy tak, jako bycicl, aby vzbudil dojem arabského koně.“

Jules BARBEY D'AUREVILLY

Leon BLOY, *Žebrák Nevděčnick*, 8. března 1892:

Hřbitov Montparnasse. — Proč nebylo dopřáno kříže na hrob jednoho z největších spisovatelů katolických všech dob: Jules Barbey d'Aurevillymu? — „*Svatý Graal*“. (Počáteční poznámka čísla z 8. března.)

Leopold RANKE

J. BARBEY D'AUREVILLY, *Díla a Lidé*: Historikové. (XIX. století, II. řada), článek I.: Leopold Ranke.

Odilon REDON

Odilon Redon, *Entretien mystique*. Původní lithografie. Výborný otisk na čínském papíře, velmi vzácný. Mellerio 118. — U Prestela ve Frankfurtě n./M. v dražbě v červnu 1917 za 105 M. — (Plocha obrazná 134 mm × 98 mm).

Mladší a starší žena drží se za ruce a rozmlouvají.

Georg TRAKL

Georg TRAKL: *Gedichte*. Dieses Buch wurde gedruckt im Mai 1913 als siebenter und achter Band der Bücherei „Der jüngste Tag“ in Leipzig. Kurt Wolff Verlag. Seiten 68, Formát 13 cm 22 cm. M 1'60.

H. W. LONGFELLOW

H. W. LONGFELLOW, *Španělský student*. Dramatická báseň. Z angličtiny přeložila Marie Klímová. Nakladatelství J. Ottý v Praze. Sborníku Světové Poesie čís. 123. Form 18¹/₂ × 12¹/₂ cm, 154 stran. — Dobrý překlad dobrého díla.

Leon DESCHAMPS

Leon BLOY, *Žebrák Nevděčnick*, 22—23. března 1892:

Dnes ráno de Groux vrhl se na Leona Deschamps (La Plume), jenž jest mi dlužen sedm neb osm set franků... Mám už po krk tohoto dryáčnického obchodníka...

Carl EWALD

Carl E w a l d, *Tiché jezero*. Z dánštiny přeložil Hugo Kosterka. Vydal F. Topič v Praze 1908. ve sbírce *Osení*, knihy mladých čtenářů rediguje Adolf Wenig, sv. 3.

Poeta a přírodopyskyně svorně pracují buržoasnímu učiteli do noty na ohlupování nezkušené mládeže. Škoda 60 haléřů!

ŽEBRÁK

Bl. MARIE Z AGREDY píše v X. listě svém králi Filipu IV.: „Kdybychom příliš hbitě dostali, oč žádáme, přestali bychom Boha milovati, a odkládá-li božská moudrost s dobrodiním, to proto, by si nás u sebe přidržela. Proto také, bychom mu byli povždy věrni, dlužno se stále viděti žebráky“.

Dr. R. MAURET

Dr. R. Mauret, *Zázrak*. Román i pravda. Tiskem a nákladem Jarosl. Omy v Hradci Král. V generální komisi u B. Melichara, knihkupce v Hradci Králové. III. vydání (!!). 335 stran.

Velkohubé spisování všedních, hloupě tendenčních buržoasních rozumů, usilující o reformu manželství.

FORMA LITERÁRNÍ

Jules BARBEY D'AUREVILLY, *Myšlenky uvolněné* XXVII.

Pokud se týká formy literární, věci mají se takto: jediné v tom, co se leje do vázy, jest krása amfory, jinak nezbývá leda džbán.

K. PISKOR

K. Piskoř, *Záhada Alberta Dryma*. Vilímkova knihovna 24. (roč. 1916-1917). Jos. Vilimek v Praze.

Příhody, sestrojované na klamných teoriích o převtělování duši z těla jednoho domácího pána do těla jiného pražského občánka. I to „strašné“ jak uboze sestrojeno!

FILOSOFIE

Jules BARBEY D' AUREVILLY, *Myšlenky uvolněné*. XLVIII.

Toliko nad činy svého života se zamýšlíme, — nebo nad skutky života jiných. Ostatek myšlení jest filosofie, — díra vrtaná nebozezem do mraku.

Félix VALLOTTON

Félix Vallotton, *Le Beau Soir* (Krásný večer.) Původní dřevoryt, umělcem podepsaný. Otisk na papíře nažloutlém. (32 cm, 50 cm.) Plocha obrazová 23 cm × 31 cm. — Na dražbě u Prestela ve Frankfurtě n./M. v červnu 1917 za M 10.—.

Rybář na kamenitém břehu mořském pozoruje západ slunce.

Kníže URUZOV

Leon BLOY, *Žebrák Nevděčník*, 26. března 1892:

Dopis knížete Uruzova, jenž se o mně domnívá, že napíšu román, poněvadž život jest plochý a bledý. a že moje forma se mu zdá skvělou a oslňující. Mínění flaubertinské.

Sv. Jan VIANNAY, farář Arský.

Náboženský týdeník nîmesský vypravoval nedávno, jak Arnošt Hello a Jiří Seigneur, když chtěli založit *Křížáka* r. 1859, rozhodli se napřed poradit se s farářem Arským. Jeden z nich odebral se za blahoslaveným Vianneyem, který, *poradiv se na modlitbách*, dal mu toto rozřešení:

„Hodláte se ujmouti slova. Nuže, slovo lidské má za úkol sjednocovati. Ale by sjednocovalo, třeba se ho dobře ujmouti. Není dovoleno míti falešnou lásku. Třeba říkati pravdu *bez přijímání osob*. Jest spousta lží, jež dlužno vymést bez ohledu na ty, kdo se staví do cesty. Třeba potírati blud i u křesťanův, neb oni mají, možno-li to, méně práva hlásiti se k němu než ostatní. Milujte svoje protivníky, modlete se za ně. Ale nečiňte jim poklon: *Nesnažte se líbiti kde komu.*“

smrt věčná

Život ctihodné Anny Kateřiny Emmerichové od P. Schmögera, sv. 2., kap. XI., 5.

„Avšak nešťastnice zatoužila ještě ve své obraznosti už už umírajíc po knězi, s nímž byla ve hříchu. A když jsem k ní přišla, nalezla jsem satana v podobě tohoto kněze, an se před ní modlí. Sama se s ním nemodlila, neboť skonávala ve zlých myšlenkách. Proklatec předříkával ji staré žalmy, třebas; Israeli doufej v Hospodina, neboť u něho jest milost a přehojné u něho vysvobození atd. Byl všecek na mne rozvztekl. Pravila jsem mu, ať ji udělá kříž na ústa; ale toho nemohl. Všecko mé úsili bylo marno; bylo příliš pozdě, nebylo možná se k ní přiblížiti, skonala. Strašlivé bylo, když satan její duši odváděl. Plakala jsem a křičela. Nešťastná babizna přišla znova a těšila přítomné příbuzenstvo a mluvila o její krásné smrti.“

Ant. TYRPEKLOVÁ

Antonie Tyrpeklová, *Snilkové z předměstí*. (Tři prosy.) Vydáno fondem Julia Zeyera při České Akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění. V Praze 1916. Knihtiskárna Edvarda Leschingra.

Zač pak pyká Zeyer, že takovéto prázdné a nicotné spisování vydává se jeho fondem? Snaha starých vetešníků Akademie vydati též něco nového a původního. Podařilo se.

PERRAULT

P. Perrault, *Cikánský poklad*. Autorisovaný překlad F. Sekaniny. S ilustracemi St. Hudečka a M. Lecoultrea. V Praze, u Vilímka.

Zdá se, že jest to spisováno, překládáno, ilustrováno i vydáváno jen pro kšeft a ne, jak si namlouvají, pro mládež.

Jan OPOLSKÝ

Jan Opolský, *Demaskování*. Úprava a dřevoryty Pravoslava Kotíka. Nakladatel Kočí v Praze 1916.

Úpadek Opolského. Z nedostatku hloubky náboženské chytá se mělkých tendencí. Není ani úběžníku zoufalství, není síly k sebezničení. Mrzoutská tvář. Ponecháno plamenům.

RECLAMS UNIVERSUM

Reclams Universum Kriegs-Ausgabe. 33. Jahrgang. 5. Oktober 1916. Heft 1. Preis 35 Pf.

Sprosté věci. Z tohoto čísla jednoho možno usouditi na celý časopis. Toto ukázkové číslo zvráceno, odkud přišlo.

Oprava tiskových chyb v „KVETOUČÍCH MEZÍCH“ (DOBŘÉ DÍLO 39):

Na straně 12. v řádku 23. čti: ohřát

13.	14.	rozepíatou
20.	10.	zastkví
39.	20.	tu
66.	7.	v srdci lidu
74.	4.	Zoříčko
74.	11.	buďte jako kdysi
74.	13.	ke slávě zas vzkřísí
100.	4.	plátkům
144.	13.	má myšlenka si k vám
153.	19.	ve tvém klíně těsném

MODLITBY

MODLITBY z liturgických knih římských a ze spisů Svatých a služebníků Božích, a modlitby a úkony, na něž od velekněží římských uděleny jsou odpustky. Z latiny a vlaštiny přeložil Antonín Ludvík Stríž. — *Dobré Dílo*, svazek 38. V Staré Říši, v červnu 1917. — Formát 15 cm 9 cm, tisk černý a červený, vydáno v 1000 ex. po 5 K.

Každá modlitba tištěna o sobě, na dvojlistě, půlaršíku, aršíku, toliko krátké tištěny po dvou, po třech na dvojlist. Ve svazku tomto jest dvacet sedm $\frac{1}{4}$ aršíků, čtyři $\frac{1}{2}$ aršíky, tři $\frac{3}{4}$ aršíky, aršík a $\frac{5}{4}$ aršík. Z Rituálu Římského všecky Litanie, Žalmy kající, Vyznání Ducha Svatého a Doporučení umírajících; z „Raccolty“, autentické to sbírky modliteb a úkonů odpustkových, přes 60 rozličných modliteb a pobožností; Modlitby sv. Brigity o umučení Páně z jejích spisů, a Litanie složené Melanijí La Salettskou. Další svazek se chystá. Úvod k tomuto vydání v „Nova et Vetera“ č. 26.

F. Ivan NAŽIVIN

F. Ivan Naživin, *V blázinci*. Črty a povídky. Z ruštiny přeložil Jaromír K. Pojezdný. Úvod napsal Dr. Miloslav Hýsek. Praha, Otto, 1910.

Autor je omezený Tolstojovec, plný lásky a soucitu pro nic za nic. Knižka navždy odhozena a ponechána plamenům.

Olga FASTROVÁ

Olga Fastrová (Yvonna), *Zlatá rybka*. Románek z pražského života. Illustroval Artuš Scheiner. Nákladem F. Šimáčka v Praze, 1916.

Péče o mravné milování a spořádaný život. Muži jsou na vojně, spisují nám ženy. Don quichotská kobylka české literatury, již nelze osedlati; a ne z bujnosti.

Elinor GLYNOVÁ

Elinor Glynová, *Jeho chvíle*. Přeložil Gustav Pallas. S barevnou obálkou Karla Šimůnka. Za K 3.50. Stýblova knihovna vybrané četby, svazek 1., Praha 1916.

„Milostný spor dvou seriosních lidí, kteří nalézají společný cíl svého mnohostranně komplikovaného citového života v oddané, upřímné lásce“. Umění nevalné.

Maxim GORKIJ

Maxim Gorkij, *Zpověď*. Přeložil St. Minařík. V Praze, nakladatel Jan Laichter, 1911. V „Laichterově sbírce krásného písemnictví“ sv. XIII.

Jak ubohé demokratické tendence ubijejí i dobré dělníky! Některá místa bude dobře vybrati jako úryvky denníku tulákovy, knihu však celou jako špatné dílo — plamenům!

Emil NOLDE

Emil N o l d e, *Die Heiligen Drei Könige*. (Svatí Tři Králové.) Původní lithografie. Znameníť otisk barvami se tří kamenů, na japanu. Vzácný. U Prestela ve Frankfurtě n./M. v červnu 1917 na dražbě za 90 M. —

VÝVOJ

Leon BLOY, *Stařec s Hory*, 3. února 1909: „Toť zákon trvalý, naprostý, v životě duchovním jako v životě smyslovém, že vždycky bývá jenom *substitute* a nikoliv *evoluce*.“

Rainer M. RILKE

R. M. R i l k e, *Die Liebe der Magdalena*. Ein französischer Sermon des 17. Jahrh. Ins Deutsche übertragen von Rainer Maria Rilke. In Pappband M 2·50, in Halbperg. M 4·— in Leder M 6·— Insel-Verlag in Leipzig.

SCHOLL

Leon BLOY, *Žebrák Nevděčnick*, 24. března 1892:
Dnes ráno čtl jsem v časopisu *Echo de Paris* dlouhý článek Schollův o „diner v *la Plume*“. Starý halama protežuje mladé.

Josef RODEN

Josef Roden, *Irčin románek*. V Praze 1916. Knihtiskárna František Rebec, nakladatelství.

Dle všeho první čmýra literární puberty, ale vyspělé hlouposti a domýšlivosti.

Miloš MARTEN

Miloš Marten, *Edvard Munch*. Literární interpretace díla Munchova.

Některá místa k jednotlivým obrazům jsme si vypsali. Svazček jinak zbytečný, bez ideí, jen a jen barvička.

Rudolf MEDEK

Rudolf Medek, *Prsten*. Básně. Hradec Králové 1914. Za 3 K.

Knížka čtena v květnu 1916 s velkým sebezapíráním. Pestré a blyskavé brymborium slov, rytmů a rýmů. Celkem nic. Kniha odhozena na vždy.

Teréza NOVÁKOVÁ

Teréza Nováková, *Z měst i ze samot*. Povídky a črty. Druhé vydání. Nakladatel J. R. Vilímek v Praze. Za K 5.50.

Tlustý svazek. „Dělání knih žádného konce není...”

psi poddaní

Josef Weyssenhoff, *Sobol a Panna*. Cyklus myslivecký (český překlad z roku 1917) str. 207:

Dostal jsem je jako štěňata od knížete Radzivilla z Tovian. Jich rodiče poslal knížeti pruský král po příbuzných. Nechceš se při honu příliš namáhati? — sedni nebo postůj na dobrém místě a řekni jen čubě: Minka herum! — každý pes lépe rozumí po německu. Ona hned oběhne půl versty dokola a najde-li něco, ozve se nepochybně, přijde k pánovi a přitáhne ho za oděv až k samému místu. U Cesara je tomu jinak. Postojí třeba půl dne, nic nevyplaší, ale nevrací se již a nevodí ku zvěři. Minka je lepší.

Když je jmenoval, obraceli psi k pánu své oči do poloviny zacloněné krvavými blankami, nebo mu kladli na kolena těžké své hlavy s dlouhýma ušima, slintající ze svislých dásní. Byli to pruští, loyální psí poddaní, hrdí zároveň na svoje poddanství — dokonale se hodící k hospodaření na močálech.

FOSSILNÍ ČLOVĚK

Jan Konůpek, *Fossilní člověk*. Lithografie na simili japonu, list 63 cm × 48 cm, obraz 36 cm × 24,5 cm, autorem podepsaný, s letopočtem 1917. Pod obrazovou plochou napsáno lithograficky umělcem: „*Pithecanthropus erectus Dubois*“. Inspiroval se tedy nějakou zoologickou učebnicí. Opravdu páchnou z toho hominidi z pliocenu, lidoopi z miocenu, diluviální rasa neanderthalská a jiný prevít školometů. Tolik „vědy“ obyčejně ubíjí umění. Prales by byl sice dosti věrně vystižen svými plameny vegetace. Kdyby postava jím se prodírající byla zřejměji gorilou nebo šimpanzem, podlepit lepenkou a byla by to dobrá vývěsná tabulka do geologického nebo zoologického kabinetu. Ale jest to „fossilní člověk“ a tudíž příliš blbé, by se uschovalo. Vraceno p. Dolenskému, který nám to nabízí výměnou.

DOKONALOST V NEBESÍCH

Jan MATTIOTI, *ŽIVOT SVATÉ FRANTIŠKY ŘÍMSKÉ*. Kn. III. 91.
(u Bollandistů, 9. března.)

Pročež jednou, když se jí její duchovní otec pod poslušností tázal, kteří duchové byli dokonalejší, lidští nebo andělští z těch, které ona často ve svých viděních vídala, odpověděla mu, že duchové lidští, dlicí ve slávě, jsou mnohem dokonalejší, poněvadž mají větší chápavost: ale duchové andělští jsou čistější a krásnější a jsou také mnohem jemnější v chápání Boha: rovněž jejich zpěv jest lahodnější a s větší líbezností chválí Hospodina a dobrořečí a díky mu činí.

PEKELNÁ MUKA

Jan MATTIOTI, *ŽIVOT SVATÉ FRANTIŠKY ŘÍMSKÉ*. Kn. III. 55.

Když z těch mučidel padala na tu Bohu milou nesmírná úzkost a uvažovala, že duším nemajícím těla bylo vytahováno srdce, anděl Rafael, poslaný jí za společníka, jí to vysvětlil podle její žádosti řka: I když duše těla nemá, přece dokud nenastane poslední soud, jest trestána hmotně jako na částech těla: neboť i když duše jest duchová, přece se oděla v přirozenost hmotnou: po posledním soudě však budou tělo i duše takovými mukami trestány.

hříšný návyk ve smrti

Život ctihodné Anny Kateřiny Emmerichové od P. Schmögera, sv. 2., kap. XI.. 5.

„Modlila jsem se včera večer za umírající i byla jsem zavedena k zámožné paní a bylo mi zříti, jak zahynula. Zápasila jsem se satanem před jejím lůžkem a nemohla jsem k ní, odrazil mne, bylo pozdě . . . Stýkala se nedovoleně s knězem a bylo jí to dlouho hříšným návykem, který vždy zamlčovala . . . I poslal k ní ďábel osudnou babici, její přítelkyni, které svůj nepokoj vyjevila. Ale ta ji řekla, aby to pustila z hlavy a nedělala ostudy, k tomu, co se stalo, že třeba býti kliden, ať se nyní už neznepokojuje, že přijala svátosti a všechno jest jí povzbuzeno, ať se neuvádí v podezření a pokojně se běře k Bohu. A pak poručila stařena, aby nemocnou nechali samu a v pokoji.“

CHYBY TISKOVÉ

Pro ty, kdož v našich knihách přes naši snahu chyb tiskových naleznou, uvádíme omluvu, kterou Jan Müller, Církve České žitavské kantor, vložil na konec svého „Pokladu zpěvů duchovních“, vydaného r. 1710: „Jakýsi Argus měl sto očí a jednu královnu hlídal, avšak přec mu ji ukradli. Menšíť jest litera, kterou snadno člověk přehlédnouti může; a kolikrát co korektor poznamená, impressor přece zanechá, což ti, jenž každodenně v impressi bývají a knihy tlačíť dávají, dosvědčiti musejí, pročť ten, jenž takové práci nerozumí, nechť autora i korektora nevalčuje, ale svého hledí a tuto práci v bázni Boží užívá . . .“

NOVA ET VETERA

pořádá

a s pomocí Boží a přátel Studia

čtyřikrát do roka vydává

Hedvika Vašicová

v Staré Říši na Moravě.

Tiskem

Frant. J. Trnky v Třebíči

a Františka Obziny ve Vyškově.